TÜRK İŞ
Sayı: 385

Yeni Kölelik Düzenine Hayır!

Fon Düzenlemesi Yasalaştı
TÜRK-İŞ Düzenlemeye Tepkili

TÜRK-İŞ'ten Çağrı: Akan Kan Durmalıdır

DOSYA
Sosyal Devlet Bitti mi?

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
Yayın Organı

Temmuz - Ağustos 2009 • Sayı : 385

ISSN 1300-6843

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Mustafa KUMLU
Genel Başkan

Mustafa TÜRKEL
Genel Sekreter

Ergün ATALAY
Genel Mali Sekreter

Nihat YURDAKUL
Genel Eğitim Sekreteri

Pevrul KAVLAK
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ:
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ Adına
Genel Başkan
Mustafa KUMLU

•

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
Hasan Tahsin BENLİ
hasantahsin@turkis.org.tr

•

GRAFİK - TASARIM:
Münir GÜRAN
munirguran@turkis.org.tr

•

FOTOĞRAFLAR:
Necdet UZMAN

•

YÖNETİM YERİ
TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sokak No. 10
06410 Yenişehir / ANKARA
Tel: 433 31 25 (4 Hat)
Faks: 433 68 09 - 433 85 80
http://www.turkis.org.tr
e-posta: turkis@turkis.org.tr

•

Dergimiz Basın Ahlak Yasalarına Uyar

•

Yayın Türü: Yaygın Süreli, 2 Aylık

•

Baskı :
Ziraat Gurup Matbaacılık A.Ş.
Ziraat Bankası Tesisleri
İstanbul Yolu Trafo Karşısı
Varlık-Ankara
Tel : 384 73 44 - 45

•

Baskı Tarihi: 28.9.2009

108 İşçinin Kitaplığı

100 Çalışma Yaşamında Temmuz-Ağustos 2009

98 TÜRK-İŞ'in Gündeminden

95 Sendikalarımızdan

92 Ramazan 'Boş Mutfağa' Geldi

90 Tüketici Dünyası
Sinan VARGI
TÜRK-İŞ Teşkilatlandırma Uzmanı

88 Fabrika Üüreten Fabrika: Ankara Makina Fabrikası
Duygu GÖZLEK
Şeker-İş Sendikası Basın Uzmanı

86 AB ve Çalışma Hayatı
Pınar Alkan YARIKKAYA
AB Çalışmaları Dairesi

82 Türkiye'de Çocuk İşçiliği
Serhat KARATEKİN
Sosyolog

80 Sosyal Güvenlik
Celal TOZAN
TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Danışmanı

67 Yaşlılık Sigortasından Sağlanan Yardımlar
Celal TOZAN
TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Danışmanı

64 Ev İşlerinde Ücretli Çalışma
Hülya UZUNER
TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Uzmanı

2 Daha Çok Demokrasi, Daha Çok Barış
Mustafa KUMLU
Genel Başkan

4 İçişleri Bakanı Atalay TÜRK-İŞ'le Görüştü...

7 Fon Düzenlemesi Konfederasyonların Ortak Talebine Rağmen Yasalaştı

9 TÜRK-İŞ'in Etkili Mücadelesi Sonuç Verdi

18 İşsizlik, Sosyal Devlet Yaklaşımlarıyla Çözülür

19 Asıl İşveren-Alt İşveren Uygulaması Toplantıları Yapıldı

22

DOSYA
Sosyal Devlet Bitti mi?

44 Hükümet Teşmil Kararnamesini Geri Çekti
Metin TİRYAKİOĞLU
Basisen Genel Başkanı

46 "Emekliler Açlık ve Yoksulluk İle Mücadele Ediyor. Bu Ülkemiz Açısından Büyük Bir Utançtır."
Kazım ERGÜN
Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Genel Başkanı

50 TÜRK-İŞ'in Doğu ve Güneydoğu Anadolu Raporu (1993)
Enis BAĞDADİOĞLU
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

56 İşsizlik Sigortası ve Hak Kayıpları
Namık TAN
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

58 Güvenceli Esneklik Üzerine Not...
Enis BAĞDADİOĞLU
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

61 Krize Karşı Emek Masası Temmuz 2009 Raporu

62 Uluslararası Sendikal Hareket
Uğraş GÖK
TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı

Daha Çok Demokrasi, Daha Çok Barış

Ortalamanın üzerinde yağış alan Trakya ve İstanbul bölgelerimizde yaşanan sel felaketinin ölümlere de yol açmış olması, ülkemizde olduğu gibi TÜRK-İŞ topluluğunda da büyük acılara yol açmıştır.

Felaketle birlikte, benzeri açıların yaşanmaması için tabiat kurallarını görmezden gelen veya ciddiye almayan uygulamalardan kaçınılması, yerleşime açılan bölgelerin kusursuz planlanması ve kontrolünün yapılması gereği bir kez daha görülmüştür.

Üzüntümüz büyüktür. Dileğimiz yaraların bir an evvel sarılması ve benzeri felaketlerin yaşanmamasıdır.

Hükümet, Özel İstihdam Büroları'na istihdam ettiği işçileri kiralama yetkisi veren ve kamuoyunda "kiralık işçilik" tanımlamasıyla bilinen düzenleme ile İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasını beraberinde getiren düzenlemeyi, 26 Haziran 2009 tarihinde sosyal taraflara haber vermeksizin bir gece yarısı operasyonu ile TBMM'den geçirmiştir. TÜRK-İŞ, teklifin veto edilmesi için hemen harekete geçmiş, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile yapılan görüşmeler sonucunda, 9 Temmuz 2009 tarihinde teklif, kiralık işçiliği düzenleyen maddesi temelinde veto edilmiştir.

TBMM, Başkanını seçmek üzere toplandığında ise çalışma süresi uzatılarak ilgili teklif yeniden yasalaştırılmak istenmiştir. TÜRK-İŞ, bu süreci engelleyebilmek için yoğun bir faaliyet içerisine girmiş, iktidar ve muhalefet partisi milletvekilleri ile görüşmeler yapmış, hazırladığı kiralık işçilik düzenlemesinin sakıncalarını içeren broşürü milletvekillerine göndermiştir. Tüm bu çalışmalar sonucunda, kiralık işçiliği düzenleyen vetolu madde geri çekilirken, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasını beraberinde getiren düzenleme, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.
TÜRK-İŞ, Anayasa'ya aykırı olduğu tespitini yaptığı

bu düzenleme için Ana Muhalefet Partisi'ni Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapmaya çağırmıştır. CHP ise bu yöndeki çalışmalarını başlatmıştır ve başvuru önümüzdeki günlerde yapılacaktır.

TÜRK-İŞ, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından TBMM'ye yeniden görüşülmek üzere gönderilen "kiralık işçilik" ile ilgili düzenlemenin Türkiye'nin gündeminden bütünüyle çıkarılmasını istemektedir. Bu düzenlemenin istihdamın artmasına bir katkısı olmayacağı, çalışma barışını bozacağı, işçilerin örgütlenmesine engel olacağı ve işçilerin güvencesiz bir ortamda insan onuruna yakışmayan bir ücret düzeyinde çalışmalarını beraberinde getireceği tespitini yapan TÜRK-İŞ'in bu konudaki duyarlılığı sürecektir.

Ülkemiz her ne kadar kamuoyu gündeminden düşmüş görünse de ekonomik krizin yıkıcı etkilerini yaşamaya devam etmektedir. İşten çıkarmalar, sadece TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalarda bile 40 bin kişinin üzerine çıkmış, ücretsiz izine çıkarılanların sayısı bu rakamı aşmıştır. TÜİK verilerine göre yaz mevsimi nedeniyle göreceli olarak azalma eğilimi gösteren işsizlik oranları, azalmış haliyle bile yüzde 13'ler seviyesindedir. Bunun son derece yüksek bir oran olduğu tartışılmazdır. Öyle anlaşılmaktadır ki, işverenler yürütülen tüm kampanyalara karşın, krizin yükünü işsizleştirerek hafifletmeye çalışmaktadır.

Hal böyleyken, işveren örgütlerinin hala işçinin biricik güvencesi olan kıdem tazminatı müessesesini konu etmesi son derece manidardır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı başkanlığında yapılan son Üçlü Danışma Kurulu Toplantısı'nda, işverenlerce yine kıdem tazminatı müessesinin gündeme alınması önerilmiş, TÜRK-İŞ ise kıdem tazminatının konu edildiği herhangi bir toplantıya katılmayacağını bildirmiştir. TÜRK-İŞ'in bu tavrı üzerine öneri gündeme alınmamıştır ancak işveren örgütlerinin bu konuda yıllardan beri var olan ısrarının süreceği aşikardır.

Hükümete, dolayısıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na düşen görev, TÜRK-İŞ için genel grev nedeni sayılan bu konuyu hiç açmamak, açılmasını da engellemektir.

Üçlü Danışma Kurulu'nun bir diğer konusunu da çalışma hayatını düzenleyen yasaların yeniden yapılandırılması oluşturmuştur. TBMM gündeminde bulunan yasa teklifinin, yıllar içinde yapılan diğer çalışmaların ve en son TÜRK-İŞ'in bilim adamlarına hazırlattığı taslağın yanı sıra, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da bilim adamlarından oluşturduğu bir kurula 2821 Sendikalar Yasası ve 2822 Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasası ile ilgili bir çalışma yaptırmaktadır. Bu çalışmanın da taraflarca değerlendirilmesi ve önerilerin iletilmesi ile birlikte söz konusu yasal değişiklikler için bir olgunluk noktasına gelinebileceği umulmaktadır. TÜRK-İŞ, söz konusu yasal değişikliklerin ILO, AB normları ve Türkiye koşulları dikkate alınarak yapılmasını istemekte, ısrarlı önerilerini iletmektedir.

Ülkemiz bir süredir, kimilerince "Kürt açılımı", çoğu kez de "demokratik açılım" olarak adlandırılan bir sürecin içinden geçmektedir. TÜRK-İŞ, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşanan sorunlarla ilgili olarak 1993 yılında bir rapor yayınlamıştır. Dergimizde geniş bir özeti yer alan rapor incelendiğinde görülecektir ki, TÜRK-İŞ'in o dönemde tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri, günümüzle örtüşmektedir. Hiç süphesiz, sorunun çözümünün temelinde demokrasinin sınırlarının genişletilmesi yer almaktadır. Demokrasi, sorun çözme yöntemi olarak işlerlik kazandığı zaman sorunların birikmesine, krize dönüşmesine izin vermeyecektir. Bu süreçte bireysel hak ve özgürlüklerin toplumsal hak ve özgürlüklerle uyumu son derece önemlidir. Bireysel hak ve özgürlüklerin toplumsal hak ve özgürlüklerle desteklendiği bir anlayışta demokrasi gerçek fonksiyonlarını üretebilecektir. Tüm bu tartışmalar sürecinde ülkemizin bütünlüğü ve milli mücadele ile çizilmiş sınırlarımızın ve bağımsızlığımızın asla tartışma konusu yapılmaması şarttır. TÜRK-İŞ, 21'inci yüzyılın "ayrışmalar" değil, "birleşmeler yılı" olduğuna inanmakta, ülkemizde barış ve kardeşliğin kalıcı bir şekilde yerleşeceği ve yaşanacağı günlerin uzak olmadığına inanmaktadır.

TÜRK-İŞ, yaşanan ve gündemde olan her sorunda gergin siyasi üsluptan rahatsızlık duymaktadır. Ülkemizde sarılacak birden çok yara varken ve üstelik daha çok demokrasi, daha çok barış tüm kesimlerin talebi ve dileğiyken, siyasi partilerin birbirlerine yönelik sert tutumları yapılmak istenenlerle çelişmekte, inandırıcılık yitirilmektedir. Siyasetteki güler yüz ve diyaloğa açık tablo, hiç kuşkusuz geniş halk kitlelerini de yansıyacaktır.

İçişleri Bakanı Atalay TÜRK-İŞ'le Görüştü...

Kumlu: "Akan kan durmalı, ülkemizin yaraları sarılmalı."

İçişleri Bakanı Beşir Atalay, 'Demokratik Açılım' çalışması kapsamında TÜRK-İŞ Genel Merkezini ziyaret etti. Atalay, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Osman Güneş ile birlikte Genel Başkan Mustafa Kumlu ve Genel Mali Sekreter Ergün Atalay ile görüştü.

Bakan Atalay, "Demokratik Açılım" çalışması çerçevesinde sendikalar boyutunda ilk ziyareti TÜRK-İŞ'e yaptığını söyledi. TÜRK-İŞ'in gurur duyulan, uluslararası alanda tecrübesi ve kimliği bulunan büyük bir sendika ve sivil toplum kuruluşu olduğunu vurgulayan Atalay, bu nedenle sendikalarla yapılacak görüşmelerde ilk olarak TÜRK-İŞ ile bir araya gelmeyi uygun gördüğünü söyledi. Atalay, ziyarette çalışmayla ilgili bilgi sunduğunu ifade ederek, şunları kaydetti:

"TÜRK-İŞ büyük bir camia, teşkilatları var, şubeleri var. Çok büyük bir nüfus kesimini, işçi kesimini temsil ediyor. Kendilerinden teşkilatlarının da görüşünü alarak ve bizim mesajlarımızı da buralara iletterek bu konuda olabilecek görüş ve katkılarını istediğimizi ifade ettim. Çalışmamızı, yürüttüğümüz süreci bütün ayrıntılarıyla kendilerine anlattım. Buradaki temel ilkelerimizi, bakışlarımızı kendilerine bilgi olarak sundum. Kendilerinin bugün bize söyledikleri hususlar oldu. Bundan sonra da kendi teşkilatlarıyla paylaşarak, takip eden süreçte görüşlerini verecekler."

Genel Başkan Mustafa Kumlu da konuşmasında, İçişleri Bakanı Atalay'a ziyareti ve verdiği bilgiler için teşekkür ederek şunları söyledi:

"Özellikle ülkemizin bir bölümünde yıllardır hepimizin bildiği gibi kan akıyor. Bu kanın durdurulması lazım. Ülkemizin aldığı yaralar sarılmalı ve yeni olumsuzluklara izin verilmemelidir diye düşünüyoruz. Biz, Hükümetin, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini bozmadan bu soruna çözüm arayacağını ve bu nedenle de bir açılım yaptığını düşünüyoruz."

TÜRK-İŞ'in de bu konuya yabancı olmadığını, 1993 yılında sorunun çözümü yönündeki önerilerini dile getirdiğini hatırlatan Kumlu, 14 Şubat 1993 tarihli "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Raporu"nu Atalay'a sundu.

Kumlu, sorunun demokrasi içinde çözüleceğine inandıklarını belirterek, "Özellikle Sayın Bakan'ın huzurunda Sayın Başbakan'a, Hükümete, parlamentoda grubu bulunan tüm siyasi partilere TÜRK-İŞ olarak şu çağrıyı yapmak istiyoruz: uzlaşma, uzlaşma... Ancak bu uzlaşmada sözde olmamalı. Özellikle çok hassas bir konu bu. Uzlaşmanın eylemle de gerçekleşmesi gerekir. Buna katkı sağlanması gerektiğini ifade etmek istiyorum" diye konuştu.

Sorunun demokrasi içinde çözülmesinin üç koşulu olduğunu belirten Kumlu, bu koşulları şöyle sıraladı:

"Bir, demokrasimiz sorun çözme yöntemi olarak işlerlik kazanmalıdır. Öyle olduğunda sorunlar birikmeyecek ve krize dönüşmeyecektir. İki, demokrasimizi sorun çözer hale getirmek için de bireysel hak ve özgürlükler ile toplumsal hak ve özgürlükleri birbirini destekler hale getirmek gerekir. Üç, ülkemizin bütünlüğü ve bağımsızlığı, milli mücadele ile çizilmiş sınırlarımız her türlü tartışmanın dışında olmalıdır.

İşçi gözüyle baktığımızda biz her sorunun altında işsizliği görürüz. İşsizlik zaten kendiliğinden sorundur. O nedenle işsizliği yok edecek, geri kalmışlığı giderecek sosyoekonomik politikalar oluşturulmalıdır. TÜRK-İŞ işçinin etnik kimliğiyle kesinlikle ilgilenmez, işçilerin sorunlarıyla ilgilenir."

"Türkiye'de bütün insanların etnik kimliklerini düşünmeden, özgürce ve cumhuriyetin vatandaşı olmaktan gurur duyarak yaşadıkları gün, geleceğe ümitle bakacağız."

Milliyet Gazetesi'nden Devrim Sevimay, "Türkiye Modelini Arıyor" başlıklı yazı dizisinin 6 Ağustos 2009 günü yayımlanan 4. bölümünde sorularını TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu'ya yöneltti. İşte Milliyet'in soruları ve Genel Başkan Kumlu'nun yanıtları

ÇATIŞMANIN ÇÖZÜM MODELİ

1- PKK'nın silah bırakması ve dönüş sürecinde nasıl bir yöntem izlenmelidir?

KOŞULSUZ SİLAH BIRAKILMALI. Toplumsal sorunların şiddet yoluyla çözümlenmesi mümkün değildir. Yaraların sarılması ve toplumsal barışın yeniden inşa edilmesi zarureti vardır. Bu bakımdan terör örgütüne silah bıraktırılması herhangi bir ön koşula bağlı olmadan öncelikle ele alınmalıdır. Biz TÜRK-İŞ olarak terörün etnik ve başka toplumsal sorunlardan ayrı olarak ele alınması gerektiğini düşünüyoruz.

2- PKK kadrolarını dağdan indirmek amacıyla af ilan edildiği takdirde kapsamı ne olmalıdır?

KANLI OLAYLARA KARIŞMAYANLARA AF: Terör örgütünün elemanları arasında adı cinayete, kanlı olaylara karışmış unsurlarıyla, bu örgütün şu veya bu düzeyde etkilediği, bünyesine kattığı unsurları birbirinden ayırt etmek gerekir. Toplumsal barışı sağlayacak bir hukuki düzenleme yapılırken, toplumsal vicdanı incitmemek, yaraları yeniden kanatmamak, hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir husustur.

3- Çözüm sürecine Abdullah Öcalan'ın da dahil edilmesi yolundaki taleplere nasıl bakıyorsunuz?

PKK'YI İŞİN İÇİNE KATMAYA İHTİYAÇ YOK: Bugün ABD'nin Irak'ın işgaliyle başlattığı kanlı süreçten geri çekilme kararı, yani yeni bir stratejiyi benimsemesi, şu soruyu ortaya çıkarmıştır: ABD'nin katkısıyla oluşturulmaya çalışılan Kuzey Irak'taki Kürt yönetimi ne olacak? ABD, yeni stratejisinde Kuzey Irak'taki oluşumu Türkiye'nin desteği ile koruma altına almak istemektedir. Kuzey Irak yönetimi de bir an önce terör örgütünden kurtulmayı amaçlamaktadır. Konuyu bu çıplaklığı ile gördüğümüz zaman, terör örgütünün yönetim kadrosunu bu sürece katma çabalarının ne kadar anlamsız olacağı ortaya çıkacaktır. Sürecin barışa dönüşmesi isteniyorsa, terör örgütünün herhangi bir şekilde bu sürece katılmasına ihtiyaç olmadığı görülecektir.

4- Çözüm süreci boyunca operasyonlar durmalı mı durmamalı mı?

OPERASYONLARA DEVAM: Terör örgütü varlığını sürdürdüğü müddetçe, devletin terörü etkisiz kılmak üzere mücadele etmesi kaçınılmazdır. Bu dünyanın her yerinde böyledir.

5- Terörün bitme menziline girdiği konusunda yayılan iyimser havaya katılıyor musunuz?

İYİMSER HAVA ABD'NİN İŞGALİ BİTTİKTEN SONRA DEĞİŞEBİLİR: İyimser havanın mevcudiyeti olumlu bir başlangıç olabilir. Fakat, Ortadoğu'yu ve ülkemizi istikrarsızlığa sürükleyen, Irak'ta binlerce insanın katline sebep olan ABD'nin işgal sürecinin sonunda yeni bir stratejinin uygulanmaya sokulacağını düşünürsek, bu iyimserliğin gerçekçi politikalarla desteklenmesi ihtiyacı ortaya çıkar. Yani, Türkiye bu sürecin yönetimini ABD'nin yeni stratejisi ve insafına bırakırsa, büyük hayal kırıklıkları yaşanabilir.

KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜM MODELİ

6- Türkiye'de yaşayan Kürtlere mevcut Anayasa ve yasalarla tanınmış olan hak ve özgürlükler alanının genişletilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz; düşünüyorsanız bu düzenlemeler neleri içermelidir?

TAM DEMOKRATİK ÜLKE OLMAK YETER: Cumhuriyet fikri eşit ve özgür insanlar toplumuna dayanır. Burada insanlara dinlerine, siyasal görüşlerine, etnik kimliklerine göre öncelik ve sonralık verilmez. Bu hakları genişletmek esas itibarıyla güçsüz grupları, sınıfları, zümreleri eşit hale getirmek cumhuriyetin erdeminin içinde vardır. Bu fikir, etnik temelli siyaset yapmayı reddettiği gibi herhangi bir etnisiteyi dışlamayı da reddeder. Türkiye tam demokratik bir ülke olduğu zaman bu sorunların aşılacağına inanıyoruz.

7- Soruna çözüm çerçevesinde demokratikleşme paketi ve ekonomik önlemler yeterli midir? Bölgeye özel düzenlemeler de yapılmalı mıdır?

ÖNCE İŞSİZLİK SORUNU ÇÖZÜLSÜN: Sorunun çözümüne Hükümet'in nasıl yaklaştığı konusunda kamuoyu henüz bir bilgiye sahip değildir. Dolayısıyla hangi program etrafında nelerin açılım kabul edildiği bilinmemektedir. Bizim üzerinde hassasiyetle duracağımız konu, bölgenin geri kalmışlığının giderilmesine yönelik sosyal ve ekonomik politikaların emeği koruyucu nitelikler taşıması ve işsizlik sorununun öncelikle çözülmesidir.

TÜRKİYE KENDİ MODELİNİ ARIYOR

Demokraside

Tartışmaya katılan TÜRK-İŞ Başkanı Kumlu'nun üç şartı ve
Emekli diplomat Faruk Loğoğlu, "Kürt açılımı ilerleme kaydetse
diyor. Diyarbakırlı Avukat Tanrıkulu'ya göre, dışarıda

Teröristlerle PKK bünyesine katılan unsurlar ayırt edilmeli

Bölgesel yönetimlerin k

ÇATIŞMANIN ÇÖZÜM MODELİ

KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜM MODELİ

İŞTE MİLLİYET'İN SORULARI

8- Toplumsal mutabakatın sağlanması için sizce en çok dikkat edilmesi gereken husus nedir?

BİLGİ+YURTSEVERLİK=MUTABAKAT: Toplumsal mutabakatı sağlayacak unsurlar devlet ve sivil toplumdur. Hem bölgede yaşayan insanları temsil eden sivil unsurlar, hem de ülkesel ölçekte örgütlenmiş olan sivil kuruluşların bölgenin sorunlarına yönelik ortaya koyduğu görüşler dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Biz mutabakat derken bunu bilgiyle, yurtseverlikle birleştirecek bir yaklaşımdan söz ediyoruz.

9- Sizin açınızdan bulunacak çözüm modelinin "olmazsa olmaz" çizgileri nelerdir?

TÜRK-İŞ'İN ÜÇ ŞARTI: Birincisi demokrasidir. Demokrasi, ülkemizde sorun çözme yöntemi olarak işlerlik kazandığı zaman sorunların birikmesine, krize dönüşmesine izin vermeyecektir. İkincisi bireysel hak ve özgürlüklerin toplumsal hak ve özgürlüklerle desteklendiği bir anlayışta demokrasi gerçek fonksiyonlarını üretebilecektir. Üçüncüsü, ülkemizin bütünlüğü ve milli mücadele ile çizilmiş sınırlarımızın ve bağımsızlığımızın asla tartışma konusu yapılmamasıdır.

10- Bu konuda sorulmadığı halde yanıtlamak istediğiniz soru varsa nedir?

ETNİK KİMLİK GERİ, CUMHURİYET İLERİ: Türkiye'de bütün insanların etnik kimliklerini düşünmeden, özgürce ve cumhuriyetin vatandaşı olmaktan gurur duyarak yaşadıkları gün, geleceğe ümitle bakabileceğimizi düşünüyoruz.

Fon Düzenlemesi Konfederasyonların Ortak Talebine Rağmen Yasalaştı

"Fondan genel bütçeye kaynak aktarmak sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmaz. Gelişme kaygı verici."

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e ortak bir başvuruda bulunarak, İssizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasına yol açan 5921 Sayılı "İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un TBMM'ne geri gönderilmesini istedi.

Ancak bu başvuruya rağmen, kanun tasarısı Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından onaylandı.

Bu gelişme üzerine, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasına yönelik düzenlemenin Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanmasının kaygı ve üzüntü verici olduğunu belirterek, ana muhalefet partisi ve tüm milletvekillerine, konunun Anayasa Mahkemesine götürülmesi çağrısında bulundu.

Konfederasyon Genel Başkanlarının imzasını taşıyan, 13 Ağustos 2009 tarihinde Cumhurbaşkanlığı'na gönderilen metninde şu görüşlere yer verilmişti:

"TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK olarak, 11.8.2009 tarihinde TBMM'de, İşsizlik Sigortası Fonu'ndan genel bütçeye para aktarılmasını öngören, 5921 Sayılı "İşsizlik Sigortası Kanunu İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un veto edilmesi talebimizi yüksek makamınıza arz etmek istiyoruz.

5920 sayılı Kanunun tarafınızca tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne iade edilmesinden sonra, Kanunu tekrar görüşen TBMM, bu Kanunun 1. maddesindeki "özel istihdam bürolarının geçici iş ilişkisi kurması"na olanak tanıyan düzenlemeyi çıkartarak, diğer maddeleri aynen kabul etmiş ve onaylanmak üzere yüksek makamınıza göndermiştir.

5921 sayılı "İşsizlik Sigortası Kanunu İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 2. maddesinde yapılan düzenleme ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortasında değişiklik yapılarak, İşsizlik Sigortası Fonu nema gelirlerinin 2009 ve 2010 yıllarında dörtte üçü, 2011 ve 2012 yıllarında dörtte birinin ilgili yıl genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmesi hüküm altına alınmıştır.

İşsizlik Sigortası Fonundan Genel Bütçe'ye aktarılacak bu kaynak Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki yatırımlar öncelikli olmak üzere ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeye yönelik altyapı yatırımlarında kullanılacaktır.

Yapılan bu düzenleme, öncelikle Anayasa'nın devletin sosyal hukuk devleti niteliğine vurgu yapan 2. maddesi ile çalışma hakkı ve ödevini düzenleyen 49. maddesine ve Genel Bütçeyi düzenleyen 161, 162 ve 163. maddelerine aykırıdır.

Zira, İşsizlik Sigortası'nı düzenleyen 4447 sayılı Kanunun genel gerekçesinde; "*(...) İşsizliğin tam anlamı ile ortadan kaldırılması, çok yönlü ekonomik ve mali önlemlere, yatırım-istihdam ilişkisine dönük etkili kararların alınmasına bağlıdır... Gelir güvencesi sağlayan bu politikaların temel özelliği, sosyal güvenlik amaçları ile istihdamı koruma ve geliştirme düşüncesinin birbirini tamamlar nitelikte olmasıdır. Bu politikaların temel araçlarından birisi de işsizlik sigortasıdır... Ekonomik büyümenin yanı sıra sosyal gelişmenin sağlanması ve gelirin topluma adil ve dengeli bir biçimde yaygınlaştırılması, sosyal adaletin sağlanması bakımından 'Sosyal Devlet' anlayışının bir gereğidir. Nitekim, Anayasamızın 'Çalışma Hakkı ve Ödevi' başlığını taşıyan 49. maddesinde 'Devlet işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır' denilmektedir. Gelir güvencesi hem çalışma hakkının bir uzantısı olmakta, hem de sosyal güvenliğin yaygınlaşmasını sağlamaktadır... İşsizlik sigortası, bir iş ya da işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına karşın tamamen kendi istek ve kusuru dışında işini kaybeden çalışanlara bir yandan yeni bir iş bulunmasına gayret edilirken, diğer yandan da bunların işsiz kalmaları nedeni ile uğradıkları gelir kaybını kısmen de olsa karşılayarak, kendisinin ve ailesinin zor duruma düşmesini önlemek amacı ile belli süre ve ölçüde ödemeyi kapsayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren, Devlet tarafından kurulmuş, zorunlu bir sigorta koludur ... İşsizlik sigortası uygulamasının, işçi, işveren ve devlet olmak üzere üç kesime yayılan bir mali yükü beraberinde getireceği kaçınılmazdır. Sonuç olarak; çalışanlara işsiz kaldıkları dönemde gelir güvencesi getiren, işverenlere de teknolojik değişmelere bağlı yapısal bazı değişiklikleri gerçekleştirme imkânı sağlayan işsizlik*

sigortasının çalışma yaşamımıza getirilmesi hem sosyal devlet ilkesinin, hem de çağdaş ve demokratik dünya ile bütünleşme hedefimizin bir gereği olarak düşünülmektedir...” denilmek suretiyle yasanın genel amacının devletin Anayasa ile belirlenen sosyal devlet niteliğine ve 49. maddesinde belirlenen işsizliği önlemek için gerekli tedbirleri alma görevine vurgu yapılmıştır.

Anayasanın 2. ve 49. maddesi hükümleri gereğince 4447 sayılı Kanun ile kabul edilen “İşsizlik Sigortası Fonu” bir yatırım fonu olmayıp, sigorta tekniğine göre oluşturulmuş, aktüerya dengeleri gözetilmek zorunda olan bir sigorta fonudur.

Bu nedenle, “İşsizlik Sigortası Fonu”ndan genel bütçeye para aktarılması sigortacılık tekniği ve Kanunun genel amacı ile bağdaşmadığı gibi, ücretlerinden fona prim kesilen işçilerin, haklarına saldırı niteliğindedir ve tarafımızdan kabul edilemez nitelikte bir tasarruftur.

Bunun yanında fona katkı yapan işverenlerin örgütü TİSK de bu düzenlemeye karşı olduğunu yaptıkları birçok açıklama ile kamuoyuna duyurmuştur.

Ülkemiz, sosyal güvenlik fonlarında biriken kaynakların kötü yönetilmesi ve kriz anlarında hazineye kaynak aktarılmasının kötü örnekleri ile doludur. SSK Fonları bir dönem ülkemizin en büyük fonlarından biri iken, bu tür tasarruflarla erimesi nedeniyle bugün sosyal güvenlikte “kara delik” söylemleri bolca telaffuz edilmektedir. Tasarrufu Teşvik ve Konut Edindirme Yardımı Fonları batan ve devletin hala tasfiye edemediği fonlardır.

Biz üç işçi konfederasyonu olarak kriz baş gösterdiğinden bu yana, ısrarla işsizlerin işsizlik sigortası fonundan yararlanmalarının kolaylaştırılmasını, ödeme miktarlarının insanca yaşama miktarına çıkarılmasını talep ettiğimiz halde hükümet buna, yani fonun amacına uygun kullanılmasına yanaşmamaktadır.

Bugün ülkemizdeki gerçek işsiz sayısı 6 milyona ulaşmıştır. İşsizlik Sigortası Fonundan yararlanan sayısı 292 bin kişidir. Üstelik işsizlik ödeneğinden bir işsiz ortalama 6 ay yararlanabilmekte ve en fazla asgari ücretin yüzde 80'i olan 436.- TL alabilmektedir. Siyasi iktidarın bir numaralı görevi, işsizliğe yol açan politikalara son vermek ve bu çarpıklığı düzeltmektir.

Küresel ekonomik kriz koşullarında işsizliğin daha da artması ve ciddi sosyal bir soruna dönüşmesi ihtimali yadsınamaz. Bu fondan genel bütçeye yatırımlar için kaynak aktarmak yerine, fonun yaygınlaşan işsizliğe çare olacak çözümlerde kullanılması sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir.

Bu gün işçi işveren bütün sosyal tarafların bu yasa değişikliğine şiddetle karşı çıkması aklı selimin başka bir göstergesidir.

Biz, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK olarak, üç işçi konfederasyonu yapılan değişiklikleri sigorta tekniğine aykırı, fonun aktüerya dengelerini alt üst edecek, işsizlerin artması halinde fonu işsizlik ödeneklerini karşılayamaz hale getirecek bu düzenlemenin yapılmasına başından bu yana ısrarla karşı çıktık. Bu yöntem yerine, işsiz kalanların fondan yararlanma koşullarının iyileştirilmesi ve kolaylaştırması yanında, işsizlik ödeneğinin işsizlerin asgari ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye çıkarılmasının sigorta tekniği ve sosyal devlet ilkesi bakımından daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Bu nedenlerle 5921 sayılı “İşsizlik Sigortası Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un yüksek makamınızca onaylanmayıp, bir kez daha görüşülmek üzere TBMM'ne iade edilmesi konusunda görüş ve değerlendirmelerimizi sunmak üzere randevu verilmesi hususunu bilgilerinize ve takdirlerinize arz ederiz. Saygılarımızla.

Milletvekillerine Çağrı

Öte yandan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasını beraberinde getiren yasanın Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanması üzerine bir açıklama yaptı. Kumlu açıklamasında şöyle dedi:

“Cumhurbaşkanlığı Makamı'nın, İşçi Konfederasyonlarının karşı çıkmasına ve sakıncalarını ve kaygılarını defaatle dile getirmesine karşın, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasına izin veren 5921 Sayılı 'İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'u onaylaması, TÜRK-İŞ topluluğu tarafından üzüntü ve kaygıyla karşılanmıştır.

Fon'un kuruluş amacı işsizlik sigortasını düzenleyen kanunda açıkça ifade edilmiştir. Fon'daki para hiç kuşkusuz ve tartışmasız işçinin parasıdır. Bu fon, işsiz kalacak işçilerin gelir kayıplarını kısa bir süre de olsa karşılamak amacıyla oluşturulmuştur. Türkiye'de kamu kesiminde kurulan fonların hikayesine baktığımızda sonuç acıklıdır. Devlet, çeşitli amaçlarla oluşturduğu fonlar için çalışanlardan kesintiler yapmış, bu fonlar hiç bir şekilde ücretlerinden kesinti yapılan insanlara yarar sağlamamış, amacı dışında kullanılmış ve kaybolup gitmişlerdir. Gelinen noktada İssizlik Sigortası Fonu da kuruluş amacına hiç hizmet edemeden tarihe gömülmüş diğer fonların kaderini paylaşma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Bu hatanın ve yaratılan güvensizlik ortamının geride bırakılabilmesi için henüz geç değildir. CHP'den ve tüm milletvekillerinden beklentimiz, ilgili yasanın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasıdır.”

Cumhurbaşkanı Gül "Kiralık İşçilik" Düzenlemesini Veto Etti

Özel istihdam bürolarına, istihdam ettikleri işçileri, diğer işverenlere kiralayabilmelerine imkan veren düzenleme, TÜRK-İŞ'in ve tüm emek kesimlerinin itirazlarına rağmen 25 Haziran 2009 günü yapılan Üçlü Danışma Kurulu toplantısında gündeme getirildi. Düzenleme, toplantıda başta TÜRK-İŞ olmak üzere tüm işçi kesiminin karşı çıkmasına rağmen aynı gün alelacele TBMM Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edildi.

TÜRK-İŞ, 26 Haziran 2009 günü konuyla ilgili açıklamada bulundu. Açıklamada şu görüşlere yer verildi:

"Yeni İstihdam Paketi çerçevesinde hazırlanan ve TBMM Genel Kurulu'nda dün gece kabul edilen 'İş Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'nda, Özel İstihdam Bürolarının 18 ay süre ile işçileri diğer işverenlere kiralayarak geçici iş ilişkisi kurmalarına ve işverenlerin işsizlik ödeneği almakta iken işe aldıkları işçiler ile Nisan 2009 ayından sonra mevcut işçilerine ilave olarak 31.12.2009 tarihine kadar işe alacakları işçilerin sigorta primleri işveren hisselerinin altı ay süre ile İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması öngörülmüştür.

İlgili tasarı, işçilerin Özel İstihdam Büroları tarafından belirli sürelerle değişik işverenlere kiralanmasını, işçilerin her türlü haktan yoksun ve çok düşük ücretlerle, insan onuruna yaraşır iş kavramından çok uzak bir biçimde çalıştırılmasını beraberinde getirmektedir. Tasarıya göre, Özel İstihdam Büroları, değişik iş kollarında çalışabilecek işçileri bir araya getireceğinden bu büroların işçilerinin sendikalaşması hukuken tartışmalı hale gelecektir.

İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı ise işsiz kalan işçilere yeni bir iş buluncaya kadar maddi destek sağlamaktır. Bu fondan işsiz kalan işçilere bugün ödenen para son derece yetersizdir ve kısa sürelidir. TÜRK-İŞ, İşsizlik Sigortası Fonu'ndan işsiz kalan işçilere yapılan ödemenin miktar ve süresinin iyileştirilmesini, hak etme koşullarının kolaylaştırılmasını beklerken, bu fon kaynaklarının işverenlere tahsis edilmesi kabul edilemez. Kaldı ki bu düzenleme İşsizlik Sigortası Fonu Kanunu'nun da amacına ters düşmektedir. Konfederasyonumuz, bu konudaki görüşlerini başta Üçlü Danışma Kurulu toplantıları olmak üzere her platformda dile getirmiştir.

Aynı şekilde Konfederasyonumuz, Üçlü Danışma Kurulu toplantılarında kölelik düzenini hatırlatacak şekilde işçilerin Özel İstihdam Büroları'nda dün gece TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen ilgili tasarıda düzenlendiği şekilde istihdam edilmelerine karşı çıkmıştır.

25 Haziran 2009 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda yapılan Üçlü Danışma Kurulu toplantısının Bakanlık tarafından taraflara bildirilen resmi gündeminin 1. maddesi "Özel istihdam bürolarının mesleki faaliyet olarak geçici iş ilişkisi kurabilmesi hususunun değerlendirilmesi"dir. Hal böyleyken ve taraflar konuyu Üçlü Danışma Kurulu toplantısında daha dün tartışmakta iken, aynı saatlerde ilgili tasarının tarafların onayı ve haberi olmadan TBMM Genel Kurulu gündeminde alınması, Hükümetin ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Üçlü Danışma Kurulu toplantılarını işlevsiz hale getirmesinin yeni bir örneğini oluşturmuştur.

TÜRK-İŞ, dün gece TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen tasarıya karşıdır. TÜRK-İŞ, Cumhurbaşkanlığı makamından, tamamıyla işverenlerin isteği üzerine çıkarılan ve çalışma barışına hiçbir katkısı olmayacağı gibi, özel istihdam büroları aracılığıyla çalışma yaşamında kuralsızlığı ve köleleştirmeyi hükme bağlayan; bunun yanı sıra bütünüyle işçiye ait olan İşsizlik Sigortası Fonu'nu, işçilerin onayı alınmaksızın işverenlerin hizmetine sunan tasarıyı veto etmesini beklemektedir."

Gül'den Veto Talebi

TÜRK-İŞ, 29 Haziran 2009 günü yaptığı bir başka açıklamayla da Cumhurbaşkanı'ndan teklifin tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne geri gönderilmesini istedi. TÜRK-İŞ Cumhurbaşkanı'na hitaben yazılan mesajında şu görüşlere yer verdi:

"Sayın Başbakan'ın 04.06.2009 tarihinde açıkladıkları "teşvik ve istihdam paketi" çerçevesinde hazırlanan 'İş Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişik-

lik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı' TBMM Genel Kurulunda 25.06.2009 günü kabul edilerek yüce katınıza sunulmuştur.

Söz konusu tasarının bir bölümde yer alan özel istihdam büroları ile ilgili konu 4857 sayılı İş Kanunumuz uyarınca 24.06.2009 günü saat 14.00'da toplanan Üçlü Danışma Kurulu'nun gündeminin birinci maddesini oluşturmuş; yapılan görüşmelerde toplantıya katılan üç işçi konfederasyonu da olumsuz görüş bildirmiş, ancak konu ertesi gün aceleyle bir milletvekilinin teklifi olarak TBMM'ne getirilmiş ve kabul edilmiştir.

Teklifin, İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda değişlik getiren düzenlemeleri ise konfederasyonumuz dahil sosyal tarafların görüşleri alınmadan, Üçlü Danışma Kurulunda da görüşülmeden TBMM'ne sevk edilmiştir.

Teklifte yapılan düzenlemeler ile 'Özel İstihdam Bürolarının 18 ay süre ile işçilerini diğer işverenlere kiralayarak geçici iş ilişkisi kurmalarına ve işverenlerin işsizlik ödeneği almakta iken işe aldıkları işçiler ile Nisan 2009 tarihinden sonra mevcut işçilerine ilave olarak 31.12.2009 tarihine kadar işe alacakları işçilerin sigorta primleri işveren hisselerinin altı ay süre ile İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması' öngörülmüştür.

Özel İstihdam Bürolarına verilen. istihdam ettiği işçileri kiralama yetkisi, istihdamı artırmayacak, çalışma barışını bozacak, işçilerin örgütlenmesine engel olacak ve işçilerin güvencesiz bir ortamda insan onuruna yakışmayan bir ücret düzeyinde çalıştırılmalarına neden olacaktır.

İşsizlik Sigortası Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ise Kanunun amacına uygun olmayan düzenlemelerdir. İşsizlik Sigortası Kanununun amacı, işsiz kalan sigortalı işçilerin korunmasıdır. İşsiz kalmış sigortalı işçilerin işsizlik sigortası fonundan yararlanma koşullarının kolaylaştırılması, işsizlik ödeneğinin süresinin uzatılması ve miktarının yükseltilmesi şeklindeki haklı isteğimiz görmezden gelinmekte ve İşsizlik Sigortası Fonu işverenlere aktarılmaktadır.

Hiçbir şekilde işçi kesiminin onayını almamış, çalışma barışını bozacak ve işçileri tedirgin edecek yasa tasarısının 1. 2. ve 3. maddelerinin Anayasamızın 104. maddesi uyarınca tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne geri gönderilmesini Yüce Katınızdan arz ve talep ederiz."

Cumhurbaşkanı Veto Etti

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 9 Temmuz 2009 günü teklifin ilgili maddesini tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne geri gönderdi.

Gül, geri gönderme gerekçesinde şu görüşlere yer verdi:

"İncelenen Kanunun bu düzenlemeye ilişkin gerekçesinde, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin çoğunda kanunlarla düzenlenen mesleki anlamda geçici iş ilişkisi faaliyetlerinin ülkemizde de kanunî zemine oturtulmasının AB müktesebatına uyum çalışmaları içinde yer aldığı, üye ülkelerin mevzuatındaki farklılıklar nedeniyle üzerinde uzun süre tartışılan Geçici İstihdam Büroları Direktifinin Avrupa Parlamentosu tarafından 22 Ekim 2008 tarihinde onaylandığı, özel istihdam bürolarını yasaklayan veya bu büroların faaliyetlerini Direktifte öngörülmeyen sebeplerle kısıtlayan ülkelere karşı Avrupa Komisyonunun yaptırım uygulamasının söz konusu olduğu, işsizliğin önlenmesinde iş piyasasının esnekleştirilmesinin ve aktif istihdam politikalarının uygulanmasının temel çözümlerden biri olduğu, kayıt dışı istihdamın önleneceği ve bu sektörde çalışanların sosyal güvence altına alınacağı ifade edilmiştir.

İncelenen Kanun ile hüküm altına alınan mesleki anlamda geçici iş ilişkisi, esnek bir istihdam müessesesi olarak iş hukukumuza girerken, gerekçesinde de ifade edildiği üzere, Avrupa Parlamentosu"nun 2008/104/EC sayılı Direktifi esas alınmıştır.

Esasen esnek çalışma modellerinin ve istihdamın artırılması amacıyla hazırlanan bu Direktifin eşit muamele ilkesini temel alarak genel kurallar koyduğu görülmektedir. Buna göre, bir işyerinde ödünç iş ilişkisi kapsamında çalışan işçi hakkında, o işyerinde normal çalışma şekli olan istihdam ilişkisi çerçevesinde emeğini sunan sürekli işçi gibi istihdam edilseydi uygulanacak ücret, çalışma süresi, fazla çalışma, ara dinlenmesi, gece çalışması ve tatil gibi temel istihdam ve çalışma şartlarının aynısı uygulanacaktır. Ayrıca, kullanıcı işletmede işçi lehine olan düzenlemeler ödünç işçiye de uygulanacak; bunlar kantin, ulaşım gibi mevcut hizmetlerden yararlanacak ve açılacak olan sürekli işlerden haberdar edilecek; bu düzenlemelere uyulmasını güvence altına alacak adlî ve idarî yaptırımlar da ülkelerin ulusal mevzuatında yer alacaktır.

Avrupa Birliğine uyum çalışmaları çerçevesinde söz konusu Direktifle yapılan düzenlemenin iş hukukumuza dahil edilmesi amacıyla İş Kanununa geçici iş ilişkisini düzenleyen 7, maddeden sonra gelmek üzere 7/A maddesi eklenerek mesleki anlamda geçici iş ilişkisine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Ancak yapılan düzenlemede, söz konusu Direktifin temelini oluşturan istihdam ve çalışma şartlarında eşitlik esasının sağlanması ve dolayısıyla bu eşitliği bozacak uygulamaların yasaklanması yönünde hükümlere yer verilmemiştir. Böylece, düzenlemenin gerekçesi ile içeriği arasında bir çelişki doğmuştur.

Diğer taraftan, mezkûr 7/A maddesinin ikinci fıkrasında "Özel istihdam büroları devredeceği işçi ile iş sözleşmesini, işçinin devredileceği işverenle geçici iş ilişkisi sözleşmesini yazılı olarak yapmak zorundadır. Bu sözleşmelerde yer alması gereken hususlar Türkiye İş Kurumunca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir" hükmüne yer verilerek, maddede yer almayan hususların anılan Kurumca düzenlenmesine imkân sağlanmış ise de, mesleki anlamda geçici iş ilişkisi müessesesinin yapısı sebebiyle işçinin korunmasına yönelik kurallara Kanunda yer verilmesi, uygulamaya ilişkin ayrıntı ve teknik hususların ise yönetmeliğe bırakılması gerekmektedir.

Aksi taktirde, yapılan düzenleme gerçek amacının dışında sonuçlar doğurabilecek ve madde kapsamındaki işçilerin emeğinin istismarı, insan onuruna yakışmayan durumların doğması gibi Kanunun amaçlamadığı olumsuz uygulamalara ve çalışma barışının bozulmasına yol açılabilecektir.

Yayımlanması yukarıda açıklanan gerekçelerle uygun görülmeyen 5920 sayılı "İş Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 1, maddesinin Türkiye Büyük Millet Meclisince bir kez daha görüşülmesi için, Anayasanın değişik 89 ve 104, maddeleri uyarınca ilişikte geri gönderilmiştir."

Kumlu'dan Teşekkür

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Cumhurbaşkanı'nın geri göndermesi üzerine de bir teşekkür mesajı yayımladı. Mesajda şunlar söylendi:

"TBMM Genel Kurulu'nda 25. 06. 2009 tarihinde kabul edilen 'İş Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı"nda, Özel İstihdam Bürolarının 18 ay süre ile işçileri diğer işverenlere kiralayarak geçici iş ilişkisi kurmalarına izin verilmiştir. Aynı düzenlemede İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasına yönelik bir hüküm de yer almıştır.

TÜRK-İŞ, 26.06. 2009 tarihinde yaptığı basın açıklamasıyla düzenlemeye ilişkin tepkilerini dile getirmiş, 27.06.2009 tarihinde ise Cumhurbaşkanlığı'ndan düzenlemenin veto edilmesini istemiştir. TÜRK-İŞ, 07.07.2009 tarihinde Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül ile yaptığı görüşmede de veto isteminin gerekçelerini arz etmiştir.

Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün, işsizlik sigortası fonunun amacı dışında kullanılmasına ilişkin maddeyi onaylaması bizde üzüntü yaratmıştır. Ancak düzenlemenin "kiralık işçiliği" beraberinde getiren birinci maddesini yeniden görüşülmek üzere TBMM'ye gönderilmesi memnuniyet vericidir.

Beklentimiz, TBMM'nin, ilgili maddenin Cumhurbaşkanlığı makamınca sakıncalı görülen hususlarını düzeltmesi ve çalışma yaşamımızın 'kiralık işçilik' gibi kuralsızlığı yasalaştıran bir kaos ortamına sürüklenmeden çalışma barışının korunmasıdır.

TÜRK-İŞ topluluğu olarak Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'e ilgili tasarrufundan dolayı teşekkür ediyoruz."

Teklif Yeniden TBMM'de

Ancak Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne gönderilen teklifin TBMM'nin 1 Ekim 2009 tarihinde başlayacak yeni yasama döneminde görüşülmesi beklenirken, 4 Ağustos 2009 tarihinde başkanını seçmek üzere toplanan TBMM'nin bu görevi yerine getirdikten sonra dağılmayarak söz konusu Cumhurbaşkanınca tekrar görüşülmek üzere geri gönderilen yasa teklifini görüşmek üzere çalışmalarına devam etti.

Bu amaçla hazırlanan ikinci teklif de baştan beri süre gelen itirazlarımızı ve kiralık işçi düzeninin yaratacağı sorunları ortadan kaldırmadığı gibi Cumhurbaşkanı'nın tekrar görüşülmek üzere geri gönderme gerekçelerini de karşılamıyordu.

TÜRK-İŞ, bu noktada, yapılmak istenen düzenlemeye ilişkin görüşlerini "İnsana Saygı, İnsan Onuruna Yakışır İş İstiyoruz, Yeni Kölelik Düzeni Olan Kiralık İşçilik Kabul Edilemez" başlıklı dosyasını tüm milletvekillerine gönderdi.

Teklif Geri Çekildi

Haklı itirazlarımız ve Cumhurbaşkanı'nın duyarlı duruşu etkili oldu, 5920 sayılı Yasa Teklifinin 1. maddesi Tekliften çıkarılarak diğer üç madde 5921 sayılı Yasa Teklifi olarak TBMM'nde görüşülerek kabul edildi. Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak 18 Ağustos 2009 günü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.

İnsana Saygı
İnsan Onuruna Yakışır İş istiyoruz

Yeni Kölelik Düzeni Olan Kiralık İşçilik Kabul Edilemez

TÜRK-İŞ, milletvekillerine, özel istihdam bürolarına mesleki faaliyet olarak geçici iş ilişkisi kurma imkanı veren düzelemeye ilişkin görüş ve itirazlarını içeren "Kiralık işçilik raporu" gönderdi. Mektupta aşağıdaki görüşler dile getirildi:

Kiralık İşçi Düzenine İlişkin TÜRK-İŞ Görüş ve İtirazları

Anayasamızda, devlet şeklimizin cumhuriyet olduğu belirtilmiş ve cumhuriyetin nitelikleri arasında "sosyal devlet" olma özelliği de sayılmıştır. İşçiler veya daha geniş anlamda tüm çalışanlar için devletin sosyal devlet olma yönündeki bu anayasal vaadi iki önemli beklentiyi doğurmaktadır. Bunlardan ilki "sosyal adalet" beklentisidir ki, çalışanlar milli gelirden belirli bir düzeyin altına düşmeyecek şekilde uygun pay alacaklardır. İkincisi ise "toplumsal denge"dir. Sosyal devlet sayesinde işçi, işveren karşısında belirli ölçüde korunacak ve böylelikle toplumsal denge sağlanacaktır.

İşte bu nedenle İş Hukukuna ihtiyaç olmuş, işçinin korunması ilkesi uzun yıllar boyunca etkin bir şekilde uygulanmıştır. Çünkü özü itibariyle İş Hukuku, her şeyden önce "İşçiyi Koruma Hukuku'dur". Her ne kadar 4857 sayılı İş Kanunu ile bu koruma dengesinin içine işyerinin de alındığı ve bu sayede yeni bir denge oluştuğu ileri sürülse bile; TÜRK-İŞ, işçinin korunma ihtiyacının daha da artmakta olduğunun bilincindedir.

Bugün için gündemde olan 5920 sayılı "İş Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin mesleki anlamda geçici iş ilişkisini düzenleyen birinci maddesi bir kez daha görüşülmek için Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ne geri gönderilmiştir. Geri gönderilen madde, Türk İş Hukuku sistemimize yeni bir düzen getirme amacını taşımaktadır. Bu düzen, kanundaki adı ile "mesleki anlamda geçici iş ilişkisi"; kamuoyunda bilinen adı ile ise "KİRALIK İŞÇİ DÜZENİ"dir.

22.05.2003 tarihinde kabul edilen son İş Kanunu Tasarısında mesleki anlamda geçici iş ilişkisi düzenlemesi bulunuyordu.

TÜRK-İŞ'in, "Böyle bir uygulamanın işçi simsarlığına yol açacağı, istihdamın tanziminde disiplini bozacağı ve işçinin alabildiğine sömürülmesi sonucunu doğuracağı, işsizlik oranı dikkate alındığında iş bulma vaadi ile işsizlerin istismarı kaçınılmaz olacağı, sendikal örgütlenmeyi engelleyeceği, toplu sözleşme hakkından yararlanmayı kısıtlayacak, grev hakkının kullanımını etkisiz hale getireceği" mahiyetindeki itirazları sonucunda bu düzenleme kanunda yer almamıştı.

İtirazlara konu kiralık işçi düzeni, son olarak 25.06 2009 tarihinde yapılan Üçlü Danışma Kurulu Toplantısı'nda gündeme getirilmiş, başta TÜRK-İŞ olmak üzere tüm işçi kesimi bu düzenlemeye karşı çıkmasına rağmen aynı gün alelacele TBMM Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edilmiştir.

TÜRK-İŞ, 26 Haziran 2009 tarihinde konuyla ilgili açıklamada bulunmuş, 29 Haziran 2009'da yaptığı bir başka açıklama ile Cumhurbaşkanı'ndan teklifin veto edilmesini istemiştir. 9 Temmuz 2009 tarihinde Cumhurbaşkanı teklifin ilgili maddesini veto etmiş, Cumhurbaşkanı'nın vetosu üzerine de TÜRK-İŞ bir teşekkür mesajı yayınlamıştır.

Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen teklifin TBMM'nin 1 Ekim 2009 tarihinde başlayacak yeni yasama döneminde görüşülmesi beklenirken, 04.08.2009 tarihinde başkanını seçmek üzere toplanan TBMM'nin bu görevi ifa ettikten sonra dağılmayarak söz konusu vetolu yasa teklifini görüşmek üzere çalışmalarına devam edeceği hazırlanan yeni teklif ve gerekçesinden anlaşılmıştır.

Veto üzerine hazırlanan ikinci teklif de baştan beri süre gelen itirazlarımızı ve kiralık işçi düzeninin yaratacağı sorunları ortadan kaldırmadığı gibi Cumhurbaşkanı'nın veto gerekçelerini de karşılamamıştır.

TÜRK-İŞ'in Kiralık İşçi Düzenine İlişkin Temel İtirazları

TÜRK-İŞ, "Geçici İş İlişkisi" adı altında ödünç işçi vermeyi; işçiyi bir meta haline getirerek onun insan olma onurunu inciteceği gerçeğinden hareketle, daha tasarı halindeyken reddetmiş, ancak bu düzen "Geçici

İş İlişkisi" başlığı altında 4857 Sayılı İş Kanunun 7. maddesinde 2003 yılında yer almıştır.

Bugün bir aşama daha ileri gidilerek ödünç iş ilişkisinin mesleki anlamda geçici iş ilişkisi olarak yürütülmesi, kanun koruması altına alınmaya çalışılmaktadır.

TÜRK-İŞ yapılmak istenen bu düzenlemeye karşıdır.

Emek ticaretini yasal hale getiren bu düzenleme, tüm işleri ve işkollarını kapsar nitelikte geniştir. Hiçbir iş ya da işkolu istisna edilmemektedir. Bu yeni düzende işçilerin işverenlerden korunması mümkün değildir. İşçiler fiilen örgütlenme ve grev haklarından mahrum edilmektedir. İşçilerin çalışma ve sözleşme özgürlükleri göstermelik bir sözleşmeye emanet edilmekte ve örtülü olarak kısıtlanmaktadır. İşçinin hür iradesi ile imzaladığı varsayımına dayalı olarak kurulacağı düşünülen "Geçici İş İlişkisi Sözleşmesi", ülkemizdeki yoksulluk ve iş bulma zorlukları göz önüne alındığında ayağı yere basmayan bir sözleşmedir.

Bu hal Anayasa'nın "Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti" başlıklı 48. maddesindeki "irade özgürlüğüne" uymamakta, onu yok etmektedir. Anayasaya göre; "herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir". Ancak mesleki anlamda geçici iş ilişkisi özü itibari ile bu Anayasa hükmüne aykırıdır. İşçinin yaptığı sözleşme ile iradesi elinden alınmakta, herhangi bir üretim unsuru gibi değişik işverenlerin elinde dolaştırılmaktadır. Yani "insan işçi", "meta işçiye" çevrilmektedir.

TÜRK-İŞ, yapılmak istenen bu düzenlemenin Anayasanın "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlıklı 5. Maddesinde belirtilen kıstaslara da uymadığını düşünmektedir. Devlet, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak amaç ve görevindedir. Ancak yapılmak istenen düzenleme ile engeller kaldırılmak yerine yeni engeller yaratılmakta, yoksul insanların üzerinden para kazanmanın yolu açılmaktadır.

Bu düzenleme aynı zamanda, "Kanun Önünde Eşitlik" başlığı ile düzenlenen 10. madde hükümlerine de aykırı bir düzenlemedir. Çünkü geçici iş ilişkisi sözleşmesi imzalayan bir işçiyi diğer işçilerden farklı bir statüye sokmakta ve onu emsallerinden olumsuz yönde ayırmakta, İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununun hükümlerinden fiilen yararlanamaz hale getirmektedir.

Öte yandan yapılmak istenen düzenleme Anayasa'nın 49. maddesinde düzenlenen "Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir" başlıklı temel düzenlemeye de aykırıdır. Anayasa'da, "devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır" denilmektedir. Ancak yapılan düzenleme her yönü ile bu temel kurala uymamaktadır. Düzenleme işsizleri korumadığı gibi çalışma barışını da bozmaktadır. Yine benzer şekilde, yapılmak istenen düzenleme Anayasa'nın "Ücrette Adalet Sağlanması" başlıklı 55. maddesine de aykırı bulunmaktadır. Bilineceği üzere ödünç iş ilişkisinin temelinde emsallerine göre daha ucuz maliyetli işçi temini düşüncesi yatmaktadır.

TÜRK-İŞ; işçinin işyerinin belli olmasının, kuralsız/örgütsüz çalıştırılmamasının mücadelesini vermektedir. Mesleki anlamda geçici iş ilişkisi, işsizliğe çare olmayacak, tam tersi işgücünün sömürüsüne yol açacaktır. 4857 Sayılı İş Kanunuyla esnek çalışma modellerinin neredeyse tamamı Türk çalışma yaşamına girmiş ve yasal bir çerçeve ile de tanımlanmıştır. Bugün için gelinen noktada yeni bir esnek çalışma ilişkisi yaratacak olan Mesleki Anlamda Geçici İş İlişkisi kamuoyu ve sosyal taraflar nezdinde tartışmaya açılmadan kanunlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Düzenleme, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2, 5, 7, 11, 12,15, 17,18,19, 20, 21, 29. maddeleriyle işçi lehine sağlanan hakları da ortadan kaldırmaktadır.

Kaldı ki, düzenlemeye esas gösterilen geçici istihdam bürolarına ilişkin 2008/104 sayılı AB direktifi ile Türkiye tarafından imzalanmayan ILO'nun 181 sayılı özel istihdam bürolarına ilişkin sözleşmesi ve bu sözleşmeyle ilgili 188 sayılı tavsiye kararında yer alan işçilerin korunmasına ilişkin normlar da dikkate alınmamıştır.

TÜRK-İŞ, ödünç iş ilişkisi adı altında yapılmak istenen bu türden düzenlemelere en başından itibaren karşı durmuştur. Bu karşı duruşunu bugün de muhafaza etmektedir. Bu konu tüm çalışanları, yeni çalışma hayatına girecekleri ve onların ailelerini ilgilendiren geniş tabanlı ve mutlaka sosyal mutabakat ile inşa edilmesi gereken önemli bir konudur.

Kamuoyu ve toplum aydınlatılmadan, sosyal tarafların detaylı görüşü dinlenilmeden bir mevzuat oluşturulması faydadan daha fazla zarar doğuracaktır.

Mesleki Anlamda Geçici İş İlişkisinin Yaratacağı Sonuçlar

İş Piyasasının Düzeni Bozulacak;

Piyasa, satıcıların mal satmak için bir araya geldikleri pazarın adıdır. Burada malın (meta'nın) fiyatı belirlenir. Pamuk, fındık, çiçek piyasalarından bahsedilebileceği gibi menkul kıymetler ya da iş gücü piyasalarından da bahsedilebilir. İşgücü piyasasında arz ve talep karşılaşır ve ücret oluşur. Ama emek bir meta olmadığı için, bir mal gibi alınıp satılamaz.

Zaten işgücü piyasası da diğer piyasalardan farklı olarak sosyal bir organizasyondur. İşgücü piyasası, toplumsal ve kültürel etkilerin altında olduğu gibi sermayenin işgücü yerine ikame edilebilmesi de sınırlıdır. İşgücünü mallarda olduğu gibi tüm niteliklerini içeren normlara da bağlamak imkansızdır. İşgücünün hareket kabiliyeti de en azından coğrafyasına bağlılık nedeniyle çok farklıdır. İşgücü piyasalarını kar amacı gütmeyen kamu kurumları düzenler. Bu kurumlar, iş arayanlar ile işçi arayanları karşılaştırır ve eşleştirir, en önemli görevlerinden birisi de iş piyasasının önündeki engelleri kaldırmak ve piyasayı olabildiğince şeffaf yapmaktır.

Bir süredir kamu istihdam kurumlarının yanı sıra özel istihdam büroları da eşleştirme görevini üstlenmiş bulunmaktadır. Hayır kurumu niteliğinde olanların dışında özel istihdam büroları kar amaçlı şirketlerdir. Ülkemizde de durum benzerdir. Türkiye İş Kurumu tarafından 2004 Haziran ayından itibaren özel istihdam büroları başvuruları alınmaya başlanmıştır. 2008 yılı sonu itibari ile faaliyette bulunan 261 adet büro vardır.

TÜRK-İŞ kiralık işçi düzenlemesine karşıdır. Özel istihdam bürolarından önce işçiler ve işverenler kamu istihdam kuruluşunun hizmet kalitesi, iş piyasasının yeterince şeffaf olmadığı gibi nedenlerden şikâyet ederlerdi. Bu şikâyetler azalmadığı gibi şimdi bir de güven sorunu doğmuştur. "Özel istihdam bürosuna en çok parayı veren önce iş bulan mı olacaktır" gibi sorular gündeme gelmiştir.

Türkiye'nin özel istihdam bürolarını özümseme sürecinde olduğu sırada ani bir gelişme ile bu bürolara istihdam ettikleri işçileri kısa sürelerle başka işverenlere kiralamaları imkânı getirilmek istenmiştir. Türkiye'de istihdamın her türlüsü işçi ile işveren arasında kurulan iş sözleşmesi ile yapılabilmektedir. Özel istihdam büroları para karşılığı bu sözleşmenin kurulmasına aracılık etmektedir. 4857 Sayılı İş Kanununun 9. maddesi, tarafların iş sözleşmesini, ihtiyaçlarına uygun türde belirli veya belirsiz süreli, tam süreli veya kısmi süreli veya diğer türlerde yapabileceklerini düzenlemiştir. Ayrıca 7. Maddesinde geçici iş ilişkisi düzenlenmiştir.

TÜRK-İŞ'e göre özel istihdam bürolarının mesleki anlamda geçici işçi verebilmeleri, yani işçi kiralayabilmeleri;

Emeğin meta haline gelmesi,

İşçilerin kazanç konusu olması,

İşsizlerin istismar edilmesi,

İşçilerin insan onuruna yakışmayacak koşullarda çalıştırılması,

İşçi simsarlığına yol açılması,

İşyeri kavramının ortadan kalkması,

İş güvencesinin ortadan kalkması,

İşçilerin örgütlenme hakkının ortadan kalkması,

Grev hakkının kullanılamaz hale gelmesi,

İşyerinde aynı işi yapan farklı statüde iki işçi grubu oluşması gibi nedenlerle iş piyasasının düzenini bozacaktır.

İşçi Simsarlığına Yol Açacak;

İşçi simsarlığı geri kalmış ekonomilerde tarım alanında görülmektedir. Simsar satıcı ile alıcı arasında aracılık ederek belirli bir kazanç elde eden kimsedir. İşçi simsarlığı iş gücünün meta olduğu, diğer mallardan ayrılmadığı, insanların temel hak ve hürriyetleri kullanamadığı, hatta bu temel hak ve özgürlüklerin bilincinde dahi olmadıkları ekonomilerde vardır. Orada insanlar serfler gibi toprak ile birlikte alınıp satılmasalar bile başka güçlerin kontrolü altındadır. Bu güç için çalışırlar, bu güç ekonomisine göre bazen bir kabile reisi, bazen bir ağa, bazen bir simsardır. Ekonomik geri kalmışlık aynı zamanda sosyal geri kalmışlığı da içinde taşımaktadır. Kültür ise sığdır. Bireyin bir başına fazlaca bir anlam ve değeri yoktur. Ülkemizin bazı yöreleri benzer kötü durumlar yaşanırken ve bu durumu aşmak için projeler uygulanırken özel istihdam bürolarının sözde istihdam ettikleri insanları başka işverenlere kiralama düzenini bir hak olarak elde etmeleri bu büroları birer işçi simsarı haline getirecektir.

İşçilerin Sömürülmesine Neden Olacak;

İşçiler kiralanmaya başlandıklarında kazanç konusu olacaklar, diğer mallarda olduğu gibi en ucuza alınarak en yüksek fiyata satılmak isteneceklerdir. Çünkü bu işi yapanın amacı kar etmek olacaktır.

Simsarın arada kazanacağı para hiç kuşkusuz işçinin kaybedeceği para olacaktır. İşgücünün bekletilemez ve stoklanamaz olma niteliği her zaman olduğu gibi işçinin aleyhine işleyecektir. İşverenler daima girdilerinin ucuz olmasını ister. Ucuz hammadde, ucuz enerji ve ucuz iş gücü talepleri hiçbir zaman sona ermez. Rekabet ortamının bunu gerektirdiğini söylerler. Sürdürülebilir rekabet ortamının böyle korunabileceğini anlatırlar. Kaliteyi yükseltmek, marka olmak kolay değildir. Bizim ekonomimizde olduğu gibi markasız malları üreterek dünyaya satmak gerçekten de kolay değildir. Birçok kimse bu düzen içerisinde işçilerin istismar edildiğini, sömürüldüğünü düşünmektedir. Gerektikçe ucuz işgücüne erişmek arzusu işverenlerin özel istihdam bürolarının istihdam ettikleri işçileri kendilerine kiralayacakları düzeni istemelerine neden olmaktadır. Birisi işvereni (özel istihdam bürosu) diğeri işyerinde çalıştığı olmak üzere iki işveren arasında sıkışacak işçi her iki işverenin kar etme arzusu karşısında daha çaresiz bir hale gelecek, istismar edilecek, istismar edilmese bile böyle olduğunu düşüneceği için kendisini kötü hissedecektir.

İşsizler İstismar Edilecek;

İşsizlik, çalışma arzu ve iradesinde olan insan için bir cezadır. İşçi çalışacak, üretecek ve üretime katkısının karşılığı olarak da ücretini alacaktır. Bu ücret ile de yaşamını sürdürecektir. İşsiz çalışma yaşamına katılmamış bir işsiz ise sosyal güvenliğin koruyucu şemsiyesinin de dışındadır. Bu şemsiyenin altında olanlar da sadece kısa bir süre için ve en alt düzeyde korunmaktadırlar. İşsizlik sigortasından yararlanma süresi dolduğunda bu işçiler de şemsiyenin dışına çıkarlar. Ülkemizde yaşandığı gibi işsizliğin yaygın, yoğun ve kronik olduğu ekonomilerde işçilerin durumu daha da zordur. İşçiler kayıt dışı ekonomi içerisinde en olumsuz koşullarda bile istihdam edilirler. Yaşamakta olduğumuz kriz döneminde ise yüz binlerce işçinin işini kaybetmiş olması işsizleri ve işsiz kalmış olanları her zaman olduğundan daha çok birbirlerinin rakibi haline getirmiştir. İşsizliğin geldiği bu boyut istismar için en uygun ortamı yaratmıştır. Böyle bir ekonomide ve böyle bir konjonktürde özel istihdam bürolarının sözde istihdam ettikleri işçileri başka işverenlere kiralama düzeni, işsizlerin bu bürolara ödeyecekleri bedel kadar daha ucuz işbaşı yapacakları bir ortam yaratacak, diğer yandan da kayıt dışı simsarlar doğuracaktır.

Sendikal Örgütlenmeyi Engelleyecek;

Özel istihdam bürosunun istihdam ettiği kiralık işçilerin örgütlenmesi de imkânsız olacaktır. Kural olarak özel istihdam bürosu tarafından istihdam edilmiş işçilerin özel istihdam bürosu işyerinde örgütlenmeleri ve özel istihdam bürosu işvereni ile toplu iş sözleşmesi yapabilecekleri söylenecektir. İlk soru özel istihdam bürosu işyerinin hangi iş koluna girdiğidir. Zira bu büro tarafından istihdam edilmiş birkaç aşçı bir işverene, birkaç elektronik mühendisi bir başka işverene kiralanmış olabilecektir. Aşçılar ile mühendisleri hangi iş koluna koymak uygun olacaktır? Fiilen çalıştıkları işyerleri ve çalışma koşulları da farklı olacağına göre işçiler ayrı sendikalara mı üye olacaklar ve özel istihdam bürosu işvereni de birden çok toplu iş sözleşmesi mi yapacaktır? Birbirlerini tanımayan, farklı işverenlerin işyerlerinde çalışan işçilerin örgütlenmesi nasıl sağlanacaktır? İşyerinde çalışan işçilerin en çok ¼'ü kiralık işçi olabileceğine göre halen örgütlü (sendika üyesi) işçilerin ¼'ünün sendikasız hale gelmesi ihtimali de bulunmaktadır. İşverenlerin "ucuz işgücü"isteğini yerine getirmenin yolunun örgütsüz işçilerden geçtiğini herkes bilmektedir. Özel istihdam bürosu işçilerinin örgütlenmeleri mümkün olmadığı gibi özel istihdam büroları mevcut sendikalı işçi sayısının da azalmasına neden olacaktır.

Grev Hakkının Kullanılmasını Engelleyecek;

İşçiler örgütlü değilse (sendika üyesi değilse) toplu pazarlıktan, toplu iş sözleşmesinden de bahsetmek mümkün olmayacaktır. İşçiler ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için toplu iş sözleşmesi yapamayacakları gibi, hiç şüphesiz toplu iş sözleşmesine erişmek için gerektiğinde başvuracakları grev haklarını da kullanamayacaklardır. Kiralık işçiler çalışmakta oldukları işyerinde asıl işçilerin başlattıkları bir greve de o işyerinin işçileri olmadıkları için katılamayacaklardır. Grev esnasında çalışmalarına izin verilmeyeceğine göre özel istihdam bürosuna dönüp grevin bitmesini bekleyeceklerdir. Özel istihdam bürosu ile kiraladığı işçilerin çalıştığı işyerinin işvereni arasındaki sözleşmenin de devam edip etmeyeceği bilinemeyecektir.

Ayrıca, devredilen işçi için ücret ödeme yükümlülüğünün sadece grev ve lokavt haline münhasır kılınması işçinin daha fazla sömürülmesine yol açacaktır. Emsal alınan AB direktifinde özel istihdam bürosunun işçiye iş bulamaması ve ya bulunan işin sona ermesi halinde yeni bir geçici iş ilişkisi kurulana kadar belli bir ücret ödeme yükümlülüğü vardır.

Öte yandan, kiralık işçi uygulaması ile grev yasakları genişletilmiş olacaktır. Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunundaki grev yasaklarından kurtulmak isteyen Türkiye örgütlü işçilerin ¼'ünü grev yasaklarına sokan bir düzenlemeyi nasıl kabul edecektir?

İşçinin İş Güvencesi Ortadan Kalkacak;

4857 sayılı İş Kanunumuz ile işçinin işi güvence altına alınmaya çalışılmıştır. TÜRK-İŞ bu gelişmeyi olumlu bulmuş ancak yeterli görmemiştir. Hiçbir işçi işvereni tarafından keyfi olarak işten çıkartılmamalı, işten çıkartılan işçi işten çıkarılması için geçerli neden olmadığının tespitini ve işe iadesini isteyen dava açtığında da bu dava kısa sürede sonuçlanmalı ve işveren tazminat ödemeyi göze alarak işe iade kararına uymazlık edememelidir. İşçinin işsiz kaldığı süre için 4 aylık ücreti tutarındaki tazminat da mahkeme sürecinin uzunluğu dikkate alındığında yetersizdir. Hal böyleyken kiralık işçi uygulaması ile iş güvencesi tamamen ortadan kaldırılmak istenmektedir. Kiralık işçiyi kiralayan işveren işten atacak, bu eyleme hukuki kılıfı hazırlamak da özel istihdam bürosu işverenine kalacaktır. Özel istihdam bürosunun işçisini koruyarak direneceğini düşünebilir misiniz? Kiralayan işveren özel istihdam bürosunun müşterisi olduğu için "müşteri daima haklıdır" ilkesi işleyecek ve daima kiralık işçi ezilecektir. Zaten kiralık işçiler belirli ve kısa süreli kiralanacakları için iş güvencesinin kapsamı dışında da kalacaklardır.

İşyeri Kavramı Ortadan Kalkacak;

İşçinin işverene iş görme borcunu yerine getirdiği yer işyeridir. Kiralık işçinin işvereni özel istihdam bürosu olduğuna göre işyeri de özel istihdam bürosudur. Ancak kiralık işçi özel istihdam bürosu işyerinde değil kiralayan işverenin iş yerinde çalışacaktır. Kaldı ki, ödünç verilen işçilerin işçilik haklarının yani kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, izin, fazla çalışma ücretleri gibi haklarının kiralık işçi düzeninde nasıl alınacağı belirsizdir.

Emek Meta Haline Gelecek;

Kiralık işçi düzeni insanın köle olarak alınıp satıldığı geçmiş zamanları hatırlatmaktadır. İşini bitiren köleyi beslemek maliyetine katlanmak yerine ihtiyacı olan başka birisine satmak köle sahibi için rasyonel davranış olacaktır. Kiralık işçi de tıpkı bir köle gibi elden ele geçecek, insan olduğu unutulacak ve bir meta gibi satılacaktır. "Her şey insan için" diyenler ya da "yaratılmışların en kutsalı insan" diyenler insanı mal haline getiren bu düzeni içlerine nasıl sindireceklerdir? İnsanına saygısını kaybetmiş bir toplumun kültür değerlerinden, millet olma vasfından bahsetmek mümkün müdür? Bütün dünyanın yaşadığı ekonomik krizin temel nedeni ahlaki olmayan bir dizi kurgulama değil midir?

İşçiler Kazanç Konusu Haline Gelecekler;

Ticaret bir malı alıp satarak aradan kazanç elde etmektir. İnsanı (iş gücünü) meta haline getirdiğinizde tabii olarak kazanç konusu olacaktır. Meta haline gelen insan, insan olmaktan kaynaklanan üstünlüğünü kaybedecek ve toplumda birbirinden farklı insan kümeleri oluşacaktır. Sınıfsız, imtiyazsız bir toplum olma hayali sona erecektir. İnsanın meta gibi kiralandığı bir toplumda değer yargıları değişecek, bir mübadele aracı olmaktan öteye gitmemesi gereken para, insanın değerini ölçen bir fonksiyon kazanacaktır. İşsizlerimize iş bulmak, meslek sahibi olmayanlara meslek kazandırmak için kültür ürünü vakıflar kurmak varken kiralık işçilik düzeni kurmak ayıbını kim üstlenecektir?

İşçiler İnsan Onuruna Yakışmayan Koşullarda Çalıştırılacaklar;

2008 yılının 7 Ekim günü uluslararası çalışma örgütü tarafından Dünya İnsan Onuruna Yakışır İş Günü ilan edildi. TÜRK-İŞ bu konuda Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ile paneller düzenledi. Önümüzdeki 7 Ekim'de tüm dünya bu günü tekrar kutlayacak. Bu kutlama gününde Türk işçisinin armağanı da "kiralık işçilik" mi olacak? Yoksulluğun, işsizliğin milyonlarca insanımızı acılar içinde sardığı bir zamanda "ekmek parası" kavramının arkasına sığınarak işçileri en az bir para karşılığı istihdam etmeye kalkmak etik olmayan fırsatçı bir yaklaşımdır. Bu fırsatçılığı yaşadığımız yetmiyormuş gibi bir de bu işçilerin kiralanması mümkün hale getirilmek istenmektedir. Bu düzenleme işçilerin insan onuruna yakışmayacak koşullarda çalıştırılmalarına sebep olacaktır.

Kayıt Dışı Yasallaşacak;

Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları işçilerin ezici bir çoğunluğunun asgari ücret ile çalıştıklarını göstermektedir. Bu görüntünün içerisinde kayıtlı ekonominin kayıt dışılığı yatmaktadır. İşçilerin çalışma süreleri noksan gösterilmekte, işçilerin ücretleri primden kaçmak için düşük gösterilmekte vb. uygulamalar herkesçe bilinmektedir. Kiralık işçi uygulamasının kayıt dışılığı azaltacağını söylemek büyük bir yanlıştır. Bu düzen belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışmakta olan birçok işçinin işlerini kaybetmesine ve sonra bir bölümünün kiralık işçi olarak aynı işyerine dönmesine neden olacaktır. Daha düşük ücret, daha düşük vergi, daha düşük sigorta primi ödenecektir. İşçiler ve devlet kayba uğrayacaktır.

İşte tüm bu nedenlerle Yüce Meclisimizden kiralık işçi düzenini bu ülkenin işçisine reva görmemelerini, Cumhurbaşkanımızın uyarısını dikkate alarak bu düzeni reddetmelerini istiyoruz.

Gül'den Sendikalara İftar

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, işçi, işveren ve memur konfederasyonları temsilcileriyle iftar yemeğinde bir araya geldi. Gül, Çankaya Köşkü'ndeki iftar yemeği öncesinde yaptığı konuşmada, Cumhurbaşkanı seçildikten sonra oluşturduğu geleneklerden birinin de işçi, işveren ve memur sendikaları ile iftar yemeklerinde bir araya gelmek olduğunu, bu iftar yemeklerinin üçüncüsünü gerçekleştirdiklerini söyledi.

Cumhurbaşkanı olduğu süre içerisinde sendikalarla, işverenlerle, emeklilerle yakın olmak ve bu süre içerisinde Türkiye'de çalışma hayatının düzgün biçimde işlemesine katkıda bulunmak konusundaki arzusunu dile getiren Cumhurbaşkanı Gül, "Bir ülkeyi mutlu eden bir çok şey vardır. Bunların başında gelenlerden bir tanesi de çalışma hayatının huzurlu olması, düzenli olması ve herkesin gönül ferahlığı içerisinde bu düzenin bir parçası olarak katkıda bulunmasıdır" dedi. Cumhurbaşkanı Gül, sendikaların sadece demokrasinin zenginliği değil, aynı zamanda emeğin de en iyi temsilcisi olduğunu vurguladı.

Çalışma hayatı ile ilgili farklı görüşlerin diyalog içerisinde, herkesin hakkını teslim ederek çözülebilmesi gerektiğini kaydeden Cumhurbaşkanı Gül, yeri geldiğinde herkesin demokratik haklarını, kanunlar ve gelenekler çerçevesinde kullanmasının da bu düzenin bir parçası olduğunu ifade etti.

Cumhurbaşkanı Gül, gerek sendikaların, gerekse işverenlerin, meseleleri konuşarak, masa başında karşılıklı saygı ve sahiplenme içerisinde çözeceklerine olan inancını dile getirdi. Cumhurbaşkanı Gül, çalışma hayatındaki rahatsızlıkların sadece iki kişi arasında veya çalışılan yerlerde kalmadığını, ailelere kadar uzandığını bildirerek, çalışma hayatındaki istikrar ve düzenin önemine dikkat çekti. Cumhurbaşkanı Gül konuşmasına, "Bu konuda da Sayın Bakan başta olmak üzere bütün sendika başkanları, herkesin, hükümetin başta Sayın Başbakan olmak üzere bütün üyeleri gerekli hassasiyeti göstererek, karşılıklı konuşarak, bu konuların halledilmesini arzu ediyorum" diye konuştu.

İftar yemeğine, Genel Başkan Mustafa Kumlu, Genel Mali Sekreter Ergün Atalay, Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Pevrul Kavlak ve Konfederasyonumuza bağlı sendikalarımızın genel başkanları katıldı.

Üçlü Danışma Kurulu Toplandı

Hükümet, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan Üçlü Danışma Kurulu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer'in başkanlığında 2 Eylül 2009 günü toplandı. Toplantıya Genel Başkan Mustafa Kumlu ve uzmanlar katıldı. Toplantıda ayrıca DİSK, Hak-İş, TİSK Genel Başkanları ve Bakanlık uzmanları da yer aldı. Üçlü Danışma Kurulu toplantısında, Çalışma Genel Müdürü Ali Kemal Sayın, Bakanlık bünyesinde oluşturulan Bilim Kurulu tarafından incelenen 2821 sayılı Sendikalar Kanunu Değişiklik Teklifi ile ilgili değerlendirme sonuçları hakkında Kurula bilgi sundu. Aynı Bilim Kurulunun 2822 sayılı Kanun Değişiklik Teklifi üzerinde çalışmalarını sürdürdüğü, çalışmaların tamamlanmasının ardından her iki kanunla ilgili değerlendirme sonuçlarının sosyal kesimlere gönderilerek görüş isteneceği bildirildi.

Üçlü Danışma Kurulu'nun bir sonraki toplantısı, 21 Ekim 2009 günü yapılacak.

İşsizlik, Sosyal Devlet Yaklaşımlarıyla Çözülür

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından bugün açıklanan hanehalkı işgücü araştırmasının 2009 Nisan dönemi sonuçlarını değerlendirdi. 15 Temmuz 2009 günü yapılan açıklamada; istihdam ve işsizlikle ilgili verilerin ülkedeki ekonomik ve sosyal yapının önemli bir göstergesi olduğu belirtilerek "yapısal olan bu sorun, işverenlerin taleplerini yerine getirmekle, kısmi ve geçici yaklaşımlarla çözüme kavuşmaz" denildi. TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'nun konuyla ilgili açıklaması şöyle:

"İstihdam ve işsizlikle ilgili olarak TÜİK tarafından bugün açıklanan veriler özellikle siyasal iktidar tarafından dikkatle değerlendirilmelidir. Ülkenin nüfusu son bir yılda 819 bin kişi artmasına karşın istihdam edilenlerin sayısı 530 bin kişi azalmıştır. Yeni istihdam yaratmak bir yana istihdam edilenlerin sayısı azalmaktadır. Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yıla göre 1 milyon 285 bin kişi artarak 3 milyon 618 bin kişiye yükselmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı yüzde 18,2 olarak hesaplanmıştır. Resmi verilerde işsiz sayısı hesaplanırken iş bulma ümidi kalmayan, bu nedenle iş aramayan, ancak iş bulursa çalışmaya hazır olanlarla mevsimlik çalışan milyonlarca kişi dikkate alınmamaktadır. Nisan 2009 döneminde, çalışmaya hazır olanlarla birlikte Türkiye'de işsiz sayısı 5,8 milyon kişiye ulaşmaktadır. Aynı dönem itibariyle işsizlik ödeneği alan kişi sayısı sadece 318 bin kişidir.

Ekonomik kriz şartlarında milyonlarca işsizin karşısına "kölelik şartlarında istihdam" çözüm yolu olarak dayatılmak istenmektedir. Yaşam mücadelesi veren, geçimini sürdürebilmenin arayışı içinde olan işsizlerin umudu ve çaresizliği istismar edilmekte, işsizlik seçeneği olarak düşük gelir ve olumsuz çalışma koşulları sunulmaktadır. Oysa yapılması gereken, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "insana yaraşır iş" anlayışının siyasal iktidarın ve işverenlerin temel yaklaşımı olmasıdır.

Ekonomik kriz gerekçe gösterilerek istihdamda esnekliğin yaygınlaştırılması çabaları kabul edilmez niteliktedir. Özellikle İş Yasası taslağında yer alan ve görüşmeler sonucunda kabul edilmeyen düzenlemelerin -istihdamı artıracak etkisi olacakmış gibi- yeniden gündeme getirilmesi fırsatçı bir yaklaşımın yansımasıdır. Küreselleşmeyle birlikte artan rekabet ve krizin çalışma hayatına yansıması, "kölelik şartlarında" işçilerin yaşama koşullarının bozulması ve kazanılmış hakların tartışma konusu edilmesi olmamalıdır. Mevcut haliyle bile yeteri seviyede korunamayan işçi ve işçi emeğinin daha da korunamaz hale gelmesine yol açacak düzenlemelerde ısrar edilmemelidir. Küresel rekabette başarı için ekonominin sosyal politikalarla ve koruyucu iş yasalarıyla oluşan yapısı daha fazla zorlanmamalıdır.

Son yıllarda ülkemizde kamunun küçültülmesi anlayışı ve bu anlayışın sonuçlarından biri olarak iş bulma ve işe yerleştirme işinin özel bürolara terk edilmesi, bu bürolara istihdam ettiği işçileri kiralama yetkisinin verilmesi yaklaşımı doğru değildir. Bu kapsamda devletin istihdam kurumunun, etkinliğini azaltacak girişimler karşısında daha duyarlı olması gerekmektedir. Ülkenin en önemli sorunu olan işsizlik ve istihdam konusunda "Ulusal İstihdam Stratejisi"nin belirlenmesi ve uygulanması çalışmaların ana ekseni yapılmalı, sosyal devlet yaklaşımları ağırlık kazanmalıdır. İstihdam alanında izlenmesi gereken politikalar ve aktif işgücü programlarının desteklenmesi ancak bu şekilde kalıcı ve sürdürülebilir olacaktır."

Asıl İşveren-Alt İşveren Uygulaması Toplantıları Yapıldı

"İşverenler Alt İşverenlik Yoluyla İşçileri İstismar Etmemelidir"

İş Müfettişleri Derneği, Tuzla tersanelerinde yaşananlarla Türkiye'nin gündemine oturan alt işverenlik konusunu masaya yatıran toplantılar dizisi gerçekleştirdi. TÜRK-İŞ ve TİSK'in katkılarıyla gerçekleştirilen toplantılara işçi ve işveren temsilcileri, akademisyenler ve uygulamayı denetleyen iş müfettişleri katıldı. Toplantılar Antalya, Adana, Ankara, İzmir ve İstanbul'da yapıldı.

"Asıl İşverenlik-Alt İşverenlik ve Uygulamadaki Sorunlar" başlıklı paneller dizisinde, asıl işveren-alt işveren ilişkisini düzenleyen yasal hükümler, uygulamadaki sorunlar ve yasal hükümlerin uygulanabilirliği tartışıldı.

21 Şubat 2009'da Antalya, 21 Mart 2009'da Adana, 25 Nisan 2009 ve 23 Mayıs 2009'da Ankara'da gerçekleştirilen toplantılar dizisinin sonuncusu 25 Haziran 2009'da İstanbul'da yapıldı. Toplantıların birinci bölümünde, Doç. Dr. M. Kemal Öke'nin oturum başkanlığında, Doç. Dr. Kübra Doğan Yenisey ve İş Müfettişleri Derneği Genel Sekreteri Şeref Özcan tebliğleri ile katkı sundu. Toplantıların ikinci bölümünde ise, özellikle yerel düzeyde rastlanılan uygulamalar ve sorunlar ile konu hakkındaki görüşler, TÜRK-İŞ ve TİSK temsilcileri, İş Teftiş Kurulu Grup Başkanlıklarına bağlı iş müfettişleri tarafından dile getirildi.

Paneller dizisinin Kadir Has Üniversitesinde gerçekleştirilen kapanış toplantısında, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Mustafa Türkel de bir konuşma yaptı. Toplantının oturum başkanlıklarını Prof. Dr. Ali Güzel ile Doç. Dr. M. Kemal Öke yaptı. Oturumlara Doç. Dr. Kübra Doğan Yenisey, İş Müfettişleri Derneği Genel Sekreteri Şeref Özcan, İş Müfettişi Mehmet Özer, Tekgıda-İş Sendikası Hukuk Müşaviri Halil Ormanoğlu ve TİSK Hukuk Müşaviri Hakkı Kızıloğlu konuşmacı olarak yer aldılar. Toplantının sonuç bildirgesi, İş Müfettişleri Derneği Genel Başkanı İlhan Tuncer tarafından okundu.

İş Müfettişleri Derneği tarafından düzenlenen paneller dizisinin çeşitli toplantılarına, Konfederasyonumuzu temsilen Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Naci Önsal, Hukuk Müşaviri Hüseyin Ekmekçioğlu, Hukuk Müşaviri Ferhan Tunçel ve Araştırma Müdür Yardımcısı Enis Bağdadioğlu katıldılar.

4857 sayılı İş Yasasının 3. maddesinde yapılan değişiklik ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan Yönetmelik değer-

lendirilerek, asıl işveren-alt işveren ilişkisinde muvazaalı durumların tanımı ve denetimine ilişkin getirilen düzenlemeler irdelendi. Asıl işveren-alt işveren sözleşmesinin yazılı olarak yapılarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüklerine verilmesi zorunluluğu getirilerek, bu sözleşmelerin Yasaya uygunluğunu, muvazaa kriterlerine göre değerlendirme yetkisini iş müfettişlerine veren ilgili Yönetmelik hükümleri çerçevesinde iş müfettişleri açısından daha da önem kazanan konu, iş müfettişleri ve diğer ilgili kesimler tarafından tartışıldı.

Diğer yandan, alt işverenlikle ilgili farklı uygulamalar ve bu uygulamaların düzenlenmesiyle ilgili mevzuat, hem akademisyenler, hem uygulayıcı olan işçi ve işveren kesimleri ve hem de denetleyici olan iş müfettişleri tarafından tartışıldı. Uygulamaların yarattığı sorunlar ve bu sorunları gidermede mevzuatın yeterliliği değerlendirerek, çözüm önerileri ortaya konuldu.

İstanbul'da yapılan kapanış toplantısı sonucunda, toplantılarda dile getirilen hususlar değerlendirilerek İş Müfettişleri Derneği tarafından bir sonuç bildirgesi yayınlandı. Bildiride şu görüşlere yer verildi:

"Alt işverenlik uygulaması, 1936 tarihli ve 3008 sayılı 'İş Kanunu'ndan bu yana yasal düzenlemelerde yer almakla birlikte, çalışma yaşamında önemli bir sorun olarak ortaya çıkması, görece yakın sayılabilecek bir dönemde gerçekleşmiştir. 1980'lerle birlikte uygulamaya geçirilen ekonomik politikaların bir sonucu olarak, işletmelerin artan yoğunlukta alt işverenlik kurumuna başvurmaları sonucunu doğurmuş, ancak bazı işletme ve işyerleri bu kurumu ekonomik ve teknolojik gereksinimlerinden çok işçilik maliyetlerinin düşürülmesi ve işçilerin bireysel ve toplu iş hukukundan kaynaklanan temel haklarını kısıtlamanın bir aracı olarak kullanmışlardır. Bu yaklaşımların sonucunda, sadece ekonominin ve onun vazgeçilmez işletmelerimizin bir ihtiyacı olarak değil, ucuz emek ve kuralsızlığın aracı olarak da alt işverenlik kurumuna başvurulduğu ve ne yazık ki bu sürecin son derece hızlı bir şekilde yaygınlaştığı görülmektedir. Yasal düzenlemelere aykırılık oluşturan bu uygulamalar ve yaklaşımlar, gerek iş müfettişlerini, gerekse de yargı mercilerini, bitmez tükenmez bir şekilde meşgul etmektedir ve meşgul etmeye de devam edecektir.

Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, alt işverenliğe yönelik olarak yapılması düşünülen düzenlemelerde, şüphesiz ki işletmelerin ve işyerlerinin gereksinimleri dikkate alınırken işçilik haklarına yönelik olabilecek istismarın önüne geçilmesi de hedeflenmelidir. Nitekim, 4857 sayılı Yasa'da, bu konuda yapılmış olan düzenlemelerin de asıl kaygısı, değinilmiş olan istismar olgusunun önüne geçilmesi olmuştur. Ancak, Yasada yer alan düzenlemeler beklenen sonuçları verememiş, işçilerin, iş sözleşmelerinin feshinin ardından, uzun yargı süreçleriyle karşı karşıya kalmalarının önüne geçilememiş, ayrıca arzulanan işçi-işveren arasındaki çalışma barışını da zedeleyici sonuçlar doğurmuştur. Bu süreçte, Tuzla tersanelerinde yaşananlar, alt işverenlik kurumunun istismarıyla, sadece işçilerin ekonomik haklarının değil, yaşam hakkının dahi tehdit edilebileceğini göstermiştir. Ne var ki, önce 5763 sayılı Yasa, ardından da 'Alt İşverenlik Yönetmeliği' ile soruna radikal bir şekilde yaklaşılarak yeni düzenlemeler getirilmiş, ancak yaşanan tartışmalardan da görüldüğü üzere, yapılan yeni düzenlemeler, vurgulanan sorunların çözümü doğrultusunda bir berraklık sağlayamamıştır.

Tüm bu süreç içinde, gerek mevzuatta yapılan değişiklikler, gerekse de Yargıtay'ın ulaştığı sonuçlar yoluyla alt işverenlik kurumunun sınırlanması doğrultusundaki yaklaşımlar hakim kılınırken, 5538 sayılı Yasayla, hizmet alım sözleşmeleri çerçevesinde, eşitlik ilkesiyle de bağdaşmayacak bir şekilde kamu kurumlarına ayrıcalık sağlanmak istenmesi, şüphesiz ki kabul edilebilir değildir.

Ekonominin mevcut kuralları ve işleyişi dahilinde, alt işverenlik kurumuna genel olarak karşı olunması söz konusu olmayıp, şüphesiz ki, kimi durumlarda, işyerlerinin sürekliliği de, alt işverenlik kurumunun mevcudiyetini zorunlu kılmaktadır. Ancak, bu konuda, değinilmiş olan hususlardan da açığa çıktığı üzere, istismarın önüne geçilebilinmesi açısından gerekli düzenlemelerin yapılması da kaçınılmazdır. Bu düzenlemelerin yapılması, aynı zamanda sosyal hukuk devleti olmanın da bir gereği olup, bu yönde kamu veya özel kurum ayrımı yapılmasının kabul edilebilir bir yanı olamayacağı da şüphesizdir. Ancak, 5763 sayılı Yasa ve ardından 'Alt İşverenlik Yönetmeliği' ile gerçekleştirilmiş olan düzenlemelerin, bu yaklaşımlarla uyumlu olamadığı ve haliyle de beklentilere yanıt veremediği görülmektedir. Temel hukuk tekniği açısından dahi sorunlar içeren bu düzenlemeler konusunda, muhakkak ki gerekli çalışmaların yapılması zorunludur. Bu konuda, alt işverenlik kurumuna yönelik olarak yapılacak düzenlemelerde, aşağıdaki hususların göz önüne alınması, hem çalışma yaşamının, hem de sosyal tarafların acil bir ihtiyacı olarak görünmektedir:

1. Ekonomik ve teknolojik gelişmelerin işletmeler açısından gerekli kıldığı alt işverenlik kurumu düzenlenirken bu gereklilik yanında hayat seviyeleri yükseltilerek, korunup desteklenmesi gereken işçilerin, alt işverenlik kurumu aracılığıyla istismarının önüne geçilmesi zorunluluğu da her türlü tartışmanın dışındadır.

Toplantılara TÜRK-İŞ uzmanları da katıldı. Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Naci Önsal da bir konuşma yaptı.

2. Alt işverenlik kurumunun sınırlanmasına yönelik yapılacak düzenlemelerde, eşitlik ilkesine de aykırı olacak şekilde, kamu veya özel kuruluş ayrımı yapılmasının savunulur bir yanı bulunmamaktadır.

3. Kamu kurumlarında, eşitlik ilkesine aykırı olacak şekilde lehlerine yapılmış düzenlemelerin dahi ötesine geçilerek, muvazaa veya kanuna karşı hile yoluyla alt işverenlik uygulamalarına başvurulması, kamu vicdanı açısından da kabul edilebilir değildir.

4. Alt işverenlik kurumuna yönelik olarak 'İş Kanunu"nda yapılacak olan düzenlemelerin, muhakkak ki bir bütünlük içermesi gerekmektedir. Çalışma yaşamının bu önemli kurumuna yönelik olarak yapılacak olan düzenlemelerin, işyeri tesciline yönelik bir sorunmuş gibi, Yasa'nın 3. maddesinde yer alması isabetli olmadığı gibi, içinden çıkılması zor sorunların gündeme gelmesine de neden olmaktadır. 5763 sayılı Yasayla getirilmiş olan düzenlemeler, mevcut sorunların çözümüne katkı sağlayacağına, bu süreci daha da karmaşıklaştırmıştır. Olması gereken açısından, düzenlemenin Yasa'nın 2. maddesine alınması önemlidir.

5. 'Alt İşverenlik Yönetmeliği'nde, esas olarak 'Borçlar Hukuku'nun bir kurumu olan 'muvazaa'nın tanımının yapılmış olunmasının, ölçülü bir yaklaşım olarak kabul görmesi mümkün gözükmemektedir. Yine, alt işverenlik kurumunun istismarına yönelik uygulamaların, sadece muvazaa kurumu aracılığıyla gerçekleşmediği, kimi zaman kanuna karşı hile, kimi zaman da doğrudan kanuna aykırılıkla karşılaşıldığı da bilinmektedir. Bu nedenle, düzenlemelerde yer alan kısıtlamaların, özel olarak muvazaa kurumu ile ilişkilendirilmesi de isabetli değildir. Ayrıca, Yönetmelikte yer alan çeşitli tanımlar ve kısıtlamalar, tutarlılık açısından sorunlara sahip olduğu gibi, gerek iş müfettişliği, gerekse de yargı uygulamalarının esnekliğini ve gelişimini engelleyecek niteliktedir.

6. Asıl işveren-alt işveren arasında kurulmuş bir ilişkinin sonucunda, bu ilişkinin kapsamında bulunan işçilerin haklarının değerlendirilmesi ile sınırlı kalınmayarak, ilişkiyi meydana getiren sözleşmenin kuruluşunun veya geçersizliğinin İş Kanunuyla ilişkili olarak yayımlanmış bir yönetmelikle konu edinilmesi mümkün görülmemelidir. Bu konuda, işverenler arası ilişkinin, işçiden bağımsız bir şekilde, 'İş Kanunu' kapsamında ve tescile ilişkin bir madde içinde düzenlenerek İş Kanunu ve uygulamasına dahil edilmesinin isabetli bir yaklaşım olmadığı belirtilmelidir.

7. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 3. maddesiyle getirilen düzenleme ile 01.08.2009 tarihinden sonra Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılacak bildirimler İş Kanunu bakımından da geçerli sayılacağından kargaşaya neden olacaktır. 5510 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenleme nedeniyle 4857 sayılı İş Kanunun 3. maddesindeki düzenlemeler açısından uygulamada sorunlar yaşanacaktır.

Ayrıca, her iki Yasada alt işveren tanımları da birbirinden çok farklıdır ve bu tanımlar birbiriyle örtüşmemektedir. Alt işverenliğe ilişkin olarak her iki yasadaki farklı tanımlar, uygulamada karmaşa yaratmaktadır. Yukarıda belirtilen nedenlerle, 4857 sayılı İş Yasası ile 5510 sayılı Yasanın alt işverenlik tanımları ve işyeri bildirimlerine ilişkin düzenlemeleri yeniden gözden geçirilerek birbirlerine uyumlu hale getirilmesi yönünde gereken adımlar atılmalıdır.

8. Önce iş müfettişliğinin, hemen ardından da yargının yükünü önemli ölçüde artıracak, ancak mevcut imkanlar gözetildiğinde sonuç açısından çok da ilerlenemeyecek olan bu yöndeki düzenlemelerin, yukarıda değinilmiş olan hususlar da göz önüne alınarak, sosyal taraflarla birlikte yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir."

DOSYA

Sosyal Devlet Bitti mi?

Selma Aliye KAVAF
Prof. Dr. Nükhet HOTAR
Kemal KILIÇDAROĞLU
Prof. Dr. Münir KUTLUATA
Prof. Dr. Korkut BORATAV
Prof. Dr. Vedat BİLGİN

Editörden

"Sosyal Devlet Bitti mi?"

Günümüzde çalışma ilişkilerini etkileyen ve düzenleme baskısı yaratan gelişme küreselleşmedir. Piyasanın küreselleşmesi sürecinde devlet anlayışı ve yapıları da ciddi biçimde değişime uğramaktadır.

Bu durum, devletin koruyucu-kollayıcı politikalarından vazgeçilmesi biçiminde algılanmakta, kamu harcamalarının azaltılmasından kamu hizmetlerinin piyasalaşmasına kadar uzanan değişiklikleri ortaya çıkarmaktadır.

Küresel ölçekte uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarla gerek ülkeler arası gerekse ülke içindeki farklı kesimler arasında sosyal eşitsizlik ve gelir dağılımı adaletsizlikleri büyümektedir. Sosyal devlet anlayışı ve sosyal politikalar tümüyle reddedilmese bile siyasetin veya devletin önceliği olmaktan çıkmaktadır.

Geçmişin ekonomik ve siyasi iki kutuplu döneminde emek, sınıf, ekonomik ve sosyal haklar, çalışma ve örgütlenme hakkı, sosyal vatandaşlık gibi söylemler giderek biçim değiştirmekte, "hak" kavramı yerini "yardım" uygulamalarına bırakmaktadır. Bir anlamda sosyal devlet anlayışının karşılığı sağlanan yardımlar olarak algılanmakta/algılatılmaktadır.

Çalışma karşılığı gelir ve hak elde etme yerine yardım uygulamasının yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bu dönüşümde –hiç kuşku yok ki- sosyal politika yaklaşımları da farklılık kazanmaktadır.

Bu gelişmeler sosyal devlet anlayışının değişmesi gerektiği yolundaki tartışmaları yoğunlaştırmış ve fakat yaşanan ekonomik kriz ile birlikte artan devlet müdahaleleri yeni bir tartışma sürecini de başlatmıştır.

Demokrasinin başarılı olduğu koşullarda bile sosyal eşitlik ve sosyal adalet alanında tartışmalar sözkonusu iken "ekonomik kriz" koşullarında sendikal örgütlenme, sosyal haklar ve giderek demokrasinin tartışma konusu yapılması kaygı verici bir gelişmedir. Siyasal demokrasi ile sosyal politika arasındaki ilişkinin yeniden gözden geçirilmesinde yarar gözükmektedir.

Dosya'da, devletin ekonomik gücünün sınırlandırılması yönündeki liberal yaklaşımın özellikle ve öncelikle sosyal harcamaların kısılması veya geliştirilmesinin önlenmesinin dar ve sabit gelirli kesimler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda sosyal devlet anlayışı ve sosyal politika uygulamalarında değişimin dinamiklerinin ipuçları aranmak istenmiştir.

TÜRK-İŞ Dergisi'nin bu sayısında *"sosyal devlet bitti mi"* başlığı altında sosyal devlet uygulamaları ve politikaları konusundaki yaklaşımları ve görüşleri bakan, siyasal parti temsilcisi, akademisyen açısından ortaya koymaya çalıştık.

Görüşleriyle dosyanın hazırlanmasına -yaz mevsimi ve tatil dönemi olmasına rağmen- katkı verenlere teşekkür ederiz.

Bu yöndeki tartışmalara katkı getirmesi dileğiyle…

Enis BAĞDADİOĞLU

Sosyal Devlet Anlayışı ve Sosyal Politika Uygulamalarında Değişimin Dinamikleri

Selma Aliye KAVAF / Devlet Bakanı

Sosyal devlet, herkesin insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürebilmesi için toplumsal eşitsizlikleri en aza indirmeyi ve kişilerin ekonomik ve sosyal yaşama katılımları önündeki engelleri kaldırmayı amaçlayan devlet olarak tanımlanabilir. Bu açıdan sosyal devletin, sosyal ve ekonomik hakları tanıyan ve güvence altına alan, bu haklara toplumun her kesiminin erişebilmesini sağlamak amacıyla pozitif edimler üstlenen bir nitelikte olması gerekmektedir.

1982 Anayasası'nın 2. maddesi Türkiye Cumhuriyeti Devletini "demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti" olarak tanımlamıştır. Ayrıca Anayasa'nın 5. maddesinde devletin temel amaç ve görevleri düzenlenmiş, bu bağlamda "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" sosyal devlet ilkesiyle bağlantılı olarak devletin anayasal yükümlülüğü şeklinde ortaya konmuştur. Anayasada düzenlenen eğitim, sağlık, konut, sosyal güvenlik, çalışma, sendika kurma, ücrette adaletin sağlanması gibi hakların tamamı, sosyal devlet olmanın bir gereği olarak tanınmış ve devletin, kişilerin bu haklardan yararlanmasını sağlamak amacıyla tedbirler almasını zorunlu kılan haklardır.

Siyaset anlayışımız bireyi devletin önüne koyan bir anlayıştır. İnsanlarımızın kendini huzurlu ve müreffeh hissetmediği bir ortamda, devletin güçlü olması da mümkün değildir. Bu nedenle devlet politikalarımızda insanı merkeze almaktayız.

Türkiye'nin çok taraflı dünya içinde rekabetini sağlayacak en önemli unsuru 'insan'dır. Hedefler ve ekonomik kalkınma, insan kaynaklarına ve beşeri gelişmişliğe dayandırılmalıdır.

Global alanda rekabetin belirleyicileri; insan kaynakları ile bunların beşeri gelişmişliği, bilgi düzeyi ile manevi ve moral değerlerinin gücü haline gelmiştir. Bu noktada sosyal devlet ilkesi, kamu kaynaklarının gerekli bölümünün insan kaynaklarının beşeri gelişmişliğine kaydırılmasını öngörmektedir.

Sosyal güvenlik, anayasamız ve kanunlarla belirlenmiş vazgeçilemez bir insan hakkıdır. Sosyal devlet olmanın bir gereği olarak vatandaşlarımızın doğumundan ölümüne kadar, hatta ölümünden sonra da hak sahiplerine sosyal güvenlik hizmeti verilmektedir.

Anayasamızın sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinde en önemli kurumların başında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gelmektedir. Ülkemizde korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, kadın, özürlü ve yaşlılarımıza hizmet sunan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda (SHÇEK) 2009 Temmuz ayı itibariyle 588 kuruluşta 23.159 çocuk, genç, kadın, yaşlı ve özürlülere yatılı, 241.933 kişiye de fiilen gündüzlü hizmet verilmektedir.

Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kanun tasarısı ile sosyal hizmet politikalarında;

- İnsan haklarını esas alan,
- Halkın gönüllü katkı ve katılımının sağlandığı,
- Yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı,
- Sunulan hizmetlerin merkezi yönetimin yanı sıra halk tarafından denetlenmesine imkân tanıyan,
- Ulaşana değil tüm ihtiyaç sahiplerine hizmeti öngören yeni bir yaklaşım benimsenmiştir.

Dezavantajlı birey, aile ve gruplara hizmeti hedefleyen ve bu amaçla koruyucu, önleyici, destekleyici hizmet modellerini uygulamaya koyan SHÇEK, üstlendiği büyük misyonun bilinciyle, çalışmalarını sürdürmektedir.

- Çocuk Koruma Kanunu kapsamında kanunla ihtilafa düşmüş çocuklara daha iyi hizmet sunulabilmesi amacıyla yeni kuruluş açma çalışmaları başlatılmış olup, "Korunma İhtiyacı Olan Suça Sürüklenen Çocuklara" yönelik 6 Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz ya-

şam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla 14 Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi açılmıştır.

- 3413 sayılı kanun kapsamında bugüne kadar 30.516 gencimiz işe yerleştirilmiştir.
- 2009 yılı Temmuz ayı itibariyle 3967 özürlüye kuruluşlarımızda yatılı hizmet sunulmakta olup, 2828 Sayılı SHÇEK Kanununa eklenen Ek 7nci madde ile bakıma muhtaç özürlülerin ikametgahlarında, özel veya resmi bakım merkezlerinde bakım hizmeti almalarına yönelik çalışmalara 2006 yılında başlanmıştır. 2009 Temmuz ayı itibariyle 1506 özürlünün özel bakım merkezlerinden hizmet almaları sağlanmış olup, bir özürlü için özel bakım merkezlerine 1072,50 TL ücret ödenmektedir. Özürlülerin evde bakımı konusunda ise 2009 Temmuz ayı itibariyle 179.787 özürlüye hizmet verilmekte olup, bir özürlü için 496,53 TL evde bakım ücreti ödenmektedir.
- 2002 yılında huzurevlerimizde 4952 yaşlımıza hizmet verilirken 2009 yılında 81 huzurevimizde 6962 yaşlımıza yatılı bakım hizmeti sunulmaktadır. Bu dönemde yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile huzurevlerinde kalanlar için özel hizmet elemanlarının çalışmasına yönelik bir standart oluşturularak, üç vardiyalı çalışma sisteminde her vardiyada 15 yaşlıya eğitimli 1 bakım elemanı ve 25 yaşlıya 1 temizlik elemanı hizmet vermektedir.
- Yaşlılarımıza AB standartlarında hizmet sunulması için 2002 Madrid Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı Çerçevesinde DPT koordinatörlüğünde Genel Müdürlüğümüzce hazırlanan ülkemizdeki yaşlılara sunulacak hizmetleri belirleyen "Yaşlanma Ulusal Eylem Planı" 2007 yılında Yüksek Planlama Kurulunca onaylanarak yürürlüğe girmiştir.
- Yaşlılarımıza hizmet sunulan kuruluşlarımızın fiziki koşulları ve hizmet standartları iyileştirilmiş olup, huzurevlerimizin büyük bir kısmı çağımızın modern yaşamına uygun hale getirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda bazı huzurevlerimiz İSO 9000 Hizmet Belgesi almışlardır.
- Yaşlılarımıza çağdaş koşullarda hizmet sunabilmek amacıyla doğal ortamlarından ayrılmadan evde bakımlarına ve gündüzlü bakım hizmetleriyle desteklenmelerine ilişkin Kamu ve Özel Sektör tarafından hizmetin sunulmasına olanak sağlayan yönetmeliğimizde 2008 yılında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 2009 yılında 5 Yaşlı Hizmet Merkezi gündüzlü hizmet vermek üzere hizmete açılmıştır.

Sosyal devlet ilkesinin önemli bir koşulu da, toplumsal yaşama katılmada çeşitli derecede dezavantajlı durumlar yaşayan toplumsal kesimlerin özellikle korunmasını sağlamaktır. Yaşlılar, özürlüler, çocuklar gibi toplumun diğer kesimlerine göre ekonomik ve toplumsal yaşama katılmada çeşitli engellere maruz kalan dezavantajlı grupların özel durumlarını dikkate alan ekonomik ve sosyal tedbirler geliştirmek sosyal devletin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Nitekim, özürlülerin korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirlerin alınması, küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunması, yaşlıların devletçe korunması, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için devletin her türlü tedbiri alma yükümlülüğü toplumun dezavantajlı kesimlerinin anayasal olarak güvence altına alınan haklarıdır.

Özürlülerin çeşitli haklardan yararlanmasında yaşanan sıkıntılar, zincirleme olarak birbirini etkilemekte, toplumsal yaşam etkinliklerine katılımda sorunlar yaratmaktadır. Dolayısıyla sağlık, eğitim, istihdam süreçlerine katılmada toplumun diğer kesimlerine oranla daha fazla ve çeşitlilikte zorluklarla karşılaşan ve özel ihtiyaçları olduğu kabul edilmesi gereken bir grubu oluşturan özürlülerin toplumsal yaşama tam olarak katılımını sağlamak için devletin alması gereken özel tedbirlerin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda özürlülerin ayrımcılığa maruz kalmadan hak temelli bir anlayışla toplumsal yaşama katılımlarını sağlamak amacıyla atılan adımlar oldukça önemlidir. Sosyal haklar eksenli özürlüler politikasının gereği olarak; temel insan haklarına saygılı, fırsat eşitliğine dayalı, her türlü ayrımcılıktan uzak, özürlülerin toplumsal yaşama tam ve eşit katılımlarını sağlamaya yönelik hükümleri kapsayan 5378 sayılı "Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" 07.07.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Özürlüler Kanununun yürürlüğe girmesi ülkemizde özürlülük açısından bir dönüm noktasıdır. Bu bağlamda Özürlüler Kanunu gereğince çıkarılan ikincil mevzuat, Kanunun uygulanması konusunda yol gösterici olmuştur.

Özürlüler Kanunu, özürlülüğün önlenmesi, özürlülerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini ve önlerindeki engelleri kaldır-

mayı sağlayacak tedbirleri alarak topluma katılımlarını sağlamak ve bu hizmetlerin koordinasyonunu amaçlamaktadır.

Kanun, alanda ihtiyaç duyulan tanımları literatüre kazandırmıştır. Böylece uygulamada ortaya çıkan yanlış ya da eksik yorum sorunları çözüme kavuşturulmuş, büyük ölçüde dil birliği sağlanmıştır.

Kanun, insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, özürlülerin ve özürlülüğün her tür istismarına ve özürlüler aleyhine her türlü ayrımcılığa karşı mücadeleye yönelik politikalar geliştirme, alınacak karar ve verilecek hizmetlerde özürlünün, ailesinin ve gönüllü kuruluşların katılımcı olmasının sağlanması ve özürlüye sunulacak hizmetlerde aile bütünlüğünün korunması ilkelerini esas almaktadır.

Ülkemizde özürlülerin yukarıda değinilen mevzuat düzenlemeleri çerçevesinde yasal güvence altına alınmış temel sosyal ve ekonomik hakları şu şekilde özetlenebilir:

Özürlü istihdamı: Özürlülerin istihdam edilmelerini kolaylaştırmak için ülkemizde uygulanan yöntem, kota ve teşvik sisteminin birlikte uygulanmasıdır. Bu anlamda İş Kanunu gereğince, 50 ve daha fazla işçi çalışan kamu sektörü işyerleri en az yüzde 4, özel sektör işyerleri en az yüzde 3 ve kamu kurum ve kuruluşları, dolu kadro sayısının yüzde 3'ü oranında özürlü istihdam etmekle yükümlüdür. Ayrıca, özürlü sigortalıların, prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin tamamı, kontenjan fazlası özürlü çalıştıran, yükümlü olmadıkları halde özürlü çalıştıran işverenlerin bu şekilde çalıştırdıkları her bir özürlü için prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin yüzde ellisi Hazinece karşılanması uygulamasıyla özürlülerin istihdamının teşviki sağlanmaktadır.

Özürlüler Kanununda özürlülerin hiçbir gerekçeyle eğitim almasının engellenemeyeceği, özürlü çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve özürlü olmayanlarla eşit eğitim imkânı sağlanacağı belirtilmiştir. Bu hükümle, eğitim hakkının Kanunda en sıkı korunan haklardan birisi olma niteliğini kazandığı görülmektedir. Özürlüler Kanunu ile özel eğitim hizmetlerinin sunumu tek bir çatı altında toplanmış ve sosyal güvencesi olsun olmasın tüm özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim hizmetlerinden yararlanması sağlanmıştır. Buna göre, tüm özürlü bireylerin özel eğitim giderlerinin, her yıl Bütçe Uygulama Talimatı ile belirlenen kısmı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

Özürlüler Kanunu gereğince eğitim konusunda getirilen önemli bir düzenleme de, yüksek öğrenim gören özürlü bireylere ilişkindir. Bu çerçevede, yüksek öğrenim gören özürlü öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri almak ve bu yönde düzenlemeler yapmak üzere üniversitelerde "Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Birimi" oluşturulmuştur.

Ayrıca Özürlüler Kanunu ile Katma Değer Vergisi Kanununa eklenen düzenlemede, özürlülerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programlarının katma değer vergisi istisnasına tabi olacağı hüküm altına alınmıştır.

Sağlık hakkı, sosyal ve ekonomik haklar arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Devlet kişilerin sağlık hakkından yararlanmaları açısından gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Sosyal güvencesi olan özürlülerin tedavi, muayene, ilaç, tetkik ve ortez-protez ihtiyaçları bağlı oldukları sosyal güvenlik kuruluşu tarafından, ortez ve protezlerin sosyal güvenlik kuruluşları tarafından karşılanmayan kısmı ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca karşılanmaktadır.

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşunun güvencesi altında olmayan ve yeterli ödeme gücü bulunmayan özürlüler yeşil kart[1] uygulamasından faydalanmaktadırlar. Bu kapsamda tedavi, muayene, ilaç, tetkik ve ortez-protez ihtiyaçları temin edilmektedir.

Yoksulluk ve özürlülük olgularının her biri yaşamsal zorlukları içermekte, kişilerin toplumsal yaşama katılımı önünde büyük engel oluşturmaktadır. Bu iki olgunun birlikte yaşanması durumu ise çift dezavantajlılık yaratmakta olup, yoksulluğun daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla toplumsal eşitliği sağlamak adına herhangi bir geliri ve sosyal güvencesi olmayan yoksul özürlülerin karşılıksız devlet transferleriyle desteklenmesi sosyal devletin önemli bir yükümlülüğü olarak görülmektedir.

Ülkemizde primli sisteminin dışında kalan ve ilgili kanunlarda belirtilen muhtaçlık kriterlerine uyanlara karşılıksız olarak verilen ayni-nakdi yardımlar söz konusudur.

Bunlar dışında, özürlülerin sosyal ve kültürel haklardan ücretsiz veya indirimli yararlanmaları, toplumsal yaşama katılımları için maddi yetersizliklerini bir ölçüde

azaltmak özürlü bireylere çeşitli indirimler uygulanmaktadır.

Sosyal devlet, tüm toplumsal kesimlerin özellikle de dezavantajlılık yaşayan toplumsal kesimlerin sosyal ve ekonomik haklardan tam ve eşit ölçüde yararlanması açısından gerekli tüm tedbirleri almak yükümlülüğündedir. Özürlüler, toplumun diğer kesimlerine göre toplumsal engellenmişliği ve yaşam zorlukları daha fazla olan bir toplumsal kesimi oluşturmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda özürlülerin ayrımcılığa maruz kalmadan, fırsat eşitliği temelinde toplumsal yaşama tam olarak katılımını hedefleyen yasal ve uygulamaya yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bundan sonraki süreçte yapılacak çalışmaların, uygulamada yaşanan aksaklıkların ortadan kaldırılmasını giderir biçimde var olan hakların sürdürülebilirliğinin ve etkin korumasının sağlanmasına ve bu hakların kapsamının mümkün olduğunca geliştirilmesi temel hedefimizdir.

Kendine güvenen ve birbirine kenetlenen bireylerden oluşan güçlü bir toplumun inşası için, kadınlarımızın da erkekler gibi her alanda eşit haklara sahip olmasını, kadına karşı şiddetin önlenmesini, kadınlarımızın statülerinin yükseltilmesini, çalışanlarımızın hayat ve iş koşullarının iyileştirilmesini sağlayacak yasal düzenlemeleri gerçekleştirmiş, yaşlılarımızın düzenli bir hayat standardına kavuşması, özürlülerimizin sosyal ve mesleki alana entegre edilmesini sağlayacak projeler uygulamaya konmuştur.

Kadın yoksulluğu ile mücadele ve kadın istihdamının artırılması kapsamında ülkemizde mikro kredi uygulamalarının yaygınlaştırılması ve kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi amacıyla çalışmalar sürdürülecek ve kurumlar arası işbirliği güçlendirilecektir. Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve yoksulluğun önlenmesi için dünyada ve ülkemizde örnekleri olan mikro kredi uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla ve İl Özel İdaresinin görev ve yetkileri arasında yoksullara mikro kredi verilmesinin de yer alması nedeniyle, bu Kanunun söz konusu maddesinin özellikle pozitif ayrımcılık içerecek şekilde kadın yoksulluğunu azaltmaya yönelik olarak 81 İl Valiliğimiz tarafından uygulanması hususunda İçişleri Bakanlığı nezdindeki girişimlerimiz neticesinde uygulamalar başlatılmıştır. Uygulamaların değerlendirilmesi amacıyla Genel Müdürlüğümüz tarafından "Mikro Kredi Uygulamaları Envanteri Çalışması" yürütülmektedir. Söz konusu çalışma kapsamında bugüne kadar 28 ilden elde edilen bilgilere göre 5486 kişi mikro kredi imkânlarından yararlanmıştır. Mikro kredi uygulamasının başarılı örnekleri arasında yer alan Mersin ilinde mikro kredi kullanan 46 kadın kendi işyerini açarak girişimciliğe adım atmıştır.

- Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, "Avrupa İstihdam Stratejisi" çerçevesinde hazırlanan "Ortak Değerlendirme Belgesi ve Ortak İçerme Belgesi"nde, kadın girişimcilerin desteklenmesi ve kadın girişimciliğinin teşviki önemli yer tutmaktadır. Belgede, kadınların istihdama katılımlarının artırılması için tespit edilen öncelikler arasında, toplumun kadına bakışını değiştirmeyi hedefleyen çalışmalar önemle vurgulanmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaşama geçirme çabalarının arttırılması altı çizilen konulardan biridir.
- 9. Kalkınma Planında ise kadınlarımızın iş hayatına aktif katılımlarına ilişkin bazı tedbirlere yer verilmiştir. İş bulma, girişimcilik eğitimleri ve aktif işgücü programları kapsamında, kadınların istihdam garantili eğitim programlarından yararlandırılması bu tedbirler çerçevesinde ele alınmaktadır.
- "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" da 9. Kalkınma Planımız paralelinde hedef ve stratejileri içermektedir. 2008–2013 yıllarına ilişkin olarak hazırlanan Eylem Planında, "Kadın ve Ekonomi", "Kadın ve Yoksulluk" bölümleri bu doğrultuda ön plana çıkmaktadır.
- 73 ilde örgütlenen Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler Kurulu ve İl Kadın Girişimciler Kurulları, kadın girişimcilik potansiyelinin hem nicelik hem nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politikalar geliştirmek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmektedir.
- 2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikle, kadınlarımızın, evlerinde üreterek sattıkları ürünlerden elde edilen gelirler, vergiden muaf tutulmuştur.
- 2008 yılında yürürlüğe giren "İstihdam Paketi"nde mevcut istihdama ilave olarak işe alınan kadınlar ve 18–29 yaş arası gençlere ait sigorta primleri 5 yıl boyunca İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacaktır. Yeni yayınlanan İstihdam Paketi'nde de bu uygulamanın devam edeceğine ilişkin hüküm bulunmaktadır.
- 2008 yılında yürütülen "Cansuyu Destek Kredisi" ile imalatçı esnaf ve sanatkârlara 25 bin TL'ye kadar kullandırılan sıfır faizli, ilk 6 ayı ödemesiz 18 ay vadeli kredi miktarı, kadın imalatçı esnaf

ve sanatkârlarımız için 30 bin TL olarak uygulanmıştır.

- "İş Merkezleri Yoluyla Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Projesi" kapsamında KOSGEB bünyesinde 5 merkezde açılan "Kadın İş Geliştirme Merkezleri"nde, kendi işlerini kurmak isteyen kadın girişimcilere başlangıç desteği verilmektedir.
- Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu-TESK, Avrupa Birliği'nin mali desteği ile "Kadın Girişimciliğini Destekleme Projesi"ni yürütmektedir. 25 ilde yürütülen bu Projede kadın girişimcilerimizin sayılarını arttırma ve kadın esnaf ve sanatkârlara iş geliştirme desteği verme hedeflenmiştir.
- 9. Beş Yıllık Kalkınma Planında, aktif işgücü politikalarıyla istihdam edilebilirliğin artırılması, işgücü piyasasına girişin kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi yoluyla işgücüne katılma oranının yüzde 2,1 oranında artırılması öngörülmekte, bu artışın temel belirleyicisinin de kadınlar olacağı vurgulanmaktadır. 2007–2013 yıllarını kapsayan Plan dönemi hedef ve tahminlerde kadınların işgücüne katılma oranının 2013 yılına kadar yüzde 29,6 olması beklenmektedir.
- Kuruluşlarımızda kalan gençlere, özürlülere ve kadın konukevlerinde kalan kadınlara meslek edindirmek, eğitim ve istihdam alanında söz konusu kişilerin de yer almasını sağlamak amacıyla bu alanda yapılan iş birlikleri yüzde 50 oranında arttırılacaktır.
- Eğitimde Türkiye'nin hedefi, 2013 yılına kadar kız ve erkek çocuklar için okullaşma oranını yüzde 100'e ulaştırmaktır. Yoksulluk nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen veya okuldan almak zorunda kalan aileleri desteklemek amacıyla düzenli olarak ekonomik yardımda bulunulmuştur. Bu yardımın uygulanmasında ilk kez geçici özel önlem uygulanmış ve nakit yardımında kız çocukları için yapılan yardım, erkek çocuklarına göre daha yüksek tutulmuştur. Yaklaşık 239.112 kız çocuğu eğitim imkânına kavuşmuştur. Kız çocuklarının okullulaşması, okumaz-yazmaz kadınlarımızın okur-yazarlılığının artırılabilmesi için çeşitli kampanyalar ve projeler yürütülmektedir (Haydi Kızlar Okula ve Ana Kız Okuldayız kampanyaları gibi).
- Gelir Vergisi Kanunu'nda 2007 yılında yapılan değişiklikle bazı ürünleri işyeri açmaksızın satanlara gelir vergisi muafiyeti getirilmiştir. Söz konusu Kanunun ilgili maddesi, evlerde kullanılan dikiş, nakış, mutfak robotu, ütü ve benzeri makine ve aletler hariç olmak üzere, muharrik kuvvet kullanmamak ve dışarıdan işçi almamak şartıyla; oturdukları evlerde imal ettikleri ürünleri işyeri açmaksızın satanları gelir vergisinden muaf tutmaktadır.
- Yasayla; "Bu ürünlerin, pazar takibi suretiyle satılması ile ticarî, ziraî veya meslekî faaliyetleri dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olanların düzenledikleri hariç olmak üzere; düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması muaflıktan faydalanmaya engel değildir." hükmü de getirilmiştir. Söz konusu yasa, ev hanımlarını meslek sahibi yapıp belli bir gelire kavuşturacağı gibi, ülkemizde giderek düşmekte olan kadın istihdamına da olumlu katkı sağlayacaktır.
- Kadın Girişimciliğinin özendirilmesi ve teşvik edilmesi, mesleki beceri kazandırılması ve istihdam yaratılmasına yönelik yürütülen faaliyetlere ağırlık verilmiştir. Gerek okuryazar olmayan gerekse niteliksiz işgücü konumundaki yetişkin kadınlarımız için yaygın eğitim faaliyetleri (okuma yazma kursları, mesleki bilgi beceri elde etmeye yönelik kurslar vb.) işgücü piyasasının da ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çeşitlendirilmektedir.
- Kadınların ve gençlerin istihdamını artırmak amacıyla hazırlanan İstihdam Paketi'nde, mevcut istihdama ilave olarak işe alınan kadınlar ile 18–29 yaş arası gençlere ait SSK işveren priminin 5 yıl boyunca kademeli olarak İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacağı hususu yer almaktadır. İşverene ait sigorta priminin; 1. yıl yüzde 100'ü; 2. yıl yüzde 80'i; 3. yıl yüzde 60'ı; 4. yıl yüzde 40'ı; 5. yıl yüzde 20'si İşsizlik Sigorta Fonu'ndan karşılanacaktır.

Bu çerçevede sosyal hizmetler; insan haklarını esas alan, halkın gönüllü katkı ve katılımının sağlandığı, yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı, sunulan hizmetlerin merkezi yönetimin yanı sıra halk tarafından denetlenmesine imkan tanındığı, liyakat ve ehliyetin ön planda tutulduğu bir politika ile yürütülmektedir.

Notlar

1 5510 sayılı Kanunla 18/6/1992 tarihli ve 3816 sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında yeşil kart verilen kişilerin genel sağlık sigortalı sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Sosyal Devlet AK Parti İle Kabuk Değiştiriyor

Prof. Dr. Nükhet HOTAR / AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve İzmir Milletvekili

İçinde bulunduğumuz yüzyılda etkisini yoğun olarak hissettiren küreselleşme; ekonomiden siyasete kadar hemen her alanda etkisini hissettirmektedir. Küreselleşme süreci ile bir çok alanda yaşanan değişim devletin Sosyal niteliğini etkileyerek onun uygulamalarının farklılaşmamasına neden olmuştur. Bunun içindir ki sosyal alanda müşahede edilen ve toplumsal konularda var olan problemlerimizle mücadelede; küreselleşme olgusunu dikkate almak, çözüm politikalarımızın gerçekliği ile doğrudan ilgilidir.

Küreselleşmenin etkisi ile değişen Sosyal Devletin AK Parti hükümetleri dönemindeki durumunu ve evirildiği yeni halini ele aldığımız bu çalışmaya yoksulluğu tanımlayarak başlamak isabetli olacaktır. Zira Sosyal Devletin ilk muhatabı, toplumlarda var olan yoksullar ve çeşitli sebeplerle yoksunluk çekenlerledir.

Tarihsel olarak yoksulluk; "kişinin varlığını sürdürebilmesi için gereksinim duyduğu temel ihtiyaçları karşılayabilecek bir gelir düzeyinden mahrum olma durumu" olarak kabul edilirken günümüzde; *"mal ve mülk yokluğunun ötesinde yaşanılabilir bir hayat fırsatının mevcut olmaması"* durumu olarak da tanımlamaktadır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere yoksulluk; temel ihtiyaçların karşılanamaması olarak görülürken, günümüzde küreselleşmenin de etkisi ile başka bir hale bürünmüştür. Yoksulluğun tanımında yaşanan bu değişim; birey ihtiyaçlarının fizyolojik ve güvenlik ihtiyacının ötesine geçerek yaşanabilir hayat standartlarına evirilmesi, Sosyal Devleti, örgütlenme biçiminden yardımı sunma biçimine kadar bir çok alanda yeniliğe zorlamıştır. Bu yeni dönemde; kararların merkezden alındığı hantal örgütlenme biçimi işlevini kaybederek yerel dinamiklerin ön plana çıkarıldığı, hizmet sunumunda paket yardımlar yerine bireysel ihtiyaçların gözetildiği bütüncül yaklaşıma yerini bırakmıştır.

Sosyal Politikada Değişen Vizyon: Pro-Aktif Sosyal Politika

Pro-aktif Sosyal Politika; problemlere göre pozisyon belirleyip hareket etme yerine, vuku bulmayan sorunları ön görüp onlara şekil verecek bütünleşik yaklaşım geliştirme olarak ifade edilir. Hazırlanan programda *"merkezi devletin yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve özel sektörle işbirliği yapması sağlanarak sosyal devlet hizmetlerinde verimlilik, sürat ve kaynak kapasitesi artırılacaktır"* ifadesi yer almaktadır. Böylece bütünleşik yaklaşımla geliştirilen pro-aktif sosyal politikanın önemine dikkat çekilmiş ve çalışmalar bu doğrultuda şekillendirilmiştir.

Yeni döneme yön veren dinamikler doğrultusunda geliştirip uyguladığı sosyal politika anlayışıyla devleti halka hizmet etme aracı olarak gören AK Parti, bir sınıf ve kesimin değil bütün vatandaşlarımızın refah ve mutluluğunu sağlayacak sosyal politikalar yürüteceğini parti programı aracılığı ile sosyal tarafların dikkatine sunmuştur.

Bütünleşik sosyal politika anlayışının en önemli noktasını yoksunluklar oluşturmaktadır. Çeşitli sebeplerle bireyin yüzleştiği imkansızlıklar sonucu yaşadığı yoksulluk, en temel ihtiyaçlarından olan özgürlük, adalet ve hak arama konularında yaşadığı yoksunluğun yanında daha az öneme sahip bir konudur. Zira medeni bir toplum olmanın göstergesi olan ve insanlığın yüzyıllar boyu süren mücadeleleri sonucu elde edilmiş kazanımları olan temel hak ve özgürlüklerin tesis edilerek bireylerin saygınlığının artırılması, toplumsal güveni perçinleyecek, sosyal ve iktisadi dinamikleri harekete geçirecek başat bir güçtür.

Bu bağlamda, dönemimizde ele alınan sosyal meselelere ilişkin sorunlar kapsamında Türk Ceza Kanunu ve beraberindeki birçok kanun evrensel hukuk ilkeleri gözetilerek yenilenirken temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvenceler artırılmıştır. Bunun yanında kadın erkek eşitliğini etkin şekilde sağlamaya yönelik yapılan düzenlemelerle de düşünce ve ifade özgürlüğünün alanı genişletilmiştir.

Yine temel hak ve özgürlükler kapsamında ele alınıp nihayete erdirilen çalışmalar, sosyal yardımların etkin dağıtımı ile tamamlanmış ve anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal Politikada Hizmet Çeşitlenmesi

İşsizleri, fakirleri, düşkünleri, hastaları, özürlüleri gözeten, onların insan onuruna yakışacak şekilde yaşamalarını sağlayacak bir sosyal devlet anlayışının kaçınılmaz olduğunu ifade ettiğimiz parti programımızda; kamusal alandaki tüm düzenlemelerin hakkaniyet ilkesine uygun yapılması amacıyla kamu kurum kuruluşlarına yükümlülükler verileceği belirtilmiştir.

Bu amaca matuf olarak hükümetimizce 2006-2010 yılarını kapsayan ve 2.8 milyar TL'lik bütçe ile *"Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı"* hazırlanmıştır. Hazırlanan ve halen birden fazla kurum tarafından icra edilen eylem planı, 7 temel stratejik alan üzerine bina edilmiştir. Eylem planının 48. maddesinde yer alan *"Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri"* ile Sosyal Devletin dönüşüm noktaları tespit edilmiştir. 2007 yılında uygulanmaya başlanan plan kapsamında yapılan çalışmalarda sosyal yardımların dağıtımında etkinliği sağlayacak önemli dönüşümler başlatılmıştır.

Madde: Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri

- Devlet tarafından verilen tüm sosyal yardımlar tek çatı altında toplanacak, sosyal yardımlarla ilgili veri tabanları entegre edilerek hane halkı yaklaşımı geliştirilecektir.
- Özürlüler veri tabanı da dahil olmak üzere veri tabanları arasında bilgi paylaşımı ve etkin denetim sağlanacaktır.
- Vatandaşlara sosyal yardımlarla ilgili tüm bilgilerin tek noktadan ulaştırılması, sosyal yardım konusunda etkin yönlendirme yapılabilmesi sağlanacaktır.
- Oluşturulacak karar destek sistemi ile sosyal güvenlik politikalarının desteklenmesi sağlanacaktır.

Kaynak: DPT, Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006-2010)

Bir plana sıkışmayacak kadar geniş bir boyutta ele alınan, AK Partinin sosyal politika vizyonu ile geliştiren ve 2010 yılında sonlanacak şekilde organize edilen *"Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı"* devleti bürokratik yükten kurtarıp vatandaşın huzurunu tesis etmenin yanında önemli ölçüde ekonomik tasarruf sağlayacaktır. Nitekim sosyal güvenlik reformu ile, tasarrufun yanında standart ve norm birliği de sağlanmıştır.

Sosyal Devletin en önemli ödevlerinden olan Sosyal Güvenlik sistemi, reform sonucu tüm nüfusu kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Reform ile; 18 yaşın altındaki nüfus ön şartsız kapsama alınırken hizmetlere ulaşım kolaylaştırılmıştır. Buna karşın eski dönemde göz ardı edilen külfet-nimet dengesine azami ölçüde özen gösterilmiştir. Zira çıkarılan yasa ile; 16 yıl boyunca 219.7 milyar TL'lik açıkla koca bir kara delik olan ve mücadele edilebilir olmaktan çıkan Soysal Güvenlik sisteminden kaynaklanan açığın önüne geçilmeye çalışılmış ve Sosyal Güvenliğin kapsamında olmayan hizmetlerin kapsama alınması sağlanmıştır.

Sosyal Güvenlikteki yatırımların sağlıktaki dönüşümle örtüşmesini sağlamak ve sağlık hizmeti almak isteyen vatandaşımızın daha rahat ulaşabilecekleri şekilde organize etme maksadıyla 7.5 milyon TL'lik katkı sağlanmıştır. Bunun yanında özürlü[1] ve yaşlı[2] vatandaşlarımıza verilen maaşlarla sosyal dışlanmışlık önlenmeye çalışılmıştır. Bu amaca paralel olarak, sosyal güvenlik şemsiyesi altında olmayan vatandaşların temel ihtiyaçları da sosyal yardımlar ile karşılanmaktadır.

Sosyal Yardımlara Aktarılan Kaynak Yüzde 350 Artmıştır

2002 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ayda ortalama 9 Milyon TL kaynak tahsis edilirken, 2008 yılı Ağustos ayına kadar 40 Milyon TL, Ağustos ayından itibaren ise 50 Milyon TL kaynak tahsis edilmiştir. Valilikler ve kaymakamlıklar aracılığı ile tevdi edilen yardımlarda bölgesel gelişmişlikler ve bölgede yaşayan nüfus birlikte ele alınmış ve uygulamalar buna göre yönlendirilmiştir.

Tablo 1: Yıllar İtibarıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına Aktarılan Periyodik Pay

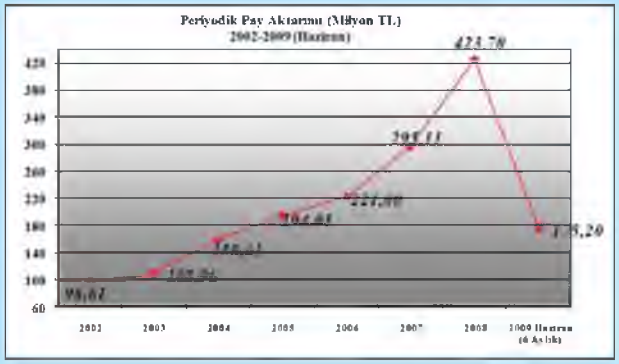

Sosyal yardımlarda; ücretsiz ders kitaplarının dağıtıldığı, 2 milyon 260 bin 224 kişinin yakacak yardımından yararlandığı, 2 milyon 71 bin 300 öğrencinin Şartlı Nakit transferinden yararlandığı ve eğitimine devam eden 27

bin 205 özürlü öğrencinin okullarına ücretsiz taşındığı yeni dönem 3 Kasım 2002'de başlamıştır.

Bunun dışında bireyin temel haklarından olan barınma hakkına erişimini kolaylaştırmak, mağduriyetleri önlemek maksadıyla hız verilen TOKİ çalışmaları ile bugüne kadar 340 bin konut üretilmiştir. Türkiye'nin farklı illerinde üretilen bu konutların 174 bin 463 tanesi dar orta gelir gurubuna, 92 bin 598 tanesi yoksullara, 9 bin 393 tanesi afet bölgelerindeki vatandaşlara, 3 bin 472 tanesi 31 köyde olmak üzere tarım köy uygulamaları kapsamında üretilmiştir.Ayrıca şehit aileleri, malüller, dul ve yetimlerin konut ihtiyaçlarını karşılamak üzere verilen Toplu Konut Kredileri[3] ile kolay ve kuraya tabi olmadan ev sahibi olmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmıştır.

Temel haklardan olan barınma ihtiyacına ilişkin geliştiren çözümün benzeri çalışma yaşamındaki güvencesiz kimseler için de düzenlenmiştir. İş sahibi olmasına karşın çeşitli sebeplerle işsiz kalma riski ile yüzleşip dezavantajlı konuma gerileyen 18-29 yaş arasındaki 35 bin gencin ve kadının istihdam edilmelerinde işverence yüklenilen prim devletçe karşılanmıştır. Ayrıca yararlanma koşulları iyileştirilen ve kriz döneminde 2 bin 312 işverene verilen kısa çalışma ödeneği ve 1 milyon 624 bin 402 kişiye verilen işsizlik ödeneği pro-aktif sosyal politika gereği kapsama alınmışlardır. Ayrıca kriz döneminde, 2009 yılının ilk sekiz ayını kapsayan dönemde, işsiz durumda olanların çalışma yaşamına kazandırılmalarına yönelik olarak düzenlenen istihdam kurslarına 98 bin 541 kişi[4] katılmıştır. Günlük 15 TL ücretin ödendiği katılımcılardan 56 bin 342 tanesi işgücü yetirme maksadıyla devam ederken 10 bin 574 tanesi istihdam garantili kurslara devam etmektedirler.

Kısaca ifade etmek gerekirse sosyal ve toplumsal hayatın her alanında eş zamanlı olarak yürütülen programlar çerçevesinde sosyal sorunlarla mücadele eden yaklaşım tarzı; Sosyal Devleti bitirmek bir yana, onun etki gücünü artırarak mahiyetini değiştirmiştir. Sözü edilen bu değişimi ülkemizdeki ortalama yaşam süresinde görülen artıştan, Kişi Başı Milli Gelir (KBMG) rakamlarında görülen artıştan, gelir dağılımdaki iyileşmeden ve yoksul vatandaş sayısında görülen azalmadan da okuyabiliriz.

BM verilerine göre ülkemizde ortalama yaşam süresi[5] 68.9'dan, 71.4'e yükselmiştir. Erkeklerde ortalama yaşam süresi 69 yıl iken kadınlarda 73.9'dur. Ortalama yaşam süresinin artması ülkemizde var olan sorunlarla mücadelede önemli ölçüde başarı sağlandığına işaret etmektedir. Zira sağlık, eğitim, barınma, açlık vb. ihtiyaçların eksiksizce karşılanıyor olması sosyal problemi ortadan kaldırmakla kalmayıp yeni sorunların oluşmasını da engellemektedir.

2000 yılından itibaren Kişi Başı Milli Gelir rakamlarının verildiği aşağıdaki tabloya göre 2002 yılında 3 bin 310 dolar olan KBMG 2008 yılı itibarı ile 10 bin 436 dolara yükselmiştir.

Tablo 2: Yıllar İtibarıyla Kişi Başı Gayri Safi Milli Hasıla

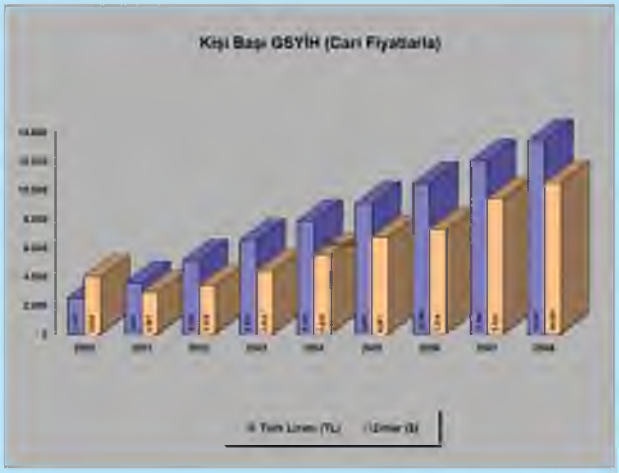

KBMG rakamlarında görülen artışın gelir dağılımındaki iyileşme ile paralellik arz etmesi uygulanmakta olan Sosyal Politikaların doğruluğuna işaret etmektedir. Yandaki tabloda görüldüğü üzere nüfusun en yoksul yüzde 20'lik kesiminin toplam gelirden aldığı pay 2002'de yüzde 5.3 iken, 2005 yılında yüzde 6.1'e yükselmiştir. Yine nüfusun en zengin yüzde 20'lik kesiminin toplam gelirden aldığı pay 2002'de yüzde 50 iken 2005 yılında 44.4'e gerilemesi gelir dağılımındaki iyileşmeye işaret etmektedir.

Tablo 3: Yıllar İtibarıyla Gelir Dağılımı

Yıllar itibariyle gelir dağılımı[6]

	I. % 20	II. % 20	III. % 20	IV. % 20	V. % 20
1994	4.9	8.6	12.6	19.0	54.9
2002	5.3	9.8	14.0	20.8	50.0
2003	6.0	10.3	14.5	20.9	48.3
2004	6.0	10.7	15.2	21.9	46.2
2005	6.1	11.1	15.8	22.6	44.4

Pro-aktif sosyal politikanın en önemli sonucu kuşkusuz yoksullukla mücadelede bizlere kazandırdıklarıdır. Dönemimizde uygulanan ekonomik ve sosyal politika-

lar sonucu ülkemizde gıda yoksulluğu çeken kişi oranı (Tablo 4) yüzde 0,54'e gerilemiştir. Ayrıca 2002 yılında yoksulluk sınırının altında yaşayanların oranı (Tablo 5) yüzde 30 seviyesinde iken 2007 yılında yüzde 18.56'ya gerilemiştir.

Tablo 4: Yıllar İtibarıyla Gıda Yoksulluğu

Tablo 5: Yıllar İtibarıyla Yoksulluk Oranı Oranı

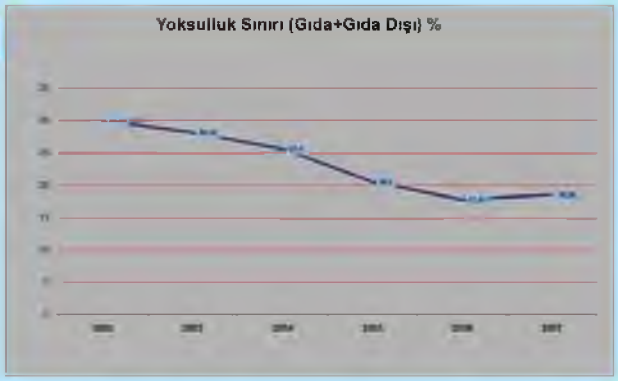

Ayrıca uluslar arası göstergelerde kullanılan kişi başı günlük kazanç miktarları ile ilgili veriler ele alındığında; Tablo 6'dan da izlenebileceği gibi, 2006 yılından itibaren ülkemizde 1 doların altında gelir elde eden hiçbir kişinin bulunmadığı görülecektir.

Sosyal Devletin faaliyetini; aktif ve pasif politikalara sığdırmaya çalışmayıp bugünü ve geleceği bir bütün olarak gören ve çalışmalarını sorunlu alanlara sıkıştırıp sınırlamayan bir anlayışla ele alan yaklaşım sonucu, yukarıda sayılan çalışmalara ilave olarak, 2003'ten beri 64 adet kent ormanı ile sosyal devlet geniş kapsamda ele alınmış ve sosyal devlet anlayışı dönüştürülmüştür.

Yine gençlerimize yönelik yaptığımız yatırımlar neticesinde; 0-18 yaş gurubuna hizmet vermesi amacıyla oluşturulan ve yapımı biten 83 adet çocuk evi tamamlanmış, sporculara verdiğimiz desteklerle lisanslı sporcu sayımız da 2 milyon 171 bin 784'e yükselmiştir.

"Sosyal alandaki süreklilik"; bütünleşik sosyal politika anlayışının ön kabulüdür. Sosyal riskin ortadan kaldırılması kalıcı çözüm için yeterli değildir. Kalıcı çözüm; ilgili yoksulluğun üremesine sebep olan kültürün ortadan kaldırılması ile mümkündür. Yeni mücadele stratejisinin en önemli noktasını oluşturan yoksulluğa/eşitsizliğe neden olan kültürle mücadele etmek, sosyal politika uygulamalarının başarısı için gereklidir.

Notlar

1 Haziran 2009 itibarıyla 3 ayda bir; % 40 ve % 70 arası özürlü olanlar 584 TL, % 70 üzeri olanlar 876 TL almaktadır. Halen ödeme yapılan özürlü sayısı 110 bindir.

2 Haziran 2009 itibarıyla 3 ayda bir: 219.10 TL almaktadırlar.

3 2009 yılı için tahsis edilen kredi miktarı 52 bin 993 TL'dir. 2003-2009 yılları için tahsis edilen miktar ise 272,4 bi TL'dir.

4 Istihdam kurslarına 2007 yılında 33 bin 597 kişi katılırken, 2008 yılında 31 bin 927 kişi katılmıştır.

5 2008 yılı UNDP verileri. (2005 yılına ait verilere yer verilmiştir.)

6 TUIK tarafından yayınlan en son istatistik 2005 yılında yayınlanmıştır.

Tablo 6: Yıllar İtibarıyla Kişi Başı Günlük Kazanç Miktarı

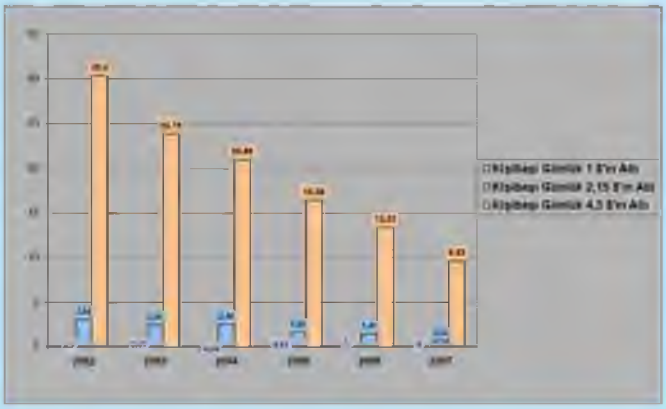

Sosyal Devlet mi, Sadaka Devleti mi?

Kemal KILIÇDAROĞLU / CHP Grup Başkanvekili, İstanbul Milletvekili

Sosyal devlet anlayışı, 1961 Anayasası ile hukuk sistemimize girmiştir. Bu anlayış, bir anlamda devletin, güçsüzler lehine ekonomik ve sosyal yaşama müdahalesi demektir. Dolayısıyla sosyal devletin temel felsefesi, o ülkede yaşayanların geleceğinin güvence altına alınmasıdır. Bir başka anlatımla sosyal devlet, o ülkede yaşayan yurttaşların geleceklerinden emin oldukları düzeni yaşama geçiren devlettir.

1961 Anayasasının gerekçesinde sosyal devlet "fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda onların insan gibi yaşamaları için zaruri olan maddi ihtiyaçlarının karşılanmasını kendisine vazife edinen devlettir" şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi de bir kararında sosyal devleti şöyle tanımlamaktadır: "Sosyal hukuk devleti, insan hak ve hürriyetlerine saygı gösteren, ferdin huzur ve refahını gerçekleştiren ve teminat altına alan, kişi ile toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayan, çalışanların insanca yaşamasını ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirler alarak çalışanları koruyan, işsizliği önleyici ve milli gelirin adalete uygun bir biçimde dağılmasını sağlayıcı tedbirleri alan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendini yükümlü sayan, hukuka bağlı, kararlılık içinde ve gerçekçi bir özgürlük rejimi uygulayan devlettir." (18.2.1985 gün ve E.84/9, K.85/4 sayılı kararı)

Bu tanım, çağdaş devlet anlayışının ne olması gerektiğini bize göstermektedir. Çağdaş devlet anlayışını da yine bir başka Anayasa Mahkemesi kararında görüyoruz. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında şöyle diyor: "Çağdaş devlet anlayışı, sosyal hukuk devletinin, tüm kurumlarıyla Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun biçimde kurulmasını gerekli kılar. Hukuk devletinin amaç edindiği kişinin korunması; toplumda sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yoluyla gerçekleştirilebilir. (...) Anayasa'nın Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer verdiği sosyal hukuk devletinin dayanaklarından birini oluşturan sosyal güvenlik kavramının içerdiği temel esas ve ilkeler uyarınca, toplumda yoksul ve muhtaç insanlara Devletçe yardım edilerek onlara insan onuruna yaraşır asgarî yaşam düzeyi sağlanması, böylece, sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkelerinin gerçekleşmesine elverişli ortamın yaratılması gerekir." (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, sayı 24, s. 451-452)

Anayasa ve Anayasa Mahkemesi pek çok kararında sosyal devleti "çağdaş devlet" anlayışının bir gereği olarak tanımlarken, biz gerçekten de sosyal devletin gereklerini yerine getiriyor muyuz?

Sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmayan sosyal politika eleştirilerimizi kısaca şöyle sıralayabiliriz.

1. Sosyal devlet kavramının içi, AKP iktidarıyla birlikte hızla boşaltılmıştır. Sadaka devlet kavramı sosyal devletin yerini almıştır. Böylece yurttaşın, "yurttaş" değil de "kul" olmasının yolu bilinçli olarak açılıyor. Yoksulların yoksulluğunun açıkça teşhir edildiği, bir süreç bu dönemde olağanlaştırılmaya çalışılmaktadır.

2. Sendikalaşma aşama aşama yok ediliyor. Sendikal haklar tırpanlanıyor. Tuzla da 50'ye yakın işçi, iş kazası sonucu yaşamını yitirdi. Ama siyasal iktidar duyarsızlığını koruyor. Hatta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bu konuda görevini yapmıyor ya da yapar gibi görünüyor. Eski TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral'in başkanlığında oluşturulan CHP Tuzla Heyetinin Tuzla'da yaşananlarla ilgili olarak düzenlediği rapordan şu iki çarpıcı bölüm, gerçekten de olumsuzlukların kaynağını açık ve net bir şekilde ortaya koymaktadır.

   "Çalışma ve Sosyal Bakanlığı'nın verilerine göre tersanelerde çalışan 16.173 işçiden, 12.427'si taşerona bağlı olarak çalışıyor. İşçiler işyerlerinde ölümle sonuçlanan kazaların fazlalığının temel nedeni taşeronlaşmadır." (CHP Tuzla Heyeti Raporundan)

"Sektörde çalışan taşeron işçiler, genelde Gaziantep, Şanlıurfa, Şırnak ve Ağrı gibi illerimizden geliyor. Bu işçilerin en önemli sorunlarından birisi de kalacak yerlerinin olmamasıdır. Taşeron firmalar bu işçileri 20 ila 25 kişilik gruplar halinde tuvalet, banyo, mutfak ve yatma yeri ortak kullanılan, gecekondu tipinde tek odalı veya çok küçük evlerde barındırmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Aydınlı'da tek odalı bir evde 8'i Şanlıurfa, 18'i ise Şırnak'lı olmak üzere toplam 24 işçinin kaldığı yer heyetimizce görülmüştür. İnsanlık koşullarına aykırı bu tablo tersanelerde çalışma barışı sağlanmasının önündeki en büyük engeldir." (CHP Tuzla Heyeti Raporundan) Unutmamak gerekiyor ki, bu tablonun içinden "sosyal devlet" çıkmaz.

3. Kayıtdışı çalışmaya siyasal iktidar göz yumuyor. Bugün yaklaşık 5-5,5 milyon insan kayıtdışı çalışıyor. Kayıtdışı çalışma, sadece kayıtdışı çalışanı cezalandırmıyor, kayıtdışı çalışanın aile bireyleri de tümüyle sosyal güvencenin dışında kalıyorlar.

4. Taşeronlaşma AKP hükümetiyle birlikte neredeyse devletin asli istihdam şekline dönüşmüştür. Bugün taşeron aracılığı ile işçi istihdam eden en büyük işveren devlettir. TBMM'den, bakanlıklara, özerk kuruluşlardan belediyelere kadar taşeron işçilik uygulaması yaygınlaşmıştır. Bir anlamda çağdaş köleliğin yolu yasallaştırılmıştır.

5. İzlenen vergi politikalarıyla fatura emekçilere çıkarılmıştır. AKP iktidarında, Kurumlar ve Gelir Vergisi oranlarındaki düşüş hemen uygulamaya konulurken, ücret gelirleri üzerindeki vergilerin düşüşü bir yıl sonraya (1.1.2008'e) bırakılmıştır. Yani fatura emekçilere çıkarılmıştır. Oysa sıcak parasını Türkiye'ye getirip, dünyanın en yüksek faizini elde edenlere, ciddi vergi ayrıcalıkları getirilmiş, bunların Türkiye'de elde ettikleri faizler nedeniyle vergi ödememelerinin önü açılmıştır. Bir başka anlatımla, dünyanın en yüksek faizini Türkiye'de elde edenler vergi vermemiş, ama bunların faizlerini emekçiler alın terleriyle ödemişlerdir. Pırlanta taştan KDV'yi kaldıran AKP, ekmekte KDV'yi kaldırmamıştır.

6. Sosyal sigorta fonları tüm uygar ülkelerde vergilendirilmez. Çünkü bu fonların işletilmesinde kar mantığı yoktur. Fonların temel amacı, oluşan sosyal riske, ekonomik güvence sağlamaktır. AKP, "İşsizlik Sigortası Fonu" gelirlerini çıkardığı bir yasa ile vergilendirmiştir. Böylece devlet yüzde 1 olarak katkı yaptığı Fondan, vergi yoluyla daha fazlasını geri almaya başlamıştır.

7. İşsizlik sigortası fonuna yönelik uygulama sadece vergilemeyle sınırlı kalmamış, burada biriken paranın gelirleri, işsizliği önlemek için değil, AKP Hükümetinin gereksinme duyduğu başka alanlara faizsiz olarak aktarılmıştır.

8. AKP Hükümetinin çıkardığı 5510 sayılı Yasa ile emekli aylıklarına yapılacak yıllık artışlarda, emeklilere refah artışından pay verilmemesi, onları Türkiye'de 2. sınıf yurttaş konumuna sokmuştur. Nitekim son olarak emekli aylıklarına yapılan zam bunun en somut göstergesidir.

9. AKP Hükümetinin çıkardığı 5510 sayılı Yasa, prim borçlusu olan bağımsız çalışana, borçları nedeniyle sağlık hizmeti verilmemesi insan haklarına ve sosyal devlet ilkesine aykırıdır. Hele hele bu hizmetin aile bireylerini de kapsaması, tam anlamıyla sosyal devleti reddetmek anlamına gelmektedir.

10. En dramatik olanı da AKP Hükümetinin Parlamento tatile girmeden önce çıkardığı 5920 sayılı Yasadır. Bu Yasanın birinci maddesiyle kiralık işçiler dönemi başlatılmak istenmiş, ancak Yasa Sayın Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere Parlamentoya geri gönderilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı Yasayı geri gönderirken, "Aksi taktirde, yapılan düzenleme gerçek amacının dışında sonuçlar doğurabilecek ve madde kapsamındaki işçilerin emeğinin istismarı, insan onuruna yakışmayan durumların doğması gibi Kanunun amaçlamadığı olumsuz uygulamalara ve çalışma barışının bozulmasına yol açılabilecektir" gerekçesine dayandırmıştır. Gerekçe sendikalarımızın görüşünü yansıtmakla birlikte, burada önemli olan AKP'nin işçilere ve sendikalara bakış açısıdır. Bu Yasa ile AKP'nin işçilere ve sendikalara bakış açısı somutlaşmıştır...

11. Türkiye ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya. Krizin kaynağının ABD olduğunu biliyoruz. Ama krizden dünyada en fazla etkilenen ülke (Letonya ve Estonya'yı çıkarırsak) Türkiye'dir. 2009'un ilk üç ayında gerçekleşen küçülme yüzde 13.8'dir. Bu küçülme rakamı, İkinci Dünya Savaşından sonra yaşadığımız en büyük küçülmedir. O zaman şu soruyu sorma hakkımız var; Krizin merkezinde, yani ABD'de küçülme yüzde 2,5 Türkiye'de yüzde 13.8. Niçin? Çünkü AKP krizi yönetemedi. "Kriz bizi teğet geçecek" diyen Sayın Başbakan, krizin milyonlarca işçinin işinden olduğunun herhalde farkında bile değil. O kadar farkında değil ki, Sayın Başbakan 2008 Aralık ayının başında yaptığı "ulusa sesleniş" konuşmasında "krizin tepe noktasına ulaştığını ve inişe geçtiğini" ilan etmiştir (1 Aralık 2008 tarihli gazeteler). Bu konuşmadan sonra binlerce işçi işinden olmuştur.

12. Bir başka önemli nokta da, krizden kimlerin karlı çıktığıdır. Krize çözüm olsun diye lüks otomobillerde (Jaguar, Porsche, BMW, Jeep ve Lamborghini gibi...) ÖTV indirimi yapıldı ve süper lüks otomobil satışları yüzde 3 arttı. Süper lüks otomobillerin tümü ithal malı. Böylece biz Türkler bu süper lüks otomobilleri üreten ülkelerin yaşadıkları ekonomik krizi hafiflettik. İstanbul Belediyesi de Hollanda'dan 63 milyon Avro ödeyerek Phileas marka yokuşta çalışmayan sorunlu metrobüsler aldı. Oysa Türkiye Avrupa'nın en büyük otobüs üretim merkezi. Bizim işçimiz işten çıkarılırken, biz Hollanda'nın ekonomik krizine çözüm merkezi olduk. İspanya'da daha ucuz fiyat verilmesine karşın, İspanya otobüsleri kendi ülkesinde üretim yapan firmadan almıştır. Çünkü İspanya'da sendikacılar, ithal mali otobüslere karşı direnmiş ve başarıya ulaşmışlardır.

13. Ekonomik kriz dünyanın hemen hemen her ülkesinde üst gelir gruplarını da vurdu. Bunun tek istisnası Türkiye. Citibank AŞ. Perakande Bankacılık ve Varlık Yönetimi Bölüm Başkanı Cenk Tabakoğlu, "Kriz döneminde dünyanın diğer bölgelerinde üst gelir grubu sayısı azalırken Türkiye'de artış gözlendi" tespitini yapıyor (2 Temmuz 2009 tarihli Referans Gazetesi). Bu da AKP'nin krize karşı aldığı önlemlerin kimlerin yararına alındığını somut bir şekilde ortaya koyuyor.

14. 2009 yılının ikinci yarısında, memurun yüzde 4,5 (Ayda 30 TL), Bağ-Kur emeklisinin yüzde 1,83 (Ayda 5 TL), SSK emeklisinin yüzde 1,83 (aylık 11 TL) aylığı artırıldı. Ama bunların üniversitede okuyan çocuklarının harçlarına yüzde yüzün üzerinde zam yapıldı. Daha acı olanı ise, Emekli aylıklarına yapılan zamma karşılık emeklilerin kaldığı huzurevlerine de zam yapıldı. Bağ-Kur'lunun emekli aylığı aylık 5 lira artırılırken, huzurevi ücretlerine aylık 250 lira zam yapıldı. Böylece AKP'nin sosyal adalet anlayışı da sağlanmış oldu!

15. Sosyal devlet, "yoksulluğun kader olmadığı" bilincini toplumda yerleştiren devlettir. Çünkü sosyal devlette kişiye ya da aileye yapılacak ekonomik-sosyal yardımların, "lütuf" ya da "sadaka" mantığı ile değil, "hak" mantığı ile yapılması gerekir. Kişiye veya aileye yapılacak sosyal yardımların gerisinde, yardımı yapan otoriteye, kişiye ya da kuruma özel bir minnet duygusu (borçluluk duygusu) yaratılmamalıdır. Seçimlerden önce varoşlarda dağıtılan erzak torbaları ile oy avcılığı yapanların, yoksulların içinde bulundukları koşulları istismar ederek, onların geleceklerini çaldıkları açıktır. Sosyal güvenliğin yaygınlaşmadığı ya da yetersiz kaldığı toplumlarda, bu tür istismarların sadece sağcı politikacılar tarafından değil, aynı zamanda toplumu kaderci bir yapıya yönlendirmek isteyen gruplarca da yapıldığı bilinmektedir. Oysa yoksulluk kader değildir ve yoksul yurttaşa belli ekonomik-sosyal güvenceler vermek sosyal devletin görevidir. Devlet, sosyal güvenliği yaygınlaştırarak, bu görevini yerine getirmek zorundadır. Bunun içindir ki, yoksullara yapılacak ekonomik-sosyal yardımlar, yardımı alan yurttaşlar açısından bir haktır. Nitekim Anayasamızın 60. maddesi sosyal güvenliği kişiler açısından bir "hak" olarak tanımlamaktadır.

16. Sosyal devlet açısından Türkiye'de yaşanan bir diğer önemli sorun da bölgelerarası kalkınmışlıkta yaşanan dengesizliklerdir. Bu konuda hiçbir yorum yapmadan, Türkiye Bilimler Akademisi'nin yayınladığı bir rapordan şu çarpıcı değerlendirmeleri bilginize sunmak isterim.

"(...) Batı Anadolu'ya ve son zamanlarda Adana, Mersin, Antalya, Gaziantep ve Diyarbakır gibi bölgesel çekim merkezlerine olan göçün sürmesi beklenmektedir. 2023'e gelindiğinde Türkiye nüfusunun dörtte üçü Batı bölgelerinde yaşıyor olacaktır. Bunun sonucunda bu kentlerde yoksulluk, suç, işsizlik artmakta; yerel yönetimler kent nüfusunun gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum altyapı sorunları, kültürel çözülme, kimlik bunalımı, etnik sorunlar, siyasal şiddet gibi çok önemli sorunları birlikte getirmekte, özellikle yoğun göç alan kentlerde çöküntü alanları ortaya çıkmaktadır. Buralarda yoksulluğun, dışlanmışlık ve örselenmiş kimliklerle birleştirilmiş yeni hali kendini göstermekte, sokak çocukları, tinerciler, kapkaççılar gibi yeni sorunlu toplumsal kategoriler oluşmaktadır..." (TÜBA-Sosyal Bilimler Öngörü Çalışması 2003-2023, s. 19) Yapılan bu bilimsel çalışma, sosyal devletten kopmanın gelecekte bize yüklediği maliyeti tüm çıplaklığı ile gözler önüne sermektedir.

17. Anayasanın "Sosyal Güvenlik Hakkı" başlıklı 60. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir", ikinci fıkrasında da "Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar." denilmektedir. Sosyal güvenliğin hangi normlardan oluştuğu, Uluslararası Çalışma Örgütünün (ILO) 102 sayılı "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları" sözleşmesinde belirlenmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 1971 yılında onaylamıştır (29 7 1971 tarihinde-1451 sayılı yasa). Bu normlardan sekizi (Hastalık, Analık, İş kazası, Meslek hastalığı, Malullük, Yaşlılık, Ölüm ve İşsizlik Sigortası) Türkiye'de uygulanmaktadır. Türkiye'de uygulanmayanı ise "Aile Sigortası"dır. Bu sigorta dalının temel amacı, belli gelir düzeyinin altında gelir elde eden ya da geliri bulunmayan aileleri korumaya yöneliktir. Aile sigortasının temel özelliği, yardımın, insan onurunu zedelemeden yapılmasını esas almasıdır. AKP iktidarıyla birlikte başlayan yoksulluk sömürüsü, bireyi ve aileyi siyasal sömürü alanının içine almaktadır. Bu da insan onuruyla bağdaşan bir uygulama değildir. Ayrıca bu uygulamanın hiçbir AB ülkesinde de uygulama alanı bulmadığı açıktır.

Son Söz

Sosyal devlet, çağdaş devlettir...

Sosyal devlet, milyonlarca insanın yatağa aç girmemesi demektir...

Sosyal devlet, yurttaşı "kul"luktan kurtarıp, hesap soran konuma getiren devletidir.

Sosyal devlet, her yurttaşın geleceğinin devletçe güvence altına alındığı devlettir.

Sosyal devlet, yoksulluğun kader olmadığını yurttaşlarına anlatan ve gereğini yapan devlettir.

Sosyal devlet, güçsüzlerin güçlüler karşısında örgütlendiği ve devletin de bu örgütlemeyi desteklediği devlettir...

Sosyal devlet, kayıtdışı çalışmayı önleyen devlettir.

Sosyal devlet, ailenin ve bireyin onurunu koruyan, onu toplumda saygın kılan devlettir...

Sosyal devlet, "fakir fukara, garip gureba" edebiyatı yapıp, iktidar olduktan sonra köşeyi dönenlerin devleti değildir.

Sosyal devlet, sendikaların emeğin ve emekçilerin haklarına sahip çıkan devlettir.

Sosyal devlet, yolsuzluklara karşı yurttaşların toplumsal tepki gösterdikleri devlettir.

Sosyal devlet, politikacıların halka hesap vermeyi onurlu bir görev olarak kabul ettikleri devlettir.

Sosyal devlet, toplumsal barışın anahtarıdır. Sosyal devletin elbette ki bir maliyeti vardır. Ama o maliyetin toplumsal faydası çok yüksektir. Yaşama sadece para açısından bakan bir küreselci anlayışın sosyal devleti algılaması kolay değildir. O nedenledir ki bu liberal yaklaşım, devleti sosyal olmaktan olabildiğince uzak tutmak istemektedir. Çünkü devlette oluşan kaynakları kendisi kullanmak istemektedir. Ama sendikaların ve örgütlenmenin güçlü olduğu ülkelerde sosyal devlet varlığını sürdürecektir. Kuşkusuz siyasal olarak sömürü alanı haline gelmeden ve insanın onuru korunarak... Bu nedenledir ki sosyal devleti oluşturmak da en çok sendikacılara yakışan bir görevdir...

Sosyal devleti yaratmak adına çaba gösteren sendikacılara selam olsun...

Sosyal Devlet Anayasal Niteliğimizdir

Prof. Dr. Münir KUTLUATA / MHP Sakarya Milletvekili

"Sosyal devlet bitti mi" şeklindeki genel bir soru, sorumluluklarının sınırları, taraftarları ve karşıtları çok net olmayan sosyal devletin geleceğinin sallanmakta olduğunu da çağrıştırıyor.

Sorunun cevabını ararken sosyal devletin küreselleşmenin sonucu olarak yara aldığı, piyasaların küresel etki altında olması nedeni ile koruyucu-kollayıcı politikaların alınamadığı anlayışı, olup bitenin iyi takip edilemediğini gösteriyor.

Küresel politikaların uygulayıcıları ister aşırı liberalizme ulaşmış olsun, isterse şimdi olduğu gibi devletçi politikaları uygulamak zorunda kalsınlar, kendi refah devleti anlayışlarından vazgeçmiyorlar. Yani kendi sosyal devletleri bitmiyor.

Ya ne oluyor? Daha önce serbest piyasa ekonomisinin kuralları ile devletin kollayıp-koruma zorunluluğu arasında sınırları genişleyip daralan sosyal devlet kavramı küresel etki ve gerekçelerle daha dar bir anlam kalıbı içine sokulmaya çalışılıyor. Bu daha çok küresel rüzgarları estirenlerde değil, bu rüzgarlara gönüllü olarak maruz kalanlarda görülüyor.

Biraz açmak gerekirse, daha önce özel teşebbüsün talep ettiği serbestliklerle sosyal devletin sorumlulukları bir şekilde meczedilirken üretim ve ticaret alanları "özeli ve kamusu" ile yabancı sermayeye devredilince ciddi bir sürtüşme ortaya çıkmaktadır. Sosyal sorumlulukları gereği kollayıcı düzenleme yapmak zorunda olan devlet, eğer üretim alanlarının ve piyasaların yabancılaşmasını kendi siyasileri eli ile yaratır ise kendi elini-kolunu da bağlamış olmakta, sosyal niteliğini kaybetmektedir. Zira devletin yapacağı sosyal harcamalar doğrudan doğruya küresel sermayenin istismar "matrahını" daraltmaktadır.

Sosyal devlet sosyal sorunları sosyal politikalarla önleyen ve gideren devlettir. Bu bakımdan devletin uygulayacağı sosyal politikaların yerli müteşebbisin menfaati ile çelişmesi hem devleti, hem müteşebbisi ilgilendiren o yüzden de daha kolay çözülebilen bir sorundur. Devletin uygulayacağı sosyal politikalar yabancı sermayenin menfaatleri ile çeliştiği zaman durum çok farklıdır.

Bu yüzden küresel sermayenin ülkesinde, ister aşırı liberal, ister dönemsel veya mevzii devletçi politika uygulansın sosyal devlet fonksiyonlarını ifa eden refah devleti yaşamaktadır. Üretim alanlarını ve piyasalarını teslim eden veya kaptıranlarda ise sosyal devlet sallantıdadır. Bu nedenle sosyal devletin bitip bitmediğine verilecek cevap hangi ülke için soruluyorsa o ülkenin milli devlet vasfının korunup korunmadığı ile yakından ilgilidir.

Bu durumu Türkiye'de daha net görebiliyoruz.

Sosyal devlet Türk Devleti'nin anayasal bir niteliğidir. Değiştirilemez maddeleri arasında ifade edildiği için vazgeçilmez bir özelliğidir. Buna rağmen devletin sosyal devlet özelliğinin de anayasa garantisi altındaki diğer özellikleri gibi tartışıldığını görüyoruz.

Bu gelişmelerde herkesin sosyal devletin ne olduğunu bilmesine karşılık sorumluluk ve hizmet sınırlarını net şekilde bilememesinin de etkisi vardır.

Sosyal devleti sosyal yardımdan ibaret görenler için "kömür dağıtan devlet" yeterli olabilir. Sosyal güvenlikten ibaret görenler için de mesele basit sayılabilir.

Üretim ve bölüşümde herkesin asgari bir payı olması gerektiğini düşünenler için sosyal devlet sosyal yardım ve sosyal güvenlikten daha ciddi anlamlar taşır. Kişi o zaman çalışma ve emeklilik hayatına yönelik düzenlemeler ve sağlık sisteminin bugünkü işleyişi kadar yabancılaşma süreci sonunda yarın ne olacağı ile de ilgilenir.

Mesela bugün sağlık hizmetlerinin ucuz ve yeterli olmasının yabancılaşan hastane zincirleri ile devam edip etmeyeceğini sorgulamaya başlar.

Son olarak sosyal devletin kimler tarafından feda edilmek istendiğine kimler tarafından savunulduğuna, sosyal devleti korumak varlık sebebi olan kuruluşlarımızın ne yaptığına da bakmak gerekiyor.

Bu manada sendikalarımızın ve özellikle işçi sendikalarımızın ne yaptığı, nelerle meşgul olduğu da çok önemlidir. Küresel sermaye ve küresel güçler konusunda kulakları delik olduğu bilinen sendikalarımızın aynı güçlerin Türkiye'nin önüne koydukları ayrıştırma projelerini gözleri kapalı desteklemeleri üzerinde durulmaya değer önemdedir.

Her şeyi talan edilen bir ülkenin sadece sosyal devlet niteliğine sahip çıkmaya çalışmak sonuç verir mi? Düşünmek lazım!

Sosyal Devlet Bölüşüm İlişkilerinde Emek Lehine İyileştirmeler Getirir

Prof. Dr. Korkut BORATAV

Siyasal Bilgiler Fakültesi emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Korkut Boratav, yaşanan ekonomik krizden doğru dersler çıkarılır ve mücadele programları o doğrultuda oluşturulursa, halk sınıflarının son otuz yıl boyunca kaybettikleri mevzilerinin geri alınmasın mümkün olacağını belirtti.

Prof. Dr. Korkut Boratav'ın, TÜRK-İŞ için hazırlanan "Sosyal devlet bitti mi" dosyası için hazırlanan sorulara yanıtları aşağıdadır:

1- Piyasanın küreselleşmesi sürecinde devlet anlayışı ve yapıları da ciddi biçimde değişime uğradı. Devletin koruyucu-kollayıcı politikalarından vazgeçilmesi ve kamu harcamalarının azaltılmasının siyasal ve toplumsal sonuçları nelerdir?

Bu değişimlerin ardında, uluslararası sermayenin ve yerli ortaklarının, emekçi sınıfl arın uzun mücadeleler sonunda elde ettikleri kazanımların tasfiyesini hedefleyen kapsamlı bir saldırısının söz konusudur. Bu saldırının ikinci bir hedefi de, emperyalist sistemin çevresinde yer alan ulus-devletlerin ekonomik bağımsızlık doğrultusundaki kazanımlarının da, "küreselleşme" adı verilen süreç ve politikalar sonunda adım adım tarihe karışmasıdır.

2- Devletin ekonomik gücünün sınırlandırılması dar ve sabit gelirli kesimler açısından nasıl bir sonuç yarattı? Sosyal devlet yerine ikame edilmek istenen "sadaka ekonomisi" kavramını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bütün bu gelişmeler sosyal devlet anlayışının değiştiği anlamına gelir mi?

Sosyal devlet, Batı'nın "refah devleti" düzenlemelerinin Türkiye'deki karşılığıdır. Sosyal devletin hareket noktası, bölüşüm ilişkilerinin piyasaya teslim edilmesinin reddedilmesidir. Zira, piyasa mekanizmasına, bireylerin eşit ağırlığı değil, paranın gücü egemendir. Gelir ve servet eşitsizliklerine dayalı kapitalist bir ekonomide, piyasanın sınırsız serbestliği vahşi kapitalizminin koşullarını tekrar üretir. Toplumların çoğunluğunu oluşturan halk sınıfları bu ortama razı olmadıkları için refah devleti / sosyal devlet, bölüşüm ilişkilerinde emek lehine iyileştirmeler getirir ve "kamu hizmeti" olarak adlandırılan bazı sektörlerde kaynak tahsisinin ve hizmetlerden yararlanmanın piyasa tarafından belirlenmesine son verir. Emekçi katmanlar, emekçi ve yurttaş kimlikleriyle toplumun yarattığı nimetlerden pay alma hakkına sahiptirler. "Sadaka ekonomisi"nde ise emekçilere hak ettiklerini vermek söz konusu değildir. Muhtaç olanlara, fakir-fukaraya (çeşitli hayırsever dernek ve bireyler, cemaatler aracılığıyla) yardımlar ihsan edilir. Sosyal devlet düzenlemelerinde vatandaş, emekçi hakkını talep eder. Sadaka ekonomisinden yararlananların ise, boyunlarının bükük kalması; yardımsever kişiye, derneğe, cemaat topluluğuna medyun olması beklenir. İlk durumda bağımsız, özgür, haklarını arayan, onun için başkalarıyla dayanışma içinde mücadele eden yurttaşlar vardır. İkinci durumda ise, kendisini besleyenlere şükran eden, onlara bağımlı "garibanlar" söz konusudur.

3- Yaşanan ekonomik kriz ile birlikte artan devlet müdahaleleri, sosyal devlet anlayışının yeni önem kazandığı sonucunu yaratır mı?

Kriz, piyasa ilişkilerinin başıboş hale getirilmesi sürecinin en ileri gittiği alanda, finansal sistemde patlak vermiştir. Refah devleti düzenlemelerinin en az aşındığı Batı ekonomilerinde (örneğin İngiltere hariç Batı ve Kuzey Avrupa'da) toparlanma daha hızlı gerçekleşmektedir. Halk sınıfları doğru dersleri çıkarır ve mücadele programlarını o doğrultuda oluştururlarsa, son otuz yıl boyunca kaybettikleri mevzilerin geri alınması mümkün olacaktır. Aksi halde, egemen sınıflar krizin sorumluluğunu üstlenmeyecekler ve ortam sakinleşince, çok küçük ve göstermelik rötuşlardan sonra eski düzene döneceklerdir.

Sosyal Devletin Geleceği

Prof. Dr. Vedat BİLGİN / TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı

Sosyal Devlet Nereye Gidiyor?

1980'li yıllar aslında değişimin ilk işaretlerinin ortaya çıktığı yıllardır. Özellikle sosyal siyaset ve ekonomi politik konularını tartışanların yoğun olarak neo-liberalizm meselesini gündeme taşıdıkları açık bir şekilde görülmeye başlanmıştır. Fakat "fırtınanın kopmasını", neo-liberalizmin neredeyse bütün yerkürede yükselişine şahit olmak için, 1990'lı yılların gelmesini beklemek gerekiyordu.

Neo-liberalizm ilk defa 1990'lı yıllardan itibaren düşünsel paradigmanın en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu yükselişin nedenleri nelerdir? İnsanlık neden birden bire sosyal devletten uzaklaşmaya başladı? Hatta daha önemli bir soru var, büyük ölçüde sadece entelektüel çevrelerde değil, sivil toplum içinde de meşruiyetini kaybetmiş ancak sınırlı bir çerçevede taraftar bulabilen liberalizm, nasıl oldu da kendisini "neo-liberalizm" olarak yeniden gündeme taşıyabildi?

Bu ve benzeri soruları ne sosyal devlet paradigmasının içerisinden kalkarak cevaplandırmak yeterli olacaktır, ne de sadece neo-liberalizmin kendi içerisinden ürettiği cevaplarla tartışmak aydınlatıcı veya verimli olacaktır. Yeni bir bakış açısına, yeni bir açıklayıcı paradigmaya ihtiyaç vardır.

Bu meseleleri ele alanların oldukça sık müracaat ettikleri yaklaşımların yukarıda yetersizliğini vurguladığımız iki noktada toplandığını tahmin edebiliriz. Fakat unutulmaması gereken bir husus daha var ki, o da sosyal devlet meselesini ele alanların çoğunun, sosyal devleti sadece kapitalist ilişkiler içerisinde sınıflar arasındaki uzlaşma zemini olarak görme eğilimleridir. Kısmen doğru olan bu tespitin bütünüyle tek başına meseleyi izah etmekte yetersiz kalacağını öncelikle belirtmeliyiz..

Meseleyi ele alacağımız perspektif birincisi devlet ve toplum ilişkileriyle ilgilidir. Devlet ve toplum ilişkileri kapitalizm öncesinde de muhtemelen kapitalizm sonrasında da var olan, olacak olan ve kendi içerisinde evrimle dinamiklerini üreten bir ilişki biçimidir. Saf olarak baktığımız zaman devlet, bir toplumun siyasal organizasyonunu, siyasal hukukunu, bir başka ifadeyle toplumsal ilişkilere yönelik bir siyasal barış atmosferini temsil eden kurumdur. Devletin dışarıda, yani sınırlarının ötesinde savaşla akla gelmiş olmasına karşın, içeride barışı temsil etmesi bir tenakuz olmaktan ziyade tam anlamıyla devletin birbirini bütünleyen boyutlarıdır.

Devletin diğer bir yönü, ekonomik ve toplumsal örgütlenmeyi gerçekleştiren siyasal aktör olmasıdır. Bu tanım, bütün devlet sistemlerinin ilkelinden modernine kadar uzanan fonksiyonlarını işaret etmektedir. Devlet, pazarı güvence altına alan, dolayısıyla güvenlik içerisinde sürdürülebilecek bir üretimi gerçekleştirmeyi önemli fonksiyonlarından biri haline getiren bir kurumdur.

Devletin bir başka işlevi de şüphesiz toplumla ilişkileri bağlamında toplumun varlığını ve bağımsızlığını temsil etmesidir. Belki de modern devletlerin en çok üzerinde mücadele ettikleri yönlerinden birisinin bu olduğunu hatırlatmakla birlikte, eski devlet biçimlerinin göreli olarak bu hususta, daha geride kaldığını düşünürüz. Devlet kurumunu eski yönetim biçimleriyle özdeş gören anlayışların bundaki etkisini dikkate almak gerekecektir.

Devlet ve toplum ilişkileri bakımından nihai olarak üzerinde duracağımız husus, devletin sosyal fonksiyonlarıdır. Gelenekselden, moderne bütün devletler diğer fonksiyonlarına işlerlik kazandırmak için, asgari düzeyde de olsa üzerinde hükümran oldukları insanların "sosyal meseleleri"yle belli bir şekilde ilgilenmek zorundadırlar. İşte bu ilgi, başlı başına devletin, kendi içerisinde gelişim çizgisini işaret eden önemli bir özelliktir. Altını önemli çizmek isteğimiz hususu şöyle açıklayabiliriz: Devlet topluma karşı olan sorumluluğunu, üzerinde siyasal hukuk oluşturduğu insanlara karşı onların hayatta kalmalarını garanti edecek asgari dayanışma zeminlerini oluşturarak, hem kendi meşruiyetini toplumsallaştırır, hem de diğer fonksiyonlarını etkin bir şekilde gerçekleştirmek üzere halkın sosyal refahının gelişmesini gözetmek durumunda hareket eder. Bu husus, sosyal devlet meselesini devletin evriminin bir sonucu olarak gören yaklaşıma işaret etmektedir. Dikkat edilirse, her devletin içerisinde kurumsal ilişkiler çerçevesinde yürüyen bir siyasal ve toplumsal dinamizm olarak, devletle toplum arasındaki ilişkilerden beslenen bir gelişme vardır. Bu gelişme sosyal devleti, devletin kurumsal yapısıyla bağlantılı bir şekilde ele almayı gerektirmektedir.

Sosyal Devlet Sorunu

Sosyal devlet meselesini aşağıdaki önermeler çerçevesinde irdeleyeceğiz:

Devlet ve toplum arasındaki ilişkiler, toplumsal varlığın içerisinde her zaman bulunduğunu varsaydığımız çoğulcu yapıların karşılıklı etkileşimlerinin sonucunda gelişebilir.

Toplum dediğimiz varlık alanı sadece tabakalar, sınıflar, cemaatler, etnisiteler, dinsel topluluklar vb gibi somut sosyal gruplardan oluşmaz. Aynı zamanda toplumsal varlık içerisinde çeşitli fonksiyonlar etrafında örgütlenmiş kurumlar ve bu kurumlarla bağlantılı toplumsal örgütlenme biçimlerini de kapsar. Dolayısıyla toplumdaki de-

ğişmeler yukarıda bahsettiğimiz toplumsal gruplarla ilgili değil, aynı zamanda bu örgütsel yapılar arasındaki ilişki biçimlerine de bağlıdır.

Toplumsal değişme eğilimlerinin beslendiği diğer bir alan, ekonomik ve teknolojik alanda meydana gelen yeniliklerdir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, teknolojik ve ekonomik değişmeler devletin biçimini veya devletle ilgili politikaları değiştiren önemli bir parametre olarak görülmek durumundadır.

Insanın olduğu her yerde bütün belirleyiciliklerin üzerinde etkili olan düşünce biçimlerinin gelişmesinde ve ideolojilerden bahsetmeden herhangi bir değişmeyi açıklamak mümkün değildir. Dolayısıyla sosyal devlet meselesini yeni fikirler ve ideolojilerin buradaki rolü çerçevesinde değerlendirmek durumundayız. Diyebiliriz ki, her devlet biçiminin değişimi veya devlette hakim olan politika yapma tarzlarını ifade eden politik süreçlerin değişiminde en önemli kaynaklarından birisi, düşünce yapılarında ortaya çıkan yeniliklerdir.

Bu gün yerkürede etkileri her noktada hissedilen bir değişim yaşanmaktadır. Bu sebeple sosyal devletin değişimiyle küreselleşmenin ideolojik ve sosyal kadrolar arasındaki ilişkiyi gözden uzak tutmamak gerekecektir. Bir başka ifadeyle, sosyal devletle ilgili sorunların ortaya çıkması, büyük ölçüde dünya sisteminde yaşanan küreselleşme dalgasıyla bağlantılı olarak açıklanabilir.

Sosyal Devletin Düşmanları Kim?

Bu soruyu ele alırken vurgulamamız gereken nokta, sosyal devlet siyasetini oluşturan konsensüsün nasıl değiştiğiyle ilgili yeni bir problemi tespit etmeyi amaçlamaktadır. Sosyal devletin kimler tarafından istenildiği, kimler tarafından istenilmediği bu gün açıkça ortadadır. Sosyal devleti isteyenlerin arasında başta işçiler, memurlar, küçük ve orta ölçekli işletme sahipleri kısaca dayanışma halinde, devlet siyasetiyle temin edilmiş bir güvenlik zemininde varlıklarını geliştirebilecek olan sosyal kesimlerdir. Bu gruplar kendi aralarındaki sosyal dayanışmayı, devletle dayanışmaya dönüştüren sosyal politikalarla, yaklaşık bir yüzyıl süren refah devleti politikalarıyla birlikte yaşamışlardır. Bu sebeple refah devletinin ürettiği mutluluk, onların sosyal devleti savunmalarını en önemli ve anlaşılabilir gerekçesidir.

Burada sosyal devlet kavramının yanı sıra refah devleti kavramına geçiş yapmamız tesadüfi değildir. Bilindiği gibi sosyal devlet uygulamaları batılı toplumlarda, Avrupa'dan Amerika'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada "refah devletini" üretmiştir. Sosyal devletin refah devletini üretmesi sadece toplumsal ve ekonomik gelişmeyle sınırlı bir olay olmayıp aynı zamanda devletin toplumla olan ilişkilerinin daha ileri bir seviyeye çıkmasını gösteren bir olay olarak da yorumlanabilir.

Peki sosyal devleti isteyenler, sosyal devleti savunanlar sadece yukarıda saydığımız gruplar mıdır? Elbetteki bunlara ilave olarak söylenmesi gereken bir dizi kurumsal yapıdan ve kurumsal yapıya bağlı örgütlenme biçimlerinden söz etmemiz gerekecektir; sendikalar, sosyal güvenlik kuruluşları, sosyal fonlar, sosyal sağlık kuruluşları ve sosyal fonların ekonomiye aktarılmasıyla oluşturulan dev ekonomik kurumlar vb.

Görüldüğü gibi sosyal devletin kadroları sadece koruma ihtiyacında olan insanlar değil, o koruma ihtiyacına cevap vermek üzere oluşturulan kurumsal yapıların yarattığı ekonomik örgütlenmelere kadar uzanmaktadır. Bu yapılar, bir anlamda sosyal politika araçlarıyla, ekonomik gelişmeyi yönlendiren sosyal devletin, nasıl giderek refah devleti ürettiğinin ifadesi olarak da görülebilir.

Sosyal devletin yanında ya da içinde oluşmuş unsurları gördükten sonra, sosyal devletin düşmanlarını nasıl tanımlayabiliriz? Burada hatırlanması gereken, sosyal devletin neo-liberal ideoloji şeklinde ortaya çıkan ideolojik düşmanlarının dayandığı toplumsal ve ekonomik zeminlerdir. Bu zeminin en önemli aktörlerinden birisi şüphesiz tekelci sermaye gruplarıdır.

Tekelci sermaye gruplarının rasyonel olmayan ekonomik kaynak kullanım politikalarını değiştirmeden giderek uluslararası sistem içerisinde yarattıkları dengesizlikler ve eşitsizliklerden güç alarak toplumsal ilişkileri yeniden düzenleme arzuları, neo-liberalizmin en önemli motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda üzerinde mutlaka durulması gereken husus, tekelci kapitalizmin yeni teknolojilerin, örgütlenme imkanlarıyla çelişen ideolojik yaklaşımının giderek dünyada müessiriyet kazanmasıdır.

Sosyal devleti yok etmek isteyen unsurlar arasında, çok uluslu şirketlerin bulunduğunu söylemeden geçmek önemli bir eksiklik sayılmalıdır. Çok uluslu şirketlerin de büyük ölçüde dünya çapında tekelleri olduğunu biliyoruz. Fakat ülke içi tekel yapılarıyla çok uluslu tekel yapılarını ifade eden şirketleri birbirinden ayırmak gerekmektedir. Çünkü çok uluslu tekel fonksiyonları sadece belli ülkeler içerisindeki ekonomik faktörlerin eşitsiz dağılımı, sermaye birikim modellerinin krize açık olması ya da ülke dışına değer aktarılması gibi sorunları kapsamamaktadır. Bunların yanı sıra, belki de daha tahrip edici bir etki yaratarak, çok uluslu şirketler bütün yer kürede, faaliyette bulundukları bütün alanlarda, bırakınız batıdaki refah devleti haline dönüşmüş sosyal devlet kapsamındaki fonksiyonlarını, devletin asgari sosyal fonksiyonlarına bile tahammül etmeyerek, tamamen anti-sosyal politikalar önermekte veya bunları dünyanın büyük bir coğrafyasında neo-liberalizm adı altında uygulatmaya çalışmaktadırlar.

Sosyal devletin düşmanları arasında başlangıçta kolayca fark edilmeyen, dikkatle bakılınca görülen bir grupta şüphesiz neo-liberal aydınlar veya elitler topluluğudur. Tahmin edilebileceği gibi bu unsurlar, doğrudan doğruya ne tekelci sermayenin hissedarları, ne de "küresel soygunu" yürüten çok uluslu şirketlerin kapitalistleridir. Bunların büyük bir çoğunluğu çok uluslu şirketlerin reklam, tanıtım, görsel medya vb sektörlerinde iş yapan onlara hizmet üreten, dolayısıyla onların yerküre üzerinde yürüttü-

ğü evrensel soygunu meşrulaştırma, kamuoyu oluşturma, tanıtım etkisi yapma vb faaliyetlerine katılan unsurlardır. Bu gruplar sadece çıkarları için değil, ideolojik olarak benimsedikleri için de devletin sosyal fonksiyonlarına itiraz etmektedirler. Bunların söylediklerini "konumlarından" dolayı anlamak mümkündür; fakat özellikle bu kategoride yer alan organik olarak ne tekelci şirketlerle ne de çok uluslu şirketlerle bağları olmayan bir aydın kategorisinden daha söz etmek gerekir ki, onların sosyal devlet düşmanlığı büyük ölçüde neo-liberalizm "algılamasıyla" ilgilidir. Bu unsurlar toplumsal hayatın zenginliğini, çoğulculuğun yarattığı demokratik dinamizmin karşısında liberal toplum projesini geri ve insanlık için eskimiş bir proje olduğunu anlayacak bir paradigmaya sahip olmadıkları için neo-liberal bu rüzgarın kırıntılarıyla idare eden, dolayısıyla ona bağlılık duyan insanlardan oluşmaktadır. Burada şaşılacak çok fazla bir şey yoktur, her toplumda ideolojilerin dalgalandığı, paradigma değişmelerinin yaşandığı, hele bunların küresel ölçekte etkilerinin ortaya çıktığı yapılarda bu tür insanlara, "saf dil" tutumlara rastlamak mümkündür. Burada esas olarak neo-liberalizmin ideolojik bakımdan ileri sürdüğü önermelerin yaygınlık kazanması ve popüler hale gelmiş olmasının etkisine dikkat çekmek gereği vardır.

Sosyal Devlet Nereye Gidiyor?

Bugün sosyal devletin neyi başardığını, neyi başaramadığını biliyoruz. Sosyal devletin başardıkları teker teker saymakla bitmeyeceği gibi esasen bu şekilde de sosyal devleti anlamak yetersiz kalacaktır. Bu bakımdan sosyal devletin başardıklarını analitik olarak ortaya koymamız gerekmektedir.

Bunlardan birincisi, sosyal devletin refahı toplumsallaştırmasıdır diyebiliriz. 19. yüzyıl boyunca iki kutuplu olan toplumsal yapı, sosyal devlet uygulamalarıyla birlikte toplumsal çoğulculuğa paralel bir şekilde olduğu kadar, toplumsal çoğulculuğu zenginleştirip derinleştirecek şekilde de refahı yaygınlaştırmıştır. Refahın yaygınlaşması sınıfsal farklılıklara dayalı 19. yüzyıl batı toplumlarını açık, sivil alanı gelişen, orta sınıfları güçlü yeni bir yapıya dönüştürmüştür.

İkincisi, sosyal devletin toplumun bütün sınıf ve kategorilerini "yarın endişesinden" uzak dolayısıyla korkusuz bir şekilde geleceğe hazırlanan ve geleceği kurmaya katılan özgür bir sivil toplum haline getirmiştir. Batı demokrasilerinde esas dinamik gelişmenin kaynaklarından birisinin sosyal devletin insanlara sağladığı bu yarın endişesinden uzak bir toplumsal tahayyüldür. Esasen batıda özgürlüklerin bu zeminden güç alarak geliştiğini düşünürsek, bu gün liberal özgürlükler diye neo-liberallerin yüceltmeye çalıştığı kavramların aslında kapitalin "serbestiyetinden değil", sosyal devletin özgürlük yaratıcı karakterinde beslenip geliştiğini anlayabiliriz.

Üçüncü bir husus ise, bireyselleşme ve bireyin özgürleşmesiyle ilgilidir. Sosyal devletin belki de gözden uzak tutulan en önemli başarılarından birisi, bireyi topluma ve devlete karşı koruyacak ara mekanizmaları yaratmış olmasıdır. Bu ifade, bizim aynı zamanda bireysel özgürlükleri sosyal devlete borçlu olduğumuzu gösterir. En azından unutmamamız gereken, sosyal devlet uygulamaları olmaksızın özgürlüklerin bu günkü düzeyine gelmesinin nerede ise mümkün olmayacağı konusudur. Bu bakımdan sosyal devletin eleştirisini yapanların, bireysel özgürlüklerden kalkarak, bireysel özgürlükleri sosyal devletin karşısına koymaları esas itibariyle anlamlı değildir.

Dördüncüsü, sosyal devlet uygulamalarının belki de gizli ve derinde yatan çok önemli neticelerinden birisi eğitimin yaygınlaştırılması ve bütün sosyal sınıfları kuşatacak şekilde toplumsal hareketliliği besleyen bir süreç haline gelmesidir. Eğitimin bu düzeyde örgütlenip işlemeye başlaması, toplumun bütün tabakalarına yayılmış olan farklı düzeydeki insan kalitelerini toplumsal olarak sektörlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeye gelmelerine fırsat vermiştir. Fırsat eşitliği kavramı, eğitimdeki yaratıcılıklarla birleşince bilgi ve teknoloji ağırlıklı yeni toplumsal yapıların yükselmesi artık tesadüfi bir gelişme olmaktan çıkacaktır.

Beşinci husus, batıda demokrasinin gelişmesi, sosyal devlet ve demokratik devletin birlikte refah devletini üretmiş olmasıdır. Demokrasinin batıda kapitalistlerin arzuları sonucunda geliştiğini ve bu sebeple kapitalizmin yarattığı bir şey olduğunu söylemeyen kimse inandırıcı olamaz. Demokrasi ve sosyal devlet kapitalist ilişkileri değiştirerek, kapitalist ilişkilere rağmen gelişmiştir. Bu dönüştürme işi daha doğrusu demokrasinin imkanlarıyla sınırlı kalmıştır. O halde diyebiliriz ki, demokrasi ve sosyal devlet birbirini besleyen süreçler olarak geliştikçe, kapitalist unsurların devlet üzerindeki ağırlığı geri çekilmiş, devlet giderek sosyalleşmiştir. Bu bağlamda neo-liberalizmin devletin yeniden kapitalist ilişkilere göre biçimlendirilmesi talepleri anlamlı olmaktadır.

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız hususlar aslında sosyal devlet uygulamalarının nasıl bir yeni yapı inşa ettiğinin adım adım göstergeleri durumundadır. Fakat her toplumsal yapıda olduğu gibi, sosyal devlet uygulamalarının yukarıda işaret ettiğimiz neticelerinin ortaya çıktığı toplumlarda da, toplumun diğer sektörleri içerisindeki gelişmeler bütünüyle ortadan kalkmamıştır, onlarda kendi dinamiklerini ifade edecek ortamlara sahip olmuşlardır. Burada üzerinde durulması gereken husus, sosyal devletin orta sınıflaşmayı yaratan başarısının karşısında kapitalizmin ortadan kalkmadığı gibi, kendisini uluslararasılaştırarak yeni dinamizmler yakalaması hususudur. Bir anlamda batılı kapitalist unsurlar sosyal devletle bir barış yaparak içeride ortaya çıkan toplumsal gelişmeyle sağladıkları konsensüsün verdiği gücü dışarıya yansıtarak, dışarıda adeta kuralsız bir şekilde yeni fırsatlar peşinde koşmuşlardır. Öyleyse diyebiliriz ki, sosyal devletin toplumsal zenginliklerin üretilmesine yaptığı katkı, kapitalizmin uluslararası ölçekte yeni bir ilişkiler konsepti yaratıp mutlak egemenlik kurmak amacıyla yeni bir sisteme yönelinilceye kadar

devam etmiştir. Gelinen noktada sosyal devletin yarattığı konsensüsün bozulmasına da neden olan, bir başka ifadeyle neo-liberal ideolojinin saldırıya geçeceği zamana kadar başarılı görülen, sosyal devlet artık bu ortamda bir dönüm noktasına gelmiştir.

Bu gün ortaya çıkan değişme eğilimlerini şöyle tespit edebiliriz: Sosyal devletin yarattığı eğitim, bilgi üretimi ve teknolojik yenilenme fırsatlarını uluslararası sistemi yeniden kuracak bir seviyeye taşıdığı andan itibaren, tekelci kapitalizm, kapitalist toplumun sosyal devletine olduğu kadar "rekabetçi piyasa unsurlarına" da savaş açmak durumunda kalmıştır. Küreselleşme adı verilen süreç yarattığı fırsatların yanı sıra, küreselleşme ideolojisinin aktörleri olan tekelci uluslararası şirketler, tekelci finans kapital ve yayılmacı devlet politikalarıyla ittifak ederek içerideki, sadece sosyal devlet kavramına değil, o kavramı yaratan demokrasiye karşı da ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamıştır.

1990'lardan itibaren Sovyet Bloku'nun tasfiye olması, sosyal devletin düşmanlarına iki bakımdan yeni avantajlar sağlamıştır. Bir defa ideolojik olarak sosyalizmin popüleritesine karşı demokratik konsensüs içerisinde sosyal devletin verdiği cevabı gereksiz kılmıştır. Diğer taraftan, uluslararası yayılma stratejisi olarak benimsenen küreselleşme ideolojisinin, küreselleştirici gücünü kuvvetlendirmiştir. Böylece denilebilir ki, küreselleşme süreci sosyal devlete karşı oluşturulan ideolojik ve politik saldırının en önemli gerekçelerinden birisi haline gelmiştir.

1980'lı yıllardan itibaren uygulamaya konulan ama esas etkileri 1990'larda ortaya çıkan neo-liberal politikaların toplandığı belli başlı alanları tespit etmeye çalışırsak, bunlardan birincisi, özelleştirme politikaları, ikincisi, finans kapitalin önündeki milli engellerin kaldırılması, üçüncüsü ise, kalkınma ve sanayileşme politikalarının, "kontrol altına alınan" ülkeler tarafından uygulanmasının önüne geçilmesidir.

Özet olarak, neo-liberalizmin özelleştirme politikaları tekelci sermayenin ya önündeki rekabet engellerini ortadan kaldırmak için uygulanmıştır, ya da batı dışı ülkelerdeki kalkınma çabalarının aracı olarak geliştirilen kuruluşların ele geçirilerek iç piyasaların kontrol altına alınması için kullanılmıştır. Her iki halde de özelleştirme politikaları ekonomik bakımdan toplumsal rasyoneli olmayan, özellikle batı dışı toplumlar açısından ise tamamen yeni sömürgeciliğe imkan veren politikalar haline dönüşmüştür.

Finans kapitalin önündeki ulusal engellerin kaldırılması milliyetçilik ideolojilerine savaş açılarak ülkelerin kalkınma arayışlarını dahi hedef haline getirmesi, batı bağımlı bir çok ülkede ekonomilerin derin krizlere girmesine, borçların daha fazla artmasına, yoksulluğun yaygınlaşmasına kısaca küresel soygunun daha da kuvvetlenmesine yol açmıştır. Bu durumda sosyal devletin karşıtını oluşturduğunu söylediğimiz güçlerin devlet karşısındaki konumları onların yeni politikalar önermelerini gerektirecek kadar değişmiştir. Artık toplumsal ilişkilerde müzakere sürecini veya dolayısıyla müzakerenin aktörleri olan sendikaları yetersiz bulup, onların yerine kendi oluşturdukları mekanizmaları ikame etmek istemektedirler. Sosyal güvenlik kurumlarından, sosyal fonlara kadar, sosyal devlet politikalarının ürettiği bütün yapıları ya tasfiye edip, ya da özelleştirme adı altında ele geçirerek küçük ve orta işletmeleri etkisiz kılacak tekel yapısını sosyal devletin yerine ikame etmek istemektedirler.

Bu gün artık sendikalar, vakıflar, sosyal fonlar, gönüllü kuruluşlardan oluşan üçüncü sektörün etkisizleştirilmesidir söz konusu olan. Bu kuruluşlar ise, sosyal devlet karşıtı unsurların politikalarını eleştirmekten öteye yeni bir siyaset öneremeyiş olmanın sıkıntısıyla karşı karşıyadırlar. Bu bakımdan en önemli sorunun neo-liberalizmin ideolojik öğelerinin hegemonik olarak kamuoyunda bıraktığı etkide yattığını söyleyebiliriz.

Sosyal devleti savunan unsurların beslendiği ideolojik ve politik kaynaklar bu günkü konjonktürü açıklamada kaybettikleri ideolojik üstünlükten dolayı zor bir dönemden geçiyorlar. Fakat burada unutulmaması gereken şey şudur ki, neo-liberalizmin bu günkü ideolojik tahakkümü onun sorun çözme kabiliyetsizliğini örtebilecek güçte değildir.

Demokrasi ve Yeni Bir Dünya

Sosyal devletin ideolojik ve politik kaynaklarına baktığımız zaman üç önemli unsurdan söz edildiğini görürüz. Bunlardan birisi bilindiği üzere Alman sosyal demokrat düşünür Bernstein'in Marxizme karşı ortaya koyduğu eleştirel tavırdır. İkincisi, büyük ekonomik krizle birlikte önerdiği politikalar sadece ekonomik krizden çıkış politikaları olmakla kalmayıp, yeni bir toplumsal ekonomik gelişme modeli yaratan Keynes'in etkisidir. Üçüncüsü ise, doğrudan doğruya uygulamayla ilgili sosyal politikalardır. Bunlarsa İngiliz Beverich ve Fransız sosyal politika uygulamalarıdır. Şüphesiz bütün bu fikir ve politikaların geliştiği zemin demokrasidir. Devleti sosyalleştirende, ekonomiyi toplumsal katılıma açan da, bireyi özgürleştiren de demokrasi olmuştur.

Bugün sosyal devletin aşılmasıyla birlikte en büyük tehdit demokrasiye yönelmiş bulunmaktadır. Küresel soygunu yürüten uluslararası şirketler, ulusal ekonomileri kontrol altına alan tekeller bu gün demokrasileri tehdit etmektedirler. Bu bakımdan yeni bir neo-liberalizme karşı neo-sosyal devletin çıkış noktası, devlet, toplum ve birey arasındaki ilişkileri yeniden düzenleyecek olan daha etkin ve katılım düzeyleri daha fazla toplumsallaştırılmış bir demokrasiden yükselecektir.

Bugün karşı karşıya kaldığımız bu sorunun en önemli unsurlarından birisi, batı dışı toplumlardaki milliyetçilik, kalkınma ve demokratikleşme süreçlerini iç içeleşmesi meselesidir. Eğer bu ülkeler milliyetçilikleriyle küresel soygunu önleyip ona karşı benzer ülkeler arasındaki dayanışmalarla yeni zeminler oluşturabilirlerse; eğer bu ülkeler kalkınmalarını yeni sanayi teknolojilerinin sunduğu

imkanlara dayandırarak başarabilirlerse; ve yine eğer bu ülkeler her türlü etnik veya dinsel bölünmüşlüğü aşan demokratik katılımı yaygınlaştıracak bir siyasal örgütlenme anlayışında başarılı olurlarsa yeni sosyal devletin çevreden merkeze, merkezden çevreye doğru gelişebilmesi için şartlar hazırlanmıştır diyebiliriz.

Neo-liberalizmin çözemediği sorunlar arttıkça yeni bir konsensüs ve yeni bir sosyal devlete duyulan ihtiyaç daha da belirgin hale gelecektir. Neo-liberalizmin çözemediği sorunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Bugün dünyanın tabiat varlıkları daha fazla kar elde etmek için insanlığın geleceği hiçe sayılarak hızla yok edilmektedir. Kapitalist kar mantığıyla işleyen ve kuralsız hale gelen neo-liberal anlayışlar çevre sorunlarının bir felakete dönüşmesini önlemek mümkün değildir.

Bugün yer kürede gelişmiş ülkelerle, gelişmemiş ülkeler arasındaki uçurum hızla artmaktadır. Küresel soygun düzeni finans kapitalin organize ettiği sıcak para hareketleri yoksulluğu daha da artırmakta, yoksul ülkelerin kalkınma ümitlerini dahi ortadan kaldırmaktadır. Bu gün dünyanın önemli bir kısmı yoksulluktan öteye açıklık sorunuyla yüz yüzedir.

Liberal devlet mantığıyla kitlesel hastalıklara karşı bir çözüm üretilmesi mümkün olmadığı için insanlığın geleceğini tehdit eden AIDS ve benzeri salgın hastalıklar hızla yükselmeye devam etmektedir.

Dünyanın sahip olduğu bilgi birikiminin yeni ekonomilerle yükselişiyle, yeni teknolojilerin üretim sistemlerini çok etkin hale getirmesiyle bu yoksulluklar ve mahrumiyetler arasındaki çelişkinin artması, neo-liberalizm krizinin giderek bir dünya krizine yol açacağının göstergesi değerlendirilebilir. Bu krizin önüne geçmek bir "dünya krizine" dönüşmesini önlemek için alternatif politikaların ne kadar hayatiyet taşıdığı böylece ortaya çıkmaktadır. Onun için bu gün tartışılması gereken konu sosyal devletin nasıl muhafaza edileceği değil, "neo-sosyal devleti" üretebilecek alternatif politikalardır.

Neo-Sosyal Devlet

Neo-liberal politikaların uygulanması 1980'li yıllardan bu güne kadar ortaya sayısız sorun çıkarmıştır. Bu sorunların üzerinde teker teker durmak şu an zor olabilir. Fakat bu sorunların temelinde yatan ana konu neo-liberalizmin tahripkarlığı ve bu tahribatın insanı küresel kapitalizm çağında "güçsüzleştirmiş" olmasıdır. Güçsüz insan yeteneklerini kullanamıyan, özgüvenini kaybetmiş daha da önemlisi toplumsal dayanışma gücünü ve bilincini yitirmiş insan demektir. Bütün bunlar neo-liberalizmin 21. Yüzyılın başında bir insanlık sorunu yarattığına işaret eden olaylardır. Şüphesiz ki, neo-liberalizmin tahribatını artıran en önemli sorun onun kendisini insanlığın kaderi olarak gösterme gücüdür. Her bir ideolojinin etkileme gücü ve kendisini benimsetme gücü aslında bu noktada yatmaktadır. Yani bir ideoloji kendisinin vazgeçilmezliğini ve sunduğu projenin kader olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koyduğu anda insanlık için ciddi bir çıkmaz haline dönüşür. Çünkü biliyoruz ki, hiçbir ideoloji kader değildir ve hiçbir ideolojinin projesi nihai, tarihsel bir aşamayı temsil edemez. Aksi insan özgürlüğünü yok sayan, insanın yaratıcı gücünü, değişim yaratan boyutunu inkar eden totalitaryan bir iddiadır.

Bu sebepledir ki, öncelikle özgürlükleri savunmak, demokrasiyi savunmak demek bu tür totaliteryan özellikler taşıyan ideolojilere ve onların projelerine karşı çıkmak demektir. Neo-liberalizmin güçsüzleştirdiği birey, yoksunlaştırdığı toplum ve nerede ise bir sınıfın denetimi altına alarak demokratik duyarlılıklarını kaybetmeye başlamış devlet yapıları bu gün için yeni bir çıkış yolu arayışına girmiştir.

Neo-liberalizmin krizi diye de adlandırılan, yaşanan son ekonomik kriz aslında bu çıkış yolunun ne kadar acil ve aktüel olduğunu da gösteren bir olay olmuştur.

Çıkış yolunun yani neo-liberal politikaların alternatifinin sosyal devletten geçtiğini söylemeye bile gerek yoktur. Fakat burada unutulmaması gereken husus, bu sosyal devletin 20. yüzyılda uygulanan sosyal politikalardan ve sosyal yaklaşımlardan farklı olması hususudur. Yani, yeni sosyal devlet devletçiliği değil sivil toplumu, sivil inisiyatifi ve sivil girişimciliği devletin önüne koyan sosyal politikaları, bireyi, toplumu, güçsüz toplumsal grupları merkeze alan bir dikkate sahip olmak durumundadır.

Kapitalizmin tahrip ediciliğini emeği ve çalışanları metalaştırıcı etkisini azaltacak küresel sürecin sermayeye kazandırdığı avantajları dikkate alarak emeğin yeniden desteklenmesini, iş sürecinin insan onuruna uygun bir şekilde düzenlenmesini sağlayacak sosyal politikalar uygulamak yeni sosyal devletin öncelikli fonksiyonları olacaktır. Yeni sosyal devlet esas itibariyle çalışma hayatından başlayarak bütün toplumsal kesimleri ve kurumları düzenlemek ve desteklemek durumundadır. Bunu yaparken aslında kapitalizmin tahripkarlığının yarattığı sorunları engelleyerek onun maliyetini de azaltmış olacaktır. Bir bakıma denilebilir ki, sosyal devletin yeni stratejisi toplumsal farklılıkları ve eşitsizlikleri azaltırken ortaya koyduğu performans ve onun maliyeti kapitalizmin sadece kapitalistlerin kar elde etmek için yarattıkları tahribatın maliyetiyle mukayese edildiği zaman sosyal üstünlüğe sahip olan bir anlayışı temsil etmektedir. Kısaca denilebilir ki, neo-liberalizm tahribatın yarattığı maliyeti topluma, karı tekelci şirket merkezlerine aktaran bir sistemdir. Neo-sosyal devlet ise uygulayacağı sosyal politikalarla toplumsal faydayı kapitalistlerin elde ettikleri karın önüne koyan ama sistemin kendisini sürdürmesini, insan onurunu, emeğini, işini koruyarak sürdürmesini sağlayan bir anlayışı temsil etmektedir.

Bu gün yaşanılan kriz ve kriz sonrası sorunlar şimdiden sosyal devlete yeni bir stratejiyle uygulanmasına duyulan ihtiyacı açıkça ortaya koymaktadır. Sosyal devlet düşmanlığı yapanların aslında bir anlamda krizlerin sürekli hale gelmesini savunduklarını söylemeye bilmem gerek var mıdır?

Hükümet Teşmil Kararnamesini Geri Çekti

Yabancı Sermaye Ülkemiz Finans Sektörünü Ele Geçirmek İstiyor

Metin TİRYAKİOĞLU
Basisen Genel Başkanı

Global krizin sosyal ve ekonomik yaşamda etkilerini bütün acımasızlığıyla hissettirdiği bir dönemde, Bakanlar Kurulu'nun "teşmil" kararnamesi Sendika olarak gündemimize oturmuştur. Bu, özellikle bankacılık sektöründe endüstri ilişkileri açısından oldukça önemli bir gelişmedir.

Peşinen belirtmek isterim ki, banka ve sigorta sektöründen başlayıp tüm ekonomiye yayılarak işçi-işveren ilişkilerinde keyfiliği, hatta belki bir yönüyle kayıt dışılığı önleyerek örgütlülüğün önünü açacak olan bu tarihi fırsat ne yazık ki, "iptal kararı" ile yine Hükümet eliyle yok edilmiştir.

Bildiğiniz gibi, Sendikamızla Türkiye İş Bankası AŞ. işletmesi ve işyerleri arasında akdedilen toplu iş sözleşmesi, Yüksek Hakem Kurulu'nun 13/02/2009 tarihli ve Esas: 2009/10 Karar: 2009/17 sayılı görüşü ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 27/02/2009 tarihli ve 11140 sayılı yazısı doğrultusunda, Bakanlar Kurulu tarafından, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun 11. maddesine göre Finasbank AŞ., Fortisbank AŞ. ve Denizbank AŞ. işletmelerine teşmil edilmiş, Bakanlar Kurulu'nun Teşmil Kararı, Resmi Gazete'nin 29/04/2009 tarihli mükerrer sayısında yayınlanarak yürürlüğe girmişti.

Teşmil edilen toplu iş sözleşmesi 107 maddeden oluşmasına karşın, ilgili işyerleri için teşmil kararnamenin ekli kararı 40 maddeden oluşmaktaydı. Kararnameye ekli kararda yer alan 22 madde, teşmil kapsamındaki işyerlerinde mevcut olan uygulamaya veya kanun hükümlerine atıf yapmakta olup, herhangi bir yenilik getirmezken, diğer bazı maddeler de teşmile konu Türkiye İş Bankası AŞ. Toplu İş Sözleşmesi'nden aynen veya değiştirilmek suretiyle alınmıştı.

Teşmil kararnamesinde; dört aylık deneme süresi öngörülmüş, atama ve nakle karşı çalışanların, bulunduğu işyeri kanalıyla itiraz edebileceği

belirtilmiş, yıllık ücretli izne ilişkin düzenlemelere yer verilmiş, "Ücretli Sosyal İzinler" başlığı altında işçiler için yeni haklar öngörülmüş, ücret zamlarına ve ikramiyeye ilişkin düzenlemeler yapılmış, çalışanların bir şehirden diğer bir şehre atanmaları halinde 1.000 TL "göç ödeneği" verileceği belirtilmişti.

Ancak banka çalışanları arasında büyük bir umut, heyecan ve sevinç yaratan bu kararnamenin yayınlanmasının üzerinden üç aylık bir süre geçmesine karşın ilgili bankaların yönetimlerince bu konuda somut bir adım atılamamıştır.

Resmi Gazete'de yayınlandığı andan itibaren, TC Hükümetince alınmış olan bu kararın gereğinin -herkesin yasalara ve hukuk kurallarına uyması gerektiği anlayışından hareketle- ilgili bankaların yönetimince de en kısa sürede yerine getirilmesi beklenmekte idi.

Fakat kendi ülkelerinde yasalara uyma ve çalışma haklarını yerine getirme konusunda son derece hassas ve saygılı olan yabancı sermayeli bu bankalarımız, aynı özeni ve saygıyı ülkemiz yasalarına ve çalışanlarına göstermemişlerdir.

Yaşanan belirsizlikler ve uygulamadaki gecikmeler, çalışanların memnuniyetsizliğini artırmış, banka emekçileri, Bakanlar Kurulu Kararı'nın ivedilikle uygulanmasını istemişlerdir.

Teşmil kararının uygulamasındaki bu gecikme, gerek Sendikamızca, gerekse kamuoyunda ve banka çalışanları arasında, TC Hükümeti kararları ve yasalarının ihlali şeklinde değerlendirilmiştir.

Sektördeki haksız rekabeti önlemek ve çalışanlar arasında ücret adaletini sağlamak amacıyla Bakanlar Kurulumuzca çıkarılan teşmil kararına ilişkin gelişmeleri Sendikamız yakından takip ettiği gibi basın aracılığıyla kamuoyuna duyurmaya çalışmıştır.

Uluslararası ilişkilerlerimiz nedeniyle kardeş sendikalar bilgilendirilirken, -BASİSEN Genel Başkanı sıfatıyla, şahsımın da Yönetim Kurulu üyesi olduğum- dünya çapında 900 sendikadan 20 milyona yakın üyeye sahip olan uluslararası üst örgütümüz UNI nezdinde de konu dile getirilmiş ve ilgili bankaların Avrupa'daki işyerlerinde örgütlü sendikalarından uluslararası destek de alınmıştır.

Medyanın da yoğun ilgi gösterdiği teşmil kararına ilişkin çabalarımız nedeniyle -mektup, faks, telefon ve mail yoluyla- binlerce banka çalışanından teşekkür almamıza ve konuyu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Ömer Dinçer, BDDK Başkanı Sayın Tevfik Bilgin'e aktarmamıza, Finansbank AŞ., Fortisbank AŞ. ve Denizbank AŞ. yönetimlerine mektuplar yazarak diyalog girişiminde bulunmamıza karşın sonuç işkolumuz açısından tam bir düş kırıklığı olmuştur.

Mevzuatımızdaki boşluktan yararlanarak bankacılıktaki teşmil kararını uygulamayan, ardından kararnamenin iptalini sağlayan Finansbank, Fortisbank ve Denizbank yönetimlerinin bu tutumu tamamen bir çifte standarttır. Yani bu şirketlerin Avrupa'daki işyerlerinde çalışanlara temel bir insan hakkı olan sendikacılık ve toplu pazarlık hakkı verilirken, bizim ülkemizde çalışanlara bırakın örgütlülüğü, belirli bir süreyle sınırlı olan toplu iş sözleşmesinin teşmiline bile tahammül edilmemiştir.

Bu tutum ülkemiz finans sektörünü ele geçirmek isteyen yabancı sermayenin gerçek amacını da ortaya koymaktadır: Hiçbir sosyal sorumluluk taşımadan sadece kâr elde edip, bunu ülkelerine transfer etmek... Çalışanlara reva görülen ise kuralsız ve korumasız bir şekilde vahşi kapitalizmin çarkları arasında ezilmek...

Yabancı sermayenin gelişmekte olan ülkelere yönelik bu bakış açısı öteden beri bilinmektedir. Bizim için sürpriz olan önce oldukça çağdaş bir yaklaşımla teşmil kararnamesi çıkarıp gönlümüze yer ettikten sonra, yabancı sermayenin baskısıyla bu kararnameyi iptal eden Hükümetimizin tutumuna ilişkindir. Ne yazık ki, bu kararıyla belki Türkiye'de örgütlenmenin önünü açarak çalışma yaşamında emeğin de korunduğu bir sisteme geçilmesinin önü kapatılmış ve önemli tarihsel fırsat kaçırılmıştır.

Tabii ki hükümetin iptal kararı bir tercihtir. Demek ki, eşitsiz çalışma koşulları ile emek üzerinden haksız rekabet bazı şirketlerin ayrıcalığı olarak devam ettirilecektir.

Bu gelişmeler karşısında bizi daha da şaşırtan olay muhalefetin duyarsızlığı ve ilgisizliğidir. Türkiye çapında yayınlanan tüm büyük gazetelere ilan vererek Finansbank, Fortisbank ve Denizbank yönetimlerinin olumsuz tutumunu kamuoyu ile paylaşmamıza karşın, Meclisteki bulunan hiçbir muhalefet partisi bu konuda bir tepki ortaya koymamış, ayrıca Hükümetin "önce karar sonra iptal" çelişkisini dile getirerek emekten yana bir tavır takınmamıştır.

Teşmil konusunda yaşanan bu deneyimin bize gösterdiği en önemli gerçek; 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev Lokavt Kanunu'ndaki yasal boşluk doldurulmadıkça, teşmil kararnamesinin uygulanmasına ilişkin bir yaptırım oluşturulmadıkça, toplu iş sözleşmesinin sendikasız başka işyerlerine uygulanması bir hayaldir. Ayrıca yaşananlar göstermiştir ki; kural ve korumanın olduğu bir çalışma yaşamı ile çağdaş toplu pazarlık düzeninin oluşturulması, ancak ve ancak sendikacılığın önündeki engel ve baskıların kadırılarak örgütlü toplum yaratılmasıyla olanaklıdır.

Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Genel Başkanı **Kazım Ergün:**

"Emekliler açlık ve yoksulluk ile mücadele ediyor. Bu ülkemiz açısından büyük bir utançtır."

Açlık sınırının altında yaşam mücadelesi veren işçi emeklileri, dul ve yetimleri... Yaşanan krizlerden, ekonomik sorunlardan, sağlıkta dönüşüm adı altında yapılan parasallaştırmalardan en çok onlar etkileniyor. Yaşamlarının en rahat etmeleri gereken döneminde zor koşullar altında mücadele veriyor. Çalışma yaşamları boyunca ülkesine hizmet eden, vergi ve prim katkılarıyla ülke ekonomisine destek olan işçi emeklilerine ve onların dul ve yetimlerine reva görülenler sosyal devletle bağdaşmıyor. Emeklilerimiz insanca koşullarda bir yaşam sürdüremiyor.

İşte bütün bu sorunları, Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Genel Başkanı Kazım Ergün ile konuştuk. Ergün'e emeklilerin içinde bulunduğu koşulları, beklenti ve taleplerini sorduk.

Sayın Başkan, Türkiye İşçi Emeklileri Derneği özellikle son yıllarda kamuoyunda ses getiren bir kimliğe büründü. İzlediğimiz kadarıyla, giderek güçlenen bir sivil toplum örgütü oluyor.

Bu değerlendirmenize teşekkür ederim. Türkiye İşçi Emeklileri Derneği, ülkemizde sayıları hızla artan işçi emeklisi, dul ve yetimlerin büyük bir ilgi gösterdiği ve güven duyduğu bir kuruluş. Derneğimizin 39 yıl gibi, uzun sayılabilecek bir geçmişi var. Bu dönem içerisinde, işçi emeklisi, dul ve yetimlerinin haklarının korunması ve geliştirilmesi için önemli çalışmalar yapıldı ve onlar adına zorlu bir mücadele verildi. Ülke genelinde 93 şubemiz var. 2009 yılı şube genel kurullarımızın yapıldığı bir dönem özelliğini taşıyor. Bildiğiniz gibi daha birçok sorunumuz var. Bu süreçte, ülke genelinde emekliler ile birlikte olundu ve sorunlarımız genel kurullarımızda değerlendirildi. Ortak çözümler arandı.

Derneğin tüm bu gelişimine rağmen, emeklinin sorunlarının arttığı, özellikle de gelir ve aylıkların yetersiz kaldığı yönünde yoğun eleştiriler var.

Çok doğru. İşçi emeklisi, dul ve yetimleri gerçekten zor durumda.

Emeklilerimizin yüzde 90'ı açlık sınırının altında, tamamı ise yoksulluk sınırının altında gelir ve aylık alıyorlar. Emeklilerimizin açlık ve yoksulluk ile mücadele etmesi, sosyal güvenlik ve sosyal devlet ilkesi ile çelişiyor. Bu ülkemiz açısından büyük bir utançtır. Oysa bildiğiniz gibi, emeklilik bir gelecek güvencesi. Ancak bunu sağlamayan bir süreç yaşanıyor. Bu kapsamda tepkiler de çığ gibi artıyor tabii. Evden dışarı çıkabilen emeklilerin sayısı giderek azalıyor. Emekli, eve mahkum edilmiştir. Bu duruma bir çözüm bulunmalı, gelir ve aylıklarda mutlaka etkili bir iyileştirme yapılmalı.

Bu konuda siyasi iktidardan somut talepleriniz var mı?

Öncelikli çözüm önerimiz şu: Yıllardır bekleyen İntibak Kanunu tasarımızın mutlaka gündeme alınması gerekiyor. Emekli aylıklarının hesaplanması yöntemi değiştikçe, bırakın farklı kurumlardaki sigortalıları, SSK içinde farklı tarihlerde emekli olanlar arasında bile bağlanan aylık miktarları açısından adaletsizlikler ortaya çıkıyor. Yapılması gereken, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çerçevesinde ortaya çıkan intibak sorunlarından işe başlayarak sistemi ıslah etmek, kayıt dışı ekonomiyi hızla kayıt altına alıp, sigorta primlerini ödenebilir düzeylere getirip, sisteme mali katkıyı hızla artırmaktır.

Çalışma hayatı boyunca aynı sürede, aynı miktarda prim ödeyen, aynı yaşta emekli olan, fakat emekli oldukları tarih birbirinden farklı olduğu için, aylık hesaplama yöntemlerindeki değişiklik sebebiyle farklı olan emekli aylıklarının eşitlenmesi, yani "intibak" meselesinin bunca yıldır çoktan çözümlenmesi gerekirdi.

1950-1978 yılları arası, son üç yıldaki prime esas kazançlar ortalaması üzerinden yüzde 70 aylık bağlama oranıyla SSK emekli aylıkları belirlenirken, 1978'de katsayı ve gösterge yöntemine geçildi. 1982 yılına kadar, prim ödeme gün sayısına bakılmaksızın aylık bağlama oranı herkes için yüzde 70 olarak öngörülmüştü. 1982'de ise fazla prim ve yaş için aylık bağlama oranının artırılması düzenlemesi getirildi. Ancak eski emekliler için intibak yapılmadığından, 1982 öncesi emekliler ile yeni emekliler arasında adaletsiz bir aylık farklılığı yaratıldı.

1987'de kamuoyunda "süper emeklilik" olarak bilinen yeni bir düzenleme getirildi, mevcut "gösterge tablosu"nun yanında "üst gösterge tablosu" ihdas edildi, borçlanma hakkı verilen küçük bir grup (62 bin kişi) dışında eski emeklilerin "üst gösterge tablosuna" taşınmaması dolayısıyla, ikinci bir adaletsizlik ortaya kondu.

2000 yılında aylık hesaplama yöntemi yeniden değiştirildi. Artık iyice içinden çıkılmaz, kimsenin alacağı aylığı kendisinin hesaplayamadığı bir sistem getirildi.

Bu adaletsizliklerin giderilmesi için tek çözüm intibaktır. Bu uygulama, Emekli Sandığı'nda güncellendiğinden, haksızlık SSK'da yapılıyor. Çalışan bir kamu görevlisinin aylıkları değiştiğinden, aynı kadroda emekli olan memur emeklisine yansıtılıyor. SSK'da 2000 itibariyle gösterge ve katsayı sistemi kaldırıldı ve intibakların yapılmasının önü kesildi. Hükümetin taktir ettiği zamlar uygulanırken, prim artışlarındaki yansımalar 2000 öncesi gibi işçi emeklisinin gelir ve aylıklarına yansıtılmıyor.

Bütçeler değerlendirilirken, aylıklara yapılacak olan artışlar ve sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki eşitsizlikler her dönem tartışma konusu oldu. Sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki en temel eşitsizlik, farklı kanunların ve uygulamaların bulunmasından kaynaklanıyor. SSK'da alt sınır ve ortalama işçi emekli aylıkları bir birine çok yakın olduğundan, genel olarak işçi emekli aylıkları çok yetersiz kaldı. Uzun yıllardan yapılmayan intibaklar sonucu, emekli aylıklarındaki eşitsizlikler giderek büyüdü.

İşçi ve memur emekli aylıklarındaki farklılıklar da çok arttı. Çünkü Emekli Sandığı'nda intibaklar yapılırken, SSK'da yapılmadı. Bu farklılık, işçi emekli aylıklarının önünde en büyük engel oldu. Bütün hükümetler, bu farklılığı giderme yerine, "kaynak yok" gibi inandırıcı olmayan gerekçelerle, her dönem işçi emeklilerine haksızlık yaptılar.

Son yasayla getirilen "tek çatı" uygulaması bu sorunları gidermedi mi?

Sosyal güvenlikte tek çatı oluşumları ile ilgili kanunlara bakıldığında, mevcut emeklilerin mağduriyetlerini ortadan kaldıran bir değişikliğe yer verilmediğini görüyoruz. Bu konuya yoğun bir şekilde itiraz ettik. Genel bir iyileştirme ve alt sınır aylıklarında eşitlik getirilmeden, norm ve standart birliğinin sağlanamayacağını söyledik. Bu yöndeki görüş ve önerilerimizi her platformda gündeme getirdik. Her şeyden önce yüzdeli artışların, işçi emeklilerini ekonomik olarak korumayan bir sistem olduğu gerçeği görülmeli ve bu konuda eşitliği sağlayacak değişikliklere gidilmeli.

Oysa sosyal güvenlikte yapılan tek çatı oluşumu ile bu tür eşitsizliklerin giderilmesi gerekirdi. Bu konudaki talebimiz yeterince değerlendirilmedi. Emeklilerin beklentileri dikkate alınmadan sonuca gidildi. Emekli aylıklarındaki haksızlıkların ve farklılıkların giderilmesine yer verilmemesi, işçi emek-

lileri arasında rahatsızlık yarattı. Tek çatı denildiğine göre, ön planda eşitlik gözetilmeliydi. Üç ayrı sosyal güvenlikte uygulanan alt sınır emekli aylıklarının eşitlenmesi gerekirdi. Bunlar göz ardı edildiğinden, sosyal güvenliğe olan güven sarsıldı.

Peki bu 5510 sayılı yasa emekliler açısından tam bir hayal kırıklığı o halde.

Bu süreci TÜRK-İŞ ile birlikte yaşadık. 5510 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler, işçileri ve emeklileri "mutlu" etmedi. Hükümetin öngörülerinde ve Kanunun kurgusunda, gelirleri artırmak, giderleri kısmak ön plana çıktı. Bu tercih yanlıştır. İşçilerin yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları ağırlaştırılmıştır. Türkiye'de bu kadar uzun çalıştırılma güvencesi yoktur. 50-55 yaşından sonra işgücünde kalan istihdam sınırlıdır. Bu gerçek göz ardı edildi.

İkincisi, esnek bir işgücüne doğru hızlı bir değişim söz konusu. Bu koşullarda, sosyal güvenlik haklarında değişikliklere gidildi ve aylığa hak kazanma zorlaştırıldı. Aylıkların hesaplanmasında iki temel kriter olan güncelleştirme katsayısı ve aylık bağlama oranlarında kayıplar yaşandı. Bu demektir ki, 5510 sayılı Kanun, çalışanların gelecekleri ile ilgili ciddi kaygılar oluşturmuştur. Bu nedenle, prim gün sayısı, yaş ve aylıkların hesaplanması ile ilgili hükümlerin yeniden değerlendirilmesi ve çalışanların korunması gerekiyor.

Emekliler açısından?

Emekliler açısından değerlendirilme yapacak olursak, 5510 sayılı Kanunla gelir ve aylıklar ile ilgili hiç bir iyileştirme yapılmadı. Kanunun 55. maddesi ile gelir ve aylıkların artışı, altı aylık tüfe artışına endekslendi. Emeklileri tüfe artışına mahkum eden sistemin değiştirilmesi gerekiyor.

Ocak 2009 ayında en düşük işçi emekli aylığı 621.24.- TL'den, Temmuz itibariyle 632.60.- TL'ye yükseldi. Taban aylıklardaki artış sadece 11.36.- TL seviyesinde kaldı. Yüzdeli artışlara karşı olduğumuzu yıllardır ifade etmemize rağmen bu sistemin uygulanmasında ısrar ediliyor.

Tek çatı diye yola çıkıldı ancak farklılıklar ve eşitsizlikler sürüyor. Emekli Sandığı emeklisi ile işçi emeklisine farklı zam artışları uygulanıyor. Bunu anlamak çok zor. Tek çatıya ne kadar aykırı uygulama varsa, devam ediyor. Örneğin, 2009 yılında memur emeklilerine Bütçe Kanunlarıyla birinci altı ay yüzde 4, ikinci altı ay yüzde 4.5 artış yapılırken, işçi emeklisine birinci altı ayda yüzde 3.84, ikinci altı ayda yüzde 1.83 artış yapıldı. Bu nasıl norm ve standart birliği?

Tek çatı adı altında kurulan sistem eşitlik yönünden de iflas etti. Memur emeklilerine yıl içerisinde kümülatif olarak yüzde 8.68 oranında zam yapılırken, işçi ve Bağ-Kur emeklilerine sadece yüzde 5.74 oranında zam yapıldı. Emekliler arasında öz evlat, üvey evlat muamelesi yapılıyor. Bu sakıncalı bir ayrımcılıktır ve ciddi sorunları beraberinde getirecektir.

Bu sistemin değiştirilmesi için, Temmuz zamları bir uyarı olarak değerlendirilmeli. Gelir ve aylıkların giderek geçim ücreti olmaktan çıktığı bir dönemi yaşıyoruz. Bu nedenle, İntibak Kanunu bir an önce çıkarılmalı. Belli yaşa gelen emeklilerimizin sorunları karşısında ilgisiz kalmanın getirmiş olduğu burukluğa son verilmesini bekliyoruz.

Sizin gelir ve aylıkların artışına ilişkin somut bir öneriniz var mı?

5510 sayılı Kanun emeklileri koruyan bir içerikte hazırlandı. Kanunun temel felsefesi, gelirleri artırmak adına giderlerin kısılması. Gelir ve aylık artışının altı aylık tüfe artışına göre belirlenmesi, emekleleri koruyan bir sistem değil. Türkiye İstatistik Kurumu'nun fiyat belirleme sepetinde, çalışanları ve emekleleri ilgilendirmeyen 450 maddenin yer alması, fiyat artışlarının inandırıcılığını azaltıyor. Bu nedenle, "ücretliler geçinme endeksi" oluşturulmalı. Bu yapılmadığı sürece, fiyat artışlarının güvenirliği ile ilgili tartışmalar sürecektir.

Çalışanların primlerine "güncelleştirme katsayısı" olarak uygulanan fiyat artışları ve kalkınma hızı oranlarının, gelir ve aylıkların artışında sadece fiyat artışlarının dikkate alınması, eşitlik ilkesine de aykırı. Bu nedenle, Kanunun 55. maddesi, refah artışını da kapsayacak şekilde yeniden değiştirilmeli.

Emekli Sandığı kapsamındaki sigortalılar ve emeklilerin ayrıcalıklı bir şekilde korunmasıyla, Kanunda yapılan değişikliklerin faturası işçilere ve işçi emeklilerine kesildi. Derneğimiz, bu yaklaşıma ve yapılan değişikliklere karşı çıktı. İşçi emeklisi, dul ve yetimlerinin aylıklarında iyileştirme öngörmeyen yeni düzenleme ile sosyal devlet ve sosyal güvenliğin koruyucu yönlerinin yeterince önemsenmediğini savundu. Bu yönüyle, kurumsal ve haklarda eşitliğin sağlanması için her kesimin katıldığı ve katkı verdiği bir platform oluşturulmalıdır. Kanun bu yönüyle değerlendirilmeli, sosyal güvenlik şemsiyesi altında nüfusun eşit bir şekilde toplanması sağlanmalı.

Derneğinizin yaptığı bir araştırma sonucunda oldukça vahim bir tablo çıkmıştı ortaya.

Bugün emeklilerin genelinde burukluk ve üzüntü var. Dernek olarak ülke genelinde yapmış olduğumuz anket, bu tabloyu ortaya

çıkardı. Evi olmayan, icralık olan, dışarı çıkamayan ve borcu artan bir emekli profili ile karşı karşıyayız. Sosyal güvencesi olanların gelir ve aylıkları iyileştirilmeli. Güvenceleri tam sağlanmadığından, çalışanların yarısına yakın bir bölümü kayıtdışı çalıştırılıyor. Güven vermeyen bir sistemin değiştirilmesi gerekir. Çalışanlar geleceği iyi görmediğinden, sigortalı çalıştırma pazarlık konusu yapılıyor ve bu şekilde yönlendiriliyor. Devlet, sendikal örgütlü yapıyı ve sigortalı çalıştırmayı korumak ve geliştirmek durumunda. Aksi taktirde, gelecekte devlet bile bu bedelin altından kalkamaz. Devlet, kurumsal olarak Anayasada belirlenen hakları sağlamada ve uygulamada belirleyici olmalıdır. Sosyal devlet de, sosyal güvenlik de bunu gerektiriyor.

Sadece aylıklarda değil, sağlıkta da önemli sorunlar yaşıyorsunuz.

Genel Sağlık Sigortası sistemi ile sağlıkta bütünlük sağlandığı iddia edilemez. Kamu hastaneleri ile yapılmak istenen yerinde yönetim çalışmaları ile yerel yönetimler ve valilik ağırlıklı bir yönetim yapısı getirilmek isteniyor. Bu oluşumda sivil toplum örgütlerine de yer verilmeli. Bu konuda, Maliye Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalara tepkiler artıyor. Hastanelere getirilmek istenen yeni yönetim yapısı ile hastaneler kiralanmak veya satılmak isteniyor. Bunun adı, hastanelerin özelleştirilmesinden başka bir şey değildir.

Sağlık hizmetlerindeki katkı paylarının ve farklı uygulamaların getirmiş olduğu yeni sistem ile sağlık harcamalarındaki yüksek artışa rağmen, hizmet sunumlarında aynı gelişme olmadı. İşçi emeklisi, dul ve yetimlerine katkı payları ödemeden hastaneleri seçme özgürlüğü tanınmalı. Emeklilerin katkı payı ödeyecek gücü olmadığından, sağlık haklarını ve tercihlerini özgürce kullanamadıkları görülüyor. Bu nedenle, gelir ve aylıklardan kesilen katkı payları yoğun bir eleştiri alıyor. Her türlü katkı payının kaldırılmasını istiyoruz.

10.- TL olarak belirlenen Sağlık Uygulama Tebliği'nin ilgili maddesinin Danıştay tarafından iptal edilmesi, önemli bir gelişme. Aynı paralelde, üniversite ve devlet hastaneleri tarafından alınan katkı payları 2.- TL olarak uygulanması benimsendi. Sosyal devlet, sağlık hizmetlerinin sunumunu paralı bir yere doğru götüren genel sağlık sigortası hükümlerini yeniden gözden geçirmeli. Sosyal güvenlik ve temel bir insan hakkı olan sağlık hizmetleri etkin olarak ve katkı paysız sunulmalı.

Emeklilerin KEY ödemelerinde de sorunların yaşandığını biliyoruz. O konu ne aşamada?

1987-1995 döneminde uygulanan 3320 sayılı "Memurlar ve İşçiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yapılması Hakkında Kanun" kapsamında çalışanlar ve emeklilerin düzenlemeden yararlanması öngörüldü. Emekliler açısından müracaat şartı bulunmaksızın KEY ödemelerinin ilgili sosyal güvenlik kuruluşları tarafından yatırılması hükme bağlandı. Resmi olmamakla birlikte, SSK kayıtlarına göre, 1987 öncesi emeklilerden KEY yapılmasına ilişkin 130 bin emeklinin müracaatı esas alınması, emeklilerin büyük bölümünün yararlanmadığı sonucunu çıkarıyor. Bu durum karşısında, şubelerimize Genel Merkez tarafından gönderilen itiraz dilekçesi örneği üyelerimize bildirildi ve itirazların 27 Ekim 2008 tarihine kadar yapılması belirtildi. Bu konudaki çalışmalarımız ve açılan davalarımız sürüyor.

TÜRK-İŞ'in Doğu ve Güneydoğu Anadolu Raporu (1993)

Enis BAĞDADİOĞLU TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı • enisbagdadioglu@gmail.com

Siyasal iktidarın "demokratik açılım" çalışması çerçevesinde İçişler Bakanı siyasal parti ile sivil toplum örgütlerine yönelik ziyaretleri çerçevesinde 13 Ağustos 2009 günü TÜRK-İŞ'e de geldi. Yapılan görüşmede TÜRK-İŞ Genel Başkanı "Hükümetin, Cumhuriyetin temel ilkelerini bozmadan bu soruna çözüm arayacağını düşündüklerini" söyledi ve 1993 yılında bu soruna parmak bastıklarını ve "**Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Raporu**" hazırladıklarını belirterek anılan raporu İçişleri Bakanına sundu.

Raporun hazırlanma süreci ve içeriği aşağıda özetlenmektedir:

> *"TÜRK-İŞ 16. Olağan Genel Kurulu, bir sorun varsa nedenini araştırmanın gereğine inanmaktadır. Bu topluluğumuzun bilimsel tavrıdır. Bu nedenle ve TÜRK-İŞ olarak Yurdumuzun Güneydoğu bölgesinde yaşanan sorunlara gösterdiğimiz duyarlılık, 16. Genel Kurul sonrası yapılacak ilk Başkanlar Kurulumuz üyeleri ile Diyarbakır'a gidilerek, o yörede bulunan tüm sendikacılar ile yaşanan sorunlar üzerinde görüşmelerde ve değerlendirmelerde bulunulmasını talep eder."*

Konfederasyonumuzun 7-13 Aralık 1992 günlerinde Ankara'da yapılan 16. Olağan Genel Kurulunda, ülke ve çalışanların içinde bulunduğu sorunlar değerlendirilmiştir. 17. çalışma döneminde ulaşılması gereken hedefler ve izlenecek politikanın belirlendiği anılan genel kurulda alınan kararlardan birisi -yukarıda yer aldığı üzere- Güneydoğu Bölgesinde yaşanan sorunlara yönelik olmuştur.

16. Genel Kurulda göreve seçilen TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu 16 Aralık 1992 günü yapılan bir basın toplantısıyla çalışma programını açıklamış ve "Yönetim Kurulumuz, Genel Kurulda belirtilen istek doğrultusunda tespit edilecek bir tarihte ilk Başkanlar Kurulunu Diyarbakır'da yapmayı uygun görmüştür" denilerek alınan karar açıklanmıştır.

Alınan karar doğrultusunda, Diyarbakır'da bulunan 7. Bölge Temsilciliğine 8 Ocak 1993 tarihli yazıyla "Yurdumuzun sorunları içinde öncelikli bir yer tutan doğu ve güneydoğu sorunları ile ilgili yapılacak çalışmalarda değerlendirilmek üzere, bölgeniz kapsamındaki il temsilcilikleri ile gerekli koordinasyonu sağlayarak, yaşanan sorunlar ile ilgili bir raporun hazırlanması" istenmiştir.

Bu arada, yapılacak Başkanlar Kurulu'na sunulmak üzere, bölgenin ekonomik ve sosyal durumunu ortaya koyan bir çalışmanın yapılması görevi Araştırma Merkezine verilmiştir.

TÜRK-İŞ 7. Bölge Temsilciliğinden 24 Ocak 1993 tarihli yazı ekinde ve bölgede yapılan toplantılar ve yazışmalar sonucu hazırlandığı belirtilen altı sayfalık "Rapor" alınmıştır. Raporda, bölge kapsamındaki illerde yaşanan sorunların "gerçekçi ve objektif" olarak istendiği belirtilerek sorunlar 14 madde (işsizlik sorunu, devlet ve özel sektör yatırımları, sağlık sorunu, eğitim, köy korucu sistemi, toprak reformu, taşeronlaşma, belediyelerdeki işçi alacakları, kamu görevlilerinin hizmet anlayışı, geçici işçi sorunu, üretim yapan işletmelerin kapasitesinin artırılması, teşvik kredisiyle yapılan yatırımlar, çalışır durumdaki tesislerin kapanması, bölgedeki terör ve faili meçhul cinayetler) alt başlığı altında açıklanmıştır.

Bölge Temsilciliği tarafından hazırlanan raporda "Siyasi istikrarın ekonomik ve sosyal reformlarla sağlanacağı, bölge ekonomik olarak rahat ve huzura kavuşmadıkça ülkenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde cereyan eden olaylardan kurtulamayacağı, bilinmelidir" değerlendirmesine yer verilmiştir. Ayrıca raporda "Türkiye'nin her yerinde demokrasi aynı olmalıdır, İstanbul'da uygulanan idare biçimi Diyarbakır'da da, Şırnak'ta da olmalı" görüşü savunulmuştur.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'nca Diyarbakır'da 14 Şubat 1993 günü yapılan Başkanlar Kurulu'na sunulan "**Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Raporu**" toplam 70 sayfadan oluşmaktadır.

Raporun başlangıcında yer alan Yönetim Kurulu sunuşunda; "TÜRK-İŞ, Türkiye'nin üniter devlet yapısının korunmasında kararlı bir kuruluştur. Bu temel yaklaşım doğrultusunda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan sorunların ortaya konulması ve çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla hazırlanan rapor görüşünüze su-

nulmaktadır" görüşüne yer verilmiş ve "Bu bölgemizde yaşanan olaylar objektif bir yaklaşımla değerlendirilmiş, çözüm yolları ortaya konulmaya çalışılmıştır" denilerek raporun son şeklinin görüş ve önerilerden sonra oluşturularak ilgililere iletileceği belirtilmiştir.

Neden rapor hazırlandığı konusu ise "**Giriş**" bölümünde şu şekilde açıklanmıştır:

> *"TÜRK-İŞ, Türkiye'de yaşayan insanların etnik köken farklılığının büyük bir zenginlik kaynağımız olduğuna inanan, ülkemizin üniter devlet yapısının korunmasına kararlı olan bir kuruluş olarak bölgedeki tüm sorunların açıklıkla tartışılmasından yanadır. Bu amaçla TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, bölgemizde yaşanan sorunların temelinde yatan olumsuz sosyo-ekonomik göstergeleri ortaya koyan ve çözüm yollarını öneren "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Raporu"nun Diyarbakır'da yapılacak ilk başkanlar kurulu toplantısına sunulmak üzere hazırlanmasını gerekli ve yararlı görmüştür."*

Yönetim Kurulunca Başkanlar Kuruluna sunulan Raporda soruna 18 ana başlık ekseninde yaklaşımda bulunulmuştur.

"**Giriş**" alt başlığında yer alan değerlendirme şu şekilde olmuştur:

> *"Ülkemizde 12 Eylül 1980 müdahalesiyle birlikte uygulanan siyasal, sosyal ve ekonomik politikalarla siyasal yapıdan ekonomik yapıya, ekonomik yapıdan sosyal yapıya uzanan köklü değişiklikler yapıldı. Demokrasiye insan haklarına, işçi hak ve özgürlüklerine aykırı olan bu değişikliklerle sosyal devlet ve sosyal adalet anlayışına dayalı politikalar göz ardı edilerek belirli kesimlerin çıkarı korunmuş, geniş halk kesimleri ağırlaşan sorunlarıyla baş başa bırakılmışlardır.*

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

DOĞU ve GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ RAPORU

DİYARBAKIR
14 ŞUBAT 1983

> *"12 Eylül Hukuku" diye nitelendirilebilecek düzenleme ve uygulamalarla Türkiye'nin demokratikleşme süreci kesintiye uğratılmış; başta 1982 Anayasası olmak üzere, insan hakları, işçi hak ve özgürlükleri ile ilgili getirilen yasalarla uluslararası norm ve ilkelere aykırı olan yasaklama ve engellemelerle kurulması istenen sistem egemen kılınmak istenmiştir.*
>
> *12 Eylül müdahalesiyle başlayan ve mücadeleyi izleyen yıllarda uygulanan sosyo-ekonomik politikaların 1990'lı yıllar itibariyle geldiği tıkanma noktası değerlendirildiğinde; adaletsiz yapıya dönüşmüş gelir dağılımı, artan işsizlik, yüzde 70'ler düzeyinde seyreden enflasyon, her yıl katlanarak artan bütçe açıkları, ciddi iç ve dış borçlanmalar, artan terör, insan hakları ihlalleri ve bölgeler arasındaki derin uçurumlar ilk anda sıralanabilecek olumsuz gelişmeler olarak ü lkemizin gündemindedir.*
>
> *Bu çerçevede ülkemizin temel sorunlarına bakıldığında; siyasal sosyal ve ekonomik açılardan Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgemizin ülkemizin genel sorunlarından soyutlanamayacak ve fakat ülkemiz sorunları içinde önemli bir ağırlığı olan sorunlarla kuşatıldığı görülmektedir. Yoksulluk, işsizlik göç, terör ve şiddet olayları, bölge halkının olumsuz yaşama koşullarını daha da ağırlaştıran sorunların başlıcalarını oluşturmaktadır.*
>
> *Kuşkusuz Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgemizin sorunları Türkiye'nin temel sorunlarından ayrı düşünülemez. Bu çerçevede ülkemizin temel sorunu; demokrasiye ve temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı tüm düzenlemelerin ortadan kaldırılarak çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin yeniden ve sağlıklı bir şekilde kurularak ülke düzeyinde kurumsallaşması, işçi hak ve özgürlükleri önündeki engellerin kaldırılarak uluslararası norm ve ilkelere uygun endüstriyel ilişkiler sisteminin oluşturulması, sanayide yeni atılımlarla hızlı ve dengeli kalkınmanın sağlanarak*

refah toplumuna-ulaşılması, sosyal devlet ve sosyal adalet ilkelerine dönülerek ulusal gelirin ülkemiz insanları ve bölgeleri arasında adil ve dengeli bir biçimde dağıtılmasının sağlanmasıdır.

Türkiye Işçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-IŞ), ülkemizin kalkınmışlığını bütünlüğünü ve demokrasiyi yakından ilgilendiren siyasal, sosyal ve ekonomik sorunları çeşitli boyutlarıyla ele alıp değerlendirmeyi, kendi görüş, eleştiri ve önerilerini kamuoyuna sunmayı bir görev kabul etmektedir. Gerçekte ülke ve dünya sorunları çalışanları yakından ilgilendirmektedir; hiçbir şey, hiçbir sorun işçi sınıfının dışında düşünülemez."

Raporda "**Demokrasi ve İnsan Hakları Sorunları**" alt başlığı altında yapılan değerlendirme ise şu şekilde olmuştur:

"Ülkemiz, 12 Eylül 1980 müdahalesinin getirdiği hukuksal düzenleme ve uygulamalarla toplumsal hayatımızın derinden etkilendiği bir dönem yaşamaktadır. Bu dönemin en belirgin özelliği insan hakları, temel hak ve özgürlükler alanındaki kısıtlama ve engellemelerdir. "12 Eylül Hukuku"nun uzantısı düzenleme ve uygulamalarının aşılmaya çalışıldığı, bu doğrultuda mücadele veren tüm kurum ve kuruluşların çabalarını yoğunlaştırdıkları günümüzde, Doğu-Güneydoğu bölgemizdeki terör, insan hakları ihlalleri benzeri sıkıntılar sürmektedir. Güvenlik görevlisi, basın mensubu, sivil halktan binlerce vatandaşımız hayatlarını kaybetmişler, kaybetmeye devam etmektedir.

Doğu-Güneydoğu bölgesinin komşu (mücavir) sayılan Adıyaman, Bitlis ve Muş'ta da geçerli olmak üzere Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Siirt, Tunceli, Batman, Şırnak, Van gibi bölgenin 10 ilinde Olağanüstü Hal Uygulamasına devam edilmektedir. Başka bir ifadeyle, 12 Eylül'ün sıkıyönetim ve 1983 yılında yürürlüğe konulan 2935 sayılı "Olağanüstü Hal Yasası" ile on yılı aşkın bir süredir yaklaşık 5,5 milyon kişi sıkıyönetim ve olağanüstü halin uygulandığı koşullarda yaşamaktadır. Olağanüstü hal yasası nedeniyle bölge halkı sokağa çıkma yasağından toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelendiği, yasaklandığı koşullarda yaşamakta; bölge insanının yaşam hakkı, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alınamamaktadır.

'Ülkemizin, uzun bir süredir yaşadığı ekonomik, siyasal ve toplumsal ağır sorunları aşmak ve esenliğe ulaşmak amacıyla' kurulan koalisyon hükümeti, kuruluşunun 500. gününe yaklaşmasına rağmen vaatlerini yerine getirememiş, vaatlerin yerine getirilmesi bir yana muhalefette iken söylediklerinin tersini yapar konuma düşmüşlerdir.

Kamuoyunda CMUK diye bilinen ve tartışmalı olan Ceza Muhakeme Usulü Yasası dışında demokratikleşmede ciddi hiçbir adım atılmamıştır. Anayasa, Olağanüstü Hal Yasası, Dernekler Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, sansür ve sürgün ile ilgili diğer yasa ve kararnameler demokratik bir yapıya kavuşturulamamıştır.

12 Eylül 1980 yılından bu yana siyasal iktidarlar tarafından sürdürülen yanlış politika ve uygulamalar sonucunda bölge insanının yaşadığı sıkıntıları satırbaşlarıyla şu şekilde sıralamak mümkündür:

- *Bölgenin birçok yerleşim merkezinde bölge halkının yaşama ve siyasal hakları kısıtlama altındadır.*
- *Olaylara karışmayan insanlara suçlu muamelesi yapılmaktadır.*
- *Anayasal bir hak olan grev hakkı kullanılamamaktadır.*
- *'Köy Koruculuğu' sistemi bölge halkı arasında düşmanlık yaratmaktadır.*
- *Terör, terörle mücadelede kullanılan yöntemler bölge halkının ekonomik sorunlarını daha da ağırlaştırmaktadır.*
- *Olağanüstü Hal Uygulamasının sürekli uzatılması, 12 Eylül uygulamalarının giderek kalıcı olmasına yol açmaktadır.*
- *Düşünce, ifade ve inanç özgürlüğü önünde ciddi engeller bulunmaktadır.*
- *Bölgede faili meçhul olaylar devam etmektedir.*

Raporun izleyen bölümünde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin sosyoekonomik yapısı ile sayısal veriler ve analizler yer almaktadır. Bölgenin kapsamı değerlendirildiğinde, dönem itibariyle 20 ilden oluşan bölgenin ülke yüzölçümünün yaklaşık yüzde 30'unu oluşturduğu ve fakat ülke nüfusunun yüzde 19'unun bölgede yaşadığı sonucuna varılmıştır. Bölge nüfusunun ağırlıklı olarak kırsal kesimde yaşadığı tespitinin yapılarak tüm illerin göç verdiği tespiti yapılmıştır. Göçün nedenleri arasında sosyoekonomik geri kalmışlık yanı sıra yaşanan terör olaylarının etkisine de işaret edilmiştir. Bölgenin istihdam ve işsizlik bakımından değerlendirmesi yapılarak, istihdam olanaklarının sınırlı ve işsizliğin yaygın olmasına karşın sendikalaşmanın yüksek olduğu değerlendirmesi

yapılmıştır. Ülkemizdeki eğitim hizmetlerinin nitelik ve nicelik olarak yetersizliğinin bölgede daha olumsuz boyutlarda olduğu vurgulanarak okur-yazar oranının özellikle kadınlarda çok düşük olduğuna vurgu yapılmıştır. Benzeri bir durum bölgedeki sağlık hizmetlerinde de söz konusudur. Bebek ölüm hızı, nüfusa düşen doktor, hasta yatağı gibi veriler çerçevesinde sağlık hizmetlerin yetersizliği ve ülke genelindeki eşitsiz dağılımına işaret edilen raporda ayrıntılı tablolara yer verilmektedir. Ülke milli gelirinin üretim faaliyet kollarına göre bölgesel dağılımına bakıldığında tarım ve hayvancılığın ağırlıklı yer aldığı, bunu elektrik üretimi ve devlet hizmetlerinin izlediği ortaya konulmuştur. Gelir dağılımındaki bölgesel eşitsizliğin, hanehalkı gelirlerinin değerlendirilmesinin ardından raporda yatırımlara değinilmiştir. Yatırımların ağırlıklı olarak GAP kapsamında kamu yatırımları olduğu ve enerjide yoğunlaştığı tespitinde bulunulmuştur. Özellikle imalat sanayi yatırımlarının bölgede yok denilecek ölçüde sınırlı olduğu ve enerji sektörü yatırımlarının önde geldiği görülmüştür. Daha sonra raporda, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ile Kalkınmada Öncelikli Yörelere yönelik bölgesel planlama kapsamındaki politikalar değerlendirilmiştir. DPT Yıllık Programındaki bölgeye yönelik politikalar ve tedbirlere de ayrıca raporda değinilmiştir. Siyasal partilerin görüş ve önerileri seçim bildirgeleri incelenerek raporda ortaya koyulmaya çalışılmış, siyasal iktidarın bölgeye bakışı hükümet programından hareketle ki verilmeye çalışılmıştır.

"Açılım" tartışmalarının kamuoyunda ağırlıklı yer aldığı günümüzde Konfederasyonumuzun bu soruna ilişkin bakış açısı -aradan geçen 16 yılın ardından- önemini ve güncelliğini halen korumaktadır.

Yönetim Kurulu tarafından hazırlanarak Başkanlar Kuruluna sunulan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi raporunun son bölümünde "**Bölgedeki Sorunların**

Çözümüyle İlgili TÜRK-İŞ Görüşleri" alt başlığıyla şu değerlendirmeler yer almıştır:

"TÜRK-İŞ, ülkemizi, ülkemizin 'toplumsal hayatını 'işçi sınıfını doğrudan ilgilendiren alanlardaki sorunları ve bu sorunların çözümü doğrultusundaki çalışma ve mücadelesini çeşitli platformlarda sürdürmektedir. Başta siyasal iktidar olmak üzere, genel olarak toplumsal sorunlarımızla ilgili eleştiri ve önerilerimiz gerekçeleri ile birlikte parlamento da temsil edilen siyasi partilere, çeşitli kurum ve kuruluşlara sunulmuştur. TÜRK-İŞ 16.0lağan Genel Kurulu Mevzuat ve Kararlar Komisyonu Raporunda geniş biçimiyle yer alan sorunların çözümü doğrultusundaki isteklerimizi 3 ana başlık altında toplayabiliriz:

1) Çoğulcu ve Özgürlükçü Demokrasi Yeniden ve Sağlıklı Bir Biçimde Kurulmalıdır.

2) İşçi Hak ve özgürlükleri önündeki Engeller Kaldırılmalıdır.

3) Sosyal Devlet ve Sosyal Adalet İlkelerine Dayalı Bir Ekonomik Politika Uygulanmalıdır.

Türkiye'nin temel sorunlarının çözümü için önerdiğimiz ve 3 ana başlık altında sunduğumuz isteklerimiz toplumsal uzlaşmanın, toplumsal barışın da çerçevesini çizmektedir.

'Giriş' bölümünde altını çizdiğimiz gibi, ülkemizin temel sorunlarına bakıldığında; siyasal, sosyal ve ekonomik açılardan Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgemizin ülkemizin genel sorunlarından soyutlanamayacak ve fakat ülkemiz sorunları içinde önemli bir ağırlığı olan sorunlarla kuşatıldığı görülmektedir.

Demokrasi; insan hakları, nüfus ve göç, işsizlik, yetersiz eğitim ve sağlık hizmetleri bölgelerarası milli ve 'kişi başına gelir eşitsizliği yatırımların yetersizliği; gibi sorunlar ilgili bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Esasen 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan erken seçim öncesinde, siyasi partiler yurt ve bölge sorunları ve sorunların çözümü doğrultusundaki görüşlerine yayınladıkları seçim bildirgelerinde yer vermişlerdir. Bu görüşlerin önemli bir bölümü TÜRK-İŞ görüşleri olup, bunların bir bölümü koalisyon hükümetinin programında benzer ifadelerle yer almıştır. Hükümetin kurulmasından bu yana bir yılı aşan bir süre geçmiş olmasına rağmen 12 Eylül Anayasa'sının değiştirilmesi konusunda partiler arasında ciddi bir mutabakat sağlanamamış, 1980'li yıllardan devralınan olumsuz sosyo-ekonomik göstergeler büyük ölçüde sürmüş, demokratikleşme ve insan hakları konusunda bir mesafe alınamamıştır.

Hükümet programında yer alan görüş ve yaklaşımlar ile çalışanların toplumun büyük bir kesimin talep ve beklentileri arasındaki benzerlik hükümetin kuruluşunu izleyen ilk aylarda -ki siyasal iktidar söz konusu dönemde "Kürt realitesi"ni tanıdığını açıklamıştır- toplumda bir iyimserlik yaratmış, ancak hükümetin beklentileri karşılamak üzere yaptığı çalışmalara, hükümetin performansına bakıldığında aynı iyimser havanın sürdüğünü söylemek bugün için zorlaşmaktadır.

Siyasal iktidar tarafından "Demokratikleşme Yılı" olarak açıklanan 1993 yılının beklenti ve taleplerimize uygun uygulama ve değişikliklerin yapılacağı bir yıl olmasını diliyoruz. Ancak Hükümet tarafından 1993 yılının "Demokratikleşme Yılı olarak'" açıklandığı bir ortamda, terör ve şiddet olaylarının tırmanma eğilimine girmesi, demokratikleşmenin önünde önemli bit engel olup ülkemiz açısından karşı karşıya bulunulan tehlikenin boyutlarını da ortaya koymaktadır.

Bu görüş ve yaklaşım çerçevesinde Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki sorunların aşılması için siyasal iktidarca alınması gereken önlemler şu şekilde sıralanabilmektedir.

1) Demokrasi ve İnsan Hakları;

- *"12 Eylül Hukuku" diye nitelendirilebilecek hukuki düzenleme, uygulama ve kısıtlamalar süratle kaldırılarak demokratikleşme süreci hızlandırılmalıdır.*
- *Demokrasi, ülkemizin tüm bölgelerinde ve eksiksiz bir biçimde yeniden inşa edilmelidir.*
- *İnsan hakları ve özgürlükleri önündeki engeller kaldırılmalıdır.*
- *Düşünce, ,ifade ve inanç özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalıdır.*
- *Ülkemize ve bölge halkına zarar veren terör ve şiddet hareketleri önlenmelidir.*
- *Olağanüstü Hal Yönetimine yol açan şartların ortadan kaldırılarak normal yönetim biçimine dönülmesi sağlanmalıdır.*
- *Köy koruculuğu uygulamasının yarattığı sorunlar dikkate alınarak, bu uygulama gözden geçirilmelidir.*

- *Sorunlar demokrasi ve insan hakları çerçevesindeki uygulama ve düzenlemelerle çözümlenmelidir.*

2) İşçi Hak ve özgürlükleri

- *İşçi hak ve özgürlükleri önündeki engeller kaldırılarak uluslararası norm ve ilkelere uygun düzenlemeler yapılmalıdır.*
- *Tüm grev yasakları kaldırılmalıdır.*
- *Tüm çalışanların örgütlenme ve toplu sözleşme yapmalarını engelleyen uygulamalara son verilmelidir.*
- *Tarım işçileri yasal güvenceye kavuşturulmalıdır.*
- *İşten çıkarmalara ve taşeronlaşmaya son verilmelidir.*
- *İş güvencesi sağlanmalıdır.*

3) Sosyal ve Ekonomik Önlemler

- *Sosyal devlet ve sosyal adalet ilkelerine dayalı bir ekonomik politika uygulanmalıdır.*
- *Bölgesel kalkınma planları yapılmalıdır.*
- *Bölgede 'kırsal sanayi' oluşturulmalıdır.*
- *Küçük ve Orta ölçekli Sanayi İşletmeleri (KOSGEB) yaygınlaştırılmalıdır.*
- *Bölgede toprak reformu yapılarak, 'toprak dağılımındaki dengesizlikler adaletli bir yapıya kavuşturulmalıdır.*
- *Bölgede tarım reformu yapılarak, geleneksel tarımdan modern işletme tekniklerine geçilmeli ve verimlilik arttırılmalıdır.*
- *Bölgelerarası gelişmişlik farkı ortadan kaldırılmalıdır.*
- *Yatırımlar arttırılmalı ve hızlandırılmalıdır.*
- *Özel Kesimin yatırım yapması teşvik edilmelidir.*
- *Alınacak tedbirlerle iç göç önlenmelidir.*
- *Sağlık hizmetleri nitelik ve nicelik olarak artırılmalıdır.*
- *Eğitim hizmetleri nitelik ve nicelik olarak arttırılmalıdır.*
- *Yeni istihdam alanları yaratılarak işsizliğin önüne geçilmelidir.*
- *Vergi reformu yapılmalıdır.*
- *Asgari ücret vergi dışı bırakılmalıdır.*
- *İşçi alacakları ödenmelidir.*

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu alınan karar doğrultusunda 14 Şubat 1993 günü Diyarbakır'da toplandı. Toplantıdan bir gün önce Diyarbakır ve çevresi illerde örgütlü üye sendika şube yöneticilerinin geniş katılımıyla bir toplantı düzenlendi.[1]

Başkanlar Kurulunun açılışında yapılan konuşmada, işçi sınıfının karşı karşıya sorunlara değinilmiş ve "12 Eylül'ün kalıntıları özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde etkisini sürdürmektedir. Bir türlü durmayan ve durdurulamayan terör eylemleri nedeniyle bölgede dökülen kan, hepimizin kanıdır" denmiştir.[2] Başkanlar Kurulu'nun Diyarbakır'da yapılan toplantısı sonrası konuyla ilgili olarak açıklanan bildiride; bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda ağır sorunlarla kuşatıldığına dikkat çekilmiş ve "TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu; sorunlar ne kadar ağır olursa olsun, çözüm yolunun kardeş kanı dökülerek bulunamayacağını tüm ilgililere hatırlatmaktadır" denilmiş, "Üniter Devlet yapısıyla yurdumuzu parçalamaya çalışanlar, Kürt halkının temsilcisi değillerdir ve asla olamayacaklardır" belirlemesinde bulunulmuş ve "Bu ülke etnik kökeni ne olursa olsun, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan hepimizindir." görüşü savunulmuştur.[3]

Başkanlar Kurulu'nda alınan karar doğrultusunda, bölge sorunlarına yönelik değerlendirme ve belirlemelerin ardından, daha ayrıntılı inceleme yapılması amacıyla bir Komisyon oluşturulmuş, ve oluşturulan Komisyon 24 Şubat-4 Mart 1993 tarihleri arasında 8 il ve 3 ilçede incelemeler yapmış ve sorunlar hakkındaki görüş ve izlenimlerini bir rapor halinde sonuçlandırmıştır.[4]

Hiç kuşku yok ki; Konfederasyonumuzun yukarıda belirtilen görüş ve değerlendirmeleri bugün gündemde olan "açılım" tartışmalarına katkı sağlayacak nitelikte yaklaşımları içermektedir.

Notlar

1 TÜRK-İŞ 17. Genel Kurul Çalışma Raporu, 1995 Ankara, s: 122.

2 TÜRK-İŞ 17. Genel Kurul Çalışma Raporu-Belgeler, 1995 Ankara, s: 305.

3 TÜRK-İŞ 17. Genel Kurul Çalışma Raporu, 1995 Ankara, s: 128.

4 TÜRK-İŞ Dergisi Mart 1993, Sayı:275, s: 1.

İşsizlik Sigortası ve Hak Kayıpları

Namık TAN
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı
namiktan@turkis.org.tr

İşsizlik sigortası; bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybedenlere, uğradıkları gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önleyen, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren, devlet tarafından kurulan zorunlu bir sigorta koludur. İşsizlik sigortası, ekonomik büyümenin yanı sıra sosyal gelişmenin sağlanması ve gelirin toplumda adil ve dengeli bir biçimde paylaştırılmasını amaçladığı için sosyal devlet olma ilkesinin de bir gereğidir.

2000 yılı itibariyle prim kesintileri yapılan işsizlik sigortasından yararlanma, Mart 2002 itibariyle başlamıştır. İşsiz kalan sigortalıların işsizlik ödeneği alabilmesi için Kanunda öngörülen koşullara göre, son üç yıl içinde son 120 günü sürekli çalışmış olmak kaydıyla toplam 600 gün prim ödenmesi aranmaktadır.

4447 sayılı Kanunla getirilen koşulların, özellikle de çalışma hayatını ve ortaya çıkan işsizlik riskini tam olarak karşılamaması sonucu, fon amacına uygun olarak kullanılamaz bir yapıya dönüşmüştür. Esnek çalışmaların ve özellikle de kısa süreli çalışmanın yaygın olduğu bir süreçte, işsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları değiştirilmediğinden, işsiz kalan sigortalı işsizlerin büyük kısmı, işsizlik sigortasından yararlanamamıştır.

4447 sayılı Kanunla getirilen yararlanma koşulları, ödeneklerin süresi ve miktarlarının yetersizliği konusunda yoğun eleştiriler yapılmıştır. TÜRK-İŞ, 4447 sayılı Kanunla getirilen işsizlik ödeneği ve mesleki eğitime hak kazanma koşullarının değiştirilmesini ve işsiz kalan sigortalı işsizlere daha çok destek olunmasını savunmuştur. Hükümet ise, bu konuda çok ilgisiz kalmıştır. İşsizlik sigortası, bir ülkenin en önemli koruyucu şemsiyesidir. Bu koruma kapsamında, çok uzun süre olmasa da, en önemli uygulaması olan sigortalı işsizlere ödenekler sağlanması yanında, meslek eğitimi verilerek istihdama kazandırılması ile ilgili kanunda gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

İşsizlik sigortası kurumu özerk bir yapıda olmadığından, dönem dönem fona yönelik müdahaleler artmış, işverenlere prim desteği sağlanan, GAP'a ve Bütçeye ek kaynak transferi yapılan bir fon işleyişine doğru gidilmiştir. Bu yaklaşım, son derece tehlikeli olduğu gibi, işsizlik sigortası hedefinden uzaklaşan bir süreci de başlatmıştır. İşten çıkarılan sigortalı işçilerin büyük çoğunluğunun bu haktan yararlanmadıkları bir dönemde, işsizlik sigortası fonunun

işverenlere ve Bütçeye yönelik olarak kullanılmasının yolunun açılması, işsizlik sigortasının kuruluş felsefesine de aykırı bir müdahaledir. 5763 ve 5921 sayılı Kanunlarla yapılan değişikliklerle sistemin dışına çıkılmıştır. İşsizlik sigortası sisteminde, temel olarak işten çıkarılan işçiyi koruma ilkesinden ayrılan değişiklikler yapılmıştır.

5763 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler ile işe alınmada, erkeklerin 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanlar ile yaş şartı aranmaksızın 18 yaşından büyük kadınlara kademeli olarak işveren prim paylarının işsizlik sigortası fonundan karşılanması getirilmiştir. Fonun amacı ise, işten çıkarılan ve prim ödemiş olan sigortalı işsizlerin korunmasını öngörmektedir. Bu durumda, uzun süre fona prim ödeyen ve yararlanma koşullarını yerine getirmeyen işten çıkarılan sigortalı işçileri kim koruyacak? Hükümet, vergilerden karşılanmak üzere istihdamda teşviklere gitmeli, işsizlik sigortası fonunu ise, hak sahibi durumunda olanlara yönelik olarak kullanmalıdır. Bu yönüyle, 5763 ve 5921 sayılı kanunlarla yapılan değişikliklerin savunulur yönü yoktur. Hükümet, Fonu kendi kaynağı gibi kullandığından, bu konuda tepkiler çığ gibi büyümüştür.

5763 sayılı Kanunla, 4447 sayılı Kanuna Geçici 6. madde eklenmiş ve 2008 yılına münhasır olmak üzere, Fonun mevcut nema gelirlerinden 1.300.000.000 YTL'lik kısmının Fon tarafından Hazine İç Ödemeler Muhasebe Birimi hesaplarına aktarılması ve genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmesi, kaydedilen bu tutarların, Yüksek Planlama Kurulu kararına istinaden Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki yatırımlara öncelik vermek kaydıyla münhasıran ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeye yönelik yatırımlarda kullanılmak üzere ilgili idare bütçelerine ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkili kılınması hükme bağlanmıştı. Yine aynı Kanunla, 2009-2012 yıllarında Fon tarafından tahsil edilecek nema gelirlerinin dörtte birinin, ilgili yıl genel bütçelerinin (B) işaretli cetvelinde bütçe gelir tahmini olarak yer alması, ilgili yıl bütçeleri hazırlanırken Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki yatırımlara öncelik vermek kaydıyla münhasıran bölgesel ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeye yönelik yatırımların finansmanı için ilgili idare bütçelerine bu gelir tahmini karşılığı kadar ödenek öngörülmesi, bu gelirlerin, Fon tarafından tahsil edilen ayı izleyen ayın 15'ine kadar Hazine İç Ödemeler Muhasebe Birimi hesaplarına aktarılması ve yılı genel bütçesinin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmesi kararlaştırılmıştı.

18.08.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5921 sayılı "İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile İşsizlik Sigortası Fonunun nema gelirlerinin 2009 ve 2010 yıllarında dörtte üçü, 2011 ve 2012 yıllarında ise dörtte birinin Merkezi Yönetim Bütçesine gelir olarak aktarılması öngörülmüştür.

İşsizlik sigortası fonunun büyümesi karşısında, işveren çevreleri bu kaynağın işsizliğe yönelik kullanılmasını ve işe alınan işçilerin işveren prim paylarının fondan karşılanmasını istemektedirler. Bu propagandalar sonucunda Fon, asli görevinden uzaklaşan bir çizgiye götürülmüştür. İşsizlik sigortası, çalışanların bir dayanışmasıdır. İşsizlik sigortası fonunun, son yıllarda işçinin yararlanması yerine, başka alanlarda da kullanılması, kuruluş amacına da aykırı bir uygulamadır.

Neler Yapılmalı?

İşsizlik sigortası uygulamasına bakıldığında, işten çıkarılan işçilerin büyük bölümünün bu haktan yararlanmadığı görülmüştür. İşsiz kalındığında, son üç yılda 600 gün prim ödeme ve son dört ay 120 gün kesintisiz prim ödeme koşulu aranmaktadır. Bu koşulların ağır olması nedeniyle, işten çıkarılanların büyük bir bölümü işsizlik sigortasından yararlanamamaktadır.

İşçinin kendi iradesi dışında işsiz kalması karşısında işsizlik sigortasından, prim gün sayısı ile orantılı bir şekilde yararlanması sağlanmalıdır. Çalıştığı dönemlerde işsizlik sigortası primi ödenen bir işçinin işsiz kalması durumunda, işsizlik sigortası ve meslek eğitimleri devreye girmelidir. Bu nedenle, işsizlik sigortasından yararlanma koşulları değiştirilmeli, gün sayıları azaltılmalıdır.

İşsizlik sigortası ödenekleri ve süresi de yetersizdir. 600 gün prim ödeyen kişi 180 gün, 900 gün prim ödeyen kişi 240 gün, son üç yılın tamamında kesintisiz prim ödeyen kişi ise 300 gün işsizlik ödeneği almaya hak kazanmaktadır. İşsizlik ödeneği tutarı, çalışanın son dört aylık prime esas kazançları üzerinden hesaplanmaktadır. İşsizlik sigortası alt sınır tutarı brüt asgari ücretin yüzde 40'ı, üst sınır ise yüzde 80'i olarak belirlenmiştir.2009 yılı birinci altı ayda çalışırken işsiz kalan kişi, 666 TL olan asgari ücretin yüzde 40'ı oranında yani 266.40 TL; 1.332 TL ya da daha fazla ücret ile çalışırken işsiz kalan kişi ise 666 TL olan asgari ücretin yüzde 80'i oranında yani 532.80 TL ödeneğe hak kazanmıştır. Bu ödeneklerin iyileştirilmesi yoluna gidilmelidir.

Sonuç olarak, yararlanma koşullarının değiştirilmesine, işten çıkarılanların geniş olarak yararlandıkları bir sürecin başlamasına ihtiyaç vardır. Aksi durumda, işsizlik sigortası fonu, başka yerlere aktarılmaya, amacı dışında kullanılmaya devam edilecektir. Fonun başka alanlarda kullanılmasının önü kesilmelidir.

Güvenceli Esneklik Üzerine Not...

Enis BAĞDADİOĞLU
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı
enisbagdadioglu@gmail.com

Avrupa'da istihdama ilişkin olarak son dönemde ortaya çıkan gelişmelerin Avrupa Sosyal Modeli için fırsat mı, tehdit mi olacağı konusu belirsizliğini korumaktadır. Özellikle ekonomide yaşanan küresel krizin istihdamı olumsuz etkilemesi ve işsizliğin yaygınlaşması, işgücü piyasasını esnekleştirme yönündeki çabalara yoğunluk kazandırmıştır.

Bilindiği üzere, Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan özgürlük, demokrasi, insan haklarına saygı ile hukukun üstünlüğü prensiplerinin temel bileşkesi sendikal hak ve özgürlüklerdir. Türkiye'de çalışma hayatının "Avrupa Sosyal Modeli"ne göre düzenlenmesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün norm ve standartlarının yasal düzenlemelerde ve uygulamada egemen olması çabaları önemini korumaktadır. Ancak çalışma hayatının sorunlarına ortak çözüm üreten barışçı modellerin başarı kazanması çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Günümüzde örneğini her gün yaşadığımız üzere siyasal iktidar veya bir sermaye grubu, çalışanları göz ardı eden yaklaşımları sergileyebilmekte, işçilerin temsilcisi sendikaları güçsüzleştirmeye, etkisizleştirmeye yönelebilmektedir. Çağdaş endüstri ilişkileri sistemlerinin temelinde bulunan sosyal diyalog konusunda ülkemizde sıkıntılar bulunmaktadır.

Toplumsal uzlaşma ve işbirliği, diyalog ile mümkündür ve bunun için kesimlerin serbestçe örgütlenebilmeleri gerekmektedir. Örgütlenme düzeyinin düşük olması, özellikle işçi kesiminin temsil gücünü zayıflatırken, hükümetlerin ve sermaye kesiminin etkinliğini arttırmaktadır. Bu durum işbirliği uygulamalarının kurumsallaşmasını, işbirliğini ve karşılıklı güveni sarsan sonuçlara da yol açmaktadır.

Güvenceli esneklik -diğer birçok konu gibi- işçi-işveren arasında sosyal diyalogla görüşülmesi gereken konular arasında yer almaktadır. Bu konuda bazı ortak ilkelerin ve ortak yaklaşımların belirlenmesinin önemi bulunmaktadır. Ancak, ekonomik krizin yaşandığı çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye'de de en önemli sorun, kriz ortamında çalışanların işinin ne olacağıdır. Daha fazla ve daha iyi iş sağlamak konusunda var olan sıkıntılar ekonomik krizle giderek zorlaşırken, krizden çıkış yolu çalışanların hak kayıplarıyla bulun-

maya çalışılmaktadır. Küresel rekabet ortamında ulusal ekonomilerin, işletmelerin varlığını sürdürmesi ve büyümesi düşük işgücü maliyeti ve dolayısıyla işgücü piyasasının daha da esnekleştirilmesinde sağlanmak istenmektedir. Küresel rekabette başarı için ekonominin sosyal politikalarla ve koruyucu iş yasalarıyla oluşan yapısı esneklik, serbestleşme, kural azaltma düzenlemeleriyle değiştirilmek istenmektedir.

Çalışanların yaşamlarını sürdürebilmek için bir işe ihtiyaçları olduğu gerçeği, hayatlarını esir almamalıdır. İşgücü piyasasında çalışanların sürekliliğine ihtiyaç vardır ve bunun verimlilik için gerekli bir unsur olduğu kabul edilmektedir. Esneklik ve güvencenin birlikte düşünülmesi gerektiği açıktır ve sürekli istihdam edilen işgücünün verimli olduğu da bilinmektedir. Ancak güvenceli esnekliğin "çirkin yüzü" olduğu da göz ardı edilmemelidir. Bu uygulama "ucuz ve kolay işten çıkarma" anlamında yaygınlaşma imkanına kavuşmamalıdır. Temel yaklaşımın işgücü maliyetini düşürmek amacı taşıdığı bir yapıda iş yasası tam zamanlı işler için geçerli olmalı, işi değil işçiyi korumak benimsenmelidir. İşçiler, işlerini korumak karşılığında istihdam güvenliğinden vazgeçmek durumunda değildir. İş güvenliğini üst düzeyde korumak gerekmektedir.

Esnek güvence konusunda Avrupa Birliği uygulamaları değerlenilirken ülke modellerinin iyi anlaşılması, bazı verilerin göz önünde tutulması ve değerlendirmelerin buna uygun olarak yapılması gerekmektedir. Örneğin Danimarka'nın nüfusu 5,4 milyon (iktisaden faal nüfus olarak 16–66 yaş arası 3,7 milyon) kişidir. İşgücü 2,9 milyon kişi; işgücüne katılım oranı kadınlarda yüzde 73, erkeklerde yüzde 80 olmak üzere ortalama yüzde 78 yıldır. İşsizlik oranı yüzde 2,3; emeklilik yaşı 65 olup emekli olanların ortalama yaşı 62'dir. İşsizlerin yüzde 65-75'i işsizlik ödeneği almaktadır. Sendikalaşma oranı yüzde 65–75 civarında; toplu sözleşme kapsamındaki çalışan oranı ise yüzde 70–75 civarındadır. Ekonomik büyüme hızı yüzde 3,2 ve enflasyon oranı yüzde 1,1 oranındadır. 2009 işgücü piyasası politikaları için ayrılan bütçe milli gelirin yaklaşık yüzde 4,6'sı (yaklaşık 10,2 milyar avro) ve bu tutarın yüzde 25'i aktif ve yüzde 75'i pasif tedbirler için harcanmaktadır.

Danimarka'da işgücü piyasasının esnek olduğu, işe almanın ve çıkarmanın kolay, işgücü devrinin yüksek (yüzde 23) olduğu doğru bir tespit olmakla beraber işsizlik ödemelerinin de yüksek olduğu ve aktif işgücü piyasası politikalarının etkin biçimde uygulandığı gerçeği de ihmal edilmemelidir. Danimarka'da işsizlik sigortası ve sosyal yardımlar üst düzeydedir. İşsizlik ödemeleri düşük ücretlilerde ücretin yüzde 90'ı, ortalama gelir edenlerde ücretin yüzde 60–65'i oranında olduğu bilinmektedir. En yüksek ödemenin aylık 2.050 avro olduğu; ödemenin dört yıl sürdüğü, finansmanında tarafların payı ve bütçeden aktarılan bir kaynak bulunduğu, sosyal destek ödemelerinin finansmanın genel vergilerden karşılandığı, bu ödemelerin sürekli ve aile temelinde olduğu ve işsizlik ödeneğinin yüzde 80'ni tutarında bulunduğu da dikkate alınmalıdır.

Güvenceli esneklik konusunda düzenleme yapılırken ve bir model temel alınırken gelir ve istihdam güvencesi konusundaki uygulamalar bir bütün olarak dikkate alınmalıdır. Hollanda modelinde olduğu gibi, sosyal diyalogun yapısı, esneklik ve güvenlik konusundaki yasal düzenleme ve bu alandaki tartışmalar bir bütündür. Esnekliğin işgücü piyasası, iş organizasyonları ve istihdam ilişkilerinde ortaya çıkan biçiminde çalışanların istihdam ve gelir güvencesi istekleri dikkate alınmaktadır. Hollanda'da sendikalaşma oranı yüzde 23 ve fakat toplu iş sözleşmesi kapsamında olanların oranının yüzde 80 civarındadır. Endüstri düzeyinde sosyal diyalog toplu iş anlaşmalarıyla sağlanmakta ve bununla ilgili yasa 1927'de yürürlüğe girmiştir. ILO'nun 87 ve 98 sayılı sözleşmeleri yasal düzenlemelerde temel alınmaktadır.

Oysa bilindiği üzere Avrupa Birliği ile yürütülen müzakerelerde "sosyal politika ve istihdam" konulu 19. fasılın ilk açılış kriteri sendikal hak ve özgürlükler alanında yapılması gerekli düzenlemelerdir. Müktesebata uyum konusundaki çalışmalar yürütülmekle birlikte, Komisyon Tavsiyesinde de yer aldığı üzere, uygulama yönünde eksikler bulunmaktadır.

Avrupa Birliği'nin güvenceli esneklik konusunda ortak ve uyumlu bir tutum geliştirmek üzere sözleşmeye bağlı düzenlemelerin yeterince esnek olması, etkin aktif işgücü piyasası politikaları, kapsamlı yaşam boyu öğrenme stratejileri, modern sosyal güvenlik sistemleri hususlarının sağlanması gerektiği ve bu 4 temel bileşenin dikkate alınması gereği ülkemiz örneğinde beklenen yansımasını bulmamaktadır. Ülkemizdeki gelişmeleri değerlendirirken işgücü piyasasındaki değişim, yeniden yapılanma ve özelleştirme, kuralsızlaştırma, merkezi hükümetlerin değişen yapısı, uluslararası sermaye kuruluşlarının ekonominin dönüştürülmesindeki görüşleri ve benzeri konuların etkisi dikkate alınmalıdır.

Uluslararası Para Fonu'nun yaklaşımının değişmez bir kural olarak öne sürüldüğü uygulamada kamunun küçültülmesi, vergilerin azaltılması, dışa açılma ve yabancı sermayenin davet edilmesi, enflasyonun düşürülmesi, zorlayıcı düzenlemelerin kaldırılması konusunda talepleri dayattığı bilinmektedir. Ekonomik reformlardaki neo-libaral

model her şeyi kapsamak istemektedir. Kuralsızlaştırma bu çerçevede esneklik konusunda atılan bir adımdır. Bu yaklaşım, giriş ve çıkışı kolaylaştırmak, çalışma sözleşmelerini çeşitlendirmek, işsizlik ödemelerini azaltmak, çalışma kurallarını yeniden düzenlemek biçiminde dayatmaları gündeme taşımaktadır. Esneklik konusundaki yaklaşım da çeşitli istihdam sözleşmeleri, çalışma zamanlarının düzenlenmesi, organizasyonda değişiklik, işgücü maliyetini bozmak gibi unsurlarla desteklenmektedir.

Esnek çalışmanın ve organizasyondaki değişimin; çalışma saatlerini artırdığı, gece çalışma, vardiyalı çalışma, hafta sonu çalışma, esnek düzenlemeler ve uyumlu çalışma konusunda değişiklikler getirdiği bilinmektedir. Sosyal korumanın doğru dürüst olmadığı bir yapıda kuralsızlaştırma uygulanması -az da olsa- belki iş yaratmakta ve fakat daha da yoksullaştırmaktadır.

Ülkenin işsizlik oranlarındaki artışlar işçilerin düşük ücretle, sağlıksız koşullarda, niteliksiz işlerde çalışmaya sürüklemektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün tanımlamasıyla "çalışan yoksullar" ekonomik kriz döneminde giderek ağırlaşan geçim koşulları ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu olumsuz tabloya sayıları giderek artan işsizler de eklendiğinde toplumsal huzuru tehdit eden bir yapı ortaya çıkmaktadır. Yaşanan ekonomik kriz, başta çalışanlar olmak üzere dar ve sabit gelirli kesimlerin yaşama ve çalışma şartlarını olumsuz etkilemektedir. Çalışanların işleri ve satınalma güçleri için kaygıları giderek artmaktadır. Ekonominin sosyal politikalarla ve koruyucu iş yasalarıyla oluşan yapısı zorlanmaktadır.

Krizden daha az etkilenmek ve sosyal devletin zorunlu bir ön koşulu olarak, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) standartlarında bir İş Güvencesi işe iadeyi sağlayacak biçimde yeniden ve öncelikle düzenlenmelidir. İş Kanununun yetersiz kalan iş güvencesine ilişkin hükümleri derhal gözden geçirilmeli, çalışılan süre, işyerindeki işçi sayısı gibi sınırlamalar yeniden gözden geçirilmelidir.

Türkiye'nin çalışma hayatında yaşanan önemli sorunlarından birisi de sosyal güvenlik alanındadır. Ülkenin ve çalışma hayatının koşullan göz ardı edilerek ve sosyal tarafların önerileri dikkate alınmadan sosyal güvenlik reformu adı altında yapılan düzenlemeler hiçbir zaman amacına ulaşmamış, aktüeryal dengeler kurulamamıştır. Sistemin yeniden tıkanması ve bu tıkanıklığı aşmak için yeni düzenlemeler yapma zorunluluğu bunun en somut kanıtıdır. Sosyal güvenlik sistemimizin AB standartlarına uyumlaştırılması konusunda gerekli düzenlemeler tümü ile gerçekleştirilmemiştir. Sosyal güvenlik sistemimizin AB standartlarına uygun ödeme ve yardımlar sunabilmesi için kaynak sorununun ülke gerçeklerine uygun bir şekilde çözüme kavuşturulması zorunludur.

İşsizlik Sigortası Fonundan işçilerin yararlanma koşulları geliştirilmeli, bunun için fona erişim imkanları kolaylaştırılmalı, fondan yararlanma süresi uzatılmalı, işsizlik ödeneği miktarı büyütülmelidir. Fon, amacı dışında kesinlikle kullanılmamalıdır.

Krizi aşabilmenin önemli hususlarından birisi de kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması zorunluluğudur. Vergi ve sigorta gelirlerinde azalmaya, işletmeler arasında rekabet koşullarında eşitsizliğe, çalışanlar açısından kötü çalışma koşullarına ve sosyal güvenceden yoksunluğa neden olan kayıtdışı ile mücadeleden bu dönemde de vazgeçilmemelidir.

Çalışma yaşamını düzenleyen kurallar demokratik toplumun varlığını belirleyen en açık kriterdir. Sivil toplum örgütlenmesine Anayasa ve ona bağlı olarak çıkarılan yasalar düzeyinde getirilen kısıtlamalar, Türkiye'de siyasal ve sosyal dengelerin sağlıklı biçimde oluşmasına engel olmaktadır.

İşçi hak ve özgürlükleri ile ilgili yasal düzenlemelerle getirilen ve çoğu Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün evrensel normlarına aykırı olan kısıtlamaların ortadan kaldırılması ve ülkemizce onaylanan ILO sözleşmelerinin iç hukuk kurallarına yansıtılması çalışma hayatının bir öncelikli konusu olarak önümüzde durmaktadır.

Krize Karşı Emek Masası

Temmuz 2009 Raporu

Türk Metal

2008 yılı ve Ocak-Haziran 2009 sonu itibariyle, toplam 22. 989 işçi işten çıkarılmış, ayrıca 21.768 işçi de ücretsiz izine ayrılmıştı. Bu rakamlara ek olarak, Temmuz 2009'da 53 işçi daha işten çıkarıldı, 1.314 işçi de ücretsiz izne ayırıldı. Sonuç olarak toplam 23 bin 42 işçi işten çıkarıldı, toplam 23 bin 8 işçi ücretsiz izine gönderildi. Ayrıca yalnız Temmuz ayında 100 işçi de yarım ücretli çalışmaya tabi tutuldu.

Teksif

2008 yılı ve Ocak-Haziran 2009 sonu itibariyle, toplam 4.343 işçi işinden olmuştu. Temmuz 2009'da Uşak'ta 27, Bursa'da 13, İstanbul Avcılar'da 6 olmak üzere toplam 62 işçi işinden oldu. Yine Bursa Şubesine üye 37 işçiye de kısa çalışma ödeneği uygulandı. Ayrıca, toplam 7568 işçi de ücretsiz izine çıkarıldı. Temmuz 2009 sonu itibariyle, genel toplam olarak 4405 işçi işinden oldu, 7568 işçiye ücretsiz izin uygulandı, 37 işçi de kısa çalışma kapsamına tabi tutulmuştur.

Çimse-Iş

Haziran 2009 sonu itibariyle, toplam 8.610 işçi işten çıkarıldı. Ayrıca, Haziran 2009'da, İzmir Tamsa Seramik ten 39, Denizli Cam'dan 17 olmak üzere, önceki aylara 56 işçi eklenmesiyle 12.536 işçi ücretsiz izine çıkarıldı. Temmuz 2009 ayında önemli bir sorun olmadı.

Tekgıda-Iş

Pepsi'de 17, Mey'de 15, Tat'ta 11 olmak üzere toplam 43 işçi işten çıkarılmıştı. Şubat 2009'da 23 işçi, karşılıklı mutabakatla, anlaşarak işten çıkarılmış, tazminatlarını almışlardı. İşyerleri, yarım ücretli olarak çalışmalarına devam ediyor. Haziran sonunda toplam 77 işçi işten çıkarıldı. Mart 2009 sonu itibariyle Samsun ve Tokat'a ait Tekel bölümünden 61 işçinin işine son verildi. Temmuz 2009 ayında Tariş Pamukyağı Kombinası İzmir Fabrikasından 6 işçinin daha işten çıkarılmasıyla, genel toplam olarak 83 işçi işinden oldu.

Petrol-Iş

Nisan 2009 sonu itibariyle, toplam olarak 613 işçi işten çıkarılmıştı. Mayıs ayında Polimer İstanbul'dan 7, Basf Türk'ten 1, Polifen Gebze'den 18, Avdaysa Adana'dan 39, Şhell Kocaeli'den 5 işçi olmak üzere toplam 70 işçi daha işten çıkarıldı. Pimsa Direksiyon' dan 25, Kocaeli Şhell'den 6 işçinin daha işten çıkarılmasıyla Haziran ayı sonu itibariyle işten çıkarılanların sayısı 714 işçiye ulaştı. Ayrıca 707 işçi de ücretsiz izine çıkarıldı. Temmuz 2009 ayında, Antalya Novamed'de 7, Polimer Kauçuk'ta 1, Adana Aartenius'ta 4 işçi olmak üzere, toplam 12 işçi daha işini kaybettir. Temmuz 2009 itibariyle genel toplam olarak 726 işçi işinden oldu.

Genel Maden-Iş

Haziran 2009 sonu itibariyle 1.605 işçi işinden çıkarıldı. Temmuz 2009'da ise 111 işçinin işinden olmasıyla, işten çıkarılanların sayısı 1.716'ya ulaştı.

Dokgemi-Iş

Haziran 2009 sonu itibariyle, 1.300 işçi işten çıkarıldı. Kayıt dışı işten çıkarmaların da eklenmesiyle, yaklaşık 12 bin işçi işinden oldu. Temmuz 2009 ayında önemli bir sorun olmadı.

Ağaç-İş

Haziran 2009 sonu itibariyle, Foça Sunta'da 9, Vezir Ağaç'ta 8, Domsan'da 37 işçi olmak üzere toplam olarak 248 işçi işinden oldu. Temmuz 2009'da önemli bir sorun yaşanmadı.

Deri-Iş

Haziran 2009 sonu itibariyle, Akko'da 56, Kopuzlar'da 10, Şahinoğlu'da 30, Sepetçiler'de 15, Ata San'da 100, Al'da 10, Desa'da 25, Uygun'da 20 işçi olmak üzere toplam 266 işçi işten çıkarıldı. Temmuz 2009 ayında sorun olmadı.

Basın-Iş

Nisan 2009 sonu itibariyle dönemsel olarak Umur Matbaacılık'ta 80, Akademi Ofset'te 50 ve diğer işyerlerinden 24 işçinin işten çıkarılması ile toplam 154 işçi işinden olmuştu. Ayrıca 50 işçi de ücretsiz izine çıkarılmıştı. Mayıs 2009 ayında Gebze'de 6 işçi daha işten çıkartıldı. Toplam olarak 160 işçi işten çıkarıldı. Temmuz 2009'da sorun yaşanmadı.

Selüloz-Iş

Dentaş Kağıt'ta 100, Viking Kağıt'ta 32 olmak üzere toplam 132 işçi işten çıkarıldı. Temmuz 2009'da ayında önemli bir sorun olmadı.

Tarım-Iş

10 işçi sendikalı olduğu için ve kriz bahane edilerek işten çıkarıldı. Temmuz 2009'da önemli bir sorun olmadı.

TGS

ATV ve Sabah gazete ve dergi guruplarının bağlı olduğu Turkuvaz Şirketi'nden Şubat 2009'da 42 işçi işten çıkarılmıştı. Haziran 2009'da Halk TV'den 4, Anadolu Ajansı'ndan 1, Cumhuriyet'ten 5 işçi olmak üzere, toplam 10 TGS üyesi işten çıkarıldı. Ayrıca TGS üyesi olmayan Kanal A'dan 5, Y. Akdeniz TV'den 3, Dardanel Medya'dan 2 olmak üzere toplam 10 işçi daha işini kaybetti. Toplam olarak 52 işçi işinden oldu. Temmuz 2009'da önemli bir sorun yaşanmadı.

Türkiye Maden-Iş

Divriği Sivas'ta 3'ü sendikalı olmak üzere, toplam 7 işçi işten çıkarıldı. Temmuz 2009'da sorun olmadı.

Genel Sonuç

2008 yılının son 3 ayı ile 2009 yılının Ocak-Haziran ayını kapsayan bu dönemde, toplam 40.509 işçi işinden oldu, 43.026 işçi de ücretsiz izne gönderildi.

Temmuz 2009'da 246 işçinin daha işten çıkarılmasıyla, genel toplam olarak, 40.755 işçi işten çıkarıldı.

Ücretsiz izine çıkarılanların sayısı da, toplam 43.026 işçiyken, Temmuz 2009'da, 1.314 işçinin daha eklenmesiyle, 44.340 işçiye ulaştı.

Ayrıca sadece Haziran 2009 ayında, Türk Metal Sendikası'na üye 100 işçi de kısa süreli ve yarım ücretli zorunlu izine çıkarılmış, Teksif Sendikası'ndan 37 işçi kısa çalışma ödeneği kapsamına alındı.

Üçüncü G-20 Zirvesi

Londra'da düzenlenen ikinci G-20 Zirvesi; sendikaların yoğun talepleri üzerine, Uluslararası Çalışma Örgütü'nden (ILO) diğer örgütlerle birlikte çalışarak krize karşı atılan adımları ve gelecekte atılması gereken adımları değerlendirmesini istedi. Bu talebin sonunda, bu yıl düzenlenen Uluslararası Çalışma Konferansı'nda "Küresel İş Paktı" kabul edildi.

Pakt, insan onuruna yakışır iş gündemini ve ILO Sosyal Adalet Deklarasyonu'nu temel alan bir ekonomik iyileşme sağlanabilmesi için küresel düzeyde üçlü yapının görüşlerini ortaya koyuyor. Toplu talep artışlarına ve deflasyona yol açan ücret sarmallarının ve çalışma koşullarının engellenmesine olan ihtiyaç doğrultusunda, her düzeyde üç taraflı görüşmelerin, sosyal diyalogun ve toplu pazarlığın önemini vurgulayan Pakt, altyapı geliştirme, işsizlere yardım, eğitim ve beceri kazandırma, asgari ücretin gözden geçirilmesi, işçi haklarının tanınması, sosyal koruma ve kaliteli kamu hizmetlerinin sağlanması gibi kamuda iş yaratma plan ve projelerinin önemini vurguluyor. Bu çerçevede Pakt işçi, işveren ve hükümetler için önemli bir araç niteliği taşıyor.

Ayrıca, 12 Haziran günü Berlin'de G-20 Sherpa'lar toplantısı yapıldı. Burada, G-20 Zirvesince desteklenen "Sürdürülebilir Ekonomik Aktivite İçin Küresel Sözleşme" tartışıldı. Uluslararası çalışma standartlarının ticaret, para ve yatırımı düzenleyen hukuki belgeler içerisinde yerini alabilmesi için Sözleşmenin bir olanak yaratması bekleniyor. Sözleşme ile ilgili devam eden çalışmaları destekleyen G-20, bu amaca yönelik Pittsburg'da gerçekleştirilecek üçüncü G-20 Zirvesine taslak rapor hazırlamak üzere bir çalışma gurubu oluşturdu.

Bu gelişmelerin ardından üçüncü kez düzenlenecek olan Küresel Ekonomik ve Mali Kriz konulu G-20 Liderler Zirvesi 24-25 Eylül 2009 tarihlerinde Amerika'da gerçekleştirilecek. Bu toplantının hemen öncesinde ise G-20 ülkelerini temsil eden sendika liderlerinin bir araya geleceği G-20 Sendika Liderler Zirvesi yapılacak. Sendikalar Zirvesine Türkiye işçi hareketini temsilen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu katılacak. Sendikal Hareket G-20 Zirvesinin iş ve istihdam zirvesi olmasını, eşitsizlikleri ve yoksulluğu ortadan kaldırmasını isteyecek.

Sendika Liderleri Amerika'da eski ABD Başkan Yardımcısı ve İklim Koruma İttifakı Başkanı Al Gore'un Pittsburg'da G-20 Zirvesi vesilesiyle düzenleyeceği etkinliğe katılacak. Liderler, G-20 Zirvesine katılan ILO, IMF, DB, WTO gibi diğer uluslararası örgüt başkanları ile görüşecek. Ayrıca, ABD Başkanı Barack Obama yapılması planlanan görüşmenin de kesinleştirilmesi üzerine çalışmalar devam ediyor.

Dünya İnsan Onuruna Yakışır İş Günü

22 Haziran 2009 tarihinde gerçekleştirilen ITUC İcra Kurulu; tüm üye örgütlere, 7 Ekim "İnsan Onuruna Yakışır İş Günü" kapsamında etkinlikler düzenlemeleri için çağrı yaptı.

ITUC, geçen yıl 130 ülkede gerçekleştirilen 600'den fazla etkinlikle yakalanan başarının bu yıl aşılmasını istiyor. ITUC, yaşanan küresel kriz ve neden olduğu iş ve ücret kayıpları dikkate alındığında, bu yıl gerçekleştirilecek Dünya Gününün daha fazla önem kazandığını belirtti. ITUC bu nedenle sendikaların taleplerin, gündeme getirmek ve insanlara hizmet eden yeni bir küresel ekonomi inşa edebilmek için tüm dünyada sendikal hareketin harekete geçmesini istedi.

Sendika örgütlerinin "Dünya İnsan Onuruna Yakışır İş Günü" için planladığı etkinlikler ve konuyla ilgili gelişmeler www.wddw.org web sitesinden izlenebilir.

Uğraş GÖK
intdept@turkis.org.tr

ILO-IFC Birlikteliği:

"Daha İyi İş"

"Daha İyi İş" Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Bankası bileşenlerinden birisi olan Uluslararası Finans Kurumu-IFC arasında oluşturulmuş yegane ortaklık olarak tanımlanıyor.

Bu program küresel tedarik zincirlerinde çalışanlarla ilgili uygulamaların ve rekabet edebilirliğin geliştirilmesi amacıyla Ağustos 2006'da başlatıldı. "Daha İyi İş" programı temel ILO Çalışma Standartları ve ulusal iş kanunları çerçevesinde kendi standartlarını geliştirmeleri için işletmeleri destekliyor. Program pek çok alıcının tedarikçilerinden çalışma standartlarına uymalarını istediği küresel piyasalarda ayakta kalmaları için işletmelere yardımcı olmayı amaçlıyor. Çalışma standartlarını geliştirmenin kalite ve verimlilik artışı yaratacağı, böylece işletmelerin rekabet güçlerini artırmalarına yardımcı olabileceğinden hareketle; "Daha İyi İş" programı, ülke düzeyinde proje ve küresel araçlar geliştiriyor.

IMF, Dünya Bankası Yıllık Toplantıları İstanbul'da

Her üç yılda bir Amerika dışında düzenlenen IMF ve Dünya Bankası yıllık toplantısı 6-7 Ekim 2009 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilecek. 6-7 Ekim öncesinde çeşitli sivil toplum örgütlerinin de katılacağı seminerler ve toplantılar düzenlenecek.

Türkiye ilki 1955 yılında ve ikincisi bu yıl olmak üzere ikinci kez bu toplantıya ev sahipliği yapacak. Böylece Türkiye, bu toplantılara ikinci kez ev sahipliği yapan ilk ülke olacak.

Yıllık toplantılarda küresel konuları görüşmek üzere ülkelerin merkez bankaları yöneticileri, maliye ve kalkınma bakanları, özel sektör temsilcileri, akademisyenler bir araya geliyor. İstanbul'da gerçekleştirilecek toplantıda ana tema ekonomik kriz ve özellikle gelişmekte olan ülkelere etkisi, ekonomik kalkınma, yoksulluğun giderilmesi ve yardımların etkinleştirilmesi olacak.

IMF ve Dünya Bankası'nın gelecek için yol haritasını belirleyeceği bu tarihlerde ulusal ve uluslararası sendikal örgütler de adil bir küresel ekonomi ve insan onuruna yakışır iş taleplerini çeşitli etkinliklerle dile getirecekler.

Nükleer Silahsızlanma Kampanyası

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu ITUC'nin düzenlediği kampanya dünyayı nükleer silahlardan arındırmak için bilinç ve kamuoyu baskısı oluşturmayı amaçlıyor.

ITUC'nin verdiği bilgiye göre şu an dünyada var olan yaklaşık 24 bin nükleer silah 1945 yılında Hiroşima'ya atılan atom bombasından 400 bin kat fazla yıkıcı güce sahip. Yıllardır nükleer silah kapasitesine sahip Çin, Fransa, Rusya, İngiltere ve ABD'nin yanı sıra Kuzey Asya, Güney Asya ve Ortadoğu'da

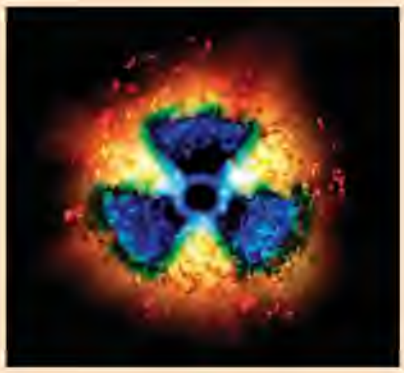

diğer bazı ülkeler de bu kapasiteye ulaştı veya ulaşmak üzere. Bir ülke tarafından veya teröristlerce ele geçirilmek suretiyle nükleer silah kullanılması olasılığı giderek artıyor.

En fazla nükleer silahın yer aldığı arena olan ABD ve Rusya arasında silah azaltma görüşmelerini ümit verici bulan ITUC, uluslararası topluma daha fazla görev düştüğünün altını çizerek kolları sıvadı. ITUC'nin düzenlediği kampanya'ya www.ituc-csi.org/peace sitesi aracılığı ile katılmak mümkün. TÜRK-İŞ, verdiği destek çerçevesinde tüm üye sendikalarını gönderdiği bir genelge ile kampanya hakkında bilgilendirdi.

Ev İşlerinde Ücretli Çalışma

Hülya UZUNER
Kadın İşçiler Uzmanı
hulyauzuner@gmail.com

Değişen üretim ilişkileri ve istihdam yapısına bağlı olarak kadınların işgücüne daha fazla katılmaları ile birlikte değişen geleneksel aile yapısı yeni sosyal sorunları da beraberinde getirmiştir.

Kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almasıyla, iş ve aile hayatını bir arada götürmeye çalışması daha da güç hale gelmiştir. Ev işleri, hasta, yaşlı ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar kadının görevi olarak görüldüğünden, kadın daha fazla yıpranmakta ve sırtına binen yükle fiziksel ve ruhsal çöküntüye uğramaktadır. Bu durum, çocuk, hasta ve yaşlı bakımı, temizlik gibi ev işlerinde çalışanların sayısında geçmişten günümüze artışa neden olmaktadır.

Çalışan kadınların sorumluluklarını aza indirgemek amacıyla ev işlerine yardımcı olacak kişilere günümüzde daha çok ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu durum her iki taraf içinde bir kazanç olarak görülse de, yardımcı konumda çalışanlar açısından aslında kazanç değil kayıptır. Ev işlerinde çalışanların sayısının tespiti zor olmakla beraber, yüksek olduğu bilinmektedir. Yardımcı konumda çalışanlar görünmez işgücü olarak karşımıza çıkmakta ve bu çalışanların büyük çoğunluğu istismar edilmektedir.

Ülke genelinde yaygınlaşmakta olan bu çalışma biçimi özellikle bazı ülkelerde ucuz kadın işgücünün evlerde istihdamını da beraberinde getirmiştir. Ev işlerinde ücretli çalışanların ücretlendirme, çalışma saatleri vb çalışma koşullarından kaynak-

lanan farklılıklar yaşanırken, aynı zamanda dışarıdan getirilen ucuz işgücünün temel hak ve özgürlüklerini de içeren ihlallerle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Özellikle kadınların yoğun olduğu bu işlerde çalışanlar, düşük ücret alma, sosyal güvenlik kapsamı dışında çalışma, cinsel taciz, zorla çalıştırma ve fazla çalıştırma gibi uygulamalara maruz kalmaktadır. Çoğu ülkede bu konuda bir yasal düzenleme veya denetim mekanizması bulunmamaktadır. Buna karşın sendikalar, son dönemde söz konusu sektörlerde çalışanların yaşam koşullarını iyileştirmek yönelik daha yoğun bir çalışma içerisindedir.

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC), 2005 yılında Avrupa Birliği ülkeleri ile "Avrupa'da ev işlerinde çalışanların örgütlenmesi ve korunması, sendikaların rolü" konulu uluslararası bir konferans düzenlemiştir. Konferansta, ev işlerinde çalışmanın Avrupa'da hızla artan ekonomik sektörlerden biri olarak görüldüğü tespitinde bulunulmuştur. Ev işlerinde istihdamın, çalışma ve aile hayatının kombine edilmesinde büyük önem kazandığı, özellikle çalışan kadınların çocuk, yaşlı ve hasta bakımında yaşadığı sıkıntıların aşılmasında önemli olduğu belirtilmiştir. İstihdam edilenlerin birçoğunun ise kadın, göçmen, illegal ya da kayıtsız olduğu vurgulanmıştır.

Bu tarz istihdam edilen işçilerin örgütlenmesi oldukça zordur. Sendikaların bu işçilere ulaşması kolay değildir, ancak bu konuda yapılmış iyi ülke örneklerinin kendi ülke koşullarına göre uyarlanıp uygulanması gerekmektedir.

ETUC, bu girişimle amaçlarını dile getirmiştir. Bunları kısaca sıralayacak olursak;

- Evinde çocuğu, hastası ve yaşlısı olan ailelerin desteğe ihtiyaç duymasından dolayı, bu kaçınılmaz hizmetlerin sağlanması için milyonlarca görünmez işçi istihdam edilmektedir. Bu işçilerin durumları ve ihtiyaçları konusunda sendikaların duyarlılığının artırılması,
- Avrupa hane halkının ev işlerinde ücretli çalıştırma hizmetlerinde artan gereksinimlerin ve göçün kadınlar arasında yaygınlaşması konularının aydınlatılması; kadın ve genç kızların bu hizmetlerde kötü amaçlı kullanılması gibi uygulamaların belirlenmesi,
- Sendikaların işgücü piyasasında atipik gruplara ulaşabilmesi için gereksinimler dikkate alınarak, bu tarz istihdam edilen işçilerin örgütlenmesine yönelik stratejiler ve yöntemlerin geliştirilmesi;
- Sendikalar ve NGO'lar arasında konu ile ilgili iyi örneklerin ve deneyimlerin paylaşılması,
- Ev işlerinde ücretli çalışanların istihdam koşullarının korunması ve sosyal güvenlik şemsiyesine dâhil edilmesi için toplu pazarlık yollarının yaratılması gibi sendikal araçların geliştirilmesi.

ETUC konferans raporunda "sendikal hareket içerisinde ev işlerinde çalışma konusu neden büyük önem taşımakta?" sorusu yer almıştır.

Ev işlerinde çalışma çok önemli bir konu olmasına rağmen, sendikal hareket içerisinde her zaman tam anlaşılamamakta ve yer almamaktadır. Konu irdelenirken, sadece ev işlerinde çalışanların nasıl örgütlenmesi ve korunması gerektiği sorusuyla sınırlı kalınmaktadır. Oysaki ev hizmetlerinin örgütlenmesini en uygun koşullarda nasıl yapacağız sorusu da sorgulanmalıdır.

ETUC'un konferans öncesinde üyelerine göndermiş olduğu anketin sonuçlarına göre, Avrupa Birliği ülkeleri arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Birçok Kuzey Avrupa ülkesi, "biz bu konuyu bilmiyoruz, ülkemizde böyle bir sorun yaşanmamaktadır" diye yanıtlarken, birçok Güney Avrupa ülkesi ise ev işlerinde çalışmanın mevcudiyeti ve sayısındaki artış ile ilgili kapsamlı bir rapor göndermiştir.

Bu baskılar altında sendikal hareketin iki alternatifi vardır: bunlardan biri, azalan geleneksel standart işçi grubunu sadece korumak ve savunmaktır. Diğeri ise işgücü piyasasındaki tüm bu yeni grupları ortaya çıkarmak ve onlara ulaşmaktır. Bu durumda sendikaların yeni grupları ortaya çıkarması hedeflenmelidir.

Konferans sonuç raporunda sendikal eylem için birtakım önerilerde bulunulmuştur:

ETUC;

- Ev işlerinde çalışma konusunda bir çalışma gurubu veya bir komite oluşturmalı,
- Avrupa Üye Devletleri arasında ev işlerinde ücretli çalışanların hakları üzerine kesin bilgi ve benzerlikleri araştırmalı,
- Üye Devletlerdeki birlikler arasında daha fazla bilgi ve somut örneklerin akışını sağlamalı,
- Göçmen işçi birlikleriyle ortaklık yapmalı ve NGO'lara destek vermeli,
- Avrupa çatısı altındaki göçmen işçilere hakları konusunda bilinçlendirme çalışması yapmalı,
- Ev işlerinde ücretli çalışanların hakları üzerine eğitim fırsatları geliştirmeli.

Ulusal sendikalar;

- Ev işlerinde ücretli çalışma ve bu tarz işlerde istihdam edilenler konusunda daha kapsamlı düşünmeli ve bu konuyu sendikal konu içerisine dâhil etmeli,
- Ev işlerinde ve kayıt dışı çalışanlar için mevcut iş yasasını kullanmaya çalışmalı,
- İstihdam yapısını güçlü politikalarla geliştirmeli,
- Bireyler ve ev işlerinde ücretli çalışanlar arasında kullanılacak bir istihdam sözleşmesi geliştirmeli,

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO);

- Ev işlerinde ücretli çalışan işçilere yönelik güçlü bir ILO Sözleşmesi oluşturmalı,
- Ev işlerinde ücretli çalışan işçilerle ilgili ITUC ile ortak çalışmalar yapmalı. Göçmen işçi gruplarıyla görüşmeler sağlamalı ve sendikaların ulusal hükümetleriyle bu konu üzerine lobi yapmasını teşvik etmelidir.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) ve ETUC, ILO'dan ev işlerinde çalışıp temel hak ve özgürlüklerden faydalanamayan birçok emekçinin insan onuruna yaraşır iş koşullarında çalışabilmesine yönelik bir sözleşme ve tavsiye kararı çıkarmasını talep etmiştir.

Bu bağlamda ILO, Avrupa'da hala yeterli düzenlemelerden uzak olan ev işlerinde ücretli çalışma konusunda uluslararası standartların kabulü olasılığını 2010 yılında düzenleyeceği konferansta görüşecektir. ILO, ETUC'un mevcut raporundan faydalanmasının yanı sıra üyelerine göndermiş olduğu son anketin sonuçlarını da değerlendirip, ev işlerinde ücretli çalışanların insan onuruna yaraşır iş koşullarında çalışmasına yönelik olarak bir sözleşme ve tavsiye kararı çıkaracaktır.

Bu konuda uluslararası standartların geliştirilmesi, herkes için insan onuruna yaraşır işin teşvikinde önemli bir açığı kapatacaktır.

Ülkemizde de sayısı belli olmamakla beraber ev işlerinde ücretli çalışanların oranının yüksek olduğu bilinmektedir. Türkiye'de ev işlerinde ücretli çalışanlar ne yazık ki İş Kanunu kapsamında yer almamaktadır.

TÜRK-İŞ, ev işlerinde ücretli çalışanların, İş Kanunu şemsiyesine alınması ve tüm haklardan yararlanması gerektiğini belirtmektedir.

Celal TOZAN
TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Danışmanı
celaltozan@hotmail.com

Soru ve Cevaplarla

Yaşlılık Sigortasından Sağlanan Yardımlar

Yaşlılık sigortasından sağlanan yardımlar nelerdir?

Yaşlılık sigortasından sağlanan yardımlar;

- yaşlılık aylığı bağlanması,
- yaşlılık toptan ödemesi yapılmasıdır.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre yaşlılık aylığına (emekli aylığına) hak kazanmanın koşulları nelerdir?

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre ilk defa 30 Nisan 2008 (hariç) tarihinden sonra sigortalı olan;

Kadının 58, erkeğin 60 yaşını doldurması, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların en az 9000 gün, hizmet akdi ile çalışanların (işçilerin) ise en az 7200 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şarttır.

Yukarıda belirtilen yaş şartları;

01.01.2036 ilâ 31.12.2037 tarihleri arasında kadın için 59, erkek için 61,

01.01.2038 ilâ 31.12.2039 tarihleri arasında kadın için 60, erkek için 62,

01.01.2040 ilâ 31.12.2041 tarihleri arasında kadın için 61, erkek için 63,

01.01.2042 ilâ 31.12.2043 tarihleri arasında kadın için 62, erkek için 64,

01.01.2044 ilâ 31.12.2045 tarihleri arasında kadın için 63, erkek için 65,

01.01.2046 ilâ 31.12.2047 tarihleri arasında kadın için 64, erkek için 65,

01.01.2048 tarihinden itibaren ise kadın ve erkek için 65,

olarak uygulanacaktır.

9000 gün prim ödemiş olan kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalı ile 7200 gün prim ödemiş olan işçi sigortalının emekli aylığını hak etmeleri için yıllar itibariyle kademeli olarak belirlenen yaşları da doldurmaları gerekiyor mu?

Sigortalılar yaşlılık aylığını hak etmek için ön görülen prim gün sayısını tamamladıkları yılda geçerli olan yaşı doldurunca emekli aylığını hak edeceklerdir.

Örneğin işçi statüsünde çalışan sigortalı, yaşlılık aylığını hak etmek için gerekli olan 7200 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primini en geç 2035 yılı sonuna kadar tamamlamış ise kadın 58 yaşını, erkek 60 yaşını doldurduğu tarihte emekli aylığını hak edecektir. Eğer 7200 prim gün sayısını 1 Ocak 2008 ila 31 Aralık 2039 yılları arasında tamamlarlar ise kadın 60, erkek 62 yaşını doldurduğu tarihte emekli aylığını hak edecektir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalının 9000 günden az, işçi statüsünde çalışan sigortalının ise 7200 günden az malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemeleri halinde de emekli aylıkları bağlanacak mı?

5400 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olan sigortalının, emeklilik için kuruma başvurduğu tarihte geçerli olan yaş haddine üç yıl ilave edilecek

yaşı doldurmuş ise emekli aylığı bağlanacaktır. Ancak üç yıl ilavesi ile hesaplanacak emeklilik yaşı 65'ten fazla olmayacaktır.

Örneğin 1 Ocak 2040 ilâ 31 Aralık 2041 tarihleri arasında 5400 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olan kadın sigortalı 64, erkek sigortalı 65 yaşını doldurmuş ise emekli aylıkları bağlanacaktır.

Ancak 5400 günlük süre;

- 30 Nisan 2008 tarihi ile 31 Aralık 2008 tarihleri arasında ilk defa sigortalı olanlar için 4600 gün olarak,
- 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren sigortalı sayılanlar için ise 5400 günü geçmemek üzere her takvim yılı başında 4600 güne 100 gün eklenmek suretiyle uygulanacaktır.

30 Nisan 2008 tarihinden önce sigortalı olanlar hangi mevzuat hükümlerine göre emekli aylığını hak edecekler?

30 Nisan 2008 tarihinden önce sigortalı olanlardan;

- işçiler Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerine göre (geçici md. 81),
- tarım işlerinde hizmet akdi ile süreksiz olarak çalışanlar Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununa göre (geçici md. 2),
- Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışanlar Bağ-Kur Kanununa göre (35, geçici md. 10)

emekli aylıklarını hak edeceklerdir.

Gerek işçi statüsünde çalışması gerekse kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışması nedeniyle 8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalı olanlar yukarıda parantez içinde belirtilen geçici maddelerle düzenlenen kademeli emeklilik şartlarını yerine getirdiklerinde aylığa hak kazanacaklardır.

8 Eylül 1999 tarihinden önce işçi statüsünde sigortalı olan kadınların, sigortalılık başlangıç tarihlerine göre kademeli emeklilik yaşları ve prim gün sayıları (Tablo 1)

8 Eylül 1999 tarihinden önce işçi statüsünde sigortalı olan erkeklerin, sigortalılık başlangıç tarihlerine göre kademeli emeklilik yaşları ve prim gün sayıları (Tablo 2)

8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalı olan işçi statüsündeki kadın sigortalıların, sigortalılık başlangıçlarına göre 15 yıl sigortalılık süresini doldurup, 3600 gün prim ödeyerek emekli olabilmeleri için kuruma emeklilik başvurusunda bulundukları tarihte doldurmuş olmaları gereken yaşları (Tablo 3)

Tablo 1

SİGORTALILIK SÜRESİNİN BAŞLANGICI	EMEKLİLİK İÇİN BAŞVURDUĞU TARİHİNDEKİ EN AZ		
	Sigortalılık Süresi	Yaşı	Gün Sayısı
09.09.1981 - 23.05.1984	20	40	5000
24.05.1984 - 23.05.1985	20	41	5000
24.05.1985 - 23.05.1986	20	42	5075
24.05.1986 - 23.05.1987	20	43	5150
24.05.1987 - 23.05.1988	20	44	5225
24.05.1988 - 23.05.1989	20	45	5300
24.05.1989 - 23.05.1990	20	46	5375
24.05.1990 - 23.05.1991	20	47	5450
24.05.1991 - 23.05.1992	20	48	5525
24.05.1992 - 23.05.1993	20	49	5600
24.05.1993 - 23.05.1994	20	50	5675
24.05.1994- 23.05.1995	20	51	5750
24.05.1995 - 23.05.1996	20	52	5825
24.05.1996 - 23.05.1997	20	53	5900
24.05.1997 - 23.05.1998	20	54	5975
24.05.1998 - 23.05.1999	20	55	5975
24.05.1999 - 08.09.1999	20	56	5975

Tablo 2

SİGORTALILIK SÜRESİNİN BAŞLANGICI	EMEKLİLİK İÇİN BAŞVURDUĞU TARİHİNDEKİ EN AZ		
	Sigortalılık Süresi	Yaşı	Gün Sayısı
09.09.1976 - 23.05.1979	25	44	5000
24.05.1979 - 23.11.1980	25	45	5000
24.11.1980 - 23.05.1982	25	46	5075
24.05.1982 - 23.11.1983	25	47	5150
24.11.1983 - 23.05.1985	25	48	5225
24.05.1985 - 23.11.1986	25	49	5300
24.11.1986 - 23.05.1988	25	50	5375
24.05.1988 - 23.11.1989	25	51	5450
24.11.1989 - 23.05.1991	25	52	5525
24.05.1991 - 23.11.1992	25	53	5600
24.11.1992 - 23.05.1994	25	54	5675
24.05.1994- 23.11.1995	25	55	5750
24.11.1995 - 23.05.1997	25	56	5825
24.05.1997 - 23.11.1998	25	57	5900
24.11.1998 - 08.09.1999	25	58	5975

Tablo 3

SİGORTALILIK SÜRESİNİN BAŞLANGICI	EMEKLİLİK İÇNİN BAŞVURDUĞU TARİHİNDEKİ EN AZ		
	Sigortalılık Süresi	Yaşı	Gün Sayısı
23.05.2002'den önce	15	50	3600
24.05.2002 - 23.05.2005	15	52	3600
24.05.2005 - 23.05.2008	15	54	3600
24.05.2008 - 23.05.2011	15	56	3600
24.05.2011 - -------	15	58	3600

8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalı olan işçi statüsündeki erkek sigortalıların, sigortalılık başlangıçlarına göre 15 yıl sigortalılık süresini doldurup, 3600 gün prim ödeyerek emekli olabilmeleri için kuruma emeklilik başvurusunda bulundukları tarihte doldurmuş olmaları gereken yaşları (Tablo 4)

Tablo 4

SİGORTALILIK SÜRESİNİN BAŞLANGICI	EMEKLİLİK İÇİN BAŞVURDUĞU TARİHİNDEKİ EN AZ		
	Sigortalılık Süresi	Yaşı	Gün Sayısı
23.05.2002'den önce	15	55	3600
24.05.2002 - 23.05.2005	15	56	3600
24.05.2005 - 23.05.2008	15	57	3600
24.05.2008 - 23.05.2011	15	58	3600
24.05.2011 - 23.05.2014	15	59	3600
24.05.2014'den sonra	15	60	3600

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışması nedeniyle sigortalı olanlardan (Bağ-Kur'a tabi olanlardan), 1 Ekim 1999 tarihine kadar 15 tam yıl prim ödeme süresini tamamlamamış kadın ise 50, erkek ise 55 yaşını doldurmamış olanların emekli aylığını hak edecekleri yaşları (Tablo 5)

Tablo 5

01.10.1999 tarihinde emekliliğine kalan süre	YAŞ		PRİM ÖDEME SÜRESİ
	Kadın	Erkek	
2-4 Yıl arasında olanlar	51	56	15 Yıl
4-6 Yıl arasında olanlar	52	56	15 Yıl
6-8 Yıl arasında olanlar	53	57	15 Yıl
8-10 Yıl arasında olanlar	54	57	15 Yıl
10 Yıldan fazla olanlar	56	58	15 Yıl

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışması nedeniyle sigortalı olanlardan (Bağ-Kura tabi olanlardan), 1 Ekim 1999 ile 1 Haziran 2002 tarihleri arasında kadın ise 20, erkek ise 25 tam yıl prim ödeme süresini doldurmamış olanların emekli aylığını hak edecekleri yaşları (Tablo 6)

Tablo 6

01.06.2002 tarihine kadar kadının 20, erkeğin 25 tam yıl prim ödemesine	KADIN	ERKEK
2 Tam yıldan fazla 3 tam yıl ve az kalan	41	45
3 Tam yıldan fazla 4 tam yıl ve az kalan	43	46
4 Tam yıldan fazla 5 tam yıl ve az kalan	45	48
5 Tam yıldan fazla 6 tam yıl ve az kalan	47	50
6 Tam yıldan fazla 7 tam yıl ve az kalan	48	51
7 Tam yıldan fazla 8 tam yıl ve az kalan	49	52
8 Tam yıldan fazla 9 tam yıl ve az kalan	50	53
9 Tam yıldan fazla 10 tam yıl ve az kalan	51	54
10 Tam yıldan fazla	52	56

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışması nedeniyle sigortalı olanlardan (Bağ-Kur'a tabi olanlardan), 1 Haziran 2002 tarihine kadar kadın ise 20, erkek ise 25 tam yıl prim ödeme süresini doldurmamış olanların emekli aylığını hak edecekleri yaşları (Anayasa Mahkemesi tarafından 4447 sayılı kanunun ilgili maddesinin iptal edilmesinden sonra yapılan düzenlemeye göre).

1 Haziran 2002 tarihi itibariyle emeklilik için kadının 20 tam yıllık erkeğin 25 tam yıllık prim gün sayısını tamamlamasına (Tablo 7)

8 Eylül 1999 ila 30 Nisan 2008 tarihleri arasında ilk defa sigortalı olanlardan:

- işçi statüsünde çalışanlar, kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve 7000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartıyla veya kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve 25 yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 4500 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartıyla yaşlılık aylığından yararlanacaktır.
- Tarım işlerinde hizmet akdi ile süreksiz olarak çalışanlar, kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve on beş yıldan beri sigortalı olup 3600 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemek şartıyla yaşlılık aylığından yararlanacaktır
- Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar, kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması veya kadın ise 60,

Tablo 7

KADIN	EMEKLİLİK YAŞI	ERKEK	EMEKLİLİK YAŞI
2 tam yıl veya daha az	40	2 tam yıl veya daha az	44
3 tam yıl veya daha az	41	3 yıl 6 ay veya daha az	45
3 tam yıldan fazla, 4 tam yıl veya daha az	42	3 yıl 6 aydan fazla, 5 tam yıl veya daha az	46
4 tam yıldan fazla, 5 tam yıl veya daha az	43	5 yıldan fazla, 6 yıl 6 aydan veya daha az	47
5 tam yıldan fazla, 6 tam yıl veya daha az	44	6 yıl 6 aydan fazla, 8 tam yıl veya daha az	48
6 tam yıldan fazla, 7 tam yıl veya daha az	45	8 tam yıldan fazla, 9 yıl 6 ay veya daha az	49
7 tam yıldan fazla, 8 tam yıl veya daha az	46	9 yıl 6 aydan fazla, 11 tam yıl veya daha az	50
8 tam yıldan fazla, 9 tam yıl veya daha az	47	11 tam yıldan fazla, 12 yıl 6 ay veya daha az	51
9 tam yıldan fazla, 10 tam yıl veya daha az	48	12 yıl 6 aydan fazla, 14 tam yıl veya daha az	52
10 tam yıldan fazla,11 tam yıl veya daha az	49	14 tam yıldan fazla, 15 yıl 6 ay veya daha az	53
11 tam yıldan fazla,12 tam yıl veya daha az	50	15 yıl 6 aydan fazla, 17 tam yıl veya daha az	54
12 tam yıldan fazla,13 tam yıl veya daha az	51	17 tam yıldan fazla, 18 yıl 6 ay veya daha az	55
13 tam yıldan fazla,14 tam yıl veya daha az	52	18 yıl 6 aydan fazla, 20 tam yıl veya daha az	56
14 tam yıldan fazla,15 tam yıl veya daha az	53	20 tam yıldan fazla, 21 yıl 6 ay veya daha az	57
15 tam yıldan fazla,16 tam yıl veya daha az	54	21 yıl 6 aydan fazla, 22 tam yıl	58
16 tam yıldan fazla veya 17 tam yıl	55		

erkek ise 62 yaşını doldurması ve en az 15 tam yıl malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemesi şartıyla kısmi yaşlılık aylığından yararlanacaktır.

1 Ekim 2008 tarihinden sonra maden işyerlerinin yeraltı işlerinde çalışan işçi statüsündeki sigortalılar hangi şartlarda emekli aylığını hak edecek?

Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işlerinde sürekli veya münavebeli olarak en az 20 yıldan beri çalışan sigortalılar, 55 yaşlarını doldurup, 7200 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödedikler tarihte emekli aylığına hak kazanacaklar.

1 Ekim 2008 tarihinden sonra maden işyerlerinin yeraltı işlerinde çalışan işçi statüsündeki sigortalıların hak ettikleri fiili hizmet süresi zammı prim gün sayılarına ilave edilip emeklilik için öngörülen 55 yaştan düşecek mi?

Maden işyerlerinin yeraltı işlerinde fiilen çalışıp riske maruz kalan sigortalı işçi adına ödenen her 360 gün prim karşılığında 180 gün fiili hizmet süresi zammı kazanacaktır. Yeraltı işlerinde fiilen en az 1800 gün çalışmış olan sigortalıların hak ettikleri fiili hizmet süresi zammı emeklilik için ön görülen prim gün sayılarına ilave edileceği gibi emeklilik yaşından da düşülecektir.

Örneğin maden işyerlerinde 20 yıl çalışıp, 2160 günü yeraltı işlerinde olmak üzere toplam 6160 gün prim ödemiş olan sigortalı 52 yaşını doldurduğunda emekli aylığını hak edecektir.

1 Ekim 2008 tarihinden önce maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde işe başlayan işçi statüsündeki sigortalılar hangi şartlarda emekli aylığını hak edecek?

- En az 20 yıldan beri Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde sürekli çalışan ve bu işlerde en az 5000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeyen sigortalılar yaş şartına bağlı olmaksızın emekli aylığını hak edecek.

- En az 25 yıldan beri Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde yeraltı münavebeli işlerinde çalışan ve bu işlerde en az 4000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeyen sigortalılarda yaş şartına bağlı olmaksızın emekli aylığını hak edecek. Bu durumdaki sigortalılara 8100 gün prim ödemiş sigortalılar gibi yaşlılık aylığı bağlanacak..
- 50 yaşını dolduran, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tâbi çalışmalarının en az 1800 gününü Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işlerinde geçmiş olan sigortalılardan, sigortalı olarak ilk defa işe 08.09.1999 tarihinden önce girmiş olanların, 5000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları yada 15 yıllık sigortalılık sürelerini tamamlayıp 3600 gün prim ödemiş olmaları halinde emekli aylıkları bağlanacak. 08 Ekim 1999 tarihinden sonra sigortalı olanlar ise 7000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları yada 25 yıllık sigortalılık sürelerini tamamlayıp 4500 gün prim ödemiş olmaları halinde emekli aylığına hak kazanacaklar.

İlk defa sigortalı olarak işe başlamadan önce maluliyetini gerektirecek kadar özrü veya hastalığı olan sigortalılar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre hangi şartlarda emekli aylığını hak edecek?

1 Ekim 2008 tarihinden sonra ilk defa sigortalı olarak çalışmaya başlayan sigortalılardan işe başlamadan önce maluliyetini gerektirecek kadar özrü veya hastalığı olanlar, yaş şartına bağlı olmaksızın en az 15 yıl sigortalılık süresini tamamlayıp, 3960 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödedikleri tarihte emekli aylığını hak edeceklerdir.

Ancak 3960 gün olarak belirlenen prim ödeme gün sayısı;

- 1 Ekim 2008 ila 30 Aralık 2008 tarihleri arasında sigortalı olanlar için 3700 gün olarak,
- 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren sigortalı olanlar için ise 3700 prim gün sayısı her takvim yılı için 100 gün artırılarak uygulanacaktır. Her takvim yılı 100 gün artırılarak uygulanan prim gün sayısı 3960 günü geçmeyecektir.

İlk defa sigortalı olarak işe başlamadan önce maluliyetini gerektirecek kadar özrü veya hastalığı olan ve 1 Ekim 2008 tarihinden önce işe başlayan hangi şartlarda emekli olacak?

İlk defa sigortalı olarak işe başlamadan önce maluliyetini gerektirecek kadar özrü veya hastalığı olan ve 1 Ekim 2008 tarihinden önce işçi statüsünde sigortalı olarak işe başlayanlar Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerine göre yaş şartına bağlı olmadan, 15 yıllık sigortalılık sürelerini tamamlayıp, en az 3600 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödedikleri tarihte emekli aylığını hak edeceklerdir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaları nedeniyle sigortalı sayılanlardan maluliyetini gerektirecek derecede özrü veya hastalığı olanlar ise, 1 Ekim 2008 tarihinden sonra emeklilik talebinde bulunduklarında bu tarihten sonra gerekli olan şartlara yerine getirdikleri tarihte emekli aylığı hakkını elde edeceklerdir.

Çalışma gücünü yüzde 50 ila yüzde 59 arasında kaybetmiş olan ve 1 Ekim 2008 tarihinden sonra ilk defa sigortalı olarak işe başlayan hangi şartlarda emekli aylığını hak edecek?

Çalışma gücü kayıp oranı;

- Yüzde 50 ilâ yüzde 59 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 16 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4320 gün,
- Yüzde 40 ilâ yüzde 49 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 18 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4680 gün,

malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmaları şartıyla yaş şartları aranmaksızın emekli aylığına hak kazanırlar.

- Ancak çalışma güçlü kayıp oranı yüzde 50 ila yüzde 59 arasında olanlardan sigortalı olarak ilk defa işe 1 Ekim 2008 ila 31 Aralık 2008 tarihleri arasında başlayanlara prim gün sayısı 3700 gün olarak uygulanacaktır. 1 Ekim 2009 tarihinden itibaren sigortalı olanlara ise 3700 prim gün sayısı 4320 günü aşmamak üzere her takvim yılında 100 gün artırılarak uygulanacaktır.
- Çalışma gücü kayıp oranını yüzde 40 ila yüzde 49 arasında kaybedenlerden 1 Ekim 2008 ila 31 Aralık 2008 tarihleri arasında ilk defa sigortalı olarak işe başlayanlar, 4100 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları halinde emekli aylığına hak kazanacaklardır. Çalışma gücü kayıp oranını yüzde 40 ila yüzde 49 arasında olanlardan 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren sigortalı olanlara ise, 4100 prim gün sayısı, 4680 günü aşmamak üzere her takvim yılı için 100 gün artırılarak uygulanacaktır.

Özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden önce kamuda 15 Ekim 2008 tarihinden önce işe başlaması nedeniyle sigortalı olup vergi indiriminden yararlanan özürlü sigortalılar hangi şartlarda emekli aylığını hak edecekler?

Özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden önce, kamuda 15 Ekim 2008 tarihinden önce işçi statüsünde sigortalı olup bu tarihlerden önce veya sonra vergi indiriminden

yararlanan özürlü sigortalılar, Sosyal Sigortalar Kanununda ön görülen şartları yerine getirdiklerinde emekli aylığını hak edeceklerdir.

Buna göre 1 Ekim 2008 tarihinden önce özel sektörde, 15 Ekim 2008 tarihinden önce kamuda sigortalı olup sakatlığı nedeniyle vergi indiriminden yararlananların aylığa hak kazanma koşulları sigortalılık başlangıç tarihlerine göre Tablo 8'de gösterilmiştir.

İlk defa özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden, kamuda ise 15 Ekim 2008 tarihinden itibaren işe başlamaları nedeniyle sigortalı olanların çalışma gücü kayıp oranları (özürlülük halleri) nasıl tespit edilecek?

İlk defa özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden, kamuda ise 15 Ekim 2008 tarihinden itibaren işe başlamaları nedeniyle sigortalı olanların çalışma gücü kayıp oranları (özürlülük halleri), kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurullarının usulüne uygun olarak düzenledikleri raporlara ve dayanağı tıbbi belgelere istinaden Kurum Sağlık Kurulu tarafından belirlenecektir.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlüğe girdiği Ekim 2008 tarihinden sonra askerlikte gecen süreler borçlanılırsa sigortalılık başlangıcı geriye gider mi? Emeklilik yaşını düşürür mü?

İşçi statüsünde çalışması nedeniyle sigortalı sayılanların, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlüğe girdiği Ekim 2008 tarihinden sonra askerlikte gecen sürelerini borçlanmaları halinde (askerlik hizmetlerini Kanunun yürürlük tarihinden önce veya sonra yapılmış olsalar da) borçlanılan süreler prime esas kazanç olarak ilgili aylara mal edilerek emekli aylığının hesaplanmasında dikkate alınacak, ayrıca sigortalılığın başlangıcından önce yapılan askerlik hizmetleri sigortalılık başlangıcını da borçlanılan süre kadar geriye götürecektir. Bu durumda olan sigortalılardan işe başlama tarihleri 8 Eylül 1999 tarihinden önce olanların borçlandığı süre kadar sigortalılık başlangıcı geriye gideceğinden, buna bağlı olarak kademeli emeklilik yaşının bir kademe aşağı düşmesi de mümkün olabilecektir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaları nedeniyle sigortalı olanların 1 Ekim 2008 tarihinden sonraki askerlikte gecen sürelerini borçlandıklarında, borçlanılan süreler prime esas kazanç olarak ilgili aylara mal edilerek emekli aylığının hesaplanmasında dikkate alınacak, ayrıca sigortalılığın başlangıcından önce yapılan askerlik hizmetleri sigortalılık başlangıcını da borçlanılan süre kadar geriye götürecektir.

1 Ekim 2008 tarihinden önceki askerlikte gecen hizmet sürelerini bu tarihten sonra borçlanmaları durumunda ise, borçlandıkları sürelere ait kazançları bu Kanunla yürürlükten kaldırılan mülga kanun hükümlerine göre (1479 sayılı Kanun hükümlerine göre) değerlendirilecektir.

Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunan kadın sigortalı erken emekli olabilecek mi?

Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğine göre Kurum Sağlık Kurulunca, başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu olduğuna karar verilen kadın sigortalıların, 1 Ekim 2008 tarihinden sonra geçen prim gün sayılarının ¼ oranı, sigortalının prim ödeme gün sayısına ilave edilecek ve emeklilik yaş hadlerinden indirilecektir. Böylece bakıma muhtaca özürlü çocuğu bulunan kadın sigortalı emsallerinden erken sürede emekli aylığını hak edecektir.

Ancak ilave edilecek süre, 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren çocuğun sürekli bakıma muhtaç derecede malul duruma düştüğü tarihten itibaren başlayacaktır.

Örneğin 20 Haziran 2003 tarihinde doğan çocuğun, 1 Ağustos 2009 tarihinden itibaren sürekli bakıma muhtaca derecede malul duruma düşmüş olduğu, Kurumun yetkili sağlık kurulunca düzenlene, 22 Kasım 2009 tarihli rapordan anlaşılmış ise, kadın sigortalıya, 1 Ağustos 2009 tarihinden itibaren gecen hizmetleri için ¼ oranında hizmet eklenecek ve bu süre emeklilik yaşından indirilecektir.

Tablo 8

SİGORTALILIK SÜRESİNİN BAŞLANGICI	I.DERECE SAKAT		II.DERECE SAKAT		III.DERECE SAKAT	
	Sigortalılık Süresi	Gün Sayısı	Sigortalılık Süresi	Gün Sayısı	Sigortalılık Süresi	Gün Sayısı
06/08/1991'den önce	15	3600	15 yıl	3600	15	3600
07/08/1991 - 06/08/1994	15	3600	15 yıl 8 ay	3680	16	3760
07/08/1994 - 06/08/1997	15	3600	16 yıl 4 ay	3760	17	3920
07/08/1997 - 06/08/2000	15	3600	17 yıl	3840	18	4080
07/08/2000 - 06/08/2003	15	3600	17 yıl 8 ay	3920	19	4240
06/08/2003 - özel sektör 1.10.2008 kamu 15.10.2008	15	3600	18 yıl	4000	20	4400

Sürekli bakıma muhtaç derecede malul durumda olduğu tespit edilen çocuk için Sağlık Kurulu kontrol öngörebilir. Öngörülen tarihlerde yapılan kontrol muayenesi sonucu çocuğun muhtaçlık durumunun ortadan kalktığı tespit edilir ise rapor tarihinden itibaren kadın sigortalıya prim gün sayısı ilavesi sona erer.

Emekli aylığının bağlanması için kuruma başvuru nasıl yapılacak?

- Kanunda öngörülen şartları yerine getiren sigortalıya kurum kendiliğinden emekli aylığı bağlamaz.
- Emekli aylığının bağlanması için işçi statüsünde çalışan sigortalının işten ayrıldıktan sonra kuruma yazılı olarak başvurması, kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalının ise (tarımda bağımsız çalışanlar hariç) sigortalılığına ilişkin faaliyetine son verip vermeyeceğini kuruma beyan etmesi gereklidir.
- Yazılı başvuru, örneği kurumca hazırlanmış dilekçe ile sigortalı tarafından yapılacaktır. Yazılı başvuruyu sigortalının vekili de yapabilir.
- Emeklilik talep dilekçesinin (Tahsis talep dilekçesinin) ekine sigortalının bir adet belgelik fotoğrafı ile ilgili döneme ait aylık prim hizmet belgesi verilmemiş işçi statüsünde çalışan sigortalının işten ayrılma belgesi eklenecektir.

Emeklilik başvurusu posta ile yapılır mı?

- Emeklilik dilekçesinin kuruma posta ile de gönderilmesi mümkündür. Ancak adi posta veya kargo yolu ile yapılan başvurularda aylık başlangıç tarihi dilekçenin kurum kayıtlarına girdiği tarihi takip eden aybaşı olur.
- Emeklilik dilekçesi kuruma taahhütlü, iadeli taahhütlü yada acele posta servisi ile gönderilirse dilekçenin postaya veriliş tarihi kurum kayıtlarına giriş tarihi olarak kabul edilir.

Emekli aylığı hangi tarihte başlar?

- Emekli aylığı, aylığın bağlanması için kuruma yazılı olarak yapılan başvuru tarihini takip eden aybaşından itibaren başlar. İşçi statüsünde çalışan sigortalıların aybaşı, kamuda çalışanlar için her ayın 15 i, özel sektörde çalışanlar için ise her ayın 1'idir.
- Ancak, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce malul sayılmayı gerektirecek derecede hastalık veya özrü bulunanların, çalışma gücünü yüzde 40 ila yüzde 59 arasında kaybedenlerin ve erken yaşlananların bu durumlarını gösterir sağlık raporu almadan doğrudan yaşlılık aylığı talebinde bulunmaları halinde rapor tarihi, yazılı isteklerinden sonraki bir tarih olacağından, yaşlılık aylıkları rapor tarihini izleyen aybaşından itibaren başlayacaktır.

Aylık bağlama oranı nasıl hesaplanacak?

İşçi statüsünde ve kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaları nedeniyle sigortalı olanların aylık bağlama oranları, emeklilik için başvurdukları tarihten önceki hizmetlerinin geçtiği yıllardaki mevzuat hükümlerine göre toplam prim gün sayıları üzerinden tespit edilir. Bu şekilde tespit edilen aylık bağlama oranları esas alınarak o dönemler için geçerli olan mevzuat hükümlerine göre hesaplanan aylıklarının, o dönemdeki prim ödeme gün sayılarına orantılı bölümü ise kısmi aylıklarını oluşturur.

İşçi statüsünde sigortalı olanların;

- 2000 yılından önceki hizmetleri için aylık bağlama oranları katsayı gösterge sistemine göre toplam prim gün sayıları üzerinden hesaplanacaktır. Buna göre;

Gösterge Tablosu'ndan aylığa hak kazanılan yaşlılık aylıklarının oranı yüzde 60'tır.

Üst Gösterge Tablosu'nun her kademesi için ayrı bir aylık bağlama oran belirlenmiştir. 10. derecenin 1. kademesinin karşılığı aylık bağlama oranı yüzde 59,9, 1. derecenin 10. kademesinin karşılığı oran ise yüzde 50'dir. Ara göstergelerin oranları ise en düşük göstergenin karşılığı olan yüzde 59,9 oranı, izleyen her gösterge için binde bir azaltılarak belirlenmiştir.

Kadın sigortalının 50, erkek sigortalının ise 55 yaşından sonra ki doldurduğu her tam yaş için ve 5000 günden fazla ödedikleri her 240 günlük prim için aylık bağlama oranları 1'er puan arttırılır. 5000 günden eksik her 240 günlük prim için ise aylık bağlama oranları 1'er puan eksiltilir.

Özel koşullara göre bağlanan aylığın oranı yüzde 60'ın altında olamaz. Özel koşullara göre aylığa hak kazananlar için indirim uygulanmaz.

ABO hiçbir şekilde yüzde 85'i geçemez.

- 2000 ila Ekim 2008 yılları arasındaki hizmetleri hesaplanacak emekli aylığı için aylık bağlama oranı yine toplam prim gün sayısı üzerinden hesaplanacaktır. Bu dönemdeki mevzuat hükümlerine göre aylık bağlama oranı toplam prim ödeme gün sayısının ilk 3600 günün her 360 günü için yüzde 3,5, sonraki 5400 günün her 360 günü için yüzde 2, daha sonraki her 360 gün için yüzde 1,5 oranlarının toplamından oluşacaktır.

Bu şekilde hesaplanın aylık bağlama oranı aylığının yüzde 100'u geçebilir.

Bu süre için hesaplanacak aylık bağlama oranı, özel koşullar göre hak kazanılan yaşlılık aylıkları için de yüzde 60'ın altında olmaz.

- Ekim 2008 tarihinden sonraki hizmetler için hesaplanacak emekli aylığının aylık bağlama oranı ise yine toplam prim gün sayısı üzerinden Sosyal Sigortalar ve Genel sağlık sigortası Kanununda öngörülen esaslara göre tespit edilecektir. Buna göre aylık bağlama oranı, sigortalının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi geçen toplam prim ödeme gün sayısının her 360 günü için yüzde 2 oranından tespit edilecektir.
- Ancak 30 Nisan 2008 tarihinden önce sigortalı olanlardan Kanunun yürürlük tarihinden önce 3600 gün prim ödememiş olanların, Ekim 2008 ayından sonraki hizmetlerine ilişkin aylık bağlama oranları tespit edilirken, Kanunun yürürlük tarihinden önceki prim gün sayısını 3600 güne tamamlayan hizmet sürelerinin her 360 günü için yüzde 3 oranı dikkate alınacaktır.

Örneğin emeklilik için kuruma başvurduğu tarihte toplam prim ödeme gün sayısı 6000 gün olan sigortalın, 1 Ekim 2008 tarihinden önceki prim ödeme gün sayısının 1800 gün olduğunu kabul edelim. Bu sigortalının 1 Ekim 2008 tarihinden sonraki dönem için aylık bağlama oranı;

3600-1800= 1800

1800/360= 5 x3=15

600-1800=4200

4200/360=12,77x2=25,54

Aylık bağlama oranı= 15+25,54=yüzde 40,54 olacaktır.

- Çalışma gücünü yüzde 60'ın altında kaybetmesi nedeniyle özel hükümlere göre emekli aylığını hak eden sigortalıların aylık bağlama oranı toplam prim gün sayıları üzerinden yukarıda açıklandığı şekilde hesaplanır. Ancak prim ödeme gün sayısı 7200 günden az olanların aylık bağlama oranı, çalışma gücü kayıp oranının 7200 gün prim ödeme gün sayısı ile çarpımı sonucu bulunan rakamın yüzde 60'a bölünmesi suretiyle bulunan prim gün sayısına göre hesaplanır. Bu şekilde hesaplanan prim gün sayısı yüzde 40 oranını geçemez.

Örneğin çalışma gücünü yüzde 50 kaybetmiş olması nedeniyle emekli aylığı bağlanacak sigortalının toplam prim gün sayısının 7400 gün olduğunu var sayarsak aylık bağlama oranı;

7400/360=20,55

20,55x2= yüzde 41,1 olacaktır.

Aynı sigortalının toplama prim ödeme gün sayısı 5000 gün olsa idi aylık bağlama oranı;

%50x7200/%60=6000

6000/360=16,66x2= yüzde 33,32 olacaktı.

- Özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden, kamu sektöründe 15 Ekim 2008 tarihinden önce sigortalılıkları başlayıp, Bakanlıkca tespit edilen maden işyerlerinin yer altı işlerinde en az 20 yıldan beri çalışmaları nedeniyle özel hükümlere göre emekli aylığına hak kazanan sigortalıların aylık bağlama oranı, 8100 gün üzerinden hesaplanan orandan aşağı olamaz,
- Özel sektörde 01.10.2008 tarihinden, kamu sektöründe 15 Ekim 2008 tarihinden önce sigortalılıkları başlayıp ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce malul olan sigortalılar ile sakatlığı nedeniyle yukarıda belirtilen tarihlerden önce veya sonra vergi indiriminden yararlanan sigortalıların aylık bağlama oranları ise 5400 gün üzerinden hesaplanan orandan az olamayacaktır.

Yukarıda belirtilen şekilde hesaplanan aylık bağlama oranı yüzde 90'ı geçemeyecektir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaları nedeniyle sigortalı olanların;

- 31 Aralık 1999 tarihinden önceki hizmetleri için hesaplanacak emekli aylığının aylık bağlama oranı yüzde 70'tir. Sigortalıya en son prim ödediği gelir basamağından en az bir tam yıl prim ödemiş olması halinde, bulunduğu gelir basamağının, bir yıl ödememiş olması halinde ise bir alt basamağın yüzde 70'i oranında aylık hesaplanacaktır.

Aylık bağlama oranı, 25 yıldan fazla prim ödenen her tam yıl için 1 puan artırılacaktır.

50 yaşının dolduran kadın sigortalının, 55 yaşını dolduran erkek sigortalının bu yaşlardan sonraki her tam yaşları için aylık bağlama oranları 1 puan artırılacaktır.

50 yaşının dolduran kadın sigortalı ile 55 yaşını dolduran erkek sigortalıya en az 15 tam yıl sigorta primi ödemiş olması halinde bağlanacak kısmi aylıkta, 25 yıldan az prim ödenmemiş olan her tam yıl için aylık bağlama oranı 1 puan indirilerek tespit edilecektir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalılardan, ilk defa sigortalı olduğu tarihte malul olanlar ile çalışma gücü kaybı oranı yüzde 60'ın altında olanlardan, Ekim 2008 tarihinden sonra emekli aylığı talebinde bulunanların, 2000 yılı öncesi hizmetlerine ilişkin kısmi aylıkları hesaplanırken aylık bağlama oranı 9000 günden eksik her 360 gün için yüzde 70 oranından 1 puan indirilerek tespit edilecektir.

- Ocak 2000 ila Ekim 2008 süresi hizmetleri için hesaplanacak kısmi aylığın aylık bağlama oranı, sigortalının toplam sigortalılık süresinin; İlk 10 tam yılının her bir yılı için yüzde 3,5, takip eden 15 tam yılın her bir yılı için yüzde 2, 25 yıldan fazla her bir tam yıl için yüzde 1,5 oranlarının toplamından oluşacaktır.

- Ekim 2008 tarihinden sonraki hizmetlere ilişkin hesaplanacak emekli aylığında aylık bağlama oranı, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda öngörülen esaslara göre tespit edilecektir. Buna göre aylık bağlama oranı, sigortalının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tâbi geçen toplam prim ödeme gün sayısının her 360 günü için yüzde 2 üzerinden tespit edilecektir. Bu hesaplamada 360 günden eksik süreler orantılı olarak dikkate alınacaktır. Aylık bağlama oranı yüzde 90'ı geçemeyecektir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalılardan Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3600 prim gün sayısını doldurmamış olanların aylık bağlama oranları tespit edilirken, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen ve Kanunun yürürlük tarihinden önceki prim gün sayısını 3600 güne tamamlayan hizmet sürelerinin her 360 günü için yüzde 3 oranı esas alınır. Ancak, bu uygulamadan sigortalılıkları 30 Nisan 2008 (dahil) tarihinden önce başlayanlar yararlanacaktır.

Özel hükümlere göre aylık bağlananlardan;

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalılardan, ilk defa sigortalı olduğu tarihte malul olanlar ile çalışma gücü kaybı oranı yüzde 60'ın altında (yüzde 40 ila yüzde 59 arasında olanlar) olanlar için özel hükümlere göre bağlanacak aylıklarda, aylık bağlama oranı, prim ödeme gün sayısı 9000 günden az olanlar için çalışma gücü kayıp oranının 9000 gün prim ödeme gün sayısı ile çarpımı sonucu bulunan rakamın yüzde 60'a bölünmesi suretiyle hesaplanan gün sayısına göre yüzde 50'yi geçmemek üzere tespit edilecektir. Prim ödeme gün sayısı 9000 günden fazla olanlar için ise toplam prim ödeme gün sayısına göre aylık bağlama oranı belirlenecektir.

Yukarıdaki açıklamalarda da belirtildiği gibi Ekim 2008 tarihinden sonra emeklilik talebinde bulunan sigortalının, 31.12.1999 tarihinden önce çalışması var ise yukarıda belirtilen üç ayrı mevzuat hükmüne göre tespit edilecek aylık bağlama oranları üzerinden o dönemler için geçerli kısmi aylıkları hesaplanacaktır. Sigortalılıkları Ocak 2000 tarihinden itibaren başlayanların aylık bağlama oranları Ocak 2008 tarihinden sonraki iki dönemde geçerli mevzuat hükümlerine göre tespit edilecektir. Sigortalılıkları 30 Nisan 2008 tarihinden sonra başlayanların aylık bağlama oranı ise sadece Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre tespit edilecektir.

1 Ekim 2008 tarihinden önce emekliliği hak etmiş olanların, bu tarihten önce emekli olmayıp, 1 Ekim 2008 tarihinden sonra emekli olmaları halinde aylıklarında düşme olacak mı?

1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile emekli aylıklarının hesaplanmasına esas kazançların güncellenme yöntemi değiştirilmiş, aylık bağlama oranı düşürülmüştür.

Yapılan düzenleme ile, 1 Ekim 2008 tarihine kadar sigortalıların aylıklarının hesaplanacağı yıllık kazançları her yılın Aralık ayına göre gerçekleşen yıllık tüketici enflasyonu değişim oranı ile gelişme hızı değişim oranı kadar ayrı ayrı çarpılarak artırılıp güncellenmekte ve hesaplanan kısmi aylıkları da aynı şekilde artırılarak aylık talep yılına taşınmakta iken, 1 Ekim 2008 tarihinden sonra aylıkların hesaplanmasına esas yıllık kazançlar kazancın ait olduğu yıldan itibaren aylık talep tarihine kadar gecen yıllar için her yıl gerçekleşen tüketici enflasyonu değişim oranı ile gelişme hızı değişim oranının yüzde 30'un toplamına 1 tam sayının ilavesi ile bulunacak kat sayıyla güncellenmesi ön görülmüştür. Yine 1 Ekim 2008 tarihinden önce aylık bağlama oranın tespiti için her 360 prim gün sayısı için ortalama olarak uygulanmakta olan yüzde 2,4 puanlık oran bu tarihten sonra yüzde 2 ye düşürülmüştür. Böylece 7200 prim gün sayısı için yüzde 55 olan aylık bağlama oranı yüzde 40 a düşmüştür.

Yapılan düzenlemelerde, 1 Ekim 2008 tarihi itibariyle yürürlükten kaldırılan mevzuat hükümlerine göre hesaplanan aylığın aylık talep tarihindeki güncellenmiş değerinin altında aylık hesaplanmasını engelleyen bir hükümde konmamıştır. Bu nedenle 1 Ekim 2008 tarihinden sonra emekliliği hak eden sigortalıların bu tarihten önceki ve sonraki hizmet sürelerine, prim ödeme gün sayılarına, kazançlarına ve 31 Aralık 1999 tarihinden önce sigortalı olanların yaşlarına göre hesaplanan aylıkları farklı miktarlarda olacaktır. Yeni mevzuat hükümlerine göre hesaplanan aylıklar önceki mevzuat hükümlerine göre hesaplanacak aylıklardan daha düşük olabilecektir.

Emekli aylığım nasıl artacak?

1 Ekim 2008 tarihinden sonra bu tarihten önce ve sonra bağlanan aylıkların hepsi Ocak ve Temmuz aylarında, önceki 6 aylık sürede gerçekleşen tüketici enflasyonu oranı kadar artırılacaktır. Bu tarihten sonra emeklilere, dul ve yetimlere refahtan pay verilmeyecektir.

Emekli aylığı alan kimse, 1 Ekim 2008 tarihinden sonra aylığını kestirmeden çalışabilir mi?

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlüğe girdiği 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren tarımda çalışanlar hariç, ilk defa özel sektörde işçi statüsünde, yada kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaya başlamaları nedeniyle ve ya 15 Ekim 2008 tarihi itibaren kamuda çalışmaya başlamaları nedeniyle sigortalı olanlar, ileride emekli olduklarında, kendi adlarına ve hesaplarına bağımsız olarak çalışmaları hariç, emekli aylıklarını kestirmeden çalışmaları mümkün değildir.

Yukarıda belirtilen tarihlerden sonra ilk defa sigortalı olup ileride emekli olduktan sonra aylığını kestirmeden kendi adına bağımsız olarak çalışmak isteyenler emekliye ayrılmadan önce de kendi adına bağımsız olarak çalışmaktaysalar kuruma faaliyetlerine devam edeceklerini yazılı olarak beyan ederek, diğer statülerde (işçi ya da

memur statüsünde) çalışan sigortalılar ise kendi adlarına bağımsız olarak çalışacaklarını kuruma yazılı olarak bildirerek, sosyal güvenlik destek primi ödemek şartı ile kendi adlarına bağımsız olarak çalışabileceklerdir.

Bunlardan aldıkları emekli aylıklarının yüzde 15 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilecektir.

Tarımda çalışıp emekli olanlar ise destek primi ödemeden tarımsal faaliyetlerine devam edebileceklerdir.

1 Ekim 2008 tarihinden önce işçi statüsünde özel sektörde, yada kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaları nedeniyle veya 15 Ekim 2008 tarihinden önce kamuda çalışmaları nedeniyle sigortalı olanlardan emekli olacaklar ile emekli aylığı almakta olanlar emekli aylıklarını kestirmeden sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışabileceklerdir. Bunlardan işçi statüsünde çalışanlar adına yüzde 30 oranına, çalıştıkları işkolunun iş kazaları ve meslek hastalığı sigortası prim oranı da ilave edilerek sosyal güvenlik destek primi ödenecektir. Yüzde 30 oranını dörtte biri (yüzde 7,5'i) sigortalı işçinin ücretinden kesilecek, diğer kısım ile iş kazaları meslek hastalığı sigortası primi işvereni tarafından ödenecektir.

Kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışacakların ise emekli aylıklarından, 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren yüzde 12 oranında, takip eden her yıllarda ise bu oran Ocak ayında bir puan artırılarak yüzde 15'i geçmeyecek şekilde sosyal güvenlik destek primi kesilecektir.

Harp malûlleri ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre aylıkları hesaplanarak ödenen veya asayiş ve güvenliğin sağlanması ile ilgili kanunlara göre vazife malûllüğü aylığı almakta iken; 1 Ekim 2008 tarih itibarıyla çalışmaya devam edenler ile sonradan bu Kanuna tabi çalışmaya başlayacakların ise aylıkları kesilmeyecek haklarında sadece iş kazaları ve meslek hastalığı sigortası uygulanacaktır. Ancak bunlardan uzun vadeli sigorta kollarına devam etmek isteyenler için kuruma yazılı başvuru yaptıkları tarihi takip eden aybaşından itibaren genel sağlık sigortası hariç malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primleri de ödenecektir.

5434 sayılı Kanuna göre vazife malullüğü aylığı almakta iken 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren işçi statüsünde yada kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaya devam edenler hakkında ise bu tarihten itibaren bir ay içinde yaptıkları yazılı başvurularına göre işlem yapılmıştır. İsteyenlere iş kazaları ve meslek hastalığı sigortası ve malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları yada sosyal güvenlik destek primi uygulanmıştır.

1 Ekim 2008 tarihinden önce iştirakçi olup, bu tarihten sonra 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre vazife malullüğü aylığı bağlananlardan; işçi statüsünde yada kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışmaya başlayanlar hakkında da yazılı talepleri doğrultusunda işlem yapılacak ve bunlardan ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmayacaktır.

Sosyal güvenlik destek primi ödeyerek gecen hizmetler işten ayrıldıktan sonra emekli aylığına yansır mı?

Sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışanlar sadece iş kazaları ve meslek hastalığı sigortasından yararlanır. Sosyal güvenlik destek primi ödenen süreler emekli aylığının hesaplanmasında hizmet olarak dikkate alınmaz.

1 Ekim 2008 tarihinden sonra askerlik hizmetinin borçlanma bedeli ile ödeme süresinde bir değişiklik oldu mu?

1 Ekim 2008 tarihinden sonra askerlikte gecen hizmetlerin borçlanılması halinde borçlanma tutarı, prime esas günlük kazancın alt ve üst sınırları arasında olmak üzere, sigortalı veya hak sahibi tarafından belirlenecek günlük kazancın yüzde 32'si oranında hesaplanır. Borçlanma tutarının ise borcun tebliğ tarihinden itibaren en geç bir ay içinde ödenmesi zorunludur. Borcun bu süre içinde ödenmemesi halinde borçlanma hakkı düşer. Borçlanma yapabilmek için yeniden yazılı olarak kuruma başvurulması gerekecektir. Ancak borçlanma başvurusunu kuruma, 1 Ekim 2008 tarihinden önce yapılmış ise işlemler bu tarihinden sonrada tamamlansa borçlanma tutarı belirlenecek günlük kazancın yüzde 20 oranında hesaplanacaktır. Borç tutarı ise tebliğ tarihinden itibaren 6 ay içinde ödenecektir.

Kadın sigortalıların doğum nedeniyle kullandıkları ücretsiz izin sürelerini sigortalı hizmetlerine saydırmaları mümkün mü? Doğumun 1 Ekim 2008 tarihinden önce yada sonra olması önemli mi?

İşçi statüsünde çalışmakta olan kadın sigortalı, 1 Ekim 2008 tarihinden önce ya da sonra analık hali nedeniyle kullandığı yasal doğum öncesi ve doğum sonrası istirahatları ile kullanmış ise 2 çocukla sınırlı olmak üzere her bir çocuk için en çok 2 yıllık ücretsiz izin sürelerini, bu sürelerde çocukların yaşıyor olması şartıyla borçlanarak hizmetine saydırma hakkına sahiptir.

Doğum nedeniyle ücretsiz izin kullanan kadın sigortalıların bu süreleri borçlanabilmeleri hangi şartlara tabidir. Borçlanma miktar ve ödeme süresi ne kadardır?

İşçi statüsünde çalışmakta olan kadın sigortalının doğum nedeniyle kullandığı ücretsiz izinlerini borçlanması bazı şartlara bağlıdır. Bunlardan biri ücretsiz izin süresince çalışmamasıdır. Diğeri ise çocuğun yaşamış olmasıdır. Bu iki şarttan birinin eksik olması halinde kadın sigortalının borçlanma yapması mümkün değildir. Örneğin doğum nedeniyle ücretsiz izin kullanan kadın sigortalının bu süre içerisinde çocuğu yaşamamış ise borçlanma yapması mümkün değildir. Ancak çocuğun yaşadığı sürece borçlanma yapabilir. Şayet çocuk 2 yıldan fazla yaşamış ise kadın sigortalının 2 yıllık ücretsiz izin süresini borçlanması mümkündür.

Borçlanma, 2 çocukla ve her bir çocuk için 2 yıllık izin süresi ile sınırlandırılmıştır.

Borçlanma tutarı askerlik hizmetlerinin borçlanılmasında olduğu gibi sigortalı kadının prime esas kazanç sınırları arasında olma şartı ile kendisinin belirleyeceği günlük kazancın yüzde 32 si oranı kadardır. Borç tutarı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenecektir.

Kadın sigortalıların doğum nedeniyle yaptıkları hizmet borçlanmaları sigortalılık başlangıcını geriye götürür mü?

Doğum nedeniyle yapılan hizmet borçlanmaları çalışmaya başladıktan sonraki süreleri içerdiğinden sigortalılık başlangıcını geriye götürmez.

Yurt dışında geçen çalışmalar borçlanılabilinir mi?

Türk vatandaşı olarak 18 yaşın üstünde hizmet akdine tabi olarak ve/veya kendi nam ve hesabına bağımsız olarak geçen sigortalılık sürelerini yada her iki kapsamda geçen sigortalılık sürelerinin arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik (çalışılmayan) sürelerini ve ev kadını olarak geçen süreleri borçlanarak sigortalılık hizmetlerine saydırmak mümkündür. Bu sürelerin borçlanılabilinmesi için belgelenmesi zorunludur.

Ancak aşağıda belirtilen sürelerin borçlanılması mümkün değildir.

- 18 yaşın doldurulmasından önce yurtdışında geçen hizmet ve ev kadınlığı süreleri.
- Türk vatandaşlığının kazanılmasından önce ve Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra geçen hizmet ve ev kadınlığı süreleri.
- İsveç, İsviçre ve Fransa ile yapılan sosyal güvenlik sözleşmeleri gereğince Türkiye'de isteğe bağlı sigortaya prim ödenen sürelerde yurtdışında geçen hizmet ve ev kadınlığı süreleri.
- Libya'da iş üstlenen Türk işverenlerince çalıştırılan Türk işçilerin bu ülkede 1 Eylül 1985 tarihinden sonra geçen çalışma süreleri.
- Almanya'da istisna akdi kapsamında iş üstlenen Türk işverenlerince çalıştırılan Türk işçilerinin bu ülkedeki çalışma süreleri.
- Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmemiş ülkelerde iş üstlenen Türk işverenler tarafından yurtdışına götürülen Türk işçilerinin çalışma süreleri ile Türkiye'deki sosyal güvenlik kanunlarına göre yurtiçinde isteğe bağlı sigortaya prim ödenen sürelerde bu ülkelerde geçen hizmet veya ev kadınlığı süreleri.
- İkili sosyal güvenlik sözleşmesine göre kendilerine kısmi aylık bağlanmış olanların çalışmalar arasında ve hizmetin bitim tarihinden sonraki işsizlik (çalışılmayan) süreleri.

Yurt dışında gecen hizmetlerin borçlanma tutarı ne kadardır? Hangi sürede ödenmesi gerekir?

Yurt dışında geçen hizmet sürelerinin borçlanma tutarı, borçlanma talep dilekçesi yada borçlanma isteğine ait dilekçenin Kurum kayıtlarına geçtiği tarihteki prime esas kazancın alt ve üst sınırları arasında kalmak kaydıyla başvuru sahibinin söz konusu belgede belirttiği prime esas kazancın yüzde 32 oranından hesaplanacaktır.

Borçlanma tutarının tebliğ tarihinden itibaren 3 ay içinde ödenmesi zorunludur. Tutarı bu süre içinde ödenmeyen borçlanma başvuruları geçersiz sayılır.

Zorunlu göçe tabi tutulduktan sonra Türk vatandaşlığına geçenlerin geldikleri ülkedeki hizmetlerini borçlanabilmeleri mümkün mü?

1 Ekim 1989 tarihinden 8 Mayıs 2008 tarihine kadar geldikleri ülke tarafından zorunlu göçe tabi tutulmuş olanların;

- Zorunlu göçten sonra Türk vatandaşlığına geçip Türkiye'de ikamet etmeleri,
- Yaşa bağlı muhtaçlık aylığı (2022 sayılı Kanun göre) dahil sosyal güvenlik kuruluşlarından gelir ve aylık almamaları,
- Geldikleri ülkedeki çalışma sürelerini belgelendirmeleri,

şartıyla borçlanma yapmaları mümkündür.

Yurt dışında gecen çalışmaların borçlanılması halinde her iki ülkeden de emekli aylığı alınabilinir mi?

Yurtdışı sürelerini borçlananların, borçlarının tümünü ödeyip, kesin dönüş yaptıktan sonra emeklilik talebinde bulunmaları halinde kendilerine emekli aylığı bağlanacaktır.

Kesin dönüşten anlaşılması gereken, yurt dışındaki çalışmanın sona ermiş olması ve çalışmaya bağlı sosyal sigorta ödenekleri olan işsizlik ve hastalık ödeneği ile ikamete bağlı sosyal yardım alınmamasıdır.

Yurtdışında gecen çalışma sürelerini borçlanarak emekli olanların çalıştığı ülkeden de emekli aylığı almasına her hangi bir engel bulunmamaktadır.

Sosyal Sigortalar Kanununa göre itibari sigortalılık süresinden yararlanmakta iken Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile bu hakları kaldırılan sigortalılar, Ekim 2008 tarihinden önce hak ettikleri itibari sigortalılık sürelerinden bu tarihten sonrada yararlanabilecekler mi?

Sosyal Sigortalar Kanununa göre itibari sigortalılık süresinden yararlanmakta iken, özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden, kamuda 15 Ekim 2008 tarihinden itibaren bu hakları sona erdirilen sigortalılar, 1 Ekim 2008 tarihine kadar kazandıkları itibari sigortalılık süresin-

den, bu tarihten sonrada yürürlükten kaldırılan mevzuat hükümlerine (itibari sigortalılık süresinin tabi olduğu mevzuat hükümlerine) göre yararlanabilecektir.

Bu durumdaki sigortalıların itibari sigortalılık süresinden yararlanmaları için itibari sigortalılık süresi kazandıran işte 3600 gün prim ödemiş olmaları şartı aranmayacaktır.

Kazanılan itibari sigortalılık süresi, sigortalılık süresine ilave edilecek ve bu sürenin en çok 5 yıla kadarı Sosyal Sigortalar Kanununda ön görülen emeklilik yaşından düşülecektir.

Ekim 2008 ayı başından itibaren fiili hizmet süresi zammından kimler yararlanacak? Ne şekilde yararlanılacak?

Özel sektörde 1 Ekim 2008 tarihinden, kamuda 15 Ekim 2008 tarihinden itibaren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu 40. maddesindeki tabloda yer alan işyerlerinde ve işlerde fiilen çalışıp o işin riskine maruz kalan, hizmet akdine tabi sigortalılar ile kamu görevlisi (4/c) sigortalılar bu işlerde gecen her 360 günlük prim ödemeleri için tabloda gösterilen süre kadar fiili hizmet süresi zammı kazanacaklardır.

Sigortalıların kazandıkları fiili hizmet süresi zamlarının prim ödeme gün sayılarına ilave edilmesi için bu işlerde belirli bir süre çalışmış olmaları gerekmemektedir.

Örneğin kurşun ve arsenik işlerinde fiilen çalışan sigortalıların her 360 günlük çalışmaları için kazanacakları fiili hizmet süresi zammı 60 gündür. Bu işte toplam 5000 gün çalışmış olan sigortalını kazanacağı fiili hizmet zammı süresi 850 gündür. Toplam prim gün sayısı ise 5000+850=5850'dir.

Maden yeraltı işlerinde fiilen çalışan sigortalıların her 360 günlük çalışmaları için kazanacakları fiili hizmet zammı süresi 180 gündür. Bu işte fiilen 5000 gün çalışmış olan sigortalının kazanacağı fiili hizmet zammı süresi 2500 gündür. Buna göre toplam prim gün sayısı 7500 olacaktır.

Türk Silâhlı Kuvvetleri, Emniyet ve polis mesleğinde, Milli İstihbarat Teşkilatında çalışanların prim gün sayılarına sekiz, diğer sigortalıların ise beş yılı geçmemek üzere fiili hizmet zammı süresi eklenir. Yeraltı işlerinde çalışan sigortalıların her hangi bir sınır olmaksızın kazandıkları fiili hizmet zammı sürelerinin tamamı prim gün sayılarına eklenir

Sigortalıların prim ödeme gün sayılarına ilave edilen fiili hizmet süresi zamlarının üç yılı geçmemek üzere yarısı emeklilik yaşlarından indirilecektir. Sigortalıların kazandıkları fiili hizmet zammı sürelerinin prim gün sayılarına ilavesinde her hangi bir şart aranmaz iken emeklilik yaşlarına ilişkin indiriminden yararlanabilmeleri için belir bir süre prim ödemiş olmaları öngörülmüştür. Buna göre (ölüm ve maluliyet halleri hariç olmak üzere) yeraltı işlerinde çalışan sigortalıların en az 1800 gün, diğer işlerde çalışan sigortalıların ise en az 3600 gün belirtilen işyeri ve işlerde fiilen çalışmış olmaları şarttır.

Örneğin yukarıda birinci örnekte verdiğimiz sigortalının emeklilik yaşı 60 olsun. Fiili hizmet zammı süresi kazandıran işte 5000 gün prim ödeyip 850 gün kazanmıştır. Kazandığı 850 günlük fiili hizmet zammı süresinin yarısı 425 gün (1 yıl 2 ay 5 gün) sigortalının emeklilik yaşından düşülecektir. Buna göre emekli olacağı 60 yaşından 1 yıl 2 ay 5 gün düşülünce emekli olacağı yaşı;

60

05 gün 02 ay 01

25 gün 09 ay 58 olacaktır.

Başka bir söyleyişle bu sigortalı emekli olacağı tarihte, 58 yaşını doldurmuş ve bu yaşından 9 ay ve 25 gün almış ise yaş koşulu yerine gelmiş sayılacaktır.

Kanunda ki tabloda sayılan işyerinde alınan iş sağlığı ve iş güvenliği önlemleri yeterli olmadığı için sigortalının riske fiilen maruz kalmasına rağmen işverenin, sigortalısını alınan önlemler nedeniyle fiilen riske maruz kalmadığını ileri sürerek, fiili hizmet zammı süresinden yararlandırmıyor ise ne yapılmalıdır?

Fiili hizmet zammı süresinden yararlanılmasını öngören işlerde alınan iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin sigortalıları risklere karşı yeteri kadar korumamasına karşın işverenleri fiili hizmet zammı süresinden yararlandırmıyorsa sigortalının yazılı olarak bulunduğu ildeki Sosyal Güvenlik İl yada Merkez Müdürlüklerine başvurması uygun olacaktır.

Yaşlılık toptan ödemesi nedir?

Yaşlılık toptan ödemesi, çalıştığı işten ayrılan veya işyerini kapatan, yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde malullük ve yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanamayan, hizmet akdine tabi olarak çalışan sigortalılar ile kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalılara yapılır.

Bu durumdaki sigortalılara yaşlılık toptan ödemesi yapıla bilmesi için hizmet akdine tabi olarak çalışan işçinin işten ayrılarak, kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan işçinin iş yerini kapatarak örneği kurumca hazırlanmış dilekçe ilgili Sosyal Güvenlik İl veya Merkez Müdürlüklerine başvurması gerekir.

Hizmet akdine tabi olarak çalışan sigortalıya kendi adına bildirilen, kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan sigortalıya ödediği malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları (yüzde 20) primlerinin her yıla ait tutarı,

Toptan ödemeye esas hizmet süreleri Ekim 2008 tarihinden önce ise, özel sektörde çalışanlar için 1 Ekim 2008 tarihi, kamu sektöründe çalışanlar için 15 Ekim

2008 tarihi itibariyle hesaplanarak, bu tarihlerden itibaren (SSGSS Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren) bu tarihler ile toptan ödemenin yapılmasına ilişkin yazılı istek tarihine kadar geçen yıllar için her yılın güncelleme katsayısı ile çarpılarak bulunan tutar ödenecektir.

Toptan ödeme yapılacak süreler Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki süreler ise Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten 2008 Ekim dahil sonraki süreler için primin ait olduğu yıldan itibaren yazılı istek tarihine kadar geçen yıllar için, her yılın gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek tespit edilen tutar ödenecektir.

Kısa vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası primleri toptan ödeme olarak sigortalılara geri verilmemektedir. Ancak sigortalının hizmet borçlanmaları veya isteğe bağlı sigorta primleri varsa bunarda toptan ödemeye dahil edilerek geri verilmektedir.

Toptan ödeme olarak alınan primler tekrar geri verilerek eksik günler tamamlanarak emekli aylığı bağlatılır mı?

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre toptan ödeme yapılarak hizmetlerini tasfiye etmiş olan sigortalılardan, yeniden bu Kanuna tâbi olarak çalışarak malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeyenlerden, yazılı istekte bulunanların, aldıkları toptan ödeme tutarını ödeme tarihi ile yazılı istek tarihi arasında geçen yıllar için her yılın gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek bulunan tutar üzerinden tebliğ tarihini takip eden ayın sonuna kadar kuruma ödemeleri halinde, bu hizmetlerini ihya etmiş olurlar. Bu sigortalılar eksik prim gün sayılarını tamamlamaları halinde emekli aylığını hak ederler.

Yoklama belgesi nedir kimlerden istenir?

Kurumdan gelir ve aylık alanların bu haklarının devam edip etmediğinin kontrol edilmesi kuruma verilmiş bir görevdir.

Yoklama Belgesi sorumlulukları kendilerine ait olmak üzere gelir veya aylık alanlarla bunların veli, vasi, kayyım ve vekillerinin, gelir ve aylık alma haklarının devam ettiğine ilişkin beyan ve taahhütlerini kapsayan, örneği Kurumca hazırlanmış olan belgedir

Kurum her zaman yoklama belgesinin yenisini isteyebilir.

Yoklama belgesinin usulüne uygun olarak düzenlenip Kuruma verilmesine kadar gelir ve aylıkların ödenmesi kurum tarafından ertelenebilir.

Kaynaklar:

Tozan, Celal: *Seminer Notları,* TÜRK-IŞ Yayınları.

Ataman, Yılmaz; *Tahsis Mevzuatı ve Işlemleri,* SSK Yayınları, 2004.

Şimşek, Nergis; *Eğitim Notu,* SGK Başkanlığı, Sosyal Sigorta Genel Müdürlüğü, Sigortalı Emeklilik Işlemleri Daire Başkanlığı Yayını.

Resmi Gazete; 5510 Sayılı Kanunun 4 üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (a) ve (b) Bendi Kapsamında Sigortalı Olanlar Ile Hak Sahiplerinin Tahsis Işlemlerine Ilişkin Tebliğ, Gelir/Aylık Ödeme ve Yoklama Işlemleri Hakkında Tebliğ, Hizmet Borçlanma Işlemlerinin Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, 28.09.2008 tarih ve 27011 sayılı.

6 Ay Süre İle Almayanların Aylıkları Duracak

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı yayımladığı duyuruda 6 ay süre ile aylıklarını almayan emekli, dul ve yetimlerin aylıkları PTT veya bankalar tarafından kuruma geri gönderilecek. Aylıkları geri gönderilen emekli, dul ve yetim aylığı durdurulacak. Aylığın başlatılması için ilgilinin kuruma yeniden başvurması gerekecek. Kurumun yayınladığı duyuru şöyle;

"5510 sayılı Kanunun 97. maddesine göre, Kurumumuz ile sigortalı ve hak sahiplerinin aylıklarını ödeyen PTT/Bankalardan aylıklarını 6 (altı) ay süre ile almayanların aylık hesapları Kurumumuza iade edilmekte ve aylıklar durdurulmaktadır. İade edilen aylıkların tekrar ödenmesi işlemleri, ancak emekli ve hak sahiplerinin talepte bulunmaları halinde yapılmaktadır.

Diğer taraftan, aylık hesapları üzerinden yürütülen otomatik ödeme talimatları hareket olarak değerlendirilmemektedir.

Bu nedenle, aylıklarınızın kesilip mağdur olmamanız için PTT ve bankalara gönderilen aylıklarınızı 6 (altı) ay geçmeden tahsil etmeniz gerekmektedir."

Bakan Dinçer'den Basını Bilgilendirme Toplantısı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığında düzenlediği bilgilendirme toplantısında ülkemizde iş kazalarının çok yüksek olduğunu belirterek AB ülkeleri ortalamasının yüzde 2.3 olduğu ölümlü iş kazalarının oranının Türkiye'de yüzde 15.5 ile çok yüksek olduğuna işaret etti. İş kazalarının görünür maliyetinin 707 milyon TL, görünmez maliyetinin ise 3.356 milyon TL olduğunu ifade eden Bakan "Eğer bu kazalar önlenebilseydi, bu miktar ile yaklaşık olarak yılda 3369 km bölünmüş yol, 1684 km otoyol, 975 adet gezici iş sağlığı aracı seti, 1684 adet 16 derslikli okul yaptırılabilirdi" dedi.

Dinçer, çıkarılan yönetmelikle, şimdiye kadar belirli kurumlar tarafından verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin Türkiye'de yetkin ve yeterli tüm kurumlar (özel sektör, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve üniversiteler) tarafından verilmesi için yetkilendirilme yapılacağını kaydetti.

Celal TOZAN
celaltozan@hotmail.com

Hepatit Tedavisine Başlanmış Hastaların Raporları

Sosyal Güvenlik Kurumu yayımladığı duyuruda, Sağlık Uygulama Tebliğleri ile buna bağlı olarak 09.07.2009 ve 17.07.2009 tarihlerinde çıkartılan genelgelerde öngörülen hepatit tedavilerine ilişkin alınacak sağlık kurulu raporlarının, tedavilerine yeni başlanacak hastalar için geçerli olduğunu belirtti.

Kurum yayımladığı duyurusunda tedavilerine başlanmış olan hepatit hastalarının almış oldukları raporların süresi doluncaya kadar geçerli olduğunu, bu hastalar için öngörülen ilaç ve kullanım şemalarının aynen uygulanacağını açıkladı.

Önceden tedavisine başlanmış olan hastaların var olan raporları ile kullandıkları ilaçlar konusunda sorun yaşamaları halinde kurumun İl ya da Merkez Sağlık İşleri Müdürlüklerine başvurmaları uygun olacak.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına ZARARSIZ Atandı

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı olarak atanan Dr. Emin Zararsız 21 Temmuz 2009 günü görevine başladı. Görevine başlaması nedeniyle yayınladığı mesajda; sosyal güvenliğin Anayasamız ve kanunlarla belirlenmiş vazgeçilmez bir hak olduğunu belirten Zararsız "Vatandaşlarımıza verilen bu hizmetlere erişimde, fırsat eşitliğine dayanan, tümüyle memnuniyet odaklı, teknolojinin tüm imkanları kullanılarak günlük hayatı kolaylaştırıcı tedbirleri almak, hizmeti daha kısa sürede ve en doğru şekilde verecek çalışmaları yapmanın" görevleri olduğunu ifade etti.

Başkan "Bu anlayış içerisinde, sosyal güvenlik sisteminin etkililiğini artırmak amacıyla aktüeryal yapının güçlendirilmesi, bürokrasinin azaltılması, işlemlerinin hızlandırılması, işlem maliyetlerinin düşürülmesi, yapısal ve kurumsal çabaların artırılması, çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, kurumlar arası işbirliği ve denetimler artırılarak kayıt dışı ile mücadele edilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması, e-devlet uygulamalarının geliştirilmesi, hizmet kalitesinin ve verimliliğin artırılması, hizmet verdiğimiz kesimler arasında toplumsal diyalogun geliştirilmesi ve yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması başlıca hedeflerimiz olacaktır" dedi.

Türkiye'de Çocuk İşçiliği

Serhat KARATEKİN
Sosyolog

Giriş

Çocuk emeği, toplumsal bir sorun olarak, küresel dünya için tehdit oluşturmaktadır. Dünya tarihiyle beraber, tüm çağlarda farklı doz ve şiddette görülmüş olmasına rağmen modern dünyada ve sanayi devrimi sonrasında farklı bir formda ortaya çıkmış olup, süregitmektedir. Rönesans'la beraber oluşmuş çocuk formuna ve bu formun toplumsal konumlanışına aykırı biçimde varlığını devam ettirmektedir.

İktisadi faaliyetlerde çocuk emeğinin kullanımı avcı toplayıcı toplumlardan günümüze kadar tarihin her döneminde gözlenen bir olgudur. Buna karşılık çocuk emeği, bir taraftan nicelik ve nitelik açısından dönemden döneme, toplumdan topluma farklılıklar gösterirken, diğer taraftan buna yüklenen anlamda değişmektedir (Makal, 2006:1). Bu değişim, birkaç tarihsel geçişte hayli belirgin şekilde gözlenmiştir. Bunlar sanayi devrimi, kapitalizmin 1929 buhranından sonra değişen şekli, Keynesci bir ekonomik düzenin hâkim hale gelmeye başlaması ve 1970 sonrasında küreselleşmeyle beraber, üretim de fordizmden post-fordizme geçiş aşamalarıdır. Cunningham ve Viazz'a (1996) göre çocukların çalıştırılması tarihin her döneminde karşımıza çıkan bir olgu olmasına rağmen "çocuk işçiliği" kavramı sanayileşme dönemiyle birlikte, "emek-yoğun" işlerin artık makineler aracılığıyla kadın ve çocuklar tarafından yapılmaya başlanmasıyla "çocuk çalışması" ya da "çocuk işgücü" adını almaktadır.

Çocuk emeğinin piyasada kullanımını, niceliksel ve niteliksel olarak etkileyen birçok faktör vardır. Bunların da tarihsel olarak gözlemlenen ekonomik değişkenlerle beraber belirlendiği aşikârdır. Yazının ilerleyen bölümlerinde bu değişkenlere bağlantılarıyla beraber değinilecektir. Çocuk işçiliğinde etkili olan değişkenleri tek tek ele almak ve birbirinden bağımsızmış gibi değerlendirmek, metodolojik bir yanlışa sebep olacaktır. Bu alanda yapılan çalışmalarda hakim paradigma, çocuk işçiliğinin son kertede yoksullukla bağlantılı olduğudur. Küreselleşme ve diğer etkenler göçü, göç çarpık kentleşmeyi, o da kırdan kente göçenlerin yoksullaşmasına ve çocukların bir şekilde çalışmak zorunda kalmalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda sorun makro ölçekli bir çözüm beklemektedir. Ortaya ekonomik sistemle alakalı ve yapısal bir sorun çıkmaktadır.

Kavramsal Çerçeveye Eleştirel Bir Bakış

Yapılan araştırmalar ve sonuçlarıyla alakalı bir diğer problem ise, çocuk, işgücü, çalışan çocuk gibi konu için önemli olan kavramların tanımlarındaki muğlâklıktır. Hukuksal olarak çizilen ve yasal olarak yaptırım gücü olan bu sınırlar, maddeler içerisindeki esneklikten ve tanımlardaki belirsizlikten dolayı istismar edilebilmektedir. Uluslararası ve ulusal mevzuatta çoğu zaman ortak olan yasalar uygulanma aşamasında ve ülkelerin özgül şartla-

rıyla beraber sorunlu hale gelmekte ve mevzuatla alakalı sıkıntılar ortaya çıkmaktadır.

Çocuk işçiliğiyle alakalı literatür taramasında karşımıza çıkacak, tanımlar salt niceliksel ve hukuki düzlemle sınırlı kalmaktadır. Bu ise farklı düzlemlerde ve farklı etki alanlarında muğlaklıkları beraberinde getirmektedir. Çocukluk, bebeklik yaşlılık, ya da yetişkinlik birer biyolojik kategori olarak rahatlıkla adlandırılabilir fakat, çocukluk asla biyolojik değil toplumsal bir kategoridir (Postman,1995:7). Postman'a göre çocukluk günümüz de anlaşıldığı biçimine son iki yüz yılda erişmiştir. Onun öncesinde tarihsel olarak farklı biçim de algılanmış ve farklı toplumsal roller içerisinde var olmuştur.

Genel kanılar çocukluğun varoşlundaki 4 mihenk taşını gözden kaçırmaktadırlar. Birincisi okuryazarlığın, ikincisi eğitimin, üçüncüsü ayıbın ve bu üçünün bir sonucu olarak da çocukluğun yitişidir (Postman,1995,22). Gözden kaçırılmaması gereken bir diğer olgu da çocukların çalışma yaşamıyla beraber biyolojik ve psikolojik gereksinimlerinden uzaklaştıkları ve başka bir şekilde çocukluklarının yitmeye başlamasıdır.

Yukarıdaki tanımlamalar ve sınırlandırmalarla ulaşılabilecek çocukluk tanımının en genel anlamı şu şekildedir. Çocuk ruhbilimsel olanla, toplumsal olanın eklemlenme noktası ve nesnesi olarak betimlenebilir (Boidin,1995,38). Bu tanım sosyolojik olarak, çocuk kategorisini tanımlarken hukuksal açıdan yetersiz kalmaktadır. Bu anlamda ise en fazla kabul gören ve ideal olan tanımlama Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesiyle çizilen sınırlardır. Çocuk kavramı Birleşmiş Milletlerin 1989 yılında kabul ettiği "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"nin ilk maddesine göre, daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılmalıdır. Bunun nedeni 18 yaşın, pek çok ülkede kişinin vatandaşlığa geçtiği ve yaşamını etkileyen yasa ve politikaların belirlenmesi için oy kullanma hakkını aldığı yaşın olmasıdır. Türkiye de bu sözleşmenin altına imza atmış ülkelerden bir tanesidir, ancak 15 yaşın altındaki çocukların da çalışabilecekleri yasal düzenlemeler mevcuttur. ILO ise Birleşmiş Milletler'den farklı olarak çocuk işgücünü farklı kriterlerle açıklamaktadır. Bazı istisnalar dışarı da tutulacak olursa, işteki statüsü ne olursa olsun (ücretli, kendi hesabına çalışan ya da ücretsiz aile işçisi), 15 yaşın altındaki bütün iktisadi faaliyetleri kapsamına alan bir kavramdır. Birleşmiş Milletler'in, çocuk haklarına dair sözleşmesinde çocukluk için yaş sınırı 18 iken, ILO'nun getirdiği tanımda sınırlama 15'tir. ILO'nun 138 sayılı sözleşmesine göre 15-24 yaş arasındaki çalışanlar "genç işçi" olarak kabul edilmekte, 146 sayılı tavsiye kararıyla da taban yaşının 16'ya çıkarılması öngörülmekte, kademeli olarak asgari çalışma yaşının yükseltilmesine ilişkin öneriler getirilmektedir (Karabulut,1999,10). Bu anlamda uluslararası hukuki kabuller arasında çocuk ve genç işçi tanımlamasında bir belirsizlik göze çarpmaktadır.

Dünyada Çocuk İşgücüne Genel Bir Bakış

Çocuk işçiliğini Türkiye özelinde rakamlarla beraber değerlendirmeden önce süreç içerisinde dünyada ne biçimde bir gelişim izlediğine bakmak, kurulabilecek bir kıyas ve bu anlamda Türkiye için yapılacak çıkarım ve çözüm önerileri için yararlı görünmektedir.

Her ne kadar çocuk işçiliği ve bu alanda yapılmış çalışmalar az gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler üzerine yoğunlaşsa bile küresel ölçekli bir sorundur. Süper güç olarak anılan devletler, çocuk işçiliğinin sonlandırılması için yapılan projelere finansör olmalarına rağmen, kendileri bu anlaşmaları kabul etmemektedirler. IPEC'İ imzalamamış olan ABD bunun en önemli örneğidir.

ILO'nun 2006 Küresel Raporuna göre, 2004 yılında çalışan çocuk sayısı 248 milyon iken 2006 yılında bu rakam 218 milyona gerilemiştir. Bu rakamın yüzde 22'si hizmet, yüzde 9'u sanayide çalışırken yüzde 69'u tarım işçisi olarak çalışmaya devam etmektedir. Ayrıca bu rakamlar salt "çocuk işçileri" kapsamaktadır. Çalışan çocuk ayrı bir kategori olmakla beraber "çocuk işçileri" de kapsamaktadır. 2006 verilerine göre ise çalışan çocuk sayısı 317 milyondur ve bunların 126 milyonu tehlikeli işlerde çalışmaktadır. Çocuk işçiliğinin en tehlikeli biçimleri ve tanımlarda IPEC içerisinde sınırlandırılmış ve tanımlanmıştır.

Tükiye'de Çocuk İşgücü

Çocuk işçiliği sorunu, genelde tüm dünyada yaşanan, özelde ise azgelişmiş ülkelerin problemlerinden biri olması sebebiyle Türkiye'de de hayli önem arz etmektedir. Aşağıdaki rakamlardan da anlaşılacağı üzere, oranlar son yıllarda iyileşme göstermektedir. Bu iyileşmeye neden olan faktörler ve bunların değerlendirmeleri ulusal ve küresel ölçekte yapıldığında daha anlamlı olacaktır.

Karabulut Türkiye'deki tabloyu şu şekilde tasvir ve tasnif etmektedir: Kayıtdışı mal ve hizmet üretiminin yoğun olarak yapıldığı sektörler; tarımdan inşaata, evlerde imalat işi yapanlardan işportacılara, ticarethanede çalışanlarından atölyede çalışanlarına kadar geniş bir yelpazeyi oluşturmaktadır. Çocuk işçiler küçük işletmelerde uzun çalışma süreleri, düşük ücret koşullarında yaygın olarak çalıştırılmaktadır (Karabulut, 1996: 33).

Kayıtdışı ekonominin büyümesinin olumsuz yanı, çalışanların sendikasız, sosyal güvenliksiz, işçi sağlığı ve iş güvenliğine uygun olmayan koşullarda çalışmalarıdır (Karabulut, 1996: 34). Karabulut'un 1996 yılında çizdiği tablo günümüzde oldukça farklılaşmıştır. 1997 yılında uygulanmaya başlayan 8 yıllık eğitim, kentleşmenin ve ülke içerisindeki göçün hızla artışının çalışan çocuk sayısındaki azalmada belirleyici olduğu gözlenebilmektedir.

Okula devam eden çocuğun ise, okul dışında tam olarak ne yaptığına ulaşılamamakta, fakat birçok büyük şehirde, sokaklar simit, mendil satıcıları, ayakkabı boyacıları ve benzer işler de çalışan çocuklarda kuşatılmış vaziyettedir.

Çocukları sokaktan ve uygun olmayan işlerden uzaklaştırmayı hedefleyen, hukuki mevzuat yaptırımlar ve teşvikler sunmakta olmasına rağmen, çarpık kentleşmeye göçe, yoksulluğa çare olmaktadır. Bir çocuğun, fiziksel ve ruhsal duruma uygun olmayan bir işten kurtarılıp örgün eğitime kazandırılması kuşkusuz, önemli bir durumdur. Fakat, kaynağa inememiş ve lokal bir çözüm olarak kalmaya mahkumdur. Sonraki nesiller ya da daha çalışamayacak durumda olan kardeşler için bir kurtuluş durumu değildir. Çocukları çalışmak zorunda olan aileler için belirsizlikler sürmektedir.

Türkiye'de yoksulluk oranları, sanayileşme ve okullaşma ve tüm bunların etkilenimiyle çocuk işçiliği oranları arasında ilişkiler vardır. Çocuk emeğinin yoğun olarak kullanıldığı bölgelerde ulusal ve uluslararası kurumların ortak olarak yürüttüğü projeler kısmen başarılı olsa da devletin uyguladığı makro politikaların temel belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Devletin temel hizmetleri götürebildiği yerlerde çocuk işçilik sorununu daha az rastlanmaktadır. Bu ise çocuk işçiliğini etkileyen faktörlerin üzerinde, her birinde daha etkileyici ve ayrı bir yerde gözükmektedir.

TÜİK, Çocuk Emeği 2006 araştırması sonuçlarına göre ülkemizde 6-17 yaş grubundaki ekonomik faaliyetlerde çalışan çocukların sayısı 1994 yılında 2 milyon 269 bin iken, 2006 da 1 milyon 630 bine ve 958 bine düşmüştür.

Ayrıca, zorunlu eğitim çağında olan 6-14 yaş grubundaki ekonomik faaliyetlerde çalışan çocuk sayısı da 1994 yılında 958 bin iken 1999 yılında 609 bine, 2006 yılında ise, 1994 yılına göre yüzde 67 azalarak 318 bine inmiştir.

Eğitimin niteliğiyle alakalı olarak, TÜİK verileriyle değinilebilecek bir diğer konu da; eğitim kurumlarının çocukların zihnindeki tasavvuruyla alakalıdır. Bu kurumlara olan güvensizlik de çocukları çalışmaya itmektedir. 6-14 yaş grubunda ki çocukların yüzde 27'si okula ilgi duymamakta, yüzde 15'i okul masraflarını çok yüksek bulmakta (gizli okul giderleri: ulaşım, gerekli alet edevata duyulan ihtiyaç, beslenme, okul kıyafetler vb.), yüzde 11'i ailesinin izin vermemesi, yüzde 9'u ev işlerinde ailesine yardımcı olması, yüzde 4'ü de okulun uygun olmaması sebebiyle okula gitmemektedir (TÜİK,1999).

Rakamlar ekseninde bir değerlendirme salt pozitivist tespitleri içerecektir. Bu ise çocuk işçiliği gibi vahamet derecesi yüksek bir konunun muhteviyatını anlamamız engelleyecektir. Realist bir bakış açısı, doğru yorumlamamızı ve anlamamızı sağlayacaktır. Sonuç bölümünde bu bağlamda değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Sonuç Yerine

Çocuk işçileri çalışmaya iten sebepler arasında en fazla üzerinde durulan yoksulluk sorununun bu anlamda tek belirleyen olmadığı rakamlar ve yaklaşımlarla anlaşılmaktadır. Yoksulluk bir çok makro konuyla ilintilidir. Siyasal politikalar ve küreselleşme bu anlamda fitilin ateşleyicisi gibi görünmektedir. Çarpık kentleşme artarak devam etmektedir. SAK'ın sosyal bilimler öngörü raporuna göre: "Ülkemizde, özellikle Güneydoğu Anadolu'da yaşanan çatışma sonucu orta çıkan zorunlu yer değiştirmeler toplumsal yapımızı etkilemiştir ve etkilemeye devam edecektir. Batı Anadolu'ya ve son zamanlarda Adana, Mersin, Antalya, Gaziantep ve Diyarbakır gibi bölgesel çekim merkezlerine olan göçün sürmesi beklenmektedir. 2023'e ge-

lindiğinde Türkiye nüfusunun ¾"ü batı bölgelerinde yaşıyor olacaktır. Bunun sonucunda bu kentlerde yoksulluk, suç işsizlik artmakta, yerel yönetimler kent nüfusunun gereksinimleri karşılamada yetersiz kalmaktadır. Bu durum altyapı sorunları kültürel çözümler kimlik bunalımı, etik sorunlar siyasal şiddet gibi çok önemli sorunları birlikte getirmekte ve özellikle yoğun göç alan kentlerde çöküntü alanları ortaya çıkarmaktadır. Buralarda yoksulluğun dışlanmışlık ve örselenmiş kimliklerle birleştirilmiş yeni hali kendini göstermekte, "sokak çocukları", "tinerciler", "kapkaççılar" gibi yeni sorunlu toplumsal kategoriler oluşmaktadır. Çeteler mafya gibi organize suç örgütlenmeleri de yaygınlaşmakta, özellikle metropollerde kentsel yaşamı önemli ölçüde tehdit eder hale gelmektedir.

Yoksulluğun kentsel görünümün yanı sıra yakın gelecekte "kırsal yoksulluğun bu gün yaşandığından daha ağır bir düzeyde yaşanacağı beklentisi söz konusudur (Sak, 2006, 35). Artan bu kırsal yoksulluk, göçün devam edeceğinin göstergesi olup, barınma, istihdam, suç oranları ve çocuk işçiliği konularında da artışın yaşanacağı öngörülebilir. Ayrıca SAK raporunda, "yeni sorunlu toplumsal kategoriler" olarak somutlanan, tinerci, kapkaççı, sokak çocuklarının da çocuk işçiliği ve bu alandaki mevzuatla beraber belirlenen yaş aralığından ortaya çıkması öngörüsü de unutulmaması gereken bir gerçektir.

Rakamlarda son birkaç yıl içersindeki iyileşme net biçim de görünmektedir. Yukarıda aktarılan veriler de son 1 yılda tüm sektörlerde çalışanların yüzde 58 oranında azaldığı gözlemlenmektedir. Bu fark bile hayli önemli ve başarılı şeylerin yapıldığına kanıt olarak sunulabilir.

Bu anlamda yukarıdaki oranın düşmesindeki en büyük etkenlerden bir tanesi noeliberal politikalarla beraber tarım politikasındaki değişiklik ve bu dönem içerisindeki tarımda çalışma oranının yüzde 74 gibi büyük bir oranla düşüş göstermesidir. Bu verilerle şu şekilde bir çıkarım yapılabilir: Tarımda çalışan bu çocukların büyük kısmının hane içi işçi, ya da mevsimlik işçi olduğu görülebilmektedir ve kuvvetli ihtimalle örgün eğitime devam ediyor olsa bile kırsal bir bölgede yaşasa çalışmaya devam edecektir. Oysa ki bu ailelerin büyük kısmı batıdaki büyük şehirlere göç etmiştir. Bugün sokaklarda görmeyi kanıksadığımız, mendil satan, ayakkabı boyayan, çiçek satan çocuklardır. Bir aynı toplumsal katmandaki çocukların bir diğer kısmı ise büyük şehirlerde ki eğlence sektöründe ve turizm sektöründe ucuz emek olarak kullanılmaktadır.

Yukarıda tasnif edilmiş "çocuk işçilerinin" yada "sokak çocuklarının" ise suç oranlarının hayli yüksek olduğu bilinmektedir. Karabulut, çocuk istismarının sonuçlarıyla alakalı şu ürkütücü tespiti yapmaktadır: "Sosyal patlama, ana babalardan, işçilerden, emeklilerden değil sokaktaki çocuklardan gelecek. Çocuklar kendilerini bu hale getiren düzeni, alt edip değiştiremezler ama sokakları bölgeleri, kentleri yaşanmaz hale getirebilirler. Bu vahim sonuçlar hiç hayra alamet değil." Bu gibi bir sonuçla bu gün karşılaşmamızdaki etkenler şüphesiz yukarıda sıralananlar da ilişkili değildir. Güneydoğu Anadolu bölgesindeki terör ve güvensizlik ortamı, tarım politikalarından ziyade göçü tetiklemiştir. Sokaklarda çalışan, suç işleyen çocukların etnik kökenine dair herhangi bir araştırma yapılmamış olmasına rağmen bir çoğunun zorunlu göçe, köy boşaltmalara maruz kaldığı, bilinen bir gerçektir. Fakat çocuk işçiliğiyle ilgili verilerde bir şekilde oto kontrol mekanizması işlemekte ve bu tip verilerden kaçınılmaktadır. Suç oranları ve kentlerde ki durumu hakkında daha net bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır. Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki sorunun çözüme kavuşturulmasının bölgesel göçü kısmen durduracağı ve bölgenin yatırım için daha cazip bir hale geleceği gerçeği bir realite olarak durmaktadır.

Ralf Dahrendorf'dan hareketle, bu anlamda bir sosyal hareket aciliyetle daha fazla kurumsallaşmalıdır. Sınıf çatışmalarının kurumlaşması, Dahrendorf'a göre sermaye ve emeğin birbirlerini meşru çıkar grubu olarak tanımaları ile başlamıştır (Poloma, 2008:130). Sendikalar "çocuk işçiliği" alanına daha fazla eğilmeli bu anlamda yaptırım güçleri ve baskı olma durumları artırılmalıdır.

Kaynakça

Boidin, C. (1995); *Psiko-Sosyolojik Yaklaşım*, Ankara.

Devlet Istatistik Enstitüsü (DIE), (2006); *Türkiye Ekonomisi: Istatistik ve Yorumlar*, Ankara.

....., (2004); *Istatistik Yıllığı*, Ankara.

....., (2006) *Hane Halkı Işgücü Anketleri*, Ankara.

Duyar, I., Özener, B.(2003), *Çarpık Gelişen Bedenler*, Ütopya Yayınlar, Ankara.

Karabulut, Ö. (1999); *Çalışan Çocukların Korunması ve TÜRK-IŞ'in Faaliyetleri*, Deri-Iş Sendikası Yay., Istanbul.

Karabulut, Ö. (2008); *Amida Eğer Sana Gelemezsem*, Can Yayınları, Istanbul.

Karabulut, Ö. (1996); *Çocuk Işçiliğine Karşı Sendikal Mücadele: TÜRK-IŞ Modeli*, TÜRK-IŞ Yay. No.224, Ankara.

ILO (2007); *Dünyada ve Türkiye'de Çalışan Çocuklar*, TISK ve TÜRK-IŞ Çalışan Çocuklar Için Toplumsal Destek Merkezi Adana, TISK Yayını, Ankara.

Makal, A. (2006); *Çocuktum, Ufacıktım... Türkiye'de 1920-1960 Döneminde Çocuk Işçiliği*, AÜ SBF Matbaası, Ankara.

Poloma, M. (2008); *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, EOS, Ankara.

Postman, N. (1995); *Çocukluğun Yok Oluşu*, Imge Yayınevi, Ankara.

TÜBA, (2007); *Sosyal Bilimler Öngörü Çalışması 2003-2023*, Yeni Reform Matbaacılık, Ankara.

Avrupa Sendikaları Domuz Gribi İçin Çalışma Başlatıyor

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC üye konfederasyonlarını domuz gribi konusunda inisiyatif almaya davet etti. İrlanda Sendikaları Kongresi ICTU'nun İrlanda hükümetine konuyla ilgili yazdığı mektubunu örnek gösteren ETUC, ICTU'nun yaptığı hazırlıkların ve önerilerin sendikalara yol gösterebileceğine işaret etti. ICTU, domuz gribi adıyla bilinen H1N1 virüsü salgınının ciddileşmesiyle, iş ve gelir kaybının söz konusu olacağı durumlar için hükümetten işçiler için ücretli izin hakkı talep etti. Hükümete gönderilen mektupta, enfekte olmuş ya da domuz gribi şüphesi taşıyan işçilerin iş ve gelir kaybetme korkusuyla çalışmaya devam ettiği ve işine geri dönme gayreti taşıdıklarına dikkat çekilirken bu durumun işyeri ve diğer çalışanlar açısından daha fazla riske neden olduğu kaydedildi. İrlanda Sendikaları Kongresi, H1N1 Enfeksiyonu İzin Tasarısının özellikle sonbahar ve kış için yürürlüğe konmasını, işçilerin iş ve gelir kaybetme korkusu yaşamalarının önünde geçip Sağlık Bakanlığı rehberini takip etmelerinin sağlanmasını talep etti.

H1N1 Enfeksiyonu İzin Tasarısına göre;

- Bu virüsü kapan işçiler işten çıkarmalardan, yedeğe alınma, ücret kesintileri ve ayrımcı davranışlardan işyerindeki kıdemi ne olursa olsun korunmalıdır.
- Domuz gribi iznine çıkmış işçilerin ücreti iznin ilk gününden itibaren korunmalıdır.
- İşçiler hasta olmasalar dahi aile bireylerinin birinin domuz gribi enfeksiyonu kapması durumunda önlem olarak istirahatları tavsiye edildiğinde de ücretli H1N1 Enfeksiyonu İzni alabilmelidir.
- İşçiler bu izni işyerindeki bir karantina önleminde de kullanabilmelidir.
- H1N1 Enfeksiyonu İzni yıllık kazanılmış hastalık iznine karşı ya da istihdam sözleşmesinde öngörülen şartların yerine kullanılmamalıdır.
- İşçilere ayrıca ek olarak 5 gün ailelerinden ya da çocuklarından birinin enfekte olduğu durumlarda bakımlarına yardımcı olmak için acil H1N1 Enfeksiyonu İzni kullanma hakkı verilmelidir, denildi.

ICTU, ETUC ile de paylaştığı aynı mektupta buna benzer önlemlerin geliştirilmesi gerektiği üzerinde durarak bu İzin Taslağının sendikaların ve işverenlerin üzerinde anlaşarak sonbahar ve kış aylarında yürürlüğe sokulması gerektiğini belirtti. İşverenlerin işyerlerinde hijyenle ilgili önlemleri gözden geçirmesini, H1N1 salgınına karşı sık sık temizlik yapılmasını, özellikle sık temas edilen kapı kolları, klavyeler ve lamba düğmelerinin titizlikle temizlenmesini, el hijyeni, atılabilir kağıt havlu ve diğer önlemler konusunda hassasiyet göstermelerini istedi.

AB Nüfusu 500 Milyona Ulaştı

AB İstatistik Ofisi Eurostat'ın gerçekleştirdiği "Avrupalı Toplulukların Demografik Yapısı" konulu araştırmada ilginç sonuçlar ortaya çıktı. 1 Ocak 2008'de 327.1 milyon olan AB nüfusu, 1 Ocak 2009'da 328.7 milyona ulaştı. Araştırmaya göre 2008 yılında, 1.2 milyon kişi de göç yoluyla Avrupa'ya geldi, 2008 yıllında 27 Avrupa ülkesinde 5.4 milyon çocuk doğdu. Almanya dışındaki diğer üye ülkelerde doğum oranının arttığı bildirilen araştırmada, en yüksek doğum oranı sırasıyla Litvanya, İrlanda, Kıbrıs Rum Kesimi ve Polonya'da gerçekleşti. 2008 yılında 27 AB ülkesinde toplam 4.8 milyon kişi de hayatını kaybederken, en yüksek ölümler sırayla Letonya, Almanya, Malta, Lüksenburg, Estonya ve Fransa'da yaşandı. Türkiye'de ise geçen yıl 1 milyon 272 bin yeni bebek doğdu, 454 bin kişi de yaşamını yitirdi. Böylece geçen yıl doğal nüfus artışı 818 bin olan Türkiye, 113 bin de net göç alarak bir yıl içinde 1 milyona yakın bir nüfus artışı yakaladı.

Pınar Alkan YARIKKAYA
pinaralkan@turkis.org.tr

Türkiye-AB İlişkileri 50 Yılı Geride Bıraktı

Türkiye'nin 31 Temmuz 1959 tarihinde, o dönem adı AET olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik başvurusunun üzerinden 50 yıl geçti. 12 Eylül 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması'nın 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmesiyle Türkiye-AB ortaklık ilişkisi resmen başladı.Türkiye'nin üyeliğini hazırlık, geçiş ve son dönem olarak ele alan Anlaşmaya göre ekonomik farklılıkları azaltacak hazırlık dönemi ve Gümrük Birliği'nin tamamlanmasını (1 Ocak 1973'te yürürlüğe giren Katma Protokol) öngören geçiş ve üyeliğin tamamlanacağı son dönem olarak üç aşama öngörülmüştü. Ancak 1980'li yılların ilk yarısına kadar Türkiye-Topluluk ilişkileri sekteye uğradı. Türkiye 1987'de tekrar üyelik başvurusu yaptı ancak üyeliğe ehil ülke olmadığı gerekçesiyle başvurusu kabul edilmedi. 1 Ocak 1996'da Gümrük birliği tamamlandı ancak Avrupa Komisyonu'nun "Gündem 2000 Raporu"yla ele aldığı genişleme politikalarında Türkiye'ye yer vermemesi ve 12-13 Aralık'ta da Lüksemburg zirvesinde adaylığın teyit edilmemesi Türkiye'nin AB ile siyasi ilişkilerini askıya alınması sonucunu getirdi. 10-11 Aralık 1999'da Helsinki Zirvesinde Türkiye'ye adaylık statüsünün verilmesi ve Kopenhag Siyasi Kriterleri ve müktesebata uyum çalışma hedeflerinin ortaya konduğu Katılım Ortaklığı Belgesi'nin 8 Mart 2001'de kabul edilmesiyle ilişkiler ivme kazandı. Avrupa Komisyonu'nun 2004 İlerleme Raporu'nda müzakerelerin başlatılması için gerekli siyasi kriterlerin karşılandığı tespitiyle 16-17 Aralık 2004 Zirvesi'nde Türkiye ile müzakerelerin 3 Ekim 2005'te başlatılması kararı alındı. Bu tarihten itibaren 11 başlık müzakerelere açıldı, sadece bir tanesi (Bilim ve Araştırma) geçici olarak kapatıldı. Halen 12 başlık da politik nedenlerden ötürü veto edilmiş durumda.

Anne-Babalara Bir Ay Daha Fazla İzin

Avrupa Sosyal Ortakları olan ETUC (Avrupa Sendikaları Konfederasyonu), Businesseurope (Avrupa Sanayi ve işveren Örgütü), UEAPME (Avrupa Esnaf Sanatkarlar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği) ve CEEP Avrupa Kamu İştirakli ve Kamusal İşletmeler Merkezi 18 Haziran 2009'da AB İstihdam, Sosyal İşler ve Eşit Haklar Komiseri Vladimir Spidla'nın da katılımıyla 1995'te üzerinde anlaştıkları Ebeveyn İzni Çerçeve Anlaşmasını'nın gözden geçirilmiş yeni halini resmen onayladı.

Bu gelişme 25 yıllık geçmişi olan Avrupa Sosyal Diyaloğunda bir mihenk taşı olarak kabul ediliyor çünkü Avrupalı Sosyal Ortaklar bu düzenlemeyle ilk kez önceden var olan bir çerçeve anlaşmanın revizyonu üzerinde tekrar mutabakat sağlamış oldu. Bu düzenleme sosyal ortakların 1995'te Ebeveyn İzni Sözleşmesi olarak kabul edilen sonrasında da 1996'da AB Direktifine dönüşen orijinal sözleşmeden sonra akdettikleri 7. Çerçeve Anlaşması niteliğinde. Revize edilmiş Anlaşmada Ebeveyn İznini üç aydan dört aya çıkaran ve bunu bütünüyle transfer edilemeyen bir hak olarak ele alan, işçiye izinden döndüğünde değişken çalışma düzenlemesi talep etme hakkı veren ve bunların bireysel bir hak olduğunu teyit eden düzenlemeler bulunuyor. Varılan mutabakatta üye devletlere ve sosyal ortaklara işçinin Ebeveyn İzin hakkını kullanırken kendileri tarafından verilecek bir ihbar süresi oluşturmaları, aile yapılarındaki yükselen değişimi kabul etmeye gayret göstermeleri ve aile sorumluluğunun kadın-erkek arasında eşit paylaşımının teşviki konusunda çağrıda bulunuluyor. Bununla birlikte üye devletlerin bölgelerindeki izin imkanlarını, çocuk bakımı ve esnek çalışma düzenlemelerini de göz önünde bulundurabileceğinin altı çiziliyor. Bu sözleşme Avrupa Konseyi Antlaşmasının 139. maddesi gereği Avrupa Komisyonunun önerisiyle Konsey Direktifi olarak yürütülmek zorunluluğunda.

Türk mühendis ve işçisinin başarısıyla Türkiye'nin ilk otojen değirmeni üretildi

Fabrika Üreten Fabrika: Ankara Makina Fabrikası

Duygu GÖZLEK

Şeker-İş Sendikası Basın Uzmanı

Ankara Makina Fabrikası, Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ. (Türkşeker) bünyesinde kurulduğu 1968 yılından bu yana, ağır sanayi alanında birçok ilke imza attı ve atmaya devam ediyor. Son olarak Fabrika, bakır ihtiva eden cevherin yaş öğütme işleminde kullanılan, Türkiye'nin ilk otojen değirmenini imal etti.

Tamamen Ankara Makina Fabrikası'nın imkanlarıyla, Türk mühendis ve işçisinin emeği ile gerçekleştirilen otojen değirmeni imalatı sayesinde, ekonomik kriz ortamında dövizimizin ülkemizde kalması ve ülke ekonomisi açısından önemli bir katma değer yaratılması sağlandı. Bunun yanı sıra ağır sanayimizde önemli bir yere sahip olan Ankara Makina Fabrikası'nın, Türk mühendis ve işçisinin başarısı bir kez daha bu üretimle kanıtlanmış oldu.

2007 yılı içinde Eti Bakır AŞ. Murgul İşletme Müdürlüğü tarafından, bakır ihtiva eden cevherin yaş öğütme işleminde kullanılan otojen değirmeninin bir kompleksinin yenileme çalışmasının yapılması talebi ile Fabrika'ya başvuruldu. Fabrika tarafından bu yenileme çalışması başarı ile tamamlandıktan sonra, firma yetkililerine bu otojen değirmeninin aynısının Ankara Makina Fabrikası'nda yapabileceği dile getirildi. Projeleri fabrikanın mühendisleri tarafından oluşturulan otojen değirmenin 2008 yılı içinde imalatına başlandı. 2009 Nisan ayında tamamlanan değirmenin Eti Bakır AŞ'nin Murgul tesislerindeki yerine montajı da 2009 Mayıs ayında gerçekleştirildi. Değirmen halen başarıyla çalışıyor.

Ankara Makina Fabrikası tarafından Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde, deniz seviyesinden yaklaşık bin 200 metre yükseklikte faaliyet gösteren Eti Bakır AŞ. Murgul İşletmesi'nde kurulan otojen değirmeninin bu yüksekliğe taşınırken herhangi bir zorlukla karşılaşılmaması için gövde kısmı dört parça halinde üretildi. Saatte 54 ton cevheri öğütebilen otojen değirmenin çapı 8,2 metre, yüksekliği yaklaşık 4 metre ve ağırlığı da 180 ton.

Fabrika 1968 Yılında Kuruldu

Türkşeker ve şeker fabrikaları bünyesinde, dünya ölçeğinde, makina imalat sektöründe faaliyet gösteren beş makina fabrikası ve bir Elektromekanik Aygıtlar Fabrikası (EMAF) bulunuyor. Bu makina fabrikalarından, Ankara ve Eskişehir Fabrikaları Türkşeker Genel Müdürlüğü'ne diğer üçü ise ilgili şeker fabrikalarına bağlı. Bunlar; Afyonkarahisar, Erzincan ve Turhal Makina Fabrikalarıdır.

Türkşeker bünyesinde yer alan iki makina fabrikasından biri olan Ankara Makina Fabrikası'nın temeli 22 Eylül 1966 tarihinde Ankara'nın Etimesgut İlçesi'nde atıldı. Fabrika, şeker fabrikalarının ve hızla gelişen yurtiçi sanayiinin ihtiyacı bulunan büyük makina ve tesislerin ithalatını önlemek amacı ile 1968 yılında tek hol olarak kuruldu. Fabrika, kuruluşunun dördüncü yılında maksimum kapasitesine erişti, sipariş ve talepler hızla arttı ve fabrikanın tevsisatı zorunlu hale geldi. Tevsisat iki kademede yapıldı. İlk tevsisat 1976 yılında tamamlandı. Mevcut hole ikinci ve üçüncü hollerin eklenmesi ve gerekli tezgahlarla donatılması ile gerçekleştirildi. İkinci tevsisat ise 1982 yılı sonunda dördüncü ve beşinci hollerin eklenmesiyle ve önemli olan bazı tezgah ve teçhizatın yerleştirilmesiyle sağlandı. Fabrika bugünkü beş holden oluşan son şeklini alarak Türkiye'nin en güçlü kuruluşlarından biri haline geldi.

Ortadoğu ve Balkanlar'daki en büyük tesislerden biri olan Ankara Makina Fabrikası'nı benzerlerinden ayıran en önemli özelliği, entegre bir makina imalat fabrikası olması. Fabrikada bugün komple bir şeker fabrikasının yüzde 95'i, çimento fabrikasının yüzde 85'i imal edilebiliyor. 5 holden oluşan Fabrika, 32 bin metrekare kapalı alana ve 260 bin metrekare fabrika sahasına sahip. Yıllık imalat kapasitesi 6 bin 500 ton. Ancak bu kapasitenin şu anda ancak yüzde 35'i kullanılabiliyor. Bunun nedeni de Türkşeker'in özelleştirme programında olmasından dolayı bu fabrikaya gerekli yatırımların ve yeterli işçi alımının yapılamıyor olması. Bunun sonucunda daha önce bine yakın işçinin çalıştığı fabrikada bugün 138 işçi, 13'ü mühendis 43 memur ve 53 alt işveren işçisi çalışıyor.

Fabrika, sadece ithalat ikamesi durumunda olan, yurtiçinde diğer sanayi sektörlerinin imkanları ve imalatının gerçekleşmesi güç veya mümkün olmayan makina ve tesislerin imaline uygun şekilde projelendirilip kuruldu. Bugüne kadar yapılan imalat da bu tarifle tamamen örtüşüyor.

Fabrikada şeker ve çimento sanayiine ait büyük boyutlu makina ve tesislerin, termik ve hidroelektirik santrallere ait ünitelerin, petrol rafinerileri ve diğer sanayi kolları için basınçlı kapların, demir çelik endüstrileri için makinaların, her türlü çelik konstrüksiyonun, sac işleme tezgahlarının, endüstri tipi buhar kazanlarının, büyük pompaların, vantilatörlerin, dişli kutularının, kırıcıların, değirmenlerin, pompaların, büyük dişli çarkların, krenlerin, vinçlerin, kaldırma makinaların ve atık su arıtım tesislerinin üretimi yapılıyor. Fabrikada, "14 metre çap ve 200 ton ağırlığa kadar dikey tornalama", "5,5 metre çap, 18 metre boy ve 120 ton ağırlığa kadar yatay tornalama", "8 metre çap ve 42 modüle kadar dişli imalatı" yapılabiliyor.

Pek Çok İlke İmza Attı

Türkşeker bünyesinde şeker fabrikalarına yedek parça üretimi ve komple şeker fabrikası yapmak amacıyla kurulan ve bu amaç doğrultusunda pek çok imalat gerçekleştiren Ankara Makina Fabrikası aynı zamanda ağır sanayi alanında yaptığı üretimlerle Türkiye'de pek çok ilke imza attı. Bu Fabrikada Türkiye'de ilk defa Türkiye Elektrik Kurumu işbirliği, Türk işçisi ve mühendislerinin çabası ve yüzde 100 yerli malzeme kullanılarak 32 MW gücünde bir hidrolik türbin ve jeneratörün imalatı başarıyla gerçekleştirildi. Türkiye Elektrik Kurumu tarafından Hirfanlı Hidroelektrik Santralı'na dördüncü ünite olarak montajı yapılan ve 1983 tarihinde devreye alınan bu dikey eksenli türbin, 60 metre düşüde, 187,5 devir/dak. ile çalışıyor ve 32 MW'lık bir güç sağlıyor. Fabrika, termik santraller için 100 t/h buhar kapasiteli buhar kazanları ile 150-200 MW gücündeki hidrolik türbinleri imal etmek üzere gerekli makinalara sahip. Ağır sanayide kullanılan büyük boyutlu, ağır makina imalatını yürütebilecek kapasitede, uygun takım tezgahları ve teçhizatla da donatıldı.

Türkşeker Makina Fabrikaları tarafından imal edilerek Özbekistan'ın Horezm bölgesinde kurulan, 3000 ton/gün pancar işleme kapasiteli komple Şeker Fabrikası 1998'de işletmeye açıldı. PETLAS'ın önemli makinaları, petrol arama kuyularında kullanılan "atbaşları", petrol rafinerilerinde kullanılan basınçlı kaplar, endüstri ve termik santraller için buharlı kazanlar, Fabrika'da üretildi ve üretilmeye devam ediyor. Ankara Makina Fabrikası'nda üretilen makinalar ile 13 şeker fabrikası, 9 çimento fabrikası kuruldu. Aliağa, İpraş rafinerilerinin basınçlı kapları, dram, kolon ve eşanjörleri imal edildi. Eti Bor işletmelerinin önemli makinaları da burada üretiliyor.

Doğrudan ihracat yapmayan Fabrikada, ihracat amaçlı fason üretim gerçekleştiriliyor. Irak'ta baraj yapımını üstelenen bir firmaya türbin yapılıyor. Bosna'da bir ihale üstlenen Türk firmasına da 6 metre çapında disk işleniyor.

Fabrika Üreten Fabrika

Ankara Makina Fabrikası, şeker fabrikalarını komple kurabiliyor olmasından dolayı "Fabrika Üreten Fabrika" olarak da anılıyor. Bunun yanı sıra biri yurtdışında (Özbekistan) olmak üzere 13 şeker fabrikası, 9 çimento fabrikası, Aliağa, İpraş İzmit Rafinerilerinin basınçlı kap, dram, kolon ve eşanjör; Türkiye'de ilk kez imal edilen Hirfanlı Barajı dördüncü ünitesi, Francis tipi hidrolik türbini ve bunu izleyen diğer türbin imalatlarının gerçekleştirilmesi, bu fabrikaya haklı olarak "Fabrika Üreten Fabrika" denilmesine neden oldu. Öte yandan fabrika, ülke kalkınmasında güçlü tezgah parkı ve deneyimli kadrolarıyla her zaman öncü olmaya devam ediyor. Bugüne kadar başardığı büyük boyutlu projeler nedeniyle haklı olarak kazandığı "Fabrika Üreten Fabrika" unvanını da gururla taşıyor.

Tüketiciler GSM Şirketlerinden Şikayetçi

GSM şirketlerinin açmış oldukları bazı kampanyalarda tüketicilerin haksız uygulamalarla mağdur edildiğine ilişkin Tüketici Hakları Derneği'ne bir çok şikayet geliyor. Örneğin, "aylık ..... dakika, konuştukça konuşun" gibi kampanyalardaki koşullar, kampanya reklamlarında ve sözleşmede açıkça belirtilmiyor. GSM şirketleri başlangıçta vaat ettikleri sözleşme koşullarını kendi istekleri ve çıkarları doğrultusunda değiştiriyorlar. Tüketicilerin mağduriyetlerine yol açan bu değişiklikler şikayetlere neden oluyor.

Bu haksız uygulamalarla ilgili olarak GSM şirketlerini arayan tüketiciler, sorumlu ya da yetkili birisiyle görüşme sağlayamıyorlar. Çoğu zaman da anlamsız, yetersiz cevaplarla karşılaşıyorlar. Üstelik tüketicilerin, sorunlarına çözüm bulmak için ilgili firmalarla yaptıkları telefon görüşmelerinin bedelleri de tüketiciler tarafından ödeniyor.

Tüketici Ne Yapacak?

Tüketiciler, mağdur edildikleri kampanya konusu ile ilgili imzaladıkları sözleşmenin bir suretini mutlaka ellerinde bulundurmalı. Sözleşmenin bir örneğini firmalar tüketiciye vermek zorunda. Eğer tüketiciye sözleşmenin bir örneği verilmemişse, tüketici ilgili firmadan sözleşmenin bir örneğini isteyebilir.

Kampanyanın süresi reklamlarda ya da sözleşmede belirtilmemiş ise kampanya koşulları sözleşmenin süresi ile sınırlı.

Bazı GSM firmalarının sözleşmelerinde belirtilen "kontör ve tarife ücretlerinde değişiklik yapma hakkının saklı tutulması" şeklindeki koşullar ve buna dayanılarak vaat edilen koşulların tüketiciler aleyhine değiştirilmesi haksız koşuldur ve geçersizdir.

Kampanyanın başlangıcında ve devam ettiği süre içinde kampanyanın koşullarının ve süresinin ne şekilde ve ne zaman değişeceğinin yapılan reklamlarda ve sözleşmede belirtilmemesi durumunda, sözleşmenin belirtilen süresi içerisinde firmaların tek taraflı olarak tüketici aleyhine olacak şekilde sözleşmede ya da tarifede değişiklik yapması haksız şarttır ve geçersizdir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Yasa'nın 6. maddesine göre, tüketici ile müzakere edilmeden tüketici aleyhine olacak şekilde tek taraflı olarak firmaların sözleşmeye koyduğu şartlar ya da sözleşme değişiklikleri haksız şarttır ve geçersizdir.

Ayrıca, değişik konularda haksız şartlarla ilgili olarak Yargıtay kararları da mevcuttur.

Reklam Kurulu GSM Şirketlerine Ceza Veriyor

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Reklam Kurulu Başkanlığı, tüketicilerden gelen şikayetler üzerine GSM şirketlerine yönelik olarak tüketicilere eksik bilgi verdikleri gerekçesiyle firmalar hakkında uyarma ve kınama cezaları veriyor. Televizyon reklamlarındaki kampanyalarda tüketiciye tüm bilgilerinin verilmemesi, alttan geçen yazıların çok küçük olması ve okunmayacak kadar süratli geçmesi nedeniyle tüketiciler kampanyalar hakkında eksik bilgilendiriliyorlar.

Bu verilen cezalardan birisi de geçtiğimiz ay içinde her yöne sınırsız konuşun şekli ile bir firmaya verildi. Bakanlığın internet sitesinden aldığımız cezayı firma adını çıkartarak aynen yayınlıyoruz.

"Her Yöne Sınırsız" sloganlı reklam ve ilanlarda "... geç ..... hem her yöne hem sınırsız konuş uğraşma

(...)" ifadeleri yer almasına rağmen, anılan tarifede konuşma süresinin aylık 10 bin dakika ile sınırlandırıldığı ve 10 bin dakikadan sonraki konuşmaların farklı bir ücretlendirmeye tabi tutulduğu, yani belirtildiği gibi sınırsız olmadığı ve "ana vaat" kısmında belirtilen "55 TL"lik fiyata Özel İletişim Vergisi'nin eklenmemiş olduğu, yürürlükte bulunan mevzuat gereği tüketicilere aktarılması gereken fiyatın tüm vergiler dahil fiyat olması gerekirken, hizmetin fiyatının tüm vergiler dahil edilmeksizin reklamın ana vaat kısmında vurgulanması suretiyle tüketicilerin yanıltıldığı gerekçeleriyle bahsi geçen tanıtımların Ticari Reklam ve İlanlara İlişkin İlkeler ve Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik'e uygun olmadığına, Bu durumun, 4077 sayılı Kanun'un 4822 sayılı Kanun'la değişik 16. maddesi hükmüne aykırı olduğuna, reklam veren ..... AŞ. hakkında idari para ve anılan reklamları durdurma cezaları verilmesine, diğer taraftan, söz konusu firma tarafından, 2009 yılının Şubat ve Mart aylarında yayımlanan, "Her Yöne Sınırsız 55 YTL" sloganlı reklamların, 4077 sayılı Kanun ve Ticari Reklam ve İlanlara İlişkin İlkeler ve Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik'in ilgili hükümlerine aykırı ve tüketicileri yanıltıcı olduğunun anlaşılması nedeniyle, Reklam Kurulu'nun 10.03.2009 tarih ve 162 sayılı toplantısında, firma hakkında idari para cezası verilmiş olup, söz konusu fiilin bir yıl içerisinde tekrar edilmiş olması nedeniyle, para cezasının, 4077 Sayılı Kanun'un 25/11. maddesi hükmüne istinaden, iki kat olarak (67.200 x 2 = 134.400 TL (Yüzotuzdörtbindörtyüz Türk Lirası)) uygulanmasına karar verilmiştir. (14.07.2009 tarihli reklam kurulu toplantısı ile ilgili alınan kararlar. (http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=4536)

Bir diğer firmaya karşı alınan karar işe şu şekilde:

..... tarafından 27.04.2009-24.05.2009 tarihleri arasında çeşitli mecralarda yayımlanan ve 164 sayılı toplantıda hakkında tedbiren durdurma kararı verilen "....." adlı kampanya kapsamında yer alan limitsiz tarifelere ilişkin "Cep Limitsiz" başlıklı reklam ve ilanların "ana vaat" kısmında 25 TL, 35 TL, 15 TL gibi tüm vergiler dahil olmayan fiyatlara da yer verildiği, yürürlükte bulunan mevzuat gereği tüketicilere aktarılması gereken fiyatın tüm vergiler dahil fiyat olması gerekirken, hizmetin fiyatının tüm vergiler dahil edilmeksizin reklamın ana vaat kısmında vurgulanması suretiyle tüketicilerin yanıltıldığı ve anlam kargaşasına neden olunduğu, ayrıca söz konusu reklam ve ilanlarda konuşma imkanının limitsiz olduğu ifade edilmesine rağmen, 2 aylık kullanımda 10 bin dakika ile sınırlandığı gerekçeleriyle bahsi geçen tanıtımların Ticari Reklam ve İlanlara İlişkin İlkeler ve Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik'e uygun olmadığına, bu durumun, 4077 sayılı Kanun'un 4822 sayılı Kanun'la değişik 16. maddesi hükmüne aykırı olduğuna, reklam veren ..... hakkında idari para ve anılan reklamları durdurma cezaları verilmesine, diğer taraftan, söz konusu firma tarafından, 2009 yılının Şubat ve Mart aylarında yayımlanan "Faturalı Cep Limitsiz'de Tüm ..... ve sabit hatlarla Ayda Sadece 35 Liraya Limitsiz Konuşun" sloganlı reklamların, 4077 sayılı Kanun ve Ticari Reklam ve İlanlara İlişkin İlkeler ve Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik'in ilgili hükümlerine aykırı ve tüketicileri yanıltıcı olduğunun anlaşılması nedeniyle, Reklam Kurulu'nun 10.03.2009 tarih ve 162 sayılı toplantısında, firma hakkında idari para cezası verilmiş olup, söz konusu fiilin bir yıl içerisinde tekrar edilmiş olması nedeniyle, para cezasının, 4077 Sayılı Kanun'un 25/11. maddesi hükmüne istinaden, iki kat olarak (67.200 x 2 = 134.400 TL (Yüzotuzdörtbindörtyüz Türk Lirası)) uygulanmasına karar verilmiştir. Reklam Kurulu 09.06.2009 tarihli toplantısında alınan karar (http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=4492).

Tüketicilerin her kampanyada yapılan vaatleri araştırmadan yalnızca televizyondan verilen mesajları doğru zannederek kampanyalara girmemeleri gerekiyor. GSM firmaları genellikle hizmetin üstüne konacak vergi, fon gibi uygulamalar hakkında tüketicilere yeterli bilgi vermiyor.

Ramazan 'Boş Mutfağa' Geldi

enisbagdadioglu@gmail.com

Dört kişilik ailenin açlık sınırı 741.- TL, yoksulluk sınırı 2.413.- TL.

Mutfak harcaması aylık yüzde 0,36 ve ortalama yıllık yüzde 5,49 oranında arttı.

Bazı marketlerdeki 'ramazan kampanyaları' fiyat artışını dengeledi.

Çalışanların mutfak harcaması bazı marketlerde "ramazan ayı" öncesi uygulanan kampanya ve promosyon etkisiyle fazla değişmedi. Ancak elde edilen gelirin yetersizliği nedeniyle gıda harcamalarında bile kısıntıya gidilmek zorunda kalınması nedeniyle ramazan bir anlamda 'boş mutfağa" geldi.

Çalışanların geçim koşullarını ortaya koyan önemli bir gösterge olan "TÜRK-İŞ Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasının Ağustos 2009 ayı sonucuna göre dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması zorunlu gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 740,90 lira olarak hesaplandı. Gıda ile birlikte yapılması zorunlu olan kira, yakacak, elektrik, su gibi konut, ulaşım, giyim, sağlık, eğitim vb harcamalar da dikkate alındığında, insan onuruna yaraşır bir yaşama düzeyi sağlamak yapılması gereken harcama tutarı (yoksulluk sınırı) 2.413,35 liraya ulaştı.

Kuşkusuz hesaplanan bu tutar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelirdir. Ancak çoğu zaman ailede çalışan sayısı bir kişiyle sınırlı kalmakta ve başkaca bir gelir kaynağı sözkonusu olmamaktadır. Elde edilen gelirin yetersiz ve çoğunlukla birden çok hanehalkı bireyinin tek gelir kaynağı olması yoksulluk sorununu yakıcı hale getirmektedir. Yaşanan bu toplumsal gerçeklik özellikle "ramazan ayı" döneminde "yoksula yardım" politika ve uygulamalarını ön plana çıkarmaktadır.

Dört kişilik ailenin sadece beslenebilmesi için yapması gereken harcama tutarı yürürlükteki asgari ücretten 195 lira fazladır. Diğer bir ifadeyle asgari ücret dört kişilik ailenin mutfak harcamasına sadece 22 gün yetmektedir. Kira, ulaşım, elektrik, su, yakıt ve benzeri diğer zorunlu harcamalar da eklendiğinde yapılması gereken harcama tutarı daha da artmakta, aradaki fark açılmaktadır. İzlenen gelir politikası ile ücret gelirlerinde yapılan/yapılmaya çalışılan yetersiz artışlar çalışanların geçim şartlarını daha da ağırlaştırmaktadır.

TÜİK ve TÜRK-İŞ gıda endeksi değişiminin yer aldığı grafikten de görüleceği üzere gıda fiyatlarındaki yıllık artış hızı son aylarda -her iki endekste de- gerileme göstermektedir. Ancak fiyat artışlarında görülen bu eğilimin çalışanlara olumlu etkisi -satın alma gücündeki gerileme ve hedeflenen enflasyona endeksli ücret zamları nedeniyle- olmamıştır.

Konfederasyonumuz hesaplamasına temel olan gıda maddelerinin fiyatları doğrudan piyasadan, market ve semt pazarları dolaşılarak belirlenmektedir. Yapılan hesaplama sonuçları her ayın son haftası açıklanmaktadır. TÜİK tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ise izleyen ayın ilk haftası açıklanmakta ve açıklanan bu veriler benzeri çalışmayı yapan kuruluşların temel girdisi olmaktadır. Konfederasyonumuz çalışması bu niteliğiyle bağımsız ve tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "öncü gösterge" olarak kabul edilmektedir.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında Ağustos 2009 ayı itibariyle "mutfak enflasyonu"ndaki değişim şöyle olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı bir önceki aya göre yüzde 0,36 oranında artmıştır.
- Gıda enflasyonunda yılın sekiz ayı itibariyle fiyatlarda yüzde 0,17 oranında artış gerçekleşmiştir.
- Gıda harcaması tutarındaki artış son oniki ay itibariyle sadece yüzde 1,52 düzeyinde olmuştur.
- Yıllık ortalama artış oranı ise gerilemesini sürdürerek yüzde 5,49 oranında gerçekleşmiştir.

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan bazı ürünlerin fiyatlarında Ağustos 2009 itibariyle gözlenen değişim ana hatlarıyla şöyle olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; bu ay önemli bir fiyat değişikliği görülmedi. Ancak bazı süt ürünlerinde promosyon nedeniyle fiyat indirimi sözkonusuydu.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat gibi ürünlerin bulunduğu grupta; et ve tavuk fiyatı (et yüzde 1,54 ve tavuk yüzde

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Ağustos'2008	Aralık'2008	Temmuz'2009	Ağustos'2009
Yetişkin İşçi	203,34	205,28	205,75	205,98
Yetişkin Kadın	168,63	170,31	170,64	171,09
15-19 Yaş Grubu Çocuk	212,86	216,40	215,69	216,97
4-6 Yaş Grubu Çocuk	145,00	147,67	146,17	146,86
Açlık Sınırı	**729,83**	**739,67**	**738,25**	**740,90**
Yoksulluk Sınırı	**2.377,30**	**2.409,35**	**2.404,73**	**2.413,35**

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle toplamda farklı olabilmektedir.

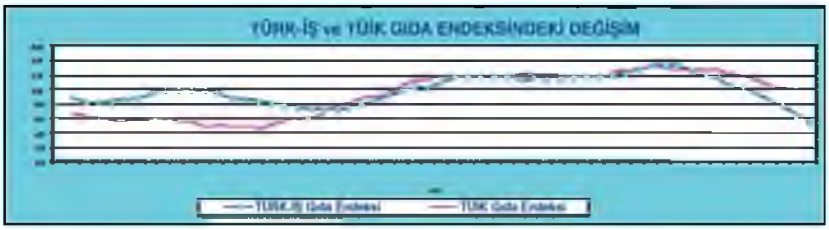

11,24 oranında) artış gösterirken sakatat fiyatı aynı kaldı. Yumurta fiyatı bu ay yüzde 11,11 oranında zamlanarak 20 kuruş olurken, genelde piyasada olan kültür balıklarının fiyatı aynı kaldı. Önümüzdeki ayın başında başlayacak yeni sezonda balık fiyatlarının etkisi kuşkusuz farklı olacaktır. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, nohut, yeşil ve kırmızı mercimek, barbunya) fiyatı genel olarak değişmezken, sadece kırmızı mercimek fiyatındaki indirim dikkati çekmiştir.

- Mevsim şartlarının olumlu etkisi yine meyve-sebze fiyatlarında görülmüş ve mutfak harcamasını rahatlatan unsur olmuştur. Ortalama olarak meyve-sebze kilogram fiyatı geçen ay 2,03 lira olarak iken bu ay 1,85 lira olarak hesaplanmıştır. Bu ay ortalama kilogram fiyatı sebzede düşmüş, meyvede ise biraz yükselmiştir. Hesaplamada -her zaman olduğu gibi- pazarda yoğun olarak bulunan ve satılan ürünler temel alınmıştır.
- Ekmek, pirinç, un, makarna gibi ürünlerin bulunduğu grupta; bulgur fiyatındaki artış dışında diğer ürünlerin fiyatı aynı kalmıştır. Ramazan pidesi geçen yıl olduğu gibi 300 gramı 1 liradan satılmaktadır.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, zeytinyağı, ayçiçeği yağı ve margarin fiyatı değişmemiştir. Aynı şekilde zeytin (siyah-yeşil) fiyatı aynı kalırken salça, tuz, şeker, bal, pekmez, fiyatı da değişmemiştir. Baharatlardan (kimyon, nane, karabiber, vb) nanenin, yağlı tohumlardan ise (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb) ceviz ve Antep fıstığının fiyatı artmıştır. Bazı çay fiyatlarında artış gözlenmiş, ıhlamur fiyatı ise değişmemiştir.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Ağustos 2006	Ağustos 2007	Ağustos 2008	Ağustos 2009
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,12	0,87	1,65	0,36
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	5,72	2,02	6,07	0,17
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,38	9,34	16,28	1,52
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	7,36	11,58	13,44	5,49

Açlık ve Yoksulluk Sınırı-En Az Gelir Düzeyi (TL/Ay)

	Temmuz 2008	Ocak 2009	Temmuz 2009
Açlık Sınırı	717,99	735,56	738,25
Yoksulluk Sınırı	2.338,74	2.395,95	2.404,73
Net Asgari Ücret	503,26	527,13	546,48
En Düşük Kamu Çalışanı (Memur) Maaşı	983,08	1.024,90	1.068,77
İŞÇİ (SSK) En Az Emekli Aylığı	604,80	620,25	631,34
ESNAF (BAĞ-KUR) En Az Emekli Aylığı	467,15	485,38	494,27
MEMUR (EMEKLİ SANDIĞI) En Az Emekli Aylığı	778,37	816,38	850,93

* 2008 yılbaşından itibaren uygulanan "asgari geçim indirimi" kamu çalışanı (memur) maaşı ile asgari ücrete yansıtılmıştır. Ayrıca kamu çalışanına yapılan maaş iyileştirmesi de Temmuz 2008'de dikkate alınmıştır. Emekli aylıklarına ek ödeme dahildir.

Temmuz 2009 itibariyle, ek ödeme dahil olmak üzere en düşük emekli aylığı; Bağ-Kur'da 494 TL, SSK'da 631 TL ve Emekli Sandığı'nda 851 TL'dir (1 Temmuz 2009 günü itibariyle aylık dizide oluşan en düşük aylık SSK emeklisinde 606,73 lira, Bağ-Kur emeklisinde 475,57 lira olarak hesaplanmaktadır). Çalışanların en düşük gelirleri ise işçide net asgari ücret tutarı olan 546 TL olurken memurlarda en düşük maaş tutarı 1.069 TL'dir.

2009 yılı için öngörülen altışar aylık ücret-maaş artışları asgari ücret için yüzde 4,3 ve 4,1 oranında yapılırken, kamu çalışanları (memur) ve emekliler için yüzde 4,0 ve 4,5 oranlarında gerçekleşmiştir. İşçi ve esnaf emeklilerinin maaş artışları ise yüzde 3,8 ve 1,8 oranıyla sınırlı tutulmuştur.

Buna göre önümüzdeki altı ay için artış memur maaşında artış 44 lira, memur emeklisinde 35 lira olurken, işçi emeklisinde 11 lira ve esnaf emeklisinde 9 lira düzeyinde gerçekleşmiştir. Asgari ücretlinin altı aylık artışı ise 19 lira olmuştur. Böylece benzer geçim şartları altında yaşamını sürdürmek durumunda olan çalışanlar ve emekliler arasındaki farklılıklar daha da artmış, nispeten daha düşük gelir elde edenlere yapılan düşük tutardaki artış, bu kesimlerin yoksulluğunun artarak sürmesine yol açmıştır.

H. Kaya Elbek'i Kaybettik

TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilcisi

H. Kaya ELBEK

15 Eylül 2009 günü gece yarısı vefat etti. Çok uzun yıllar TÜRK-İŞ Adana (4. Bölge) Temsilcisi olarak görev yapan H. Kaya Elbek bir süredir tedavi görüyordu.

Elbek, 1937 yılında Tarsus'ta doğdu. Tarsus Amerikan Koleji'ni bitirdikten sonra 1963 yılında TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilciliği'nde Eğitim Müdürü olarak göreve başladı. Bu arada Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini bitirdi. 1974 yılında TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilciliği'ne atandı. 1984 yılında emekli olmasına rağmen görevini günümüze kadar sürdürdü.

H. Kaya Elbek'e Allah'tan rahmet, ailesine ve TÜRK-İŞ topluluğuna başsağlığı diliyoruz.

PETROL-İŞ

Örgütlenme Kampanyası

Petrol-İş Sendikamız Mayıs ayının sonlarında Düzce'de yerel bir tanıtım ve örgütlenme kampanyası başlattı. Bir ay süren kampanya malzemeleri arasında; bilbord ve iç mekân afişleri, pankartlar, broşürler, bildiriler, çıkartmalar, televizyon ve radyo spotları, gazete reklamları, tişörtler ve bir kampanya web sitesi bulunuyor. Ayrıca, sinema sektöründen tanınmış oyuncular kampanyayla ilgili televizyon filmlerinin yapımına katıldılar.

Afişlerin ana teması "Sendikalı ol!" idi. Kampanya malzemelerinde kullanılan ana sloganlar ise: "Sendika gücündür", "Sendika hakkındır", "Sendika gelecektir" ve "Sendika dayanışmadır". Tanıtım kampanyası için kentte bir stand kuruldu.

Kampanya yöre halkı arasında ilgi yarattı ve olumlu karşılandı. Kampanyanın bir diğer yönü ise, geleneksel gizli örgütlenme yöntemlerinin dışına çıkılarak açık yürütülmesiydi. Petrol-İş'in kentteki standına ve irtibat bürosuna çok sayıda işçi geldi. Kampanya özellikle genç işçiler için enerji, umut ve özgüven aşılayan bir ortam yarattı. Bu ise yörede sendikaya ilgiyi artırdı.

Bu tanıtım ve örgütlenme kampanyası Petrol-İş tarafından diğer kentlerde de devam edecek. Öte yandan, kampanyanın mesajlarını ulusal düzeye de taşınmak isteniyor.

Petrol-İş Sendikamızdan yapılan açıklamada, kampanyanın "sendikal örgütlenme"yi "terör eylemi" ve "anarşi" ile özdeşleyen zihniyeti kırma olanağı yaratacağı, bu bağlamda mesajın sadece işyerlerindeki örgütsüz işçilere değil, onların ailelerine ve yaşadıkları yerel topluma da ulaştırmanın amaçlandığı belirtildi.

TEKGIDA-İŞ

ETİ İşyerinde Anlaşma

Tekgıda-İş Sendikamızın örgütlü bulunduğu ve Eskişehir'de kurulu bulunan ETİ GIDA San. ve Tic. AŞ. işletmesinde 13.08.2009 günü başlayan grev 9 gün sonra anlaşmayla sonuçlandı. 2067 işçiyi kapsayan ve yürürlük süresi 31.12.2008 tarihinde sona eren işletme toplu iş sözleşmesinin yenilenmesi amacıyla, altı aydan fazla bir süredir devam etmekte olan müzakerelerde işveren yetkilileri ile uzlaşmaya varılamamıştı.

Grev uygulaması, 21.08.2009 günü varılan anlaşma ile sona erdi. Varılan anlaşmaya göre;

Toplu sözleşmenin ilk 6. ayında işyerinde çalışan üyelerimizin 2008 yıl sonu itibariyle almakta oldukları ücretlerine ortalama yüzde 11,6 oranında zam yapılacak. Sosyal yardımlarda ise çalışan üyelerimiz açısından günün koşullarına göre oldukça önemli kazanımlar elde edilerek, üyelerimizin ücretlerinde yüzde 17'leri aşan oranlarda artış sağlandı.

Grevin kaldırılmasının ardından, Tekgıda-İş Sendikası'ndan yapılan açıklamada, "Aynı kurumsal çatı altında işletmenin menfaatleri adına ortak çaba gösterdiğimiz ETİ GIDA yetkililerine, anayasal grev hakkımıza gösterilen saygılı yaklaşım ve üyelerimizin hassasiyetlerini azami ölçüde gözeten nazik yaklaşımları nedeniyle şükranlarımızı arz ediyoruz" denildi.

Ayrıca, "Tekgıda-İş Sendikası, grevi bir amaç değil, araç olarak kabul eden sorumlu ve basiretli bir sendikal felsefeye sahip olmakla birlikte, koşullar gerektirdiğinde sonuna kadar hak arayışını sürdüreceğini bir kez daha ortaya koymuştur. Bir toplumsal mücadeleden daha başarıyla ve güçlenmiş olarak çıkmanın gururu ve mutluluğu içerisindedir" açıklaması yapıldı.

DERİ-İŞ

DESA'da Mutlu Son

Deri-İş Sendikamızın örgütlenme mücadelesi verdiği Desa Deri'de sendika üyesi oldukları için 29 Nisan 2008 tarihinden itibaren Düzce'de ve 3 Temmuz 2008 tarihinde de Sefaköy'de işten atılan toplam 44 işçinin tekrar işbaşı yaptırılması için devam eden görüşmeler,

24 Ağustos 2009 günü imzalan protokolle sonuçlandırıldı.

Anayasal ve yasal hak olan sendikalaşma hakkını kullanarak Deri-İş'e üye olan Desa işçileri, TİS yetkisi almaya yetecek çoğunluğa ulaşmadan, işverenin sendika üyeliklerini öğrenmesi sonucunda işten atılmıştı. Bunun üzerine Düzce ve Sefaköy fabrikalarının önünde yaklaşık 15 ay devam eden Desa direnişi başladı.

Deri-İş, uluslararası markalara çalışan Desa deri işvereninin sendika karşıtı tavrını kırmak için hem yerel, hem uluslararası alanda mücadele yürüttü.

Düzce'de 15, Sefaköy'de 11 ay süren direnişlerin sonunda, hukuk mücadelesi kazanıldı, mahkemenin işçilerin sendikal nedenle işten atıldığı tespiti ve işe iade kararı Yargıtay tarafından onandı. İşveren bu kez de davası sonuçlanan işçilere uluslararası sözleşmelere aykırı şekilde sendikal tazminat ve tüm alacaklarını ödeyerek sendikadan kurtulmak istedi. Bunun üzerine Deri-İş Sendikası fabrika önünde devam eden direnişleri kaldırdı, uluslararası kampanyanın devam edeceğini açıkladı.

Desa işvereni ile uluslararası kampanyanın baskısı altında devam eden görüşmeler sonucunda bir protokol imzalanmıştır. Buna göre;

- Desa işvereni sendika karşıtı tutumundan vazgeçecek ve tüm işçilere sendika haklarının güvence altına alındığına dair yazılı bir belge dağıtacak.
- Görüşmeler devam ederken 6 işçiye işbaşı yaptıran Desa işvereni, bu protokolle 6 işçiye daha işbaşı yaptıracak. Diğer işten çıkartılan işçileri de, kesilen siparişlerinin geri dönmeye başlaması ile birlikte işe alacak.
- Deri-İş Sendikamız, uluslararası sendika temsilcileri ve Desa işverenin katılacağı, Desa'nın Sefaköy ve Düzce fabrikalarında çalışan işçilerle birlikte ortak toplantı düzenlenecek.
- Deri-İş Sendikamız varılan bu anlaşma gereği, Desa karşıtı sürdürülen uluslararası kampanyayı sonlandıracak.

TÜRK METAL

Yargısız İnfaza Tepki

Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Pevrul Kavlak, Sendikasının kamuoyunda Ergenekon soruşturması olarak bilinen soruşturmayla ilişkilendirilmesine tepki gösterdi. Kavlak 28 Ağustos 2009 günü yaptığı basın toplantısında, son günlerde bazı medya organlarında, Türk Metal'i hedef alan ve hedef gösteren yayınlar yapıldığına dikkat çekerek, "Sendikamıza dolayısıyla bizlerin şahsına karşı ağır ithamlarda ve imalarda bulunanlar, bu haberleri hazırlamadan önce bizim görüşümüzü almıyor, bize savunma hakkı vermiyor. Bunun adı yargısız infaz değil de nedir" diye konuştu. Kavlak, "Bizler, geçmişimizi inkar etmeden yeni bir sayfa açmış bulunmaktayız. Metal işkolunun en büyük sendikası olarak amacımız, üyelerimizin hayat standardını yükseltmek, sendikal faaliyetlerimizin çekirdeğini oluşturan sosyal ve kültürel etkinliklerle, üyelerimizin sosyoekonomik ve kültürel yönden gelişmelerine katkıda bulunmaktır.

Ben, Türk Metal Sendikası'nın 13'üncü Olağan Genel Kurulu'na katılan 256 delegenin tamamının oylarını alarak Genel Başkan seçilmiş bir sendikacıyım. Aynı zamanda Türkiye'nin en büyük işçi kuruluşu olan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Genel Teşkilatlandırma Sekreteriyim. Biz, üyelerimizin haklarını elde etmek, korumak ve geliştirmek amacıyla el ele verdik. Sakın ola ki kimse bizi emanetçi olarak görmesin, göstermesin. Biz, sadece ve sadece üyemiz olan metal işçilerinin haklarının, menfaatlerinin ve geleceklerinin emanetçisiyiz. Bunun haricinde kimsenin emanetçisi değiliz, olmayız. Bizim davamız, bu emanete ihanet etmeden metal işçilerinin sosyal ve ekonomik yönden gelişmesini sağlayacak sendikal hedeflere ulaşmaktır. En büyük hedefimiz de bütün metal işçilerini Türk Metal çatısı altında toplamaktır" dedi.

TGS

ATV-Sabah Grevine Durdurma

ATV ile Sabah gazete ve dergi gruplarının bağlı olduğu Turkuvaz işletmesine ait İstanbul'da ve Ankara'daki işyerlerinde TGS'nin sürdürdüğü grev, 154. gününde İstanbul 2. İş Mahkemesi'nin kararıyla durduruldu. 13 Şubat 2009 günü Turkuvaz işletmesine ait İstanbul'da Balmumcu ve Sefaköy, Ankara'da ise Balgat işyerlerinde başlayan grevin durdurulma kararının sadece İstanbul ve Ankara'daki 3 işyerini kapsadığı, diğer 6 ildeki işyerlerinde devam eden grevi etkilemediği ifade edildi. TGS Turkuvaz işletmesinin Antalya, İzmir, Adana, Diyarbakır, Bursa ve Trabzon işyerlerinde 3 Temmuz 2009 günü başlayan grevin halen devam ettiğini belirtti.

TGS, İstanbul ve Ankara'da durdurulan grevlere gerekçe olarak "sendika üyelerinin, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun 51/4 maddesi uyarınca dörtte üç oranında azalmış olduğu iddiasının" gösterildiğini belirtti. Yapılan açıklamada "Turkuvaz işyerlerinde grev öncesinde işveren baskısıyla istifalar olduğu, ancak sendikanın yetki başvurusunda bulunduğu 2007 yılından greve çıkılan tarihe kadar, üyelikten zorla istifa ettirilenlerin sayısının dörtte üç oranına ulaşmadığı" kaydedildi. Yapılan açıklamada Turkuvaz iş yerlerinde, TGS üyelerinin sayısında grevin başladığı 13 Şubat 2009 tarihinden sonra hiçbir azalma olmadığı ifade edildi.

TGS tarafından yapılan açıklamada "Mahkemenin verdiği kararın hem yeterli inceleme yapılmadığı için eksik olduğu hem de Yargıtay'ın grevin başlamasından sonra üye sayısındaki azalmanın dikkate alınması gerektiği yönündeki içtihatlarına aykırı düştüğü" belirtilirken şu sözlere yer verildi: "Bu nedenlerle, İstanbul 2. İş Mahkemesi'nin, 16 Temmuz 2009 tarihinde vermiş olduğu, 'Sendika tarafından sürdürülen grevin sona erdirilmesine, kararın kesinleşmesine kadar grevin durdurulmasına' ilişkin karar, sendikamız tarafından temyiz edilecektir. Ancak mahkemenin vermiş olduğu, 'karar kesinleşinceye kadar grevin durdurulması' yönündeki karara da uymak zorundayız. 17 Temmuz 2009 tarihinden itibaren, Turkuvaz işletmesine ait İstanbul ve Ankara'daki 3 işyerinde grev gözcülerimiz Yargıtay'ın vereceği kesin karara kadar nöbet tutmayacaklardır." TGS işveren tarafından iş akitleri feshedildiği bildirilen 10 grev gözcüsü sendika üyesinin de "iş akdi fesihlerin geçersiz olduğuna dair mahkeme kararının temyiz sürecinde olduğu ve henüz kesinleşmediği" için işbaşı yapmalarının da mümkün olmadığını belirtti. TGS kararla ilgili olarak Yargıtay'a başvurusunu yaptı.

VECDİ GÖNÜL'DEN ZİYARET

Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül 27 Ağustos 2009 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Mustafa Kumlu, Genel Sekreter Mustafa Türkel ve Genel Mali Sekreter Ergün Atalay ile görüştü. Kumlu ziyaretin anısına Gönül'e bir hediye verdi.

T. MADEN-İŞ'İN YENİ GENEL BAŞKANI ASLAN

Türkiye Maden İşçileri Sendikası'nda Genel Başkan Ekrem Fedai'nin vefatı ile boşalan Genel Başkanlık görevine Genel Mali Sekreter İsmail Aslan'ın getirildi. Yönetim Kurulu içinde görev değişiklikleri de yapıldı. Buna göre Yönetim Kurulu'nun yeni görev dağılımı şöyle açıklandı:

İsmail Aslan	Genel Başkan
Ahmet Levent Eşiyok	Genel Başkan Yardımcısı
Vedat Ünal	Genel Sekreter
Murat Bekem	Genel Mali Sekreter
Nurettin Akçul	Genel Teşk.Sekreteri
Durmuş Düzgün	Genel Toplu Söz. ve Mev. Sek.
Hasan Hüseyin Yıldız	Genel Eğt. ve Araştırma Sek.

AKSU TÜRK-İŞ'TE

İçişleri eski Bakanı ve AKP Genel Başkan Yardımcısı Abdülkadir Aksu 21 Temmuz 2009 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ni ziyaret etti. Genel Başkan Mustafa Kumlu, Genel Mali Sekreter Ergün Atalay ve Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Pevrul Kavlak ile görüşen Aksu çalışma hayatının sorunları hakkında bilgi aldı.

AKŞAM'A TEŞEKKÜR

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanımına ilişkin haberi manşetten duyuran Akşam Gazetesi'ne teşekkür etti.

Kumlu 15 Temmuz 2009 günü yaptığı yazılı açıklamada şöyle dedi:

"TÜRK-İŞ 25 Haziran 2009 tarihinde gece yarısı onaylanan ve kamuoyunda 'kiralık işçilik' olarak bilinen düzenleme ile İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasını da içeren düzenlemeye olan tepkisini 26 Haziran 2009 tarihinde bir yazılı açıklama ile dile getirmiş, 27 Haziran 20089 tarihinde ise Cumhurbaşkanlığı makamından veto talebinde bulunmuştur. Ayrıca 7 Temmuz 2009 tarihinde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün işçi konfederasyonu liderlerini kabulünde, düzenlemenin her iki maddesiyle ilgili veto talebini tekrarlamıştır.

'Kiralık İşçiliği' düzenleyen madde, yine Ebru Toktar Çekiç imzasıyla Akşam Gazetesi'nde çıkan haberlerin önemli katkısıyla veto edilirken, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasına ilişkin madde Cumhurbaşkanlığı makamından onay almıştır.

Akşam Gazetesi'nin 14 Temmuz 2009 tarihli manşetinin İşsizlik Sigortası Fonu'nun sahibi işçiler lehine pozitif bir etki yaratmasını umuyor, bu haberin artırdığı duyarlılıktan aldığımız güç ile hatanın en kısa zamanda telafisi yoluna gidilmesinin takipçisi olacağımızı ifade ediyorum.

Gerek 'kiralık işçilik', gerekse İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasını hükme bağlayan düzenlemenin sakıncalarını dile getiren Ebru Toktar Çekiç imzalı haberleri Akşam Gazetesi'nin manşetine taşımakla gösterdiğiniz duyarlılık ve Türk çalışma hayatına yaptığınız büyük katkı nedeniyle teşekkür ediyor, başarılarınızın devamını diliyor, saygılarımı sunuyorum."

YENİ UZMAN YARDIMCILARI GÖREVE BAŞLADI

Konfederasyonumuz bünyesinde çeşitli birimlerde görevlendirilmek üzere sınavla işe alınan uzman yardımcıları 1 Eylül 2009 günü görevlerine başladı. Uzman yardımcıları Güldane Karslıoğlu, Güliz Seda Basmacı, Barış İyiaydın, Gökhan Erol ve Güven Savul çeşitli fakültelerin çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri ile ekonomi bölümlerinden mezun. Arkadaşlarımıza aramıza hoş geldiniz diyor, görevlerinde başarılar diliyoruz.

İZMİR VALİSİ

İzmir Valisi M. Cahit Kıraç 12 Temmuz 2009 günü TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu'yu ziyaret etti.

EMNİYET MÜDÜRÜ'NE KUTLAMA

Genel Başkan Mustafa Kumlu 12 Ağustos 2009 günü Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne atanan Orhan Özdemir'i makamında ziyaret etti. Kumlu Özdemir'e ziyaretin anısına TÜRK-İŞ saati hediye etti.

KARAYALÇIN TÜRK-İŞ'TE

Eski Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Murat Karayalçın 3 Eylül 2009 günü Genel Başkan Mustafa Kumlu'yu ziyaret etti. Karayalçın ziyarette yürütülen bir proje hakkında Kumlu'dan destek istedi.

DYP'DEN ZİYARET

Yeni kurulan Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Av. Çetin Özaçıkgöz 8 Eylül 2009 günü TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu'yu ziyaret etti. Ziyarette Partinin kuruluş çalışmaları hakkında bilgi verdi.

TÜRK-İŞ'TEN YAŞLILARA İFTAR

TÜRK-İŞ her yıl geleneksel olarak verdiği iftar yemeklerinden birini 8 Eylül 2009 günü Keçiören Belediyesi Güçsüzler Yurdu'nda yaşayan yaşlılara verdi.

İftar yemeğine Keçiören Belediyesi Güçsüzler Yurdu'nda yaşayan 50 kişi katıldı. Yemekte ayrıca TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri Ergün Atalay, Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Başoğlu ve BASS Genel Başkanı Turgut Yılmaz yer aldı.

Çalışma Yaşamında Temmuz-Ağustos 2009

Namık TAN
namiktan@turkis.org.tr

1 Temmuz 2009

- Hükümet ile TÜRK-İŞ arasında, yaklaşık 300 bin kamu işçisini ilgilendiren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile TÜRK-İŞ yönetimi arasında Başbakanlık Merkez Bina'daki görüşme yaklaşık bir saat sürdü. TÜRK-İŞ Başkanı Mustafa Kumlu, görüşmenin ardından yaptığı açıklamada, "Maalesef, sözleşmeleri bağıtlayamadık" dedi. Kumlu, Başbakan Erdoğan'ın, ücret zammıyla ilgili, toplu sözleşmelerin birinci yılının ilk altı ayı için yüzde 3, ikinci altı ayı için yüzde 4 artış önerdiğini bildirdi. Bunun, taleplerini karşılamadığını dile getiren Kumlu, kendilerinin birinci yıl için 2008'deki enflasyon oranı doğrultusunda zam istediklerini belirtti. Konfederasyonun, eylem ve etkinliklere başlayacağını bildiren Kumlu, üyelerinin, iş çıkışında 81 ilde, AK Parti örgütlerinin önünde basın açıklamaları yapacağını kaydetti. Kumlu, 7 Temmuz Salı günü de üyelerinin sabah tüm iş yerlerinde "Bir saat çalışmama hakkını" kullanacaklarını söyledi.
- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması ile ilgili, "Top hükümette, bizden çıktı" dedi. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Başbakanlık Merkez Bina'da yaptıkları görüşmenin ardından yaptığı açıklamada, tüm çabalara rağmen toplu sözleşme görüşmelerinin masada çözümlenemediğini söyleyen Kumlu, Hükümetin, toplu sözleşmelerin birinci yılı için yaptığı yüzde 3 ve 4, ikinci yıl için 2,5 ve 2,5 teklifler kabul edilemez dedi. Kumlu, enflasyonun altındaki bir öneriye imza atmalarının mümkün olamayacağını ifade ettiklerini bildirdi. Gelinen noktada, yaptıkları değerlendirmenin ardından bir dizi eylem ve etkinlik kararı aldıklarını belirten Kumlu, Başkanlar Kurulu'nu olağanüstü toplantıya çağırarak, izleyecekleri ve yapacakları eylemleri belirleyeceklerini kaydetti. Toplu sözleşme görüşmelerini masa başında bitireceklerine inandıklarını dile getiren Kumlu, "Maalesef bu düşüncemiz gerçekleşmedi. Hayırlı olsun" dedi. Kumlu, "Görüşmeler bitti mi?" sorusu üzerine, "Sayın Başbakan ile bitecekse bitti demektir" diye konuştu. Grev uygulamalarının ne zaman başlayacağı yönündeki soruya karşılık Kumlu, şu anda 90 bin civarında işçi için grev kararı alındığını, 30 Temmuz itibariyle grev uygulamalarının başlaması gerektiğini söyledi.

2 Temmuz 2009

- Kısa çalışma süresinin 6 ay daha uzatılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı, Resmi Gazete'de yayımlandı.

  Bakanlar Kurulu kararında, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun geçici 8'inci maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde; 31 Aralık 2009 tarihine kadar uzatma başvurusunda bulunulması, bir önceki kısa çalışma uygulamasının sona ermesi, kısa çalışma uygulaması devam eden ve aynı kişileri kapsayan uzatma talepleri hariç diğer talepler için yeni bir uygunluk tespiti yapılması koşulu ile kısa çalışma süresinin 6 ay daha uzatılmasının kararlaştırıldığı belirtildi.
- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Devlet Bakanı Hayati Yazıcı ile yaptıkları görüşmede, kamu kesimi toplu sözleşmelerine yönelik yeni bir teklif sunulmadığını söyledi. Bakan Yazıcı, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Kumlu ve Genel Mali Sekreter Ergün Atalay ile Başbakanlık Merkez Bina'da bir süre görüştü. Kumlu, görüşmenin ardından AA muhabirine yaptığı açıklamada, Yazıcı'nın görüşmelerde gelinen noktayı değerlendirmek üzere kendilerini davet ettiğini belirtti. Yazıcı'nın kendilerine "neden bu noktaya gelindiğini" sorduğunu ifade eden Kumlu, "Taleplerimiz değerlendirilirse bir mutabakata varılabileceğini ifade ettik. Bir durum değerlendirmesi yaptık. Yeni bir öneri yok. Dünkü noktadayız" diye konuştu.
- TÜRK-İŞ'e bağlı işçiler, "toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde taleplerinin kabul edilmediği" gerekçesiyle AK Parti Genel Merkezi'ne yürüdü. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı önünde toplanan işçiler, alkış ve ıslıklarla, Hükümet'i protesto eden sloganlar atarak Eskişehir yolundan yürüyüşe geçti. Yolu

zaman zaman trafiğe kapatan işçiler, AK Parti Genel Merkezi önünde toplandı. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, işçilere yaptığı konuşmada, "Sözleşmenin masada bitirilmesi için elimizden gelen gayreti sürdüreceğiz. Efendiliğimizi koruyacağız. Ancak ensemizde boza pişirtmeyeceğiz" dedi. TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri ve Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Pevrul Kavlak da "Krize karşı duyarsız olduğumuz düşünülemez. 2001 krizinden bu ülkeyi daha çok çalışarak, daha uzun çalışarak ve daha verimli çalışarak çıkaran bizleriz. 2001 krizinden bu tarafa da gelişen ekonomiden pay alamayan, ücretleri enflasyona yenik düşen, artırılan vergi ve sigorta primleri ile ücretleri kuşa çevrilen de bizleriz. Gelinen noktada TÜRK-İŞ taleplerini daha yüksek sesle dile getirebilmek amacıyla bir dizi eylem kararı almıştır. Bugün burada bu eylemin birincisini gerçekleştirmekteyiz. Eylemlerimiz uyarı niteliğindedir ve taleplerimiz kabul edilinceye kadar devam edecektir. Edilmezse de grev silahımızı kullanacağımız açıktır."

4 Temmuz 2009

- Sigortalı işsizler ile Türkiye İş Kurumuna kayıtlı diğer işsizlere yönelik planlama ve araştırma çalışmaları kapsamında harcanacak giderlerin yıllık miktarı, işsizlik sigortası fonuna aktarılan devlet payının yüzde 50'sine çıkarıldı. Bakanlar Kurulunun konuya ilişkin kararı, Resmi Gazete'de yayımlandı. Kararla, sigortalı işsizler ile Türkiye İş Kurumuna kayıtlı diğer işsizlere yönelik iş bulma, danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim, iş gücü uyum ve toplum yararına çalışma hizmetleri ile iş gücü piyasası araştırma ve planlama çalışmaları kapsamında yapılacak giderlerin yıllık miktarı, 2009 ve 2010 yılları için işsizlik sigortası primi olarak bir önceki yıl içinde Işsizlik Sigortası Fonu'na aktarılan devlet payının yüzde 50'sine çıkarıldı.

- Işçi ve Bağ-Kur emekli aylıklarına 6 aylık enflasyon doğrultusunda bu ay yüzde 1,83 zam yapılacak. Zamla birlikte en düşük işçi emeklisi aylığı yaklaşık 11 TL artışla 632 TL, en düşük Bağ-Kur emekli aylığı yaklaşık 5 TL artışla 310 TL olacak. Yılın ilk yarısındaki enflasyon oranının açıklanmasıyla işçi ve Bağ-Kur emeklilerinin aylıkla-

rına bu ay yapılacak zam oranı da belli oldu. Buna göre, işçi ve Bağ-Kur emekli aylıklarına, yılın ilk yarısında ortaya çıkan yüzde 1,83'lük enflasyon oranında zam yapılacak. Artışla birlikte en düşük işçi emeklisi aylığı 11,36 TL artışla 621,24 TL'den 632,60 TL'ye yükselecek. Bağ-Kur emeklilerinde ise en düşük aylık 5,57 TL'lik artışla 304,79 TL'den 310,36 TL'ye çıkacak.

6 Temmuz 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, maksatlarının "grev, ülkeyi sıkıntıya sokmak, eylem olmadığını" ifade ederek, "Toplu iş sözleşmesinin yine masada bitirilmesine açığız" dedi. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın toplu iş görüşmeleri sürecindeki "greve gitme" konusundaki sözlerini anımsatan Kumlu, "Müzakereler devam ederken biz elimizden gelen gayreti, çabayı masada bitirmek üzere gözden geçirip değerlendirirken, zannediyorum bir yanlış bilgilendirmeden dolayı şansız bir açıklama yaptılar. 'Buyursunlar gitsinler greve' diyerek... Bizim maksadımız grev, ülkeyi sıkıntıya sokmak, eylem değil. Bizim maksadımız masa başında bitirmek ama bitmiyorsa oturup teşkilatlarımla neden bitmediğinin sebeplerini araştırıp kararımızı vermek" diye konuştu.

- TÜRK-İŞ tarafından hazırlanan raporda, "çalışanları enflasyona ezdirmedik" söyleminin, asgari ücret örneğinde görüldüğü gibi doğru olmadığı savunuldu. Raporda, "Ekonomide yaşanan kriz gerekçe edilerek başta çalışanlar olmak üzere tüm dar ve sabit gelirli kesimlerin gelirleri yine geriletilmek istenmektedir" denildi.

7 Temmuz 2009

- TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalara üye işçiler 1 saatlik "Çalışmama Hakkını Kullanma" eylemi gerçekleştirdi. Kamu toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine, TÜRK-İŞ'in aldığı 1 saatlik, "Çalışmama Hakkını Kullanma" eylemi kamu iş yerlerinde uygulandı. Sabah saatlerinde iş yerlerine giden işçiler, mesaiye başlamadı. İş yerleri önünde açıklamalar yapılarak, talepleri içeren sloganlar atıldı. Eylemlerde, konfederasyonun taleplerinin kabul edilmemesi nedeniyle hükümet protesto edildi. Eylemin Ankara ayağında işçiler, TEDAŞ Genel Müdürlüğü önünde toplandı. İşçiler burada, "İş, ekmek yoksa barış da yok", "Hükümet şaşırma, sabrımızı taşırma", "Vur, vur inlesin, hükümet dinlesin" şeklinde sloganlar attı. Konuşmasında, "ekmek mücadelesinde kendilerine destek veren işçi ve memur konfederasyonlarına teşekkür eden TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, "Evet, bu mücadele ekmek mücadelesidir. Yani eve giren paranın, sofraya konan yemeğin mücadelesidir. Çocuklarımızı okula gönderebilmenin, hastalarımıza ilaç alabilmenin, ev kirası ödeyebilmenin, gaz alabilmenin, elektrik, su faturalarını ödeyebilmenin mücadelesidir" dedi.

- 2009 yılında süresi biten ve 300 bin işçiyi ilgilendiren kamu toplu iş sözleşmeleriyle ilgili olarak TÜRK-İŞ/Hükümet arasında sürdürülen görüşmeler anlaşmayla sonuçlandı. Buna göre, 2009'un ilk 6 ayında yüzde 3, 2009'un ikinci 6 ayında yüzde 4,5 artış yapılacak. 1100 TL'nin altındaki ücretlere 1100 TL'yi aşmamak kaydıyla 60 TL zam iyileştirme öngörüldü. 2010 yılında ise birinci yarıyıl için yüzde 2,5, ikinci yarıyıl için de yüzde 2,5 zam yapılacağını bildirildi. Enflasyon oranının belirtilen zam oranlarının üzerinde olması halinde aradaki fark oranı kadar ayrıca zam yapılacak.

8 Temmuz 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), işçi ve Bağ-Kur emeklilerine yılın ikinci yarısı için yüzde 1,83 zam yapılacağının belli olmasının ardından Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a mektup gönderdi. TİED adına Genel Başkan Kazım Ergün imzası ile Başbakan Erdoğan'a gönderilen mektupta, ülkeyi etkileyen ekonomik krizin faturasını en ağır şekilde ödeyen kesimlerin başında, geçinmekte zorlanırken işini kaybeden çocuklarına da bakmak durumunda kalan emekliler ile onların dul ve yetimlerinin geldiği ifade edildi.

9 Temmuz 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 5920 sayılı Kanunu, özel istihdam bürolarının kurulmasına ilişkin hükmünün bir kez daha görülmesi için TBMM'ye iade etmesinin "memnuniyet" verici olduğunu bildirdi.

17 Temmuz 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre, son altı ayda sendikalı işçi sayısı yüzde 0,9 oranında arttı. Kayıtlı 5 milyon 398 bin 296 işçinin yüzde 59,88'i sendikalara üye bulunuyor. Bakanlığın, iş kolla-

rındaki işçi sayıları ve sendikaların üye sayılarına ilişkin tebliği, Resmi Gazete'de yayınlandı. Tebliğe göre, kayıtlı 5 milyon 398 bin 296 işçiden 3 milyon 232 bin 679'u (yüzde 59,88) sendikalara üye durumda. Sendikalı işçi oranı en son yayımlanan Ocak 2009 istatistiklerine göre yüzde 0,9 arttı. Ocak 2009 rakamlarına göre, 5 milyon 434 bin 433 olan kayıtlı işçi sayısı ise 36 bin 137 azaldı. TÜRK-İŞ'e bağlı 33, DİSK'e bağlı 8, Hak-İş'e bağlı 7 ve bağımsız 3 sendika, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun aradığı çoğunluğu sağlayarak toplu iş sözleşmesi yapabilme hakkı kazandı.

18.07.2009

- Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), ATV ile Sabah gazete ve dergi gruplarının bağlı olduğu Turkuvaz işletmesine ait İstanbul'da Balmumcu ve Sefaköy, Ankara'da ise Balgat iş yerlerinde 13 Şubat 2009 tarihinde başlayan grevin, 154. gününde İstanbul 2. İş Mahkemesi'nin kararıyla durdurulduğunu bildirdi. TGS Yönetim Kurulu'ndan yapılan açıklamada, mahkemenin durdurma kararının sadece İstanbul ve Ankara'daki 3 iş yerini kapsadığı, diğer 6 ildeki iş yerlerinde devam eden grevi etkilemediği vurgulandı.

21 Temmuz 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, "Şu an için kıdem tazminatı fonu kurulmasına yönelik bir kanun taslağı çalışması bulunmadığını" bildirdi. Bakanlıktan yapılan yazılı açıklamada, bugün bazı basın yayın organlarında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca "Kıdem Tazminatı Fonu Taslağı" hazırlanarak, görüş almak için bakanlıklara gönderildiği yönünde haberler yer aldığı belirtildi. Haberin, bir milletvekilinin soru önergesine verilen cevaptan alındığı kaydedilen açıklamada, "Bakanlığımızca verilen cevapta, Kıdem Tazminatıyla ilgili 2004 yılında yapılan çalışmaların anlatılmıştır. Kıdem tazminatı konusu son olarak 'Üçlü Danışma Kurulu'nda, sosyal taraflarla değerlendirilmiştir. Şu an için Kıdem Tazminatı Fonu kurulmasına ilişkin bir kanun taslağı çalışması bulunmamaktadır" denildi.

29 Temmuz 2009

- Çalışma ve sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, işçi ve

işveren konfederasyonlarının temsilcilerinin katılımıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda gerçekleştirilen Üçlü Danışma Kurulu toplantısından sonra gazetecilere açıklamalarda bulundu. 2821 ve 2822 sayılı Kanunlarla ilgili olarak "ILO tarafından kendilerine yöneltilen eleştiriler olduğunu" ifade eden Dinçer, çalışmaların teknik heyetler düzeyinde devam edeceğini ve bir sonraki toplantının 2 Eylül'de yapılacağını söyledi.

31 Temmuz 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'den, işçi ve Bağ-Kur emeklileri ile memur emeklilerinin gelir ve aylıklarına yapılan artışlarda eşitliğin sağlanması için destek istedi. TİED Genel Başkanı Kazım Ergün ve Genel Başkan Yardımcısı Gazi Aykırı imzasıyla Cumhurbaşkanı Gül'e gönderilen mektupta, uzun yıllar prim-vergi ödeyerek çalışan ve yaşlılık aylığına hak kazanan kesimlerin en büyük grubu olan işçi emeklilerinin gelir ve aylıklarındaki yetersizliklere bir türlü çözüm bulunamadığı ifade edildi.

9 Ağustos 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, "kamu kesiminde oluşturulmuş iftihar edilebilecek tek fonun İşsizlik Sigortası Fonu olduğunu" ifade ederek, "Fondaki para büyüdükçe işverenler ve hükümet fona göz diker hale gelmiştir. Fondaki para işçinin parasıdır" dedi. Kumlu, yaptığı açıklamada, 2008 yılında 5763 sayılı Kanun ile Hükümet, fondan 1 milyar 300 milyon TL'yi hazineye aktardığına, ayrıca 2009-2012 yıllarında fon tarafından tahsil edilecek nema gelirlerinin dörtte birini de bütçeye gelir olarak öngörüldüğünü eleştirerek, 5921 sayılı Kanun ile 2009 ve 2010 yıllarında fonun nema gelirlerinin dörtte üçünü bütçeye aktarılması ile fonun ilkelerine aykırı düzenlemeler yapıldığına dikkat çekti.

13 Ağustos 2009

- Türkiye Kamu-Sen, toplu görüşmeler öncesi ek ödemelerin 110 TL artırılmasını, tüm kamu görevlilerine net 200 TL seyyanen zam yapılmasını ve toplu görüşme priminin 50 TL'ye çıkarılmasını talep etti. Konfederasyon Genel Başkanı Bircan Akyıldız, bağlı sendikaların genel başkanlarıyla Türkiye Kamu-Sen Genel Merkezi'nde düzenlediği basın toplantısında, toplu görüşmelere ilişkin taleplerini şöyle açıkladı: Mali haklar konusundaki talebimiz, ek ödeme oranlarına 21 puan eklenmek suretiyle eski adı denge tazminatı olan ek ödemelerin 110 TL artırılması, tüm kamu görevlilerinin maaşlarına 200 TL net seyyanen zam yapılması ve sendika üyesi kamu görevlilerine ödenen 10 TL toplu görüşme priminin 50 TL'ye çıkarılmasıdır." Akyıldız, Türkiye Kamu-Sen'in 2010'da kamu görevlilerine uygulanacak zam ve tazminatlar konusundaki mali talebinin ek ödeme almayan, sendika üyesi olmayan bir memur için 200 TL, sendikalı memurlar için 240 TL olduğunu bildirdi.

15 Ağustos 2009

- Kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarının belirleneceği toplu görüşmeler, Devlet Bakanı Hayati Yazıcı ile memur konfederasyonlarının genel başkanlarının katıldığı oturum ile başladı.

19 Ağustos 2009

- Kamu İşveren Kurulu ile memur sendikaları arasında yürütülen toplu görüşmelerin 2. turu başladı. Devlet Bakanı Hayati Yazıcı başkanlığında, Başbakanlık Merkez Bina'da gerçekleştirilen toplantıya, Kamu İşveren Kurulu üyeleri, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen heyetleri katılıyor. KESK ise "grevli toplu sözleşme hakkının konuşulmadığı müzakerelere" katılmayacağı açıklamasının ardından 2. tur görüşmelerinde yer almıyor.

20 Ağustos 2009

- Kamu İşveren Kurulu ile memur sendikaları arasındaki toplu görüşmelerin 3. turu başladı. Devlet Bakanı Hayati Yazıcı başkanlığında Başbakanlık Merkez Bina'da gerçekleştirilen toplantıda 11 hizmet kolundaki sorunlar ele alınacak.

21 Ağustos 2009

- Kamu İşveren Sendikaları ile memur sendikaları arasında yürütülen görüşmelerden sonuç alınamadı. Konfederasyon temsilcileri, bu yaklaşım ile uzlaşmanın sağlanamayacağını belirterek, durum değerlendirmesi yapacaklarını söyledi.

26 Ağustos 2009

- TÜRK-İŞ'in verilerine göre, Ekim 2008-Temmuz 2009 dönemindeki 10 ayda, "ekonomik kriz gerekçesiyle" konfederasyona bağlı sendikalara üye 40 bin 755 işçi işten çıkarıldı, 44 bin 340 işçi de ücretsiz izne çıkarıldı. TÜRK-İŞ'in, ekono-

mik krizin işçilere yansımasını izlemek amacıyla oluşturduğu "Emek Masası", ekonomik krizin ülkeye etkilerinin ortaya çıktığı Ekim 2008'den, geçen aya kadar yaşanan gelişmeleri değerlendiren bir raporu yayınlandı.

- Memur-Sen Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu, Merkez Bankasının 2010 yılına yönelik enflasyon hedefinin ortalama 5.3 olduğuna işaret ederek buna karşılık Kamu İşveren Kurulunun sunduğu 2 artı 2'lik teklifin enflasyon hedefinin bile gerisinde kaldığını söyledi.

28 Ağustos 2009

- Hükümet ile memur sendikaları konfederasyonları arasında yürütülen toplu görüşmelerde anlaşma sağlanamadığı ve taraflar arasında uyuşmazlık tutanağı imzalanacağı öğrenildi. Konfederasyon yetkililerinden alınan bilgiye göre hükümetin gelecek yıl memur maaşlarına yüzde 2,5 artı 2,5 oranındaki teklifi memur konfederasyonlarınca kabul edilmedi. Tarafların mali konular dışındaki uzlaşma maddelerinin yer alacağı uyuşmazlık tutanağı imzalanacağı bildirildi.

29 Ağustos 2009

- KESK Genel Başkanı Sami Evren, "Toplu görüşme sürecinin haklılıklarını bir kez daha ortaya koyduğunu, toplu görüşmelerin tam bir fiyaskoya dönüştüğünü" ileri sürdü. Toplu görüşme sürecini protesto eden KESK üyeleri, grevli toplu iş sözleşmesi talebini dile getiren pankartlar taşıyıp slogan atarak Mithatpaşa Köprüsü'nden Yüksel Caddesi'ne kadar yürüdü. Burada grup adına açıklama yapan Evren, toplu görüşmelerin sohbet toplantıları olarak geçtiğini, toplu iş sözleşmesi gündemli oturumun 2004 mutabakat metninde verilen sözlerin gerisine düştüğünü savundu.

- Hükümetin memur maaşlarına gelecek yıl yüzde 2,5 artı 2,5 zam yapılması teklifiyle en düşük memur maaşı 1 Ocak 2010'da 25,47 lira artarak 1044,29 liraya ulaşacak. Türkiye Kamu-Sen AR-GE Merkezi, hükümetin gelecek yıl memur maaşları için sunduğu zam teklifinin maaşlara yansıması konusunda sosyal yardımların dışarıda tutulduğu bir hesaplama yaptı. Buna göre, yüzde 2,5'lik zam teklifiyle memur maaşları 1 Ocak 2010'da itibaren yılın ilk yarısı için 25,47 ile 115,26 lira arasında artacak.

Dünyadan Sendikal Haberler

Burak EKMEKÇİOĞLU
intdept@turkis.org.tr

Dünya Gençlik Günü: Yeşil (çevreci) İstihdam - Mücadelemiz ve Geleceğimizdir

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun da beyan ettiği üzere 12 Ağustos 2009 'Sürdürülebilirlik mücadelemiz ve geleceğimizdir' teması altında, Dünya Gençlik Günü olarak kutlandı.

Söz konusu günde Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu ITUC ve Gençlik Komitesi günümüz gençlerinin sürdürülebilir ve insan onuruna yakışır işler için mücadele etmesinden ötürü, iklim değişikliği ve yeşil (çevreci) istihdam konularına daha fazla ehemmiyet gösterme kararı aldı.

Bilindiği üzere iklim değişikliği insanlığın yüzleştiği en temel çevresel sorun. İklim değişikliği sonucunda kuraklık, su baskınları, sıcak ve soğuk dalgalanmalar gibi olağandışı hava olayları meydana geliyor. İklim değişikliği, çölleşme ve erozyon sürecini ciddi anlamda hızlandırdığı kadar, çevresel sistemde geri çevrilemez bir takım değişikliklere neden oluyor ve biyolojik çeşitliliğin kaybedilmesine yol açıyor. İklim değişikliğinin gıda ve su kaynakları, bulaşıcı hastalıklar üretim ve tüketim süreci üzerindeki etkileri genç insanların yaşamlarını da doğrudan etki ediyor. Öte yandan iklim değişikliği yine istihdamı etkilediğinden, zaten diğerlerine göre daha fazla risk altında bulunan gençler bundan daha fazla zarar görüyor.

İklim sorunun ciddileşmesi tüm dünyayı doğrudan etkiliyor ancak söz konusu etki ilk darbesini en savunmasız ve en yoksul olana vuruyor. Gezegenimiz gelecek nesiller için yaşanması daha güç bir yer haline dönüşüyor.

Nesiller arası dayanışma iklim değişikliği sorununu çözmede anahtar rol oynuyor. Günümüzde iklim değişikliğinin bizlere ödettiği bedellerin adaletsiz bir biçimde dağıtılması yine en savunmasızı vuracak, hali hazırda içinde bulundukları kritik durumun daha da ciddileşmesine yol açacak. Bugün karşılaştığımız değişikliklerden ders almadan düşük karbon salınımına sahip bir ekonomiye doğru gidemezsek, yarına ilişkin geçim beklentilerimiz ve umudumuz yok olacak.

Genç sendikacılar daha adil, insan hakları ve de sendikal haklara saygı gösteren çevreye daha duyarlı bir toplumun oluşması için gerekli çözümün bir parçası olmak istiyorlar. Gençler gerek dayanışma gerekse de gelecekteki ihtiyaçlarımızın bugünden koruma altına alınmasının arzusu içerisindeler.

Düşük karbon salınımlı ekonomiye geçiş süreci içerisinde zayıf ve savunmasız olanlara destek verilmesi aynı zamanda da yeni birtakım istihdam olanaklarına imkân verecek sürdürülebilir ve yeşil bir ekonominin oluşturulması konusuna dikkat çekiyorlar.

OECD ve TUAC: Emeklilik aylıklarının güvence altına alınması, küresel iyileşmenin merkezindedir

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü OECD ve Sendika İstişare Komitesi TUAC küresel iyileşmenin merkezine emekli aylıklarının güvence altına alınması öğesini koydu.

Sendika İstişare Komitesi TUAC'ın OECD bünyesinde düzenlediği emekli aylıkları konulu toplantıda OECD ülkelerinden sendika yöneticileri emeklilik güvencesi ve insan onuruna yakışır, adil ve tahmin edilebilir emekli aylıklarının ekonomik iyileşme planlarının tam merkezine konulması gerektiğini ifade ettiler.

OECD'nin etkin bir emeklilik sisteminin sosyal açıdan bir gereklilik olmasının yanı sıra ekonomik krize karşı verilmesi gereken bir cevap olduğunu ifade etmesi ebetteki güven tazeleyici bir durum.

TUAC'ın toplantıya davet ettiği OECD temsilcileri emeklilik sisteminin zayıflamasının ekonomik krize karşı verilecek hassas bir cevap olmayacağını ifade ettiler. OECD ulusal emeklilik sistemlerinin içinde bulunduğumuz ekonomik istikrarsızlık döneminde kesintiye uğratılmasının dengeleri daha da bozacağını belirtti. Özellikle şu an doğan neslin gelecekte yüksek oranda emekli insanı temsil edeceği düşünüldüğünde bu insanların hepsinin emekliliği tehlike altına girmekte. OECD yetkilileri eğer sağlam bir emeklilik sistemi oluşturulmaz ise yoksulluğun geniş ölçekte yayılmasından endişe ettiklerini belirttiler.

Havaalanı güvenlik görevlileri toplu pazarlık haklarına bir adım daha yaklaştı

Havaalanı güvenlik görevlilerini örgütleyen Amerikan sendikaları kendilerine toplu pazarlık hakkı verecek olan yasanın gelişini kutluyorlar. Bagaj güvenlik görevlileri ile taşımacılık sektöründeki diğer güvenlik yetkililerinin sendika üyesi olma hakları zaten vardı. Birçoğu da ya Amerikan Devlet Memurları Federasyonu'na (AFGE) ya da Hazine Çalışanları Sendikası'na üyeler. Ancak şimdiye dek söz konusu sendikaların üyeleri adına toplu pazarlık yapma hakları yoktu. Konuyla ilgili yasa taslağı Anayurt Güvenliği Komisyonu'ndan başarıyla geçti ve şimdi de Parlamento ile Hükümet Reform Komisyonu'nun gözetimine sunuldu. Sonuçta yasa daha tarihi belli olmamasına rağmen Mecliste onaylanarak yürürlüğe girecek.

Başkan Obama konuya ilişkin AFGE'ye yazdığı mektupta, taşımacılık sektörü güvenlik elemanlarının

toplu pazarlık hakkı elde etmeleri ve işyeri güvenliğine ilişkin haklara kavuşmalarının kendi yönetimi için bir öncelik olduğunu belirtti. Taşımacılık sektörü güvenlik elemanlarının adil olmayan kurallar altında çalıştırılması ve işyeri güvenliğinden yoksun bırakılmalarının bu kişilerin işlerini yapmalarını güçleştirdiğini ifade etti.

Söz konusu yasa taslağı taşımacılık sektörü güvenlik elemanlarına toplu pazarlık hakkı tanırken aynı zamanda performansa dayalı ücret sistemini de ortadan kaldırıyor. Bu sayede çalışanlar Federal Hükümetin büyük bölümünde uygulanan genel tarife sistemi üzerinden ücretlendirilecekler.

Amerika Birleşik Devletleri'nde sağlık reformu

Başkan Obama 1 Temmuz'da Virginia eyaletinde yaptığı toplantıda sağlık reformunu açıkladı. Obama mevcut Amerikan sağlık sisteminin çürüdüğünü ve artık savunulması imkânsız bir hal aldığını söyledi. Obama sağlık sigortası primlerinin son 9 yılda ücretlerden 3 kat daha hızlı arttığını ifade etti. Her ne kadar reform masrafı yüksek olsa da, bu alanda bir faaliyet yapmamanın bedeli çok daha ağır olacağını vurgulayan Başkan Obama, eğer şimdi bir şey yapılmazsa, gelecek on yıl içerisinde kazanılan her 5 doların 1 dolarının sağlık harcamalarına gideceği uyarısını yaptı. Şu an sağlık sigortası bulunanlar bile hali hazırda tazmin edilmemiş bakıma ait ekstra prim ödemesi yapıyorlar.

Obama bu konuda halen primleri işveren tarafından ödenen özel sağlık sigortasından yararlanan kişilerin bundan yararlanmaya devam etmeleri için ortak bir çözüm önerisinde bulundu. Obama ayrıca herkesin yararlanabileceği, ulaşılabilir temel düzeyli bir sağlık bakım paketinin oluşturulması teklifinde bulunacak. Çözümü bedeli elbette ki ağır ancak daha akılcı bir harcama ve sağlık sorunlarının daha etkin biçimde önlenmesi tasarruf etmenin yanı sıra reformun finanse edilmesine katkı sağlayacak. Düzenli check-up hizmeti vermek vergi mükellefinin zaten ödemekle yükümlü olduğu acil servis giderlerinden daha düşük olacak.

Avustralya'daki sendikalar yerel konseylere su tesislerine erişimi kolaylaştırmaları çağrısında bulundu

Kamu Hizmetleri Enternasyonali'ne üye Avustralya Hizmet Sendikası (ASU) ülke genelindeki yerel konseylere mevcut su kaynaklarına kamu erişimini kolaylaştırmaları konusunda çağrıda bulundu. Böylelikle halkın şişelenmiş suya daha az bağımlı olması sağlanacak.

Perakende satışlar aracılığıyla sağlanan su tedariki plastik şişelerin üretimi ve nakliyesi neticesinde doğaya zarar vermekle kalmıyor aynı zamanda şişelemenin yapıldığı bölge halkına da zarar veriyor.

ASU'dan yapılan açıklamada şişelenmiş suyun nakliyesine ücret ödemenin bir anlamı olmadığı, üstüne üstlük bu tür suların marka ibaresi yüzünden plastik üretimi neticesinde karbon salınımını artırarak çevreye zarar verdiği ifade ediliyor. Plastik su şişeleri Avustralya'da önemli derecede kaygı uyandırıyor. Bunun nedeni sadece çevreye verdikleri zarar değil, yüksek standartlı yerel sulardan faydalanmayı engellemeleri. Avustralya'daki yerel sular yine yerel yönetimler, devlet yönetimi ya da devlet iktisadi teşekkülleri tarafından tedarik edilmek suretiyle doğrudan bir kamu hizmeti olarak halkın kullanımına sunuluyor. Plastik şişeleri yenmek için yerel hükümet konseyleri alışveriş merkezleri, kamuya açık tesisler ve parklara su kaynakları kurmak suretiyle halkın yerel sulardan ücretsiz olarak faydalanmalarını sağlıyorlar.

Guatemala'da işlevsiz bir işgücü adaleti hüküm sürüyor

ITUC'a üye Guatemala'daki sendikalar ülkedeki adalet sistemi ve buna bağlı olarak iş kanunlarında yolsuzluk ve dokunulmazlıkların olduğu, sistemin özerk bir biçimde işlemediği gibi ciddi iddialarda bulundular.

Geçtiğimiz Şubat ayında Guatemala'yı ziyaret eden ILO heyeti de ülkede mevcut adalet sistemi ve hükümetin bağımsız hareket etmediğine dair birtakım belirtiler tespit ettiklerini dile getirmiş, bu konudaki endişelerini ifade etmişlerdi. Ülkedeki en büyük sendika federasyonlarından biri olan MSICG bir süredir gerek ulusal gerekse de uluslararası düzeyde mevcut adalet sistemi ve kanunların işlevsizliğine ilişkin şikâyetlerde bulunmaktaydı.

ITUC'a gelen şikayetler arasında hâkimler ile sulh hakimlerinin verdikleri kararlar arasında bir uyum bulunmadığı, söz konusu kararların uluslararası kanun ve sözleşmeler ile bağdaşmadığı, ücret anlaşmazlıklarına ilişkin yargılama usullerinde 23 yıla kadar varan gerekçesiz bir takım gecikmeler olduğu, ister örgütlenme hakkından istifade etsinler, isterse de haklarını talep etsinler üzerinde işçilerin isimleri yazılı tehdit listelerinin yasal birtakım yapılar tarafından tanzim edildiği ve dağıtıldığı, yasal makamların endüstri ilişkilerine ait davalara pasif yaklaşmaları neticesinde bu davaların genel anlamda başarısızlıkla sonuçlandığı gibi başlıklar mevcut.

ITUC Guatemala Hükümetinden yargı sistemini temizlemesi için acil olarak toplu biçimde harekete geçmesini istedi. ITUC'den konu hakkında yapılan uyarıda, bir ülkenin güvenilir ve de sağlam bir adalet sistemi olmadan işleyebilmesinin mümkün olmadığı, iş kanunlarına, özellikle de örgütlenme özgürlüğüne saygı duymanın hayati önem taşıdığı ifade edildi.

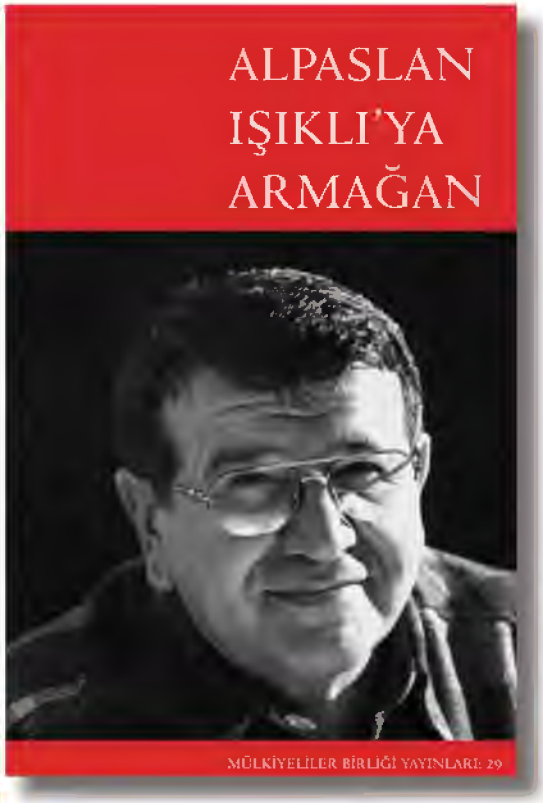

ALPASLAN IŞIKLI'YA ARMAĞAN

Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını

Temmuz 2009

Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, akademik yaşama girdiği 1961 yılından bu yana, emekten ve emekçiden yana olan tavrıyla özellikle sendikal camiada yakından tanınıyor. Yaşamının çok önemli bir kısmını sendikal alanda yaptığı çalışmalar ve verdiği eğitimlerle geçiren Işıklı, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden geçtiğimiz yıl emekli oldu. Üyesi olduğu Mülkiyeliler Birliği Vakfı, Işıklı için bir "Armağan Kitap" hazırlattı. Öğrencileri Hasan Tahsin Benli, Yıldırım Koç ve Serdar Şahinkaya tarafından hazırlanan kitap, Işıklı'nın akademik geçmişini, özyaşamöyküsünü ve eserlerini içerdiği kadar, aynı zamanda, çalışma yaşamına ışık tutacak birçok bilimsel makaleyi de içeriyor. Işıklı'nın dostlarına, öğrencilerine ve konuya ilgi duyanlara öneririz.

100 SORUDA KÜRESEL KRİZ VE TÜRKİYE

Mustafa Sönmez

Alan Yayıncılık

Nisan 2009

İktisatçı Mustafa Sönmez Türkiye'yi de içine alan ekonomik krizin ortaya çıkış nedenlerini, bu krizin sonuçlarını, Türkiye'nin kriz içindeki yerini, Türkiye'nin kendi krizi ile küresel krizin birleşmesini, Türkiye'nin krizinde yerel yönetimlerin yerini, Merkez ülkeler ve çevre ülkeler bağlantısını ve krizden çıkış önerilerini anlatıyor.

100 soruya verilmiş 100 cevaptan oluşan kitabı baştan sona okuyabileceğiniz gibi, sizin de sorunuz olan soruların cevaplarını seçerek okumanız da mümkün. Yaşadığımız krizi bir bütün halinde görebilmek ve anlayabilmek için okunmasını tavsiye ediyoruz.

BAYRAMINIZ KUTLU OLSUN

Bayramlar sevincin ve mutluluğun ulusça paylaşıldığı, barışın ve kardeşliğin egemen olduğu, dargınların barıştığı, birliğin ve dayanışmanın pekiştirildiği kutsal günlerdir.

TÜRK-İŞ topluluğu adına, bu bayramın tüm insanlığa barış ve mutluluk, ülkemize huzur ve refah getirmesini diliyoruz.

Tüm halkımızın ve üyelerimizin bayramını candan kutluyoruz.

Saygılarımızla.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu

TÜRK-İŞ ve BAĞLI SENDİKALAR

TÜRK-İŞ
Genel Başkan: **MUSTAFA KUMLU**
Bayındır Sokak No. 10 ANKARA Tel: (312) 433 31 25 (4 Hat)
Faks: (312) 433 68 09 - 433 85 80

1	**TARIM-İŞ** 01 Genel Başkan: **BEDRETTİN KAYKAÇ** Bankacı Sokak No. 10 Kocatepe / ANKARA Tel: (312) 419 04 56 (6 Hat) • Faks: (312) 419 38 47	
2	**ORMAN-İŞ** 01 Genel Başkan: **BAKİ YÜKSEL** Özveren Sokak No. 19 Maltepe / ANKARA Tel: (312) 229 10 56-57-58-59 • Faks: (312) 229 21 15	
3	**TÜRKİYE MADEN-İŞ** 02 Genel Başkan: **İSMAİL ASLAN** Strasburg Cad. 7/4-5 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 231 73 55-56-57 • Faks: (312) 229 89 31	
4	**GENEL MADEN-İŞ** 02 Genel Başkan: **RAMİS MUSLU** Mithatpaşa Mah. Nizam Cad. Şemsi Denizer Sk. No. 18 Tel: (372) 251 44 77 • Faks: (372) 253 66 35 ZONGULDAK	
5	**PETROL-İŞ** 03 Genel Başkan: **MUSTAFA ÖZTAŞKIN** Altunizade Mah. Kuşbakışı Sok. No. 25 Üsküdar / İSTANBUL Tel: (216) 474 98 70 (10 Hat) • Faks: (216) 474 98 67 - 474 92 38	
6	**TEKGIDA-İŞ** 04 Genel Başkan: **MUSTAFA TÜRKEL** 4. Levent Konaklar Sokak Levent / İSTANBUL Tel: (212) 264 49 96-97-98 • Faks: (212) 278 95 34	
7	**ŞEKER-İŞ** 05 Genel Başkan: **İSA GÖK** Karanfil Sokak No. 59 Bakanlıklar / ANKARA Tel: (312) 418 42 73-74 • Faks: (312) 425 92 58	
8	**TEKSİF** 06 Genel Başkan: **NAZMİ IRGAT** Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sok. No. 1 ANKARA Tel: (312) 431 21 70-71-72-73 • Faks: (312) 435 78 26	
9	**DERİ-İŞ** 07 Genel Başkan: **MUSA SERVİ** Ali Nihat Tarlan Cad. Ertaş Sok. No. 4 (Ardil İş Merkezi) Kat: 3 Tel: (216) 572 90 50-51-52 • Faks: (216) 572 90 53 Bostancı/İST.	
10	**AĞAÇ-İŞ** 08 Genel Başkan: **MÜRSEL TAŞÇI** Necatibey Cad. No. 20/22-23 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 229 53 95 - 229 08 27 • Faks: (312) 231 52 19	
11	**SELÜLOZ-İŞ** 09 Genel Başkan: **ERGİN ALŞAN** Ankara Cad. İpek Apt. No. 87 İZMİT Tel: (262) 321 18 99 • Faks: (262) 321 34 51	
12	**BASIN-İŞ** 10 Genel Başkan: **YAKUP AKKAYA** Hanımeli Sokak No. 26/6-7 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 230 29 08 - 229 85 65 • Faks: (312) 229 43 15	
13	**BASİSEN** 11 Genel Başkan: **METİN TİRYAKİOĞLU** Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No. 15 Üsküdar / İSTANBUL Tel: (216) 651 48 60 (8 hat) • Faks: (216) 651 48 38	
14	**BASS** 11 Genel Başkan: **TURGUT YILMAZ** Sümer 2 Sok. No. 29 Kat. 3 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 232 50 09-11 • Faks: (312) 231 67 30	
15	**TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ** 12 Genel Başkan: **RAMAZAN ŞAFAK** Esat Cad. No. 43 Küçükesat / ANKARA Tel: (312) 419 58 30-34 • Faks: (312) 425 13 35	
16	**KRİSTAL-İŞ** 12 Genel Başkan: **BİLAL ÇETİNTAŞ** Sahip Molla Cad. No. 32 Paşabahçe Beykoz / İSTANBUL Tel: (216) 680 07 10 • Faks: (216) 680 12 02	
17	**TÜRK-METAL** 13 Genel Başkan: **PEVRUL KAVLAK** Kızılırmak Mah. Eskişehir Yolu 1. km. Söğütözü / ANKARA Tel: (312) 292 64 00 (30 hat) • Faks: (312) 284 40 18	
18	**DOKGEMİ-İŞ** 14 Genel Başkan: **H. NECİP NALBANTOĞLU** Pirimehmetpaşa Mah. Kumbarahane Cad. No. 58 Kat: 2-3 Tel: (212) 369 73 90 (pbx) • Faks: 369 73 93 Beyoğlu / İST.	
19	**TÜRKİYE YOL-İŞ** 15 Genel Başkan: **RAMAZAN AĞAR** Sümer 1 Sok. No. 18 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 232 46 87-95 • Faks: (312) 232 48 10	
20	**TES-İŞ** 16 Genel Başkan: **MUSTAFA KUMLU** Meriç Sok. No. 23 Beştepe / ANKARA Tel: (312) 212 65 10 (20 Hat) • Faks: (312) 212 65 52	
21	**TEZKOOP-İŞ** 17 Genel Başkan: **GÜRSEL DOĞRU** Mebusevler Mah. İller Sokak No: 7 Tandoğan / ANKARA Tel: (312) 213 34 44 (pbx) • Faks: (312) 213 34 30	
22	**TÜRK KOOP-İŞ** 17 Genel Başkan: **EYÜP ALEMDAR** Özveren Sokak No. 6 Maltepe / ANKARA Tel: (312) 230 08 55 - 229 44 80 • Faks: (312) 229 58 36	
23	**TÜMTİS** 18 Genel Başkan: **KENAN ÖZTÜRK** İnkilap Cad. No. 35/1-2 Aksaray / İSTANBUL Tel: (212) 530 07 43 • Faks: (212) 588 26 20	
24	**DEMİRYOL-İŞ** 19 Genel Başkan: **ERGÜN ATALAY** Necatibey Cad. Sezenler Sok. 5 ANKARA Tel: (312) 231 80 30-31 • Faks: (312) 231 80 32	
25	**TÜRKİYE DENİZCİLER** 20 Genel Başkan: **TURAN UZUN** Rıhtım Cad. Denizciler Sok. No. 7 Tophane / İSTANBUL Tel: (212) 292 90 81 (7 Hat) • Faks: (212) 244 52 21	
26	**HAVA-İŞ** 21 Genel Başkan: **ATİLAY AYÇİN** İncirli Cad. Volkan Apt. 68/1-2-3-4 Bakırköy / İSTANBUL Tel: (212) 660 20 95 (5 Hat) • Faks: (212) 571 90 51	
27	**LİMAN-İŞ** 22 Genel Başkan: **MUZAFFER AKPUNAR** Necatibey Cad. Sezenler Sok. 4/5 Sıhhiye / ANKARA Tel: (312) 231 74 18 • Faks: (312) 230 24 84	
28	**TÜRKİYE HABER-İŞ** 23 Genel Başkan: **ALİ AKCAN** Kültür Mah. Yüksel Cad. No. 38 Yenişehir / ANKARA Tel: (312) 444 1992 • Faks: (312) 434 57 04	
29	**SAĞLIK-İŞ** 24 Genel Başkan: **MUSTAFA BAŞOĞLU** Hedef Sok. No. 5 Anıttepe / ANKARA Tel: (312) 231 80 45 • Faks: (312) 230 23 96	
30	**TOLEYİS** 25 Genel Başkan: **CEMAİL BAKINDI** İnebey Mah. Küçük Langa Cad. No. 16/18 Kat. 3 Bilir İş Merkezi Tel: (212) 530 73 82-585 52 07 • Faks: 530 72 99 Aksaray / İST.	
31	**TÜRK HARB-İŞ** 26 Genel Başkan: **AHMET KALFA** İnkılap Sokak No. 20 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 417 50 97-98-99 • Faks: (312) 417 13 64	
32	**TGS** 27 Genel Başkan: **ERCAN İPEKÇİ** Basın Sarayı Kat. 2 Cağaloğlu / İSTANBUL Tel: (212) 514 06 94-96 • Faks: (212) 511 48 17	
33	**TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ** 28 Genel Başkan: **NİHAT YURDAKUL** Necatibey Cad. No. 59 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 231 83 43-45 • Faks: (312) 232 08 74	
34	**TÜRK-SEN** Genel Başkan: **ARSLAN BIÇAKLI** A. Şehit Mehmet R. Hüseyin Sok. No. 7 Lefkoşe / KKTC Tel: (0.392) 227 24 44 • Faks: (0.392) 228 78 31	
35	**HÜR-İŞ** Genel Başkan: **YAKUP Ö. LATİFOĞLU** Şehit Şener Enver Sok. No. 23 Yenişehir - Lefkoşe / KKTC Tel: (0.392) 228 24 56 • Faks: (0.392) 228 64 31	

Bu dergi sendikalı işçiler tarafından basılmaktadır.

www.turkis.org.tr